

**Cursus theologici iuxta scholasticam huius temporis
Societatis Jesu methodum tomus ...**

Amico, Francesco

Duaci, 1640

Dispvtatio Nona. De veritate seu cognoscibilitate Dei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82000](#)

DISPUTATIO IX.

De Veritate seu cognoscibilitate Dei.

DOCTRINA Disputationem de unitate Dei, ijsque, quæ ad unitatem consequuntur, disputandum est de veritate seu cognoscibilitate Dei. Disputamus autem hinc de Veritate, non ut est peculiaris virtus in dicendo, quæ veritas dici solet, & ad fidem spectat, sed ut est secunda passio entis, per quam unumquodque est aptum cognosci; estque prima radix veritatis in cognoscendo: hæc enim per se pendebat intellectu & obiecto, tanquam à causis per se. Quoniam vero cognoscibilis respicit intellectum cognoscentem, illumque præcedit ut obiectum potentiam, prius de cognoscibilitate diuinæ naturæ, tum de intellectu, deque ijs, quæ diuinum intellectum consequuntur, ordinatè disputabimus.

SECTIO I.

An aliquis intellectus creatus Deum in seipso videre possit?

Armen.
Alphonſus
de Castro.

S. Ioan.
1. ad Tim. 6.
S. Chrysostom.
Euthymius.
Iſidor.
Exod.

1. PRIMA sententia seu error Armenorum, referente Alfonso de Castro, verbo beatitudine, heresi prima, negantium Deum ab ullo intellectu creato in se ipso videri posse, sed in quadam Theophania seu luce, ab ipso deriuata, à beatis in Patria cognosci. Fundamentum sumi potest tum ex Scriptura attestante, Deum à nemine haec tenus visum, sed nec videri posse, Ioan. I, prima ad Timoth. 6. tum ex Patribus, Chrysostomo homil. 14. in Ioan. & homilia 3. & 4. de Incomprehensibili Dei natura, Euthymio in primam Ioannis, Isidoro in 41. Exodi, & alijs. Tum ratione: quia quod est extra sphærā alicuius potentiae, nequit ab illa attingi: Deus est extra sphærā intellectus creatus: ergo nequit ab ipso in propria substantia attingi. Confirmatur: Nam maior est impropositio inter intellectum creatum & Deum; quam inter oculum corporeum & obiectum spirituale: sed nequit oculus corporeus, ob improportionem cum obiecto spirituali, illud attingere: ergo nec intellectus creatus D e u m obiectum increatum.

2. SECUNDA sententia affirmat, Deum clarè in seipso à beatis videri. Est de fide, cuius oppositam Sanct. Thom. questione ostendit, de Verit. articulo primo, appellat hereticam. Illam primò definiuit Benedictus XI. vulgo XII. in quadam decretali, de

qua mentio fit in eius vita Tom. 3. Concilio rum parte secunda pagina 818. & extat apud Sanderum de visibili Monarchia, referturque à supplemento Gabr. in 44 dist. 49. quæstio ne secunda, articulo tertio, dubit. 3. Cuius verba sunt hæc: *Definimus, quod secundum Dei ordinationem anima Sanctorum, quæ ex hoc mundo purgata & discendunt, ante iudicium generale vident Diuinam essentiam, visione intuitiva & facialis, nulla mediante creature in ratione obiectu se habente, sed Diuina essentia nude & clare, & aperiè illis se ostendente. Secundò, Eugenius quartus in Concilio Florentino in decreto de Vnione Armenorum: Morientes, inquit, (loquitur de adultis baptizandis antequam culpam aliquam committat) statim ad regnum Calorum, & Dei visionem perueniunt.*

3. Eadem veritas aperte colligitur ex Scriptura. Marth. 18. *Angeli eorum semper vident faciem patris mei: est autem facies Dei, ipsa essentia Dei, ut Hilarius interpretatur Psalm. 118. in versiculum. Deprecatus sum faciem tuam.* Primæ ad Corinth. 13. *Videmus nunc per speculum in animage, tunc autem facie ad faciem.* Quid autem est facie ad faciem Deum videre, quam sine interuentu alicuius creati velamini, Dei essentiam cernere? 1. Ioan. 3. *Scimus, quoniam cum apparuerit, similes ei erimus,* quia videbimus eum, sicuti est. Porro videre Deum sicuti est, est illum in propria natura intueri.

4. Tertiò probatur auctoritate Patrum, Aug. epist. 112. de vidento Deo c. 14. *Si queris, inquit, virum posse Deus videri? Resp. potest. Si queris unde sciam; Resp. quia in veracissima scriptura legitur; Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbūt. Si queris virum etiam sicuti est, possit aliquando videri? Resp. Filiis hoc esse promissum, de quibus dīlētum est, Scimus quia cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Hilarius in locum suprà citatum, quanuis, inquit, nemo hominum videat faciem Dei, & viuat, tamen Deum omnes mundo corde visuri sunt.* Lege alios apud recentiores. Aliqui conantur ratione naturali hanc veritatem confirmare, sed ut sequente sectione constabit, nulla est ratio naturalis, quæ illam efficaciter probet: Vnde sola fide eam puto credendam. Si quæ vero ratio in Confirmationem ipsius affertur, ea procedit suppositis principijs fidei, de eleuatione naturæ ad gloriam, ut notauit Caiet. in 1. p. q. 12. ar. 1. ed emendatam.

5. Ad primum argumentum ductum ex Scriptura respondet praecitata Epistola Augustinus, cum Scriptura testatur, Deum à ne-

Tom. I. De Deo.

I

mine

mine visum, intelligēdam esse de hominibus, quorum nemo ante Christi resurrectionem, in propria vidi substantia, non autem de Angelis beatis; quippe qui *semper vident faciem patris*: cūm verò eadē Scriptura addit, Deū esse inuisibilem, & à nemine videri posse; intelligendā esse, Deū esse inuisibilem naturā, non voluntate: Nam si ipse propriā voluntate non se manifestat, à nemine videri potest. *Si quaeris*, inquit cap. 14. quomodo dicitur fit inuisibilis, si videri potest? *Resp. Inuisibilem esse naturā, videri autem cūm vult, & sicut vult*; Aliam responsionem afferit ex sententia Ambrosij cap. 10. & 11. Cur Deus dicatur inuisibilis, nempe corporis, non mentis oculo.

Ambrosius.

6. Ad secundum dictum ex auctoritate Patrum, concedit Vasquez 1. p. Disp. 37. cap. 2. & 3. multos ex his Patribus cum Armenis sensisse. Sed nulla nos ratio cogit ad hanc notam Patribus, diu in Scriptura versatis, & re&ē de fide sentientibus, inurendam: cūm omnes possint ad bonum sensum trahi, vt nimirū cūm negant, Deum in seipso videri, non negent de quacunque visione, sed de comprehensu tantū, vt illos explicat S. Tho. 1. p. q. 12. ar. 1. & de verit. q. 8. ar. 1. & ex eorum scriptis non obscurè colligitur: controuersia enim erat ipsorum cum Anomæis, qui ita se Deum in hac vita nosse contendebant, sicut Deus seipsum. Testatur hoc Chrysostomus tom. 5. homiliā 2. de incomprehensibili Dei natura, his verbis: *Quod nemo unquam dicere ansus est, ipsi se ita Deum nosse, quemadmodum Deus se ipse nouit*, afferunt. Idipsum arguit nomē ipsum comprehensionis, quo citati Patres ad huiusmodi errorem confutandum vtuntur. Imò & titulus *De incomprehensibili Dei natura*, quem per quinque homilias Chrysostomus apponit, apertè ostendit, in eo tantū sensu prædictos Patres contra Anomæos disputasse.

7. Ad rationem, neganda est Minor: nam saltem Deus est intra sphäram intellectus creti, sub analogia ratione entis, ad quem potest lumine aliquo confortatus eleuari; cūm non se habeat vt obiectum disparatum, & actu alterius vitæ quam intellectus cognoscibilis, sicut se habet substantia spirituialis respectu oculi; sed vt obiectum excedens intra eandem analogam rationem intelligibilitatis: ac proinde non implicat ad illum eleuari. Ad Confirmationem concedenda est Maior de improportione in ratione entis; neganda de improportione in ratione potentie, & obiecti, seu habitudinis & termini. Maior enim est proportio inter intellectum creatum & Deum, in ratione habitudinis & termini, quam inter spiritum & oculum: quoniam inter intellectum creatum & Deum est proportio intellectui & intelligibilis, in eodem proximo genere vitæ: inter spiritum verò & oculum nulla est proportio, in ratione visibilis & visui, in eodem genere proximo vitæ, cūm alter sit visibilis actu vitæ intellectus, alter visuus actu vitæ sensitius. Ex defectu huius proportionis, quæ essentialiter requiri-

ritur inter potentiam vitalem, & obiectum ab ipsa attingibile, nequit oculus eleuari ad percipiendum spiritum, potest autem intellectus eleuari ad intuendum Deum.

SECTIO II.

An possibilitas visionis beatæ ratione naturali demonstrari possit?

8. PRIMA sententia Scoti in quarto dist. 49. quæst. 8. Rubionis quæst. 1. Prologi. §. Sed hic est dubium. Niph. 2. Metaphys. disp. 3. cap. 4. Vasquez 1. 2. disp. 20. cap. 2. Arrubalis prima parte quæstione 12. disput. 15. affirmantium. Probat Scotus primò: omnis potentia habens obiectum primum adæquatum, potest in quodlibet contentum sub illo: sed primum obiectum adæquatum intellectus creti, est ens ut ens: ergo quodlibet, in quo reperitur ratio entis, est per se obiectum ipsius: Impossibile autem est, vt intellectus creatus in alio, quam in summo ente quiescat; sicut nec visus quiescere posset alibi quam in pulcherrimo visibili. Igitur ratione naturali constat, creature rationalem capacem esse visionis Dei.

9. Secundò: Quod est perfectionis in aliquo genere, si competit per se inferiori in eo genere, competit etiam superiori: sed cognitio intuitiva, quæ est perfectio simpliciter in genere cognitionis, per se competit sensu; ergo & à fortiori intellectui, respectu perfectissimi intelligibilis, contenti sub adæquato obiecto ipsius. Confirmat, nam de quocunque obiecto intellectus habet notitiam abstractiū, habere potest & intuitiū: sed de Deo habet notitiam abstractiū; ergo habere potest & intuitiū. Minor cum consequentia constat. Maior probatur, quia si de obiecto habet notitiam abstractiū, signum est, quod illud continet intra suam sphäram; alioqui nullo modo posset illud cognoscere: sed cuiuscunq; obiecti cōtenti intra propriam sphäram potest intellectus habere notitiam intuitiū: ergo.

10. Tertiò: Creatura rationalis habet naturalem potentiam passiū ad visionē Dei: ergo qui intuitiū cognoscit illam, cognoscit ordinabilitatem ipsius ad finem: Sed anima separata intuitiū cognoscit suas potentias naturales; ergo naturaliter cognoscit suam ordinabilitatem ad ultimum finem. Antecedens probat Scotus quæst. 1. Prologi. §. *Analogiam*, quia omne subiectum naturaliter inclinat ad actum sui perfectiū, vnde Augustinus de prædestinatione Sanctorum c. 5. *Possit*, inquit, habere fidem & charitatem, natura est hominis. Confirmat S. Thomas 1. p. q. 12. art. 1. & 3. Contra Gentes cap. 51. Nam aliás inane foret desiderium, quod omnes naturaliter habent videndi Deum si ipsius visio possibilis non esset.

11. Quartò

Arrubal.

11. Quartò probat Arrubal: quoniam certà ratione constat, intellectum èreatum eleuari posse ad videndum Deum, quia per talem elevationem potentia non extrahitur à sphera sui obiecti, cùm Deus contineatur sub ratione entis, quod est ipsius obiectum: sed evidens est, quamlibet potentiam à Deo iuvari posse ad suum obiectum perfectè percipiendum: ergo evidens est, intellectum creatum à Deo iuvari posse ad ipsum perfectè cognoscendum. Tum, quia ad videndum obiectum infinitum non requiritur actus, aut virtus infinita: amamus enim Deum ob infinitam ipsius bonitatem, actu & virtute finita.

Bassoli.

12. Secunda sententia Bassoli in 4. dist. 49. quæst. 5. §. sed quantum ad presentem art. Lycheti quæst. 1. Prologi. §. sed occurrit. Gabrielis quæst. 1. art. 3. dub. 2. Medinæ p. 2. quæst. 5. art. 1. Caetani 1. p. quæst. 1. art. 1. & quæst. 12. art. 1. §. Ad evidentiā. Molina ibid. disp. 2. Zumel quæstionē 2. conclusio-
ne 3. Gonzalez disput. 24. sectione 2. Fasoli dub. 2. n. 18. Suarez lib. 2. de Diuinis attributis cap. 7. Negantium, id naturali ratione demonstrari posse, quæ sententia probabiliore est & sequenda. Quam ut probem, suppono quæstionem esse de vera demonstratio-
ne, quæ intellectum evidenter conuincat, & non tantum probabiliter suadeat: & per me-
dium ostensum, & non tantum negatiuum, per solam non repugnantiam: nam hic modus inceptus est ad conuincendum intellectum: quia licet nulla appareat repugnantia, non tamen conuincimur, quod reipsa nulla sit, ob quam rem fieri repugnet, cùm reipsa esse possit, esto nobis non appareat.

13. Ut igitur ostensiùè demonstretur possi-
bilis visionis beatæ, oportet demonstrare, Deum in seipso cognoscibilem, contineri intra obiectum intellectus creati; eò quod nullā potentia eleuari potest extra suum obiectum: hoc autem demonstratum haec tenus non est, cùm nondum demonstratum sit, posse potentiam ferri in obiectum, quod sit sub maiore abstractione potentialitatis, quam sit potentia ipsa in se: atqui Deus in seipso visibilis abstrahit ab omni potentialitate; nullus verò intellectus creatus potest à potentialitate abstrahere: ergo nondum demonstratum est, posse in Deum ferri intuitiū. Hanc autem proportionem naturaliter requiri inter potentiam & obiectum, docent S. Thomas 1. parte quæst. 12. articulo 4. & Scotus ipse quodlibet 14. §. De secundo principali: & constat induc-
tione; nam pròpterea nequit sensus eleuari ab obiectum abstractum à materia indi-
viduali; & intellectus humanus coniunctus corpori ad obiectum abstractum à materia intelligibili. Cuius ratio est, quia cognitum debet esse in cognoscente, iuxta modum ipsius cognoscens. Cùm igitur experiamur, hanc proportionem seruat inter potentiam & obiectum, & aliunde non confert, potentiam vitalem, quæ vitalis est, eleuari posse

extra suum connaturalem modum operandi, ratione naturali non constat, posse Deum ab intellectu creato in seipso videri.

14. Ad primum primæ nego, obiectum naturale & specificum intellectus creati esse ens, vt includit increatum cognoscibile in seipso, sed solum vt includit increatum cognoscibile per aliud: sic enim seruat naturalis proportio inter potentiam & obiectum. Dices, adhuc abstractiū cognoscitur Deus, vt actus purus: sed modus co-
gnoscendi abstractiū, & intuitiū non variat obiectum formale. Respond. Cognosci Deum, vt actum purum, tantum arguitiū, & mediare, mediante nimis effectu creato potentiali, non autem perse primò & immediate. In quo sensu neganda est minor. Nam actus purus cognitus intuitiū cognoscitur per se primò, vt talis est, & immediate: proinde vt actus purus specificaret actum cognitionis; quia id specificat, quod per se primò & immediate terminat: Cognitus verò arguitiū, non cognoscitur per se primò & immediate vt actus purus, sed mediante alio obiecto potentiali immediatè terminante, atque adeò specificante cognitionem: proinde non, vt actus purus est, specificat actum cognitionis, sed vi immediate representatus per medium potentiale. Igitur cognoscibile abstractiū, arguitiū & intuitiū variat obiectum formale. Ad minorem subsumptam respondeo: Sat esse, si intellectus quiescat in contemplatione abstractiū primæ causæ, qualis hominis felicitatem agnouit Arist. 10. Aristo. Ethic. 7. & 8.

15. Secundum argumentum supponit, Deum in seipso visibilem, esse obiectum intellectus creati, non secùs ac sensibile est obiectum sensus. Major igitur argumenti vera est, quando cognitio intuitiua non extrahit obiectum à proprio modo cognoscendi potentiæ: at cognitio intuitiua Dei extrahit obiectum à naturali modo cognoscendi intellectus creati, cuius est, obiectum cognoscere per modum entis potentialis. Ad confirmationem nego maiorem, quando cognitio intuitiua extrahit obiectum ad altiorum ordinem cognoscibilitatis, supra modum naturali cognoscendi potentiæ: ex eo autem, quod creatura cognoscat Deum abstractiū, solum sequitur, Deum vt abstractiū, non autem vt intuitiū cognoscibilem contineri intra spharam ipsius, eò quod primo & non secundo modo seruat proportionem cum potentiæ: nam primo modo cognoscitur ad instar obiecti potentialis medio aliquo effectu creato.

16. Ad tertium: Præter auctores citatos in 1. sententia, Durand. in 4. Dist. 49. quæst. Durand. vlt. num. 8. Sotus quæst. 2. art. 1. conclusio-
ne 1. & lib. 1. de natura & gratia cap. 4. con-
cedunt antecedens. Probat Durandus, quia vnumquodque naturali appetitu fertur in suam perfectionem; cùm naturalis appetitus nil aliud sit, quam inclinatio imperfecti ad

Tom. I. De Deo.

I 2

suam

suam perfectionem; sed visio Dei est maxima perfectio naturae rationalis; ergo. Probat secundò Sotus, quia homo est naturaliter imago & similitudo Dei; sed imago & similitudo Dei non solum importat capacitatem videnti Deum, sed etiam naturalem inclinationem; quia simile naturaliter appetit suum simile: tum quia appetitus humanus in nulla re creata quiescit; ergo possibile est illum expleri; alioqui frustra nobis à natura esset ille inditus. Implicat autem, illum alio, quam adiectione summi boni expleri, ut experientia constat. Ergo datur naturalis appetitus ad visionem Dei.

Aristoteles.
S. Thomas.

17. Sed contrà: tum quia, si esset in nobis naturalis appetitus ad visionem Dei, visio Dei esset nobis naturaliter debita; nec posset homini in pura natura constituto sine violentia denegari, si in ea viueret iuxta dictamen rationis. Tum quia repugnat, dari potentiam naturalem ad actum supernaturalem: sed visio Dei est actus supernaturalis: ergo. Maiorem probo, nam potentia specificatur ab actu: ergo implicat, potentiam per se primò ordinatam ad visionem supernaturalem, esse quoad entitatem naturalem. Confirmatur: ita se haber potentia ad actum, sicut actus ad obiectum: sed implicat actus naturalis per se primò ordinatus ad obiectum supernaturale; ergo & potentia naturalis per se primò ordinata ad actum supernaturalem. Tum, quia ex Aristotele 3. de anima cap. 5. & S. Thoma 2. contra Gentes cap. 60. omnipotentiae passiuæ naturali respondet aliqua actiuæ naturalis, à qua possit in actum reduci; alioqui frustra foret talis potentia, quæ nunquam reduci posset in actum: ergo si datur potentia passiuæ naturalis ad beatitudinem supernaturalem, danda est etiam potentia actiuæ naturalis, quæ illum reducere possit in actum. Nec sufficit, ut reduci possit in actum à potentia actiuæ supernaturali Dei, nam potentiae passiuæ respondere debet actiuæ in eodem ordine. Vnde creatio animalis rationalis, etiamsi ab alio, quam à Deo fieri non possit, computatur inter opera naturalia, ed quod exigitur à potentia passiuæ materia; vnde in ea producenda gerit se Deus ut causa naturalis. Tum demum, quia nunquam natura tribuit propensionem ad finem, quin etiam tribuat ad media, sed aduersarijs etiam fatentibus, natura non tribuit propensionem ad bona gratiæ, quibus beatitudinem consequitur: ergo neque ad ipsam beatitudinem. Maior constat inductione: omnis quippe potentia ad suum finem inclinat medijs dispositionibus: tum ratione, nam eiusdem ordinis sunt forma, & dispositio ad formam: ergo eadem est propensio ad finem & ad dispositionem.

18. Quare negandum est antecedens: Et ad probationem concedenda est Maior de actu commensurato subiecto; neganda vero de actu excedente subiectum, qualis est visio gloria, ad quam creatura rationalis solum

habet capacitatem obedientiam: & hanc tantum probat testimonium Augustini. Ad Confirmationem S. Thomæ respondet Caietanus, intelligendum esse de desiderio creaturæ rationalis, ordinata iam ad finem supernaturalem: posita enim relatione finis supernaturalis naturale est creaturæ desiderare illam actu elicito saltē ineffaci.

Augustin.
S. Thomas.
Caietanus.

19. Ex his patet ad argumentum Durandi. Ad primum verò Sotii, nego Minorem: imago enim & similitudo, quæ est inter hominem & Deum, non est nivoca & perfecta, sed analoga & imperfecta, proinde naturalem appetitum videnti imaginatum fundare non potest. Ad secundum concedo, quod appetitus humanus expleri non possit, nisi adiectione summi boni, vel per cognitionem abstractiū, ut in pura natura, vel per cognitionem intuitiū, ut in natura elata.

Durandus.
Sotus.

20. Ad quartum Arrubalis, nego assumptum: & ad probationem nego evidens esse, Deum in seipso visibilem contineri intraad equatum obiectum intellectus creatus; vel ad illum diuinā virtute elevari posse: quia, cum sit contra naturalem modum operandi potentia viralis, nequit hoc naturaliter demonstrari, sed sola fide teneri.

Arrubal.

SECTIO III.

An Deus cognoscibilis sit à beatis per speciem expressam clare ipsum representantem sicuti est?

21. **D**Uplex distinguitur species intelligentialis, altera impressa virtualiter tantum representans obiectum, à quo imprimitur, effectiū concurrens cum potentia cognoscitiva ad actualem representationem obiecti: altera expressa, seu expressiva obiecti; actu & formaliter illud representans potentia cognoscendi. Vtraque controvèrtitur, an sit possibilis, quæ diuinam essentiam in seipso representet, sicuti est in se. Quidam verò impressa essentialiter ordinatur ad expressam, ut causa ad effectum, & consequenter ex possibiliitate, aut impossibilitate huius pendet possibilitas, aut impossibilitas illius, prius inuestiganda est natura & possibilitas, vel impossibilitas speciei expressæ, ut ex ea facilius cognoscatur natura & possibilitas, vel impossibilitas impressæ.

Bonavent.

22. Prima sententia affirmat, possibilem esse speciem expressam clare representantem diuinam essentiam, sicuti est. Est Bonaventuræ in 1. distinc. 3. 1. p. art. 1. quæst. 1. ad ultimum. Durandi dist. 27. quæst. 2. n. 26. Aureoli apud Capreolum in 4. dist. 49. q. 5. art. 2. Sotii in 4. dist. 49. q. 2. art. 3. Torrez in 1. p. quæst. 27. art. 1. dub. 4. Molinæ q. 12. art. 2.

Durandus.
Aureolus.

Capreolum.
Sotus.

Torrez.
Molina.

Vasquez.
Suarez.
Granadus.
Arrubal.
S. Thomas.

Ferrarien.
Ferrarien. 1. contra Gentes cap. 53. §. quinta est; cum idem sit verbum mentis & species expressa, ut infra constabit: vel qui concedunt speciem impressam diuinæ essentiæ. Nam eti non omnes, qui concedunt expressam, concedant impressam, omnes tamen, qui impressam admittunt, admittunt & expressam; et quod illa ad hanc essentialiter ordinetur.

23. Fundamentum sententiae est, quia impossibile est, potentiam cognoscituum obiectum cognoscere, quin aliquam similitudinem de illo in seipso formet: Ergo impossibile est beatum Deum videre, quin aliquam similitudinem de Deo in seipso formet. Datur igitur species expressa creata representans Deum, sicut est. Vtraque consequentia constat. Antecedens probatur, quia impossibile est, ut potentia obiectum cognoscatur, quin illud propriâ cognitione faciat sibi obiectu præsens: nequit autem potentia facere sibi obiectum mediâ cognitione obiectu præsens, quin cognitione ipsa sit expressâ similitudo obiecti. Minor patet, quia nequit cognitione representare obiectum potentiae, nisi illud contineat, aut realiter, aut intentionaliter; nequit autem cognitione creata continere Deum realiter, ergo saltem continere debet intentionaliter, quod est continere illum per aliquam imaginem & similitudinem.

24. Confirmatur: tum ex Scriptura 1. Ioan. 3. vbi visio Dei appellatur similitudo: Similes, inquit, ei erimus, quia videbimus eum, sicuti est. Tum ex Augustino 9 de Trinitate cap. 10. & 11. & libr. 15. cap. 16. & Anselmo in Monologio cap. 9. 29. & 31. vterque enim aperte docet, nullam rem posse nos intelligere, nisi intelligendo, aliquam illius similitudinem & imaginem intra nos ipsos formemus: quin ex ista similitudine, & imagine verbi creati colligunt imaginem verbi increati. Nam sicut verbum creatum nascitur ex memoria fœcunda intelligentis, tanquam proles ex obiecto intelligibili, & potentia intelligentia: ita Verbum increatum gignitur ex memoria fœcunda patris, ut perfectissima proles, & expressissima imago aeterni parentis.

25. SECUNDA sententia negat possibilem esse speciem impressam repræsentantem diuinam essentiam, uti est in se, est Henrici in summa art. 33. q. 2. ad tertium, & quodlib. 4. q. 8. & 26. Durandi in 4. dist. 49. q. 2. Richard. in 3. distinct. 14. quæst. 1. art. 1. q. 3. Bassoli q. 1. art. 1. §. Dico igitur. Ioannis de Ripa apud Capreolum in 3. dist. 14. artic. 2. Caiet. in 1. p. q. 12. art. 2. §. Aduerit. & q. 27. art. 1. §. Ad tertium dub. Bannez in 1. p. q. 12.

art. 2. dist. 1. Vasquez disp. 38. cap. 2. Suar. lib. 2. de Diuinis attributis cap. 11. Granadi tractatu 5. dist. 1. scđt. 2. Arrubalis dist. 17. cap. 2. & omnium, qui vel admittunt verbum mentis in beatis, quod in doctrina S. Tho. problematicè defendunt Capreol. in 4. dist. 49. quæst. 5. artic. 3. ad primum. Aureoli & Ferrarien. 1. contra Gentes cap. 53. §. quinta est; cum idem sit verbum mentis & species expressa, ut infra constabit: vel qui concedunt speciem impressam diuinæ essentiæ. Nam eti non omnes, qui concedunt expressam, concedant impressam, omnes tamen, qui impressam admittunt, admittunt & expressam; et quod illa ad hanc essentialiter ordinetur.

26. Auctores ergo primæ sententiae putant, naturam speciei expressæ, seu verbi mentalis consistere in eo, ut sit tantum medium Quo, & sola ratio cognoscendi obiectum, & nullo modo ratio seu medium in Quo cognoscatur, aut cognosci possit obiectum. Ut de dicitur species expressa, quia exprimitur seu producitur ab intellectu, cuius est intrinsecus terminus, ad differentiam speciei impressæ, quæ ab extrinseco producitur, & imprimitur ipsi potentiae cognoscenti, propter quod impressa nuncupatur. Huius opinionis fuit etiam Durandus in 1. distinct. 27. quæst. 2. Scotus quæst. 3. §. Ad questiones. & in 2. dist. 3. quæst. 9. & alij.

27. Probatur autem hæc sententia: Primo, quia non experimur, cum aliquid intelligimus, nos ferri in actum & obiectum simul, sed in obiectum tantum. Secundo, quia non possumus actu directo, sed tantum reflexo in nostros actus tendere: atqui actus reflexus supponit directum: Ergo verbum mentale non potest esse id, quod primo cognoscitur ab intellectu. Consequentia patet, quia Verbum mentale est actus nostri intellectus.

28. Tertiò: Per notitiam spiritualem cognoscimus obiectum quantum & materiale: ergo quod immediatè terminat intellectu, non est species expressa seu verbum mentale, sed obiectum ipsum. Antecedens patet, consequentia probatur: quia quod non est quantum & materiale, non potest esse medium in quo cognoscendi quantum & materiale. Eadem ratio est, cum cognoscimus substantiam, nequit enim hæc cognosci in Verbo, quod est accidentis.

29. Quartò: Si intellectus cognosceret suum actum, cognosceret seipsum: sicut qui cognoscit picturam, cognoscit subiectum, in quo est pictura, sed experimur nos, cum ad obiectum tendimus, nostrum intellectum non intelligere: ergo. Confirmatur: quia si intelligeremus Verbum, non intelligeremus illud abstractè, sed concretè, ut afficiens intellectum, in quo est, & à quo egreditur: ergo cum ipso simul intelligeremus intellectum.

30. Quintò: Voluntas non producit in

Zumel.
Gonzalez.
Nazarius.

S. Thomas.

Caietanus.

Durandus.
Scotus.

1. Ioan. 3.

Augustin.
Anselmus.

Henricus.

Durandus.
Richardus.
Bassoli.
Ioan. de
Ripa.
Caietanus.
Bannez.

se aliquid, quod sit primum obiectum amoris, sed eo immediatè tendit ad obiectum ipsum secundùm se: ergo nec intellectus producit aliquid in se, quod sit primum obiectum intellectionis, sed ea immediatè tendit ad obiectum ipsum secundùm se. Consequentia constat à paritate rationis. Antecedens probo, quia alioqui nulla daretur virtus Theologalis; nam hæc immediatè tendit ad Deum propter se: igitur si primum, & immediatum obiectum amoris esset noster amor, primum & immediatum obiectum amoris Theologalis, non esset Deus propter se, sed aliquid creatum. Idem argumentum fieri potest de assensu Fidei Theologicae, quia hic non tenderet ad Deum, ut veracem immediatè, sed ad verbum creatum mentale nostri intellectus.

31. Sextò: Oculus corporeus non cognoscit obiectum expressum per verbum sensile intra se, sed in propria natura existens, alioqui eius visio non esset intuitiva; hæc enim terminatur ad obiectum in seipso existens: ergo nec intellectus per visionem intuitivam cognoscit obiectum intra se per verbum expressum, sed extra se in propria natura existens.

32. Septimò: Opposita sententia admittit per actum intelligendi produci in nobis formam realem, in qua tanquam in imagine cognoscamus obiectum, contra Philosophum 9. Metaph. t. 16. docentem per operationes immanentes nihil in nobis produci.

33. Octaud: Si verbum esset immediatum obiectum intellectionis, nulla dari posset intellectio sine verbo; atqui dabilis est aliqua intellectio sine Verbo: ergo. Sequela patet, quia nulla intellectio esse potest sine re intellecta, sicut nulla imago sine imaginato. Minor probatur, nam visio beatæ est vera intellectio: sed hæc non terminatur ad verbum, ut infra probabimus: ergo.

34. Nonò: Si verbum producitur ab actu intelligendi, prior est actus intelligendi, quam verbum productum, sicut omnis causa prior est suo effectu: ergo in illo priori debet actus intelligendi habere suum obiectum, cùm nequeat esse actus sine termino: Atqui hoc non potest esse verbum; quia cùm verbum producatur actu intelligendi, est posterioris natura actu ipso intelligendi: Nequit igitur Verbum esse primum & immediatum obiectum intellectionis.

35. Decimò: Nullum medium potest esse ratio intuiti videndi aliud, nisi illud formaliter, aut eminenter contineat: sed verbum substantiæ neque formaliter, vt per se patet; neque eminenter, cùm sit imperficius substantiæ, confinet substantiam. Confirmatur: quia verbum est ad instar picturæ; sed in pictura non potest intuitiu videi imaginatum: ergo neque in verbo obiectum representatum.

36. Undecimò: Si verbum esset ratio in qua immediatè videndi obiectum, omnis cogni-

tio esset intuitiva: nam intuitua cognitio est, quæ fertur ad obiectum præsens: atqui hoc modo omnis cognitio ferretur ad obiectum in ipso verbo præsens: igitur omnis cognitio esset intuitiva.

37. Autores verò secundæ sententiae, vno excepto Durando, censem verbum,

Durandus.

seu speciem expressam esse formam ab intellectu productam, in qua tanquam in propria, & naturali imagine proximè cernitur obiectum intentionaliter expressum, & intelligibiliter representatum secundùm omnes eas proprietates, & perfectiones, quas obiectum ipsum continet in suo esse naturali: aut faltem posse in eo obiectum cerni, tanquam in propria & expressa imagine, non secus atque in sententia eorum, qui docent in speculo videri imaginem, & in ea imaginatum intentionaliter expressum: ita sentit Henricus,

Henricus.

qui, quamvis putet verbum esse medium Quo cognoscendi obiectū, talis tamen naturę esse censet, vt in eo, tanquam in propria imagine cerni possit obiectum, non secus atque in imagine speculari cernitur imaginatum.

38. Omnes autem hi autores conueniunt, verbum non consistere in specie ab obiecto impressa, sed in specie ab intellectu expressâ, concurrente tantum impressâ vt comprincipio illius: quod aperte docent Anselmus in Monologio ca. 31. Cū m. inquit,

Anselmus.

cogito notum mihi hominem absensem, formatur acies cogitationis meæ in talem imaginem eius, quam illam per visum oculorum in memoriam attraxi, quæ imago in cogitatione verbum est eiusdem hominis. quem cogitando dico. Et cap. 46. Verbum sic definit: Verbum est cogitatio rei, ad eius similitudinem ex memoria formata. Et

Augustinus.

Augustinus 15. de Trinitate cap. 12. Tunc inquit, est verbum simillimum rei nota, de qua

gignitur imago, quando de visione scientia visio cogitationis exoritur. Vbi verbum appellat ipsam rei visionem, genitam ex memoria fecunda, quæ præter intellectum includit

speciem obiecti, quo tanquam semine secundatur potentia ad Verbum, tanquam sui, & obiecti prolem gignendam: ab utroque enim, vt ipsomet testatur 9. de Trinit. cap. vlt. cognoscente scilicet & cognito partur notitia, quæ verbum est, & mentis proles.

Idque etiam ratione constat: nam si esset species impressa, vel esset species impressa, vt recepta tantum in potentia; vel vt terminans per modum obiecti actum ipsum intellectus: non primum; alioqui semper actu cognosceremus omnia obiecta, quorum species in memoria receptas habemus: Non secundum; quia, et si posset intellectus formare

Verbum de ipsa specie impressâ, eamque cognoscere, illam tamen non cognoscet immediatè in seipso, sed in verbo, in quo illa exprimeretur & representaretur, sicut reliqua obiecta, quæ in Verbo expressa cognoscuntur. Cuius ratio est, quia cùm verbum sit expressuum obiecti, de quo gignitur, illud adæquatè continens secundum esse intentionale & intelligibile, sufficienter in eo intel-

lectus

lectus poterit cognoscere speciem ipsam impressam, non secus ac cognoscit reliqua obiecta in verbo, de ipsis formato.

39. Confirmatur 1. nam ideo aduersarij hoc afferunt, quia putant, speciem impressam requiri ut medium, in quo obiectum proxime cernatur, tanquam in sua imagine, at hoc falsum est: tum quia ad hoc sufficit species expressa, in qua melius, quia vitaliter, exprimitur obiectum. Tum quia sequeretur, nos non posse sine specie impressa, nobis inharente, obiectum cognoscere; quia non possumus obiectum cognoscere, nisi per imaginem ipsius: sed imago, in qua in hac sententia obiectum cognoscitur, non est species expressa, sed impressa; ergo sine illa non possemus obiectum cognoscere, quod falsum est; alioqui non posset Deus absque eo, quod in nobis produceret speciem impressam lapidis, facere ut lapidem cognoscemus, cum non possumus obiectum cognoscere, nisi illud habeamus, ut terminum nostrae cognitionis: in hac autem sententia obiectum est terminus nostra cognitionis immediata, & formaliter per ipsam speciem impressam: lege S. Thom. opusc. 14.

Confirmatur 2. nam destructa specie impressa, & conservata in potentia cognoscitura sola specie expressa eiusdem speciei impressa, sufficienter per eam potentia cognoscet obiectum: ergo de facto non per impressam, sed per expressam obiectum cognoscit. Consequens patet, tum quia de facto non per utramque, sed per unam dumtaxat obiectum cognoscit: ergo si illud cognoscit per expressam, non cognoscit per impressam: tum quia intiuimus, connaturalius, & magis proportionate per expressam quam per impressam cognoscit illud. Antecedens probatur: quoniam in specie expressa delineatur & exprimitur tota atque integra natura ipsius speciei impressa, cum sit formalis naturalisque imago ipsius effectu producta ab eadem specie impressa: ergo in ea tanquam in propria & naturali imagine relucet integra natura tum speciei impressa, tum obiecti ipsius: ergo etiam impressa specie destructa, tota natura ipsius eiusque obiecti cerni poterit in specie expressa. Cuius rei optimum exemplum habemus in ipso Verbo in creto, in quo tanquam in propria imagine exprimitur natura diuina tanquam species impressa omnium obiectorum, quae sunt in memoria secunda aeterni Patris; ut passim docent Patres, presertim Augustinus infra citandus: non enim in Verbo diuino tanquam in specie impressa, sed tanquam in specie expressa & Sapientia genita aeternus Pater cognoscit omnia. Quod autem possit destructa specie impressa conservari species expressa eiusdem speciei impressa in potentia cognoscitura, probatur: tum quia non appetat essentialis conexio inter speciem expressam & impressam: tum quia sicut potest impressa conservari absque obiecto, cuius est impressa

species, ita poterit expressa conservari absque impressa, cuius est expressio: tum quia sunt duæ res mutuè realiter distinctæ: tam enim species impressa realiter distinguitur ab expressa, quam impressa ab expressa.

40. DICO 1. Verbum mentis, seu species expressa non est tantum medium *Quo*, sed etiam in *Quo* videndi obiectum, immo est ipsum obiectum intentionaliter expressum, & in sua naturali imagine intelligibiliter apparet cognoscenti. Hæc est expressa sententia S. Thom. 1. contra Gent. cap. 53. vbi s. Thomas.

verbum appellat intentionem intellectam formatam ab intellectu media specie intelligibili, per quam tanquam per rei similitudinem rem ipsam intelligimus. Et 4. contra Gent. cap. 11. docet, hanc intentionem intellectam, quam intellectus in seipso concipit de re intellecta, non esse rem ipsam, quæ intelligitur, sed quandam similitudinem intellectu conceptam de re ipsa intellecta, quam voces exterius significant, & verbum interior nominatur; ex quo infert, verbum hominis interior conceptum, non esse hominem verum, naturam hominis esse habens, sed hominem intellectum, & quandam similitudinem hominis veri ab intellectu apprehensam. Et in opusc. 13. *Istud*, inquit, sic formatum & expressum in anima dicitur verbum interius, & ideo comparatur ad intellectum, non sicut quo intellectus intelligit, sed sicut in quo intelligit, quia in isto sic expresso & formato videt naturam rei intellectæ. Vnde colligit, duo esse de ratione verbi; unum, quod sit aliquid ab intellectu procedens, in eoque existens; alterum quod sit ratio & similitudo rei intellectæ. Et opusc. 14. *Similitudo*, inquit, perfecta genita & expressa ab intellecta, & hoc totum expressum est verbum, & est totum rei distincte expressum, & totum, in quo res exprimitur, & hoc intellectum principale; quia res non intelligitur nisi in eo: est enim tanquam speculum in quo res cernitur: hec ibi. Vbi non solùm docet, rem intelligi in verbo, tanquam obiectum in speculo, sed non intelligi nisi in verbo. Et infra docet, verbum esse ipsum obiectum, quod intellectus virtute speciei à sensibus in seipso format, ad quod immediate terminatur nostrum intelligere, & non ad rem ipsam, ut est in sui natura; id ipsum confirmat q. 4. de Verit. art. 2. ad tertium vbi verbum appellat conceptionem intellectam, & rem ipsam, quae intelligitur: ut sc. inquit, id quod intelligitur possit dici & res ipsa, & conceptionis intellectus. Quia nimur verbum est res ipsa intentionaliter, quam nos intelligimus, dum verbum concipiimus. Idem docet 1. p. q. 34. art. 1. ad tertium, & Capreolus in 2. dicit. 39. q. vnicā art. 3. ad 2. contra 1. concl.

41. Est etiam, me iudice, expressa sententia Arist. 3. de anima t. 20. & 37. vbi ait, *Aristoteles*. Scientiam actualem esse ipsam rem scitam: non posset autem esse ipsa res scita, nisi ipsa met est obiectum scientiæ; alioqui si esset distincta à re ipsa scita, non posset esse eadem

cum illa. Præterea docet, animam intelligenda fieri omnia. Fit autem anima intelligendo omnia, quia per intellectuonem exprimit in se omnia. Demum sæpè affirmat, cognitionem fieri per assimilationem cognoscens ad cognitionem: si autem cognitionis esset pura tendentia intellectus ad res extra existentes, nulla opus esset assimilatione ad res ipsas intelligendas, sed sufficeret quæcumque vitalis tendentia, qua intellectus posset extra se tendere ad res cognoscendas. Requiritur igitur assimilatio cognoscens ad cognitionem, propter verbi expressionem, in quo res ipsa cognoscenda est.

Patres.

Anselmus.

Augustin.

42. Eadem sententia fundamentum habet in Patribus, qui verbum appellant imaginem obiecti, in quam acies mentis fertur, dum obiectum cognoscere ntitur; vt patet ex Anselmo supra citato. Confirmatur: nam patres ex verbo creato probant increatum, cum eoque comparant, assignatis interim differentijs, quæ inter creatum & increatum intercedunt: cum tamen nullam differentiam assignent in eo, quod increatum sit, in quo pater cognoscit omnia, imò in hoc potius illi verbum creatum assimiliat. Igitur sentiunt, verbum nostrum esse in quo obiectum cernitur; sicut verbum Diuinum est, in quo pater omnia contemplatur: *Nouit*, inquit, August. 15. de Trinitate cap. 14. *Omnia Deus Pater in seipso; nouit in Filio; sed in seipso tanquam seipsum, in Filio tanquam suum.* Et paulo post subdit: *verbum autem nostrum simile est in hoc enigma illi verbo Dei, quoniam sic & hoc de nostra nascitur, quemadmodum & illud de scientia Patria natum est.*

43. Secundò probatur hæc sententia ratione hoc pacto. Potentia visiva obiectum suum percipit in sua visione, tanquam in propria imagine expressum ab ipsamē potentia virtute speciei visivæ ab obiecto impressæ: ergo à fortiori potentia intellectuia obiectum suum percipit expressum in verbo, vt in propria imagine in seipso formata, virtute speciei intelligibilis, in memoria existentis. Consequentia tenet per locum à fortiori, quia minus eget visus verbo sensili, vt in eo visibile obiectum intueatur, quām intellectus verbo intelligibili, vt in eo intelligibile obiectum percipiat: quia visus semper habet obiectum secundum propriam existentiam præsens, ad quod ferri possit, quod non haber intellectus, qui plerumque fertur ad obiectum absens. Antecedens non admittitur ab omnibus auctoribus nostræ sententiæ, mihi tamen experientia & ratione certum est.

44. Experientia sic probo: variatis tantum speciebus visuvis variatur obiectum in ratione obiecti formaliter, non variato in ratione rei: ergo visus non terminatur immediatè ad visibile in seipso existens, sed in propria imagine expressum. Antecedens constat multiplici experientia; primò, quando species variantur quoad intentionem, obiectum apparet crassius & intensius. Secundò quando species variantur quoad multiplicatio-

nem, vt in conspicilijs multangularibus obiectum appareat multiplex, adeò vt nullum discrimen percipiat oculus inter verum, & apparentes obiectum. 3. Quando species refranguntur, obiectum appareat fractum.

45. Ex hoc antecedente experientia certo sic ostendo deductam consequentiam. Si visibile non cerneretur in sua imagine expressum, sed in propria natura existens, non posset cognosci, nisi cum ea dispositione, quam in seipso haberet; atqui non cognoscitur cum ea dispositione, quam in seipso habet, sed cum ea, quam habet in propria imagine expressum: ergo non cernitur in propria natura existens, sed in sua imagine expressum. Consequentia euidenter deducitur ex præmissis. Minor est nota experientia. Maiorem sic probbo. Si visio non esset medium in quo, sed tantum quo intuendi obiectum in seipso existens, non esset medium cognitum à potentia: Ergo non posset ipsa tantum visione variata, variari obiectum, sub ratione formaliter obiecti. Consequentia probatur, quia nullum medium potest esse ratio videndi obiectum aliter, atque est in se, nisi ipsum medium obiectiuè aliter se habeat ad talem potentiam: igitur si visio non se habeat obiectiuè ad potentiam visuam, non potest esse medium videndi obiectum aliter, atque est in se. Antecedens probo, quia quod non se habet obiectiuè ad potentiam, non potest mutare obiectiuè potentiam, quia nihil potest esse medium mutandi alterum, quod non est medium afficiendi illud sub ea ratione, sub qua debet illud mutare: Ergo si visio non afficit oculum obiectiuè, sed tantum subiectiuè, non potest esse medium mutandi illum obiectiuè, sed tantum subiectiuè. Sicut quod tantum efficit potentiam obiectiuè, non potest mutare potentiam subiectiuè: ego nec quod tantum afficit potentiam subiectiuè, mutare potest potentiam obiectiuè.

46. Confirmatur, quoniam variata visione per solam variationem specierum visibilium, diuersum quid apparet, quod antea non apparet: sed hoc diuersum, quod nunc apparet, non est in obiecto in seipso existente; ego in obiecto per visionem expresso. Consequentia constat, quia hoc diuersum, quod nunc apparet, est aliquid reale existens ac præsens potentia, cum sit obiectum potentiae visivæ, quæ ferri non potest, nisi ad aliquid reale existens ac præsens: ergo si nō est in obiecto, in seipso existente, necessariò esse debet in obiecto, in visione ipsa expresso.

47. Atque hæc de experientia. Probo nunc antecedens ratione. Conseruata tantum in oculo visione, & corrupto visibili, cuius est visio, eodem prorsus modo apparet oculo ipsum visibile, atque apparet, si esset existens & præsens potentia: ergo oculus non intuetur visibile immediatè in seipso existens, sed in visione intentionaliter expressum. Antecedens admittit Vasquez 1. p. disp. 38. c. 2. Vasquez. & d. 208. c. 3. Suarez lib. 2. de Angelis c. 11. Suarez. n. 12. Arrubal, & alij: & constat experientia, Arrubal. nam.

nam species multiplicata in oculo per conspicilia multangularia representant obiectum vbi non est, eodem planè modo, ac representant illud vbi est: ergo sola species, aut visio in oculo conferuata, eodem modo repræsentaret obiectum, ac si illud esset existens & præsens potentiae. Consequentia probatur, quoniam de facto visio repræsentat illud, vbi non est, eodem planè modo, ac si ibi esset; ergo sola visio conferuata, & corrupto obiecto, adhuc illud repræsentaret, vbi non est; quemadmodum illud repræsentat nunc, vbi non est. Nam quod per aliam speciem de facto simul repræsentetur vbi est, nihil conducit ad speciem, quo illud repræsentat vbi verè non est.

48. Est & alia experientia, ut cùm quis diu aliquam magnam lucem aspexit, & deinde statim ad tenebras se convertit, adhuc tantisper sibi videtur lucem aliquam aspicer: aut cùm intuitus est aliquem intensum colorem, & deinde vertit se ad aspiciendum aliud colorem diuersæ rationis, adhuc iste secundus color per aliquod tempus appetet eiusdem omnino rationis cum priore colore. Hoc autem aliunde prouenire non potest, nisi quia relata sunt aliquæ species lucis, vel coloris præcedentis, quæ simul cum potentia producunt visionem obiecti absens permanentem præsentis.

49. Probato antecedente sic deduco consequiam: mutatur obiectum in se, & non mutatur obiectiuè: ergo oculus non intuetur illud immediatè in seipso existens, sed in sua imagine expressum. Consequentia patet, quia si intueretur illud in seipso, non posset, eo corrupto, illud intueri, cùm non possit intueri, nisi quod est sibi præsens, quia oculus non fertur nisi ad præsens. Confirmatur: corrupto obiecto, adhuc potentia aliquid reale videt: sed illud non est obiectum naturaliter existens, cùm illud sit iam corruptum; ergo est obiectum intentionaliter expressum. Maior constat: tum quia potentia eodem modo videret nunc, corrupto obiecto, atque videbat antea, eodem obiecto præsente: ergo si antea videbat quid reale, etiam nunc videt aliquid reale. Tum quia oculus ferri non potest, nisi ad obiectum reale, ut ex Animistica scientia suppono. Consequentia vero probatur, quia si videt aliquid reale, & non obiectum in seipso existens; ergo obiectum in sua imagine expressum; cùm inter hæc duo nequeat aliud obiectum reale assignari.

50. Tertiò probatur nostra principalis assertio à priori. De quolibet verbo sive intelligibili, sive sensibili, hoc pacto: Verbum seu species expressa est adæquatus effectus speciei impressæ; species vero impressa est adæquata similitudo obiecti: ergo verbum seu species expressa est adæquata imago obiecti: ergo in ea sufficenter cernitur obiectum. Maior patet, quoniam adæquatum munus & finis speciei impressæ est gignere verbum: quod propterea appellatur conceptus & partus memorie fœcundæ, quæ quodammodo ingrauidatur

objeto, quod per sui speciem, tanquam per semen fecundat illam in ordine ad verbum gignendum. Minor constat, quia species impressa, cùm à natura substituatur loco obiecti, quod saepe vel est absens, vel ineptum ad concurrendum immediate cum potentia ad productionem verbi, debet adæquatè continere in esse intentionalì, quidquid obiectum ipsum continet in esse naturali. Vnde Capreolus in primo distin&. 35. quæst. 2. columna quarta, §. Sciendum tamen, verbum mentis appellat similitudinem essentia rei, & ipsam quodammodo quidditatem naturæ rei in esse intelligibili. Prior consequentia eluet, quoniam si verbum est adæquatus effectus speciei impressæ, & species impressa est adæquata similitudo obiecti, verbum erit adæquata similitudo & imago obiecti. Posterior vero consequentia probatur, quoniam in adæquata imagine adæquatè continetur imaginatum: igitur sufficenter in ea poterit imaginatum videri.

Capreolus.

51. Confirmatur, quia, ut docet S. Tho, 3. contra Gentes cap. 49. & in 4. dist. 49. quæst. 2. art. 1. & Confirmant Durandus in 4. distin&. 49. quæst. 2. num. 13. & Palatius disput. 1. Caet. supra citatus, & alij; species intentionales sunt eiusdem naturæ & quidditatis in repræsentando cum obiectis, quæ repræsentant: sunt enim à natura institutæ, ut loco obiectorum substituantur, in potentijs cognoscitiis: cùm enim nequeant plenumque obiecta per seipsa potentias informare, aut illis præsentia esse, ne maneat potentia destituta sufficienti virtute ad sua obiecta cognoscenda, rectè à natura prouisum est, ut per species intentionales, quæ sunt obiecta ipsa secundum esse intentionale, hoc munus exercetur: vnde cù verbū producimus, rē ipsam in esse intentionalì producimus, quia producimus adæquatum, & naturalem imaginem ipsius, in qua obiectum relucet secundum totum esse naturale, quod in se habet.

S. Thomas.

Durandus.

Palatius.

Caietanus.

52. Obiectes 1. Si oculus perciperet obiectum intra se expressum, & non extra se existens, omnia videret æqualiter distantia: quia in visione ipsa expressa omnia forent æquæ presentia oculo: ergo non magis videret unum distans, quam aliud. 2. Non potest oculus percipere, nisi coloratum: atqui visio non est colorata: ergo non potest esse obiectum oculi. 3. Si oculus videret obiectum in ipsa specie expressum, sequeretur, quod etiam clausus videret illud, quia etiam clausus posset conseruare suam speciem expressam: item posset videre illud supra se possum, quod est contra experientiam.

53. Resp. Ad primum nego sequelam: & ad probationem nego omnia esse æquæ præsentia oculo obiectiuè & intentionaliter, esto omnia sint oculo præsentia subiectiuè & realiter. Ratio, quia visio non solum exprimit obiectum, sed distantiam ipsam, quæ inter unum obiectum & aliud intercedit: unde non tantum obiectiuè apparent res ipsæ visibles,

visibiles, sed etiam distantia interposita inter res ipsas visibles. Ad 2. Concedo, visionem non esse coloratam subiectiuè & naturaliter, esse tamen coloratam immò colorem ipsum obiectiuè & intentionaliter, cùm sit ipse color intentionaliter expressus: & hoc sufficit ut sit obiectum potentia, quæ per se tendit ad esse intentionale, ut expressum esse naturalis obiecti. Ad 3. Nego utramque sequelam: & ad primam, nego posse oculum clausum conseruare in seipso speciem expressam, quia hæc actu pendet ab impressa, & rursus impressa ab obiecto: obiectum autem nequit sui speciem in oculum clausum transmittere propter obstaculum. Ad secundam, ut obiectum producat proportionatam speciem sui in oculum, certam requirere loci distantiam.

Solutio argumentorum oppositæ sententiae.

Capreolus.

54. **A**d primum oppositæ sententiae. Resp. Capreolus in 1. dist. 27. q. 2. art. 3. ad quartum, non oportere hoc nos experiri, sed sat esse efficaci ratione id nobis constare: præsertim cùm non sint duo actus, quibus verbum & obiectum intelligimus, sed unus & idem, quo & verbum & obiectum ipsum in verbo expressum simul cognoscimus. Addo ego, quod cùm verbū non intelligamus actu reflexo, sed directo, & verbū sit ipsum obiectum intentionaliter expressum, cognoscendo verbum actu directo, cognoscimus obiectum ipsum in verbo intentionaler expressum, absque alio actu reflexo.

s. Thomas.

55. Ad secundum Resp. Dupliciter posse à nobis verbum cognosci, vno modo subiectiuè, & vt res quædam est in seipso existens, & sic cognoscitur distincto actu reflexo. Alio modo obiectiuè, & vt imago formalis est, & expressio naturalis obiecti, & sic cognoscitur eodem actu; qui quatenus informat potentiam, est illi ratio cognoscendi; quatenus vero est imago obiecti, illud in seipso exprimens, & in prospectu potentia ponens, est ratio cognita, & obiectum ipsum in esse intentionali & intelligibili expressum. Idem igitur actus ut vitalis forma, est potentia ratio cognoscendi; vt obiectua imago rei, est ratio cognita: est autem verbum formaliter, non vt est ratio cognoscendi, sic enim se tenet ex parte potentia, & dicitur esse ipsum formale cognoscere; sed vt est ratio cognita: sic enim se tenet ex parte obiecti, & est ipsum representari obiecti. Vnde S. Thom. 4. contra Gent. c. 11. Verbum vocat ipsum intelligi, quia nimur verbum tenet se formaliter ex parte obiecti.

56. Ad tertium. Nego Consequentiam: ad cuius probationem concedo id, quod non est quantum nec subiectiuè, nec obiectiuè, sive nec naturaliter nec intentionaliter, non posse esse medium in Quo cognoscendi quantum: nego tamen id, quod est quantum ob-

iectiuè & intentionaliter, quale est verbum mentis de re quanta, non posse esse medium in Quo cognoscendi quantum, sub qua tatum ratione terminat vim intellectivam.

57. Ad quartum. Nego sequelam: Ratio negationis est, quia verbum non cognoscitur formaliter secundum esse subiectuum, sed secundum esse obiectuum & intentionale, quia cognoscitur, vt imago tantum est obiecti; & consequenter non cognoscitur secundum respectum ad subiectum, sed secundum ordinem & respectum ad obiectum, cuius est imago. Ad Confirmationem dico, nos cognoscere verbum concretè concretione obiectua, nō autem subiectua: cognoscimus enim illud vt imaginem expressum obiecti, non vt formam inhaesiam subiecti; atque adeò vt concretum in ratione repräsentantis, non in ratione inhærentis atque accidentis.

58. Ad quintum. Nego consequentiam: Ratio discriminis est, quia voluntas non producit sibi obiectum, sicut illud sibi producit intellectus. Et hoc ideo, quia voluntas cum sit potentia appetitiva, non potest impelli ad operandum, nisi à bono præcognito, & obiectuè presente: intellectus vero, cùm sit potentia conceptiva, non supponit, sed facit sibi obiectum præfens media specie, vi cuius illud producit in esse intentionalis. Ex quo discriminis oritur, vt intellectus producat sibi verbum, in quo obiectum cognoscatur; non autem voluntas aliquid, quod diligit: quia quod voluntas est dilectura, supponitur iam præfens per cognitionem, & verbum mentis: quod autem intellectus est cognitus, non supponitur præfens per aliam potentiam, nisi tantum remote, & in habitu per speciem ipsam obiecti.

59. DICES, cur voluntas non fertur immediatè in suum amorem, sicut intellectus in suum verbum? Resp. quia cùm voluntas feratur ad diligendam bonitatem obiecti, & ipsius amor non sit imago, in qua obiecti bona diligenda reluceat, non potest ad illum ferri, tanquam ad obiectum diligendum, sed tanquam ad rationem diligendi. Contrà vero, cùm verbum sit expressa imago, in qua obiecti perfectio, quam intellectus conatur attingere, reluceat, potest ad illud ferri, non solum tanquam ad rationem cognoscendi, sed etiam tanquam ad obiectum ipsum cognoscendum. Cuius discriminis ratio à priori sumenda est ex diuerso fine utriusque potentia. Etenim finis voluntatis est, coniungi cū bono amato, secundum esse reale & existens, cuius realem consecutionem intendit voluntas per suum actum: finis vero intellectus est, veram notitiam de obiecto acquirere. Ex qua finium diuersitate sequitur, vt possit intellectus in suo verbo, tanquam in imagine, obiectum, cuius notitiam querit, cognoscere; non autem voluntas in suo amore obiectum, cuius realem consecutionem intendit, diligere. Lege August. 9. de Trinitate c. vlt. & l. 10. per multa prima capita. Ad illud autem quod

Augustini

quod assertur de assensu fidei, nego, illum non ferri in Deum ut veracem, quamvis ad illum feratur medio verbo, quia hoc non tollit, quin feratur in ipsam veritatem Dei expressam & representatam in verbo.

60. Ad sextum nego antecedens, vt constat ex dictis: & ad probationem dico, ad intuituam visionem sat esse, si illa sit per propriam speciem genita: quod admittere tenentur omnes, qui nobiscum concedunt, posse oculum intueri obiectum etiam corruptum, si in ipso conseruetur visio: nam talis visio non posset esse abstractua, quia oculus non est capax talis cognitionis: ergo non necessariò erit intuitua, ex eo tantum, quod erit visio per propriam speciem genita. Lege S. Th. q. 4. de verit. art. 2. ad 7.

S. Thomas.

Aristoteles.

61. Ad septimum. Cum Arist. negat, per operationes immanentes aliquid produci in nobis, vel solum negare, per eas produci aliquid extra nos, sicut producitur per operationes transeuntes; alioquin per operationes immanentes producuntur habitus: vel tantum negare, produci aliquid, quod sit finis operationis immanentis, ut aperè docuit 1. Eth. 1. Ceterum verbum, quod per intellectuionem producitur, non est finis intellectuionis, sicut quod producitur per actionem transeuntem est finis ipsius operationis transeuntem; sed potius ipsa intellectio est finis, nam ideo producitur verbum, ut in eo intellectus obiectum intelligat.

62. Ad octauum. Nego sequelam: etenim immediatum obiectum intellectuionis non solum potest esse verbum, sed etiam obiectum ipsum secundum se, præsertim quando obiecti adæqua similitudo implicat, ut de visione beata mox dicemus. Ad probationem autem sequelæ, concedo, nullam intellectuionem esse posse sine re intellecta, vel in se, vel in suo representatiuo.

Augustin.

63. Ad nonum Respondent aliqui, verbū immediatè produci ab actu intelligendi, tanquam à causa efficiente proxima. Sed cōtrā, nā hoc est contra Aug. 15. de Trinitate cap. 10, afferentem, verbū gigni ex memoria: *Necessitatis est, inquit, cum verbum loquimur, ex ipsa scientia, quam memoriam tenemus, nascatur verbum.*

Scotus, Canariensis.

64. Quare mihi cum Scoto in 1. dist. 27. q. 2. §. Ad quæstiones, & alijs apud Canariensem 1. p. q. 27. art. 1. disp. 4. dicendum est, verbum immediatè produci ab intellectu secundo per speciem intelligibilem obiecti, media actione dicendi, non autem media actione intelligendi. Fundamentum est, quia hæc sententia per pauciora saluat omnia, quæ de Verbo dicuntur. Tria enim in verbo salvanda sunt, primum habitudo producti ad producentem; secundum intellecti ad intelligentem; tertium intelligentis ad rem intellectam. Cum enim verbum, ut ex S. Thom. docuimus, sit intellectio intellecta, ex memoria secunda genita, hæc tria necessariò includit; nempe habitudinem producti ad producentem, qua nōtitia genita est; habitudinem intellecti ad intelligentem, quatenus

obiectum intellectum est; & habitudinem intelligentis ad rem intellectam, quatenus intellectio formaliter est. Atqui possunt hæc tria saluari per unicam formam ab intellectu productam, media actione dicendi: ergo nō sunt multiplicandæ plures, altera qua intellectus intelligat, & per quam verbum immediate producat; altera quæ sit ipsum verbum productum. Minor probatur, quia non repugnat, ut eadem forma sit & ratio cognoscendi, & simul ratio cognita. Igitur poterit per unicam formam hæc triplex habitudo saluari. Antecedens probatur, quia non implicat, ut eadem forma sit & actus vitalis ex parte potentiae, & naturalis atque expressa imago ex parte obiecti. Consequentiam ostendo, quia talis forma, ut ab intellectu producta includeret primam habitudinem; ut imago obiecti includeret secundam; ut informans & actuans potentiam includeret tertiam; ergo saluaret omnia, quæ sunt propria verbi. Confirmatur: nam altera sententia ad minimum duas admittit formas realiter distinctas, alteram, quæ intellectus intelligit, alteram qua obiectum representatur. Hanc nostram sententiam indicat prædictato loco Augustin. *Formata, inquit, cogitatio verbum Augustin.* est, quod in corde dicimus. Si ergo verbum est cogitatio, non igitur ab ea realiter distinguitur, cum nulla res possit esse id, à quo realiter distinguitur. Eadem colligitur ex S. Thom. prima parte quæstione 34. artic. primo ad tertium, & quæst. 4. de Veritate art. 2.

65. Ad decimum. Sat esse, si illud contineat intentionaliter, quod est continere illud per suam propriam & naturalem imaginem. Quæ conuenientia maior est ad representandum obiectum, quæm quæcumque conuenientia similitudo in essendo: magis enim in essendo conuenit vnum album cum alio, quæm species albi cum ipso albo, & tamen magis species albi representat album, quæm vnum album aliud album. Lege Scotum in secundo distinct. 3. quæst. 9. Ad *Scotus.* Confirmationem concedo, verbum esse ad instar picturæ, sed naturalis, non artificialis: inter quas hoc est discriben, quod quia artificialis non est ab ipsa re, quam representat, naturaliter producta, nequit rem ipsam ad viuum exprimere; sicut naturalis, quæ quia producitur ab ipsa re, quam representat, illam ad viuum exprimit. Cuius ratio est, quia quæ producitur ab ipsa re, illam exprimit per propria rei; quæ vero producitur ab artifice, rem exprimit per aliena, atque adeo non potest, nisi abstractivè illam representare.

66. Ad undecimum. Nego sequelam: nā ad intuituam cognitionem requiritur, ut res videatur in verbo per propriam speciem rei producto: at non omne verbum producitur per propriam speciem rei: igitur non omnis cognitionis est intuitiva, esto omnis cognitionis rem cognoscat in verbo præsente.

67. Ex dictis inferns 1. Verbum forma-

liter

liter distingui ab intelligere: est enim verbum, quatenus expressuum est obiecti; est autem intelligere, quatenus est actus intellectus, & ratio percipiendi obiectum in ipso verbo expressum. Est verbum, quatenus manifestatum est obiecti in memoria latentis, eiusque naturale signum: est intelligere, quatenus est forma, qua sit talis manifestatio obiecti, ipsi intelligenti. Ut verbum est, magis se tenet ex parte obiecti, cuius est expressa imago, & virtute cuius producitur, quam ex parte intellectus: ut intellectio verò, contrà, magis se tenet ex parte intellectus, cuius est vitalis actus, & ratio ipsa percipiendi obiectum. Ut verbum, comparatur ad intellectum, vt terminus obiectiuè terminans ipsum intelligere: ut intellectio, comparatur vt forma actu informans, & actuè tendens ab obiectum ipsum cognoscendum. Ut verbum obiectum exprimens, illudque in prospectu mentis proponens, est prius ratione ipso intelligere, quia obiectum ut cognoscendum prælupponit ad cognitionem, contrà verò vt actu intellectum, & posterius ratione ipso intelligere. Comparatum ad intellectum, vt producentem vrumque habet rationem effectus; sed vt verbum habet rationem prolis, quia procedit, vt imago ad exprimendum obiectum, quod tanquam parens media specie veluti semine vna cum memoria, tanquam matre gignit verbum sibi simile: deficit autem à perfecta ratione prolis, quia non procedit in consubstantialitate eiusdem naturæ cum adæquato principio producente, quæ est tota natura intellectualis. Comparatum ad dicere, vrumque est posterius, tanquam terminus actione; eodem quippe dicere, tanquam actione procedit & verbum, & intelligere, cùm à parte rei sit vna & eadem indubibilis forma.

68. An autem dicere sit distinctum ab ipso intelligere, & verbo, sicut reliquæ actiones à termino ipso producto, mihi negativa pars est probabilior: cuius fundamentum est, quia actus vitalis dicit essentialē dependentiam à potentia ipsa vitali, cùm sit actualis tendentia ipsius: non diceret autem essentialē dependentiam à potentia ipsa vitali, si ab illa procederet media actione distincta: quia tūc posset idem terminus per aliam actionem à solo Deo fieri: sicut reliqui effectus, qui ab actione distinguuntur. Eam igitur dependentiā dicit actus vitalis à potentia vitali, quam dicit actio à principio, à quo est: sed implicat, actionem vnius causæ fieri ab alia causa, cùm sit actualis dependentia solius causæ, cuius est actio. Ergo similiter implicabit, vt actus vitalis fiat ab alia causa, cùm sit actualis & vitalis dependentia solius potentiae, cuius est vitalis actio & tendentia. Colligitur ex S. Thoma q. 4. de ver. ar. 2. ad 5. vbi docet, in nobis dicere significare intelligere cum expressione conceptionis, cùm nequeamus alter intelligere, quam huiusmodi conceptionem exprimendo, & intelligere includere ipsum dicere.

S. Thomas.

69. DICES. Actus vitalis non solum pendet à potentia vitali, sed etiam à specie & habitibus, qui non sunt vitales. Ergo saltem ab ipsis producitur actione distincta. Confirmatur, quoniam ab ipsis non pendet essentialiter, siquidem idem actus vitalis fieri posset absque illo concursu speciei & habitus, supplete Deo concursum ipsorum. Resp. Concedo consequiam: non enim puto absurdum, eumdem effectum dependentem à pluribus causis, ab una pendere essentialiter, & nulla media actione distincta; ab alia vero accidentaliter, & media actione distincta. Quemadmodum unio & quilibet modus, excepta causalitate essentialiter pendet à subiecto, cuius est modus, nulla media causalitate ab eo distincta; accidentaliter vero, & media actione distincta ab agente creato, ad talem modum actuè concurrente; quia potest Deus circa talem modum causalitatem agentis creati supplere, non autem causalitatem subiecti. Eodem modo potest hic actus vitalis essentialiter pendere ab hac potentia vitali, nulla actione distincta intermedia: accidentaliter vero à specie, & à quacunque alia causa non vitali creata, media actione distincta: quam Deus se solo supplere posset, licet supplere non possit concursum potentiae vitalis, propter essentialē dependentiam ab illa.

70. Infertur 2. Verbum esse proprium partum intellectus, non aliarum potentiarum: nam licet alias potentias cognoscitivæ obiecta percipient in imagine, virtute speciei in scissis producta, illud tamen non vocatur propriè verbum, sed idolum: quia verbum propriè est terminus locutionis, atque adeo solius potentiae intellectivæ, cuius tantum est loqui, tam sibi per expressionem verbi manifestatiui rei in memoria latentis, quam alteri per prolationem verbi vocalis manifestatiui verbi mentalis.

71. Infertur 3. Non solum dici verbum respectu intellectus à quo producitur, sed etiam respectu obiecti, quod representat: lapis enim intellectus, dicitur verbum lapidis in intellectu, & homo intellectus, verbum hominis, vt testatur S. Tho. 4. contra Gent. c. 11. & docet Anselmus supra citatus.

S. Thomas.
Anselmus.

72. Infertur 4. Non solum formari verbum quando concipimus res perfectè, sed etiam quando eas concipimus imperfectè: Cuius ratio est, quia verbum est necessarium, vt in eo obiectum cognoscamus: ergo siue perfectè, siue imperfectè obiectum cognoscere debeamus, semper necessarium erit verbum, vt in eo aliquo modo cognoscere obiectum possimus.

73. DICO 2. Repugnat species expressa, seu verbum intelligibile diuinæ essentiae: Est S. Thom. 1. p. q. 12. art. 2. & alibi, negantis omnem similitudinem diuinæ essentiae, tenentem se ex parte rei visæ; & communior inter Thomistas, & antiquiores Scholasticos. Fundamentum est, quia species expressa debet exprimere obiectum in esse intentionalis,

S. Thomas.

secundum

secundum omnem perfectionem, quam habet in esse reali: nulla autem species creata exprimere valet essentiam Diuinam, secundum omnem perfectionem, quam illa continet in esse reali: igitur nulla dabilis est species expressa Diuinæ essentiae; Maior probatur; quoniam species expressa gerit vicem obiecti, in cuius locum substituitur: igitur debet illud quod omnia exprimere, alioqui per eam non posset totum obiectum, secundum omnem perfectionem cognosci, sed solum secundum eam, secundum quam exprimeretur: cum enim obiectum non videatur in se ipso, sed in eius specie expressum, si species illud non exprimeret, secundum omnem perfectionem, quam in se ipso continet, non posset in ea videri, secundum omnem perfectionem, quam obiectum continet in suo esse reali.

74. Confirmatur, quia species expressa debet esse talis, ut obiecto etiam non existens, in ea possit totum conspicere, ac si illud in se ipso existens conspiceretur, cum in obiecto representando non pendeat ab eius existentia, aut locali praesentia. Vnde concedit Valquez 1.2. disp. 7. num. 8. quod si per impossibile Deus non existeret, & adhuc in beato conservaretur visio Diuinæ essentiae, illum fore beatum, quia per eam videret Deum, sicuti est, eodem proposito modo, quo illū videt nunc in se ipso existentem & presentem. Maiorem primi Syllogismi ostendo, quia sequeretur, tamen speciem fore infinitæ perfectionis: implicat autem quocumque perfectio creata infinita, ut ex probatis in Philosophia suppono: ergo. Sequelam probo, quia talis species esset tantæ perfectionis in esse intentionali, quanto perfectionis esset obiectum ipsum in esse naturali: atqui obiectum exprimentum est infinitæ perfectionis in suo esse naturali; ergo & species ipsa in suo esse intentionali. Minor cù consequentia elucet. Maior probatur, quia species expressa per suū esse intentionale supplet esse naturale obiecti, cum in ea conspicendum sit naturale esse ipsius: igitur tantæ perfectionis esse debet ipsa in esse intentionali, quanto est obiectum in suo esse naturali. Nam in ea mensura crescere debet species in esse intentionali & representatiuo, qua crescit obiectum ipsum in esse naturali.

75. Confirmatur: quia implicat, formam finitam præstare posse effectum formalem infinitum: videre autem Deum obiectum infinitum, esset effectus formalis speciei expressæ: ergo implicat illam exprimere Deum infinitum, & tamen esse perfectionis finitæ. Maior constat, quia effectus formalis non distinguunt à forma, cum sit ipsam in subiecto posita: ergo si ipsa est finita, non poterit conferre effectum formalem infinitum. Minor probatur, nam ea tantum in intellectu posita, & omni alio, etiam obiecto ipso è rerum natura per impossibile sublato, redderet intellectum beatum, & videntem Deum, vt iam concedit Valquez, & concedere debent omnes, qui nobiscum sentiunt, destructo visibili, & manente tantum visione in oculo; adhuc nos videre

obiectum ipsum visibile. Igitur videre Deum obiectum infinitum, esset effectus formalis solius speciei expressæ; alioqui omni alio sublato sola species id præstare non posset, quia sublata causa, vel concausa non potest integer effectus manere. Vnde non coherenter Torrez 1. p. q. 27. a. 1. in p. p. suę disputationis docet, verbum esse id, in quo tanquam in imagine obiectum cernitur, & tamen in secunda parte eiusdem disputationis dub. 4. probabiliter affirmat, à beatis formari verbum de Diuina essentia.

Torrez.

76. Obijciones 1. Potest species accidentalis representare obiectum substantiale: ergo & species finita obiectum infinitum. Secundò de facto videtur Deus à beatis, vt est in se ipso obiectum infinitum: ergo non implicat, videri obiectum infinitum actu finito. Tertiò potest intellectus finitus videre Deum infinitum: ergo poterit species finita representare Deum infinitum.

77. Resp. Ad primum nego consequentiam: ratio discriminis est, quia potest dari accidens, quod sit adæquata proprietas substantiæ finitæ: non potest autem dari accidens, quod sit adæquata proprietas substantiæ infinitæ, atque ad eum dari potest accidens, quod representet adæquatè substantiam finitam, non potest autem dari accidens, quod adæquatè representet substantiam infinitam. Cuius ratio est, quia licet, ad hoc vt species representet substantiam, non sit necesse, vt sit ipsa substantia, vt patet in specie angelica representante substantiam, est tamen necesse, vt sit tantæ perfectionis in esse accidentalis, quanto est substantia representata in esse substantiali. Et hoc ideo, quia species per suum esse accidentale debet exprimere totum esse substantiale obiecti: unde quanto crescit esse substantiale obiecti, tanto crescere debet esse accidentale species; quia vero species creata nequit crescere infinitè in esse accidentalis, vt exprimere possit infinitum esse substantiale Dei; potest autem crescere finitiè vt exprimere possit esse substantiale creature; poterit dari species accidentalis, adæquatè representans substantiam creatam, nequit autem dari species accidentalis, adæquatè representans substantiam increatam.

78. Ad secundum. Concedo, de facto Deum videri à beatis, vt est in se obiectum infinitum, nego tamen videri in aliqua specie aut verbo creato, sed in se ipso immediate: non implicat autem, videri obiectum infinitum actu finito, qui tantum sit ratio videndi: implicat vero, videri obiectum infinitum actu finito, qui sit ratio in qua videatur obiectum. Nam in primo casu infinitas se tenet tantum ex parte obiecti; in secundo vero etiam ex parte actus: & quia solum actus creatus infinitus implicat, non autem Deus obiectum infinitum, id est non implicat, Deum videri actu finito, qui tantum sit ratio videndi; implicat autem videri actu finito, qui simul sit ratio, in Qua ipsum videndi.

79. AD TERTIVM. Nego consequentiā, nam obiectum est extrinsecum intellectui, est enim extrinsecus tantum terminus illius; speciei verò est intrinsecum, saltem secundūm esse intentionale, quia debet in illa repræsentatiūe contineri: ex infinitate autem termini extrinseci nulla colligitur infinitas in potentia: sicut colligitur ex infinite obiecti intrinseci infinitas intentionalis in actu.

80. Ex dictis infertur, nec dari posse speciem expressam exprimentem aliquod attributum Diuinum, vt in se est. Contra quod sentire videntur Heruēus tract. de verbo quæst. 3. art. 4. & Caprol. in 1. dist. 27. quæst. 2. art. 3. ad oītānum. Sed iij auctores solum loquuntur de specie, quam beati de attributis formare possunt cognitione abstracta extra verbum. Fundamentum corollarij est, quia quodlibet attributum Diuinum est in suo genere infinitum; ergo nequit per speciem finitam, vt in se est, adæquate repræsentari. Antecedens patet, quia quodlibet attributum Diuinum caret termino: sapientia enim in ratione sapientiæ est illimitata, quemadmodum bonitas in ratione bonitatis, potentia in ratione potentiae, & reliqua attributa. Consequentia constat ex dictis, quia infinitum nequit per speciem finitam adæquate exprimi ac repræsentari.

81. DICO TERTIO: Beati vident Deum visione creata, quæ est sola vitalis tendentia, & intentionalis vno intellectus creati cum Deo proximè & immediatè intelligibili. Quæ dici potest similitudo Qua, & verbum largo modo, quatenus vnit potentiam intelligibiliter cum Deo, & producitur ab intellectu beati medio lumine gloriæ, quæ est aliqua similitudo Dei, vt infrā constabit. Est Paludani in 4. dist. 49. q. 1. art. 2. in fine, & omnium, qui nobiscum negant in patria produci verbum à beatis.

82. Fundamentum est, quia hic modus possibilis est, imò ab ipsis aduersarijs, qui hoc pacto speciem expressam explicant, communiter admissus: in nostra autem sententia deficit à natura speciei expressæ, & verbi mentalis propriè dicti, quia non exprimit intentionaliter obiectum, vt in eo proximè, & immediate cerni possit. Vnde, si per impossibile Deus, vel non esset præfens intellectui beatorum, vel non existens, beati Deum non viderent per huiusmodi vitalem tendentiam: hoc autem est contra naturam speciei expressæ, quæ obiectum absens, & non existens potentia representat, vt præfens atque existens, vt aduersarij etiam admittunt, sed me iudice, non cohærenter ad sua principia: quia, si species expressa non debet per ipsos obiectum in se ipsa exprimere, sed solum potentiam ducere ad illud, in se ipso videndum, non existente obiecto, non poterit intellectus, vi sibi speciei illud intueri, quia species, vt ab ipsis explicatur, non aliter facit obiectum videre, nisi, quia intellectum vitaliter ducit ad illud in se ipso videndum: igitur si in se ipso non existit, impossibile est, vt possit videri;

quia non videtur, nisi, quod est aut in se aut in alio: quando igitur obiectum neque existit in se, neque in sua specie, nequit simpliciter videri. Eò quòd non esset terminus, qui terminare posset actum visionis, sine quo implicat visio, quæ essentialiter est alicuius obiecti visio.

83. Ad fundamentum primæ sententiae, distinguendum est antecedens, de similitudine Qua, vel in Qua; negandum de in Qua, cœcedendum de Qua. Et de hac intelliguntur Scripturae, & Patres, cùm docent, beatos vindendo Deum formare verbum, & similitudinem Dei. Ceterū rectè Patres ex verbo

*Explicatur
Scripturae
& Patres.*

Augusti.

creato probant increatum, non quidem in ratione causæ finalis, sed formalis: etenim finalis causa producendi verbum increatum, non est, vt supplet absentiam obiecti, sed vt natura Diuina subsistat in tribus suppositis, quia, vt sèpè testatur Augustinus, verbum Diuinum non producitur ex necessitate, aut indigentia; cùm eodem modo æternus Parentis suam naturam, & reliqua omnia intelligeret per actum intelligendi absolutum, communem reliquis Diuinis personis, atque illam intelligit per verbum, & in verbis; sed ex fecunditate naturæ, quæ essentialiter postulat esse in tribus personis: quarum, quia secunda vi suæ processionis debet esse filius intellectualis; & filius intellectualis esse non possit, nisi in se ipso intelligibiliter exprimat adæquate naturam ipsam Parentis, & omnia, quæ sunt in memoria fecunda ipsius, idèo necessariò procedit vt Verbum, in quo hæc omnia perfectissimè reluent. Quare non est in Deo necessarium Verbum, vt in eo Pater intelligat se ipsum & omnia, cùm independenter ab illo intelligat omnia in sua specie expressa, imò neque respectu sui necessaria est Deo species expressa, quia cùm sit sibi intimè præfens, posset se ipsum cognoscere, absque specie expressa, quæ tantum substitui solet loco obiecti absentis, sed solum ponitur ad maiorem perfectionem Diuina cognitionis, quæ non tantum est ratio Qua, sed etiam in Qua cognoscitur Diuina essentia: utramque enim perfectionem includit increata cognitione respectu obiecti primarij. At verò causa finalis producendi verbum creatum est, vt supplet obiecti absentiam, quæ nec supplenda est in obiecto beatifico, nec suppleri potest, in ordine ad intellectum creatum, ob rationem suprà assignatam. Ceterū in ratione causæ formalis rectè probatur Verbum increatum ex creato. Nam sicut creatum producitur ab intelligenti, in eo quæ tanquam in propria imagine cernitur obiectum: ita increatum producitur à Patre intelligenti, in eo quæ tanquam in propria & naturali imagine cernitur ipsa natura Patris, quam verbum Diuinum perfectissimè in se ipso exprimit.

*Heruēus.
Caprolus.*

Paludani.

SECTIO

SECTIO IV.

An sit possibilis species impressa Diuinæ essentiæ.

Vasquez.

Smising.

Richardus.

Aureolus.

Aristoteles.

S.Thomas.

Scotus.

84. PRIMA sententia Vasq. i. p. disp. 43. ca. 7. de facto eam in beatis concedentis, quam sequitur Theodorus Smising. de Deo vno, tract. 2. d. 6. num. 69. & probabilem putat Richar. in 3. dist. 14. a. 1. q. 3. Eamque concedere videtur Aureolus quolibet. 8. art. 2. vbi docet, Deum à beatis videri per similitudinem creatam, quæ est actus ipse intelligendi. Explicans autem, quid sit ipsum intelligere formaliter, ait esse ipsum receptionem speciei, eo quod ex Philosopho 3. de Anima, intelligere, est quoddam pati; non esset autem quoddam pati, si in alio, quām in ipsa receptione speciei formaliter confisteret.

85. Fundamentum Vasquez est, quia in omnium sententia infunditur beatis lumen gloriae, ut comprincipium visionis beatæ: sed tale lumen est species impressa Diuinæ essentiæ; tum quia nullus ex antiquis Scholasticis lumen gloriae distinguit à specie impressa: Tum quia S. Thom. i. p. q. 12. ar. 2. & 3. Contra Gent. c. 54. lumen gloriae appellat similitudinem Dei, quod est proprium speciei. Tū quia lumen gloriae ita determinat intellectum beati ad videndum Deum, vt nullo alio determinatio superaddito, sufficienter ipsum determinet ad Deum videndum: sed species adhuc tantum requiritur, vt determinet potentiam ad hoc, vel illud obiectum: ergo si independenter ab omni alio, intellectus beati per solum lumen est sufficienter determinatus ad videndum Deum, tale lumen erit species impressa Dei.

86. SECUNDA Sententia Scoti in secundo dist. 3. q. 9. §. aquarium. Admittentis in angelis speciem abstractiuan, distinctè representantem essentiam Dei, non quidem in se, sed in suo representatiuo. Distinguunt enim notitiam intuituam ab abstractiua Scotus in eo, quod intuitua immediate productur, & terminatur ad obiectum in se: abstractiu verò est omnis alia cognitio, quæ nec ab obiecto producitur, nec ad ipsum immediate terminatur. Angeli igitur in sua creatione habuerunt speciem abstractiuan Diuinæ essentiæ, quæ illam distinctè representabat, non immediate in se ipsa, sed in suo representatiuo: quamuis ibidem doceat, speciem hanc non esse Angelo rationem cognoscendi in Qua, sed tantum Qua; quod an sit coherenter dictum constat ex precedenti disputatione. Mouetur autem Scotus ad hanc speciem abstractiuan Diuinæ essentiæ angelo concedendam, quia naturalis beatitudo angelii excedit naturalem beatitudinem hominis, etiam existentis in statu innocentie: sed homo in statu innocentie habebat distinctionem notitiam Dei ultimi finis; ergo distinctionem

habere debebat angelus: hanc autem habere non poterat, nisi per speciem abstractiuan Diuinæ essentiæ, distinctè ipsam representantem, non quidem in se, sed in suo naturali representatiuo.

87. TERTIA sententia negat de facto specie impressam Diuinæ essentiæ, concedit autem de possibili. Est Argent. in 3. d. 14. q. 1. art. 1. ad tertium, Mayroni quolibet. 4. in fine. Molinæ i. p. quæst. 12. art. 2. disp. 1. conclusione 4. Valent. puncto 2. sub finem. Suarez lib. 2. de Diuinis attributis, cap. 13. Inclinat Scotus in 2. distin. 3. quæst. 9. §. ad rationes, & in 4. dist. 49. quæst. 11. §. Kefsi dicitur circa finem; vbi soluit rationes in oppositum. Prima pars sententie constat, nam species impressa catenus requiritur, quatenus nequit obiectum, vel propter absentiam, vel propter sui materialitatem ad cognitionem concurrere: atqui Diuina essentia est intimè præsens intellectui beatorum, & per se ipsam summe immaterialis: frustra igitur ipsius vice reponitur species creata.

88. Secunda pars probatur primò, quia datur species expressa, quæ perfectius Deum representat: ergo possibilis est impressa eiusdem. 2. Quoties in ordine ad unum effectum non repugnat unum principium, non debet repugnare & alterum, ad eundem effectum requisitum: sed in ordine ad visionem Dei non repugnat principium, tenens se ex parte potentie, quod est lumen gloriae; ergo nec principium tenens se ex parte obiecti, quod est species impressa.

89. QUARTA sententia huiusmodi specie non solum negat de facto, sed etiam de possibili. Est Henrici in summa art. 33. quæst. 2. ad 3. & quodlib. 4. quæst. 7. S. Tho. i. p. q. 12. ar. 2. & 3. contra Gent. cap. 49. & 51. q. 8. de veritate art. 1. & q. 10. a. 11. quodlib. 7. a. 1. & in 4. dist. 49. q. 2. ar. 1. Durandi quæst. 2. à num. 12. Capreoli q. 5. a. 1. Sotiq. 2. art. 3. conclusione 2. Palatij disp. 1. sub finem, Bassoli in 3. dist. 14. q. 1. a. 1. §. dico igitur. Marsiliq. q. 10. ar. 2. dubio incidente conclusione 2. Ferrar. 3. contra Gent. c. 49. Caiet. & Bannes 1. p. lo. co præcitate, Zumel ibidem disp. 2. Gonzalez disp. 25. lect. 5. Arrubalis disp. 16. cap. 4. Bartholomei Torrez quæst. 27. art. 1. disp. 5. parre 2. dub. 4. Quæ sententia vera est & secunda. Difficultas est in assignanda implicantia. Duplex autem implicantie genus assignari solet; alterum eorum, qui negant speciem impressam, admittunt autem expressam; vnde simul implicantiam afferunt de una, & disparitatem de alia: alterum eorum, qui utramque simul negant. Primò igitur prius, secundò posterius implicantie genus examinabimus.

91. PRIMA implicantia sit Ferrar. 1. cōtra Gent. c. 43. §. 5. est, vbi probabiliter sustinet opinionem de specie expressa Diuinæ essentiæ, hanc assignat rationem, cur possibilis sit species expressa, non autem impressa Diuinæ essentiæ: quia nimur species expressa immediate producta à Deo, vñ à forma actuā.

Argentinas.
Mayronus.
Molina.
Vaenaria.
Suarez.
Scotus.

Henricus.
S.Thom.

Durandus.
Capreolus.
Sotus.
Palatius.
Bassoli.
Marsilius.
Ferrariensis.
Caietanus.
Bannes.
Zumel.
Gonzalez.
Arrubal.
Torrez.

te intellectum beati, simul cum ipso Deo supplere vicem speciei, habet rationem unius perfecti, & totalis representatiui rei intellectae, non autem species impressa creata, vel expressa producta ab impressa creata.

92. Sed contra, tum quia eodem modo dici posset, quod species impressa creata simul cum Deo, supplete vicem speciei impressae, haberet rationem unius perfecti, & totalis representatiui obiecti intelligibilis in actu primo. Tu quia, sicut species impressa se sola debet representare obiectum in actu primo, ita expressa se sola debet representare obiectum in actu secundo; debet enim se sola supplerre vicem & absentiam obiecti.

93. Secunda Implicantia est Sotii, quæ duplex est; altera, quia impressa species representat obiectum efficienter, expressa vero formaliter: implicat autem principium creatum effectuum visionis Dei, non autem formale: eò quod implicat, creaturam efficienter beare hominem. Hanc rationem sequitur Torrez. Altera est, quia species impressa, cum substituatur loco obiecti, debet esse in eodem ordine immaterialitatis cum ipso, non autem expressa, quæ solùm se tenet ex parte potentiae.

94. Sed contra primam implicantium, quia non repugnat, hominem efficienter beari ab aliquo principio creato, ut constat de lumine gloriae, efficienter concurrente ad visionem Dei. Contra secundam, quia non minus species expressa, quam impressa tenet se ex parte obiecti, substituiturque loco illius; illa in ratione principij effectui, hæc in ratione vitalis imaginis, formaliter experimentis obiectum: ergo utraque seruare debet proportionem immaterialitatis cum obiecto.

95. Tertia Implicantia est quorundam Theologorum apud Zumel, quæ talis est: Species impressa Dei, si daretur, necessariò esset infinita, non autem expressa, quia hæc limitatur ex potentia finita, à qua producitur; illa verò nec limitari posset ex causa, quæ infinita est; nec ex obiecto, quod est etiam infinitum; nec ex coagente aliquo finito, cum nullum creatum agens ad illius productionem concurreret; nec ex peculiari idea, cum nullam haberet ideam; neque ex libero concurso Dei, quia non liberè, sed naturaliter à Deo emanaret, vt emanant cæteræ species à suis obiectis: cum enim species sit naturalis imago obiecti, non liberè, sed naturaliter ab eo emanaret. Confirmatur: nam illa talis esset naturæ, vt eadem numero invariata apta esset determinare quemcumque intellectum, etiam infinito lumine præditum, ad quamcumque visionem Dei, etiam infinitam, si possibilis esset, quod est cvidens signum infinitæ perfectionis.

96. Sed contra, nam allatum discriminem inter speciem impressam & expressam nullum est: quia sicut per aduersarios limitatur expressa ex potentia finita, à qua producitur; ita impressa à libero concurso Dei: falsum namque est, eam naturaliter à Deo emanaturam:

neque enim hoc postulat intrinseca natura speciei, vt constat de speciebus angelicis, quæ liberè à Deo producuntur. Tum ab actu finito, ad quem per aduersarios talis species ordinaretur. Neque verum esset, eam nullam ideam habere in mente Diuina, nam sicut per aduersarios Deus peculiarē ideam habet de specie expressa, ita & de impressa: quamvis nullam ideam haberet de obiecto ipso, quod est Deus per talem speciem representatus. Ad Confirmationem 1. responde ret aduersarius, id prouenire non ex infinitate speciei, quæ solū posset ut instrumentum ad visionem cōcurrere, sed vel ex infinitate luminis, vel Dei principalis agentis. 2. Negaret assumptum, nam sicut quilibet species creata est determinata perfectionis, ita determinato modo representat obiectum.

97. Quarta Implicantia est Arrubalis. Puri actus species impressa dari non potest: Deus est purus actus: ergo Dei impressa species dari non potest. Maiores probat, quoniam purus actus est de se essentialiter intelligibilis perfectioni modo, quam esset per ullam speciem creatam; cum enim hoc sit perfectione, nullam includens imperfectionem, concedenda est Deo enti perfectissimo: sed obiectum, quod per suam essentiam est proximè intelligibile, & intimè unum cuicunque potentiae, non potest per aliquam impressam similitudinem representari. Minorem hanc, in qua tota vis ipsius ratiocinationis consistit, sic probat: Implicat forma, quæ essentialiter ordinetur ad perficiendum agens, secundum eam rationem, qua agens est tale per essentiam, ut implicat accidentia, quæ essentialiter ordinentur ad efficiendum substantiam operativam, si substantia ipsa ex se sit proximè & completem operativa: Implicat qualitas, quæ ordinetur ad facilitandam potentiam ad operandum, si potentia per se ipsam summa habet in operando facilitatem, atqui species impressa essentialiter ordinatur ad reddendum obiectum proximè intelligibile, ut sic possit determinare potentiam ad cognitionem sui. Ergo implicat species impressa Dei, qui per suam essentiam est proximè intelligibilis, & se ipso unius cuicunque potentie intellectuæ, ut illam determinare possit ad cognitionem sui. Minor constat, nam hæc est essentia & natura speciei; est enim essentialiter Vicaria obiecti, ut inductione patet. Maior probatur, quia quod est essentialiter tale, nequit fieri tale per formam accidentalem superadditam; quia cum talis forma nullum aliud haberet effectum, esset essentialiter superflua; atque adeo repugnans: quoniam ex una parte ordinaretur ad perficiendum aliud, quia hæc esset natura ipsius; ex alia vero non ordinaretur, quia res, ad quam ordinaretur, non esset capax talis effectus, quia supponeretur per se essentialiter talis. Non est autem eadem ratio de specie expressa, quia hæc se tenet ex parte potentiae; nec effectus ipsius, est facere obiectum intelligibile, sed intellectum: Deus autem, licet per suam essen-

Sotii.

Zumel.

Arrubal.

essentiam sit actu intelligibilis, non est tamen per suam essentiam actu à creatura intellectus, & ideo hoc fieri debet per formam inhärentem creature, qua Deus denominetur à creatura intellectus.

98. Sed contrà, quoniam falsum est illud principium, in quo tota hęc ratio fundatur, nempe, quod est per se operatum, non potest fieri per aliam formam operatum: constat primò in substantia angelica, quę respectu proprii intellectus est proximè intelligibilis, & determinativa eiusdem ad cognitionem sui, cùm tamen non repugnet, intellectum angelicum determinari ad cognitionem sui per speciem superadditam distinctam. Quod sic ostendo; nam certum est, eandem substantiam respectu alterius intellectus esse intelligibilem, & proximè determinatiuam ad cognitionem sui per speciem distinctam: atqui posset Deus, talem speciem producere in intellectu eiusdem angelii, cuius esset species, & cum ea concurrere ad notitiam eiusdem angelii, non concurrendo cum substantia eiusdem ad notitiam sui ipsius. Atqui tunc angelus se ipsum cognosceret, non per substantiam, sed per speciem à se distinctam. Igitur potest, quod est per se operatum, fieri per aliam formam superadditam operatum. Omnia cluent, nam potest Deus impedire, ne substantia angelica influat in proprium intellectum ad notitiam sui, & simul concurrere cum specie superaddita eiusdem angelii ad eandem cognitionem sui: quę cognitio, cùm sit ex propria specie angelii, erit expressiva sui non minùs quam cognitio producta à propria substantia. Igitur angelus non solum est intelligibilis per propriam substantiam, sed per distinctam etiam speciem; ergo & Deus.

99. Secundò Constat in omni causa æquiuoca, quę productua effectus per suam substantiam, fieri potest productua eiusdem per virtutem vniuocam superadditam: sic piper calesfactuum virtualiter per se ipsum, fieri potest calesfactuum formaliter per calorem superadditum: ergo & Deus intelligibilis per se ipsum, fieri potest intelligibilis per speciem superadditam: Consequentia constat, nam dicitur Deus intelligibilis per efficientem vim determinatiuam, quam habet respectu intellectus creati ad visionem sui: sed hęc virtus æquiuoca est, cùm sit virtus productua ad extra: species verò impressa Dei esset vniuoca repräsentatiuę respectu visionis eiusdem, nam utraque esset creatas similitudo Dei accidentalis. Confirmatur: nam Deus est per se ipsum potens in omnem effectum, & tamen non repugnat, hanc virtutem communicari creaturę ergo licet Deus sit per se ipsum potens determinare intellectum creatum ad visionem sui, non repugnabit, communicari hanc vim speciei impressae.

100. Tertiò Impugnatur hęc ratio à priori, quia nulla ex hoc sequeretur imperfatio in Deo: nam ex hoc, quod fieret Deus intelligibilis per speciem creatam, non tolleretur,

qui maneret intelligibilis per se ipsum. Nec aliqua sequeretur contradictione in specie ipsa: nam quę affertur, nempē, quia ordinaretur, & non ordinaretur ad efficiendum obiectum intelligibile, saluator respectu diuersorum: siquidem ordinaretur ad efficiendum obiectum intelligibile extrinsecè, non ordinaretur ad efficiendum obiectum intelligibile intrinsecè.

101. Neganda igitur est maior primi syllogismi: & ad probationem dicendum, posse actum purum intelligibilem per se, fieri intelligibilem per aliud à se distinctum; esset enim hęc maior perfectio Dei, si aliunde nō implicaret, non solum posse se ipso, sed mediætam specie intellectum creatum determinare ad visionem sui. Neganda est etiam minor subsumpta: ad cuius probationem distinguenda est maior: nam implicat, rem esse nataliter ordinari ad perficiendum subiectum secundū eam rationem, quā subiectum est tale essentialiter, ex intrinseca natura & exigentia subiecti, non autem ex libera voluntate Dei; cùm non implicet, agens eundem effectum operari per varias formas, quarum una sit intrinseca, altera extrinseca. Iuxta hęc distinctionem soluendæ sunt instantiae de accidentibus, & qualitate facilitante: nam possent hęc ordinari ad perficiendum subiectū, non ex intrinseca natura & exigentia subiecti, sed ex libera voluntate, Dei: nam potest accidens ordinari ad subiectum, esto subiectum ab intrinseco non exigat tale accidens, vt constat de accidente supernaturali, quod essentialiter ordinatur ad subiectum naturale, esto hoc non exigat illud. Nec talis species foret superflua, nam esset vniuocè determinativa intellectus creati ad visionem Dei, & denominaret Deum extrinsecè & vniuocè intelligibilem, in ordine ad intellectum creatum, quam denominationem non habet Deus à propria essentia.

102. QUINTA Implicantia Ambrosij Machini. r.p. disput. 15. sect. 1. Implicat instrumentum connaturale illius effectus, qui natura sua petit esse à Deo, vt à causa proxima: visio beata natura sua petit esse à Deo, vt à causa proxima: ergo ad eam implicat species impressa, quę est connaturale instrumentum obiecti. Maiorem probat, quia instrumentum connaturale essentialiter ordinatur ad supplendum aliquem defectum principalis agentis, velut impotentiam, distantiam, vel improportionem aliquam; at Dei principalis agentis visionis beatæ nullus defectus supplebilis est: igitur nullum possibile est naturale instrumentum. Probat minorem quia visio beata, sicut quævis alia intuitu cognitionis, natura sua petit esse ab obiecto, nō solum vt à terminante, sed etiam vt à mouente; nam ex obiecto, & potentia paritur notitia. Vnde quando obiectum est per se proportionatum, & coniunctum potentias, scipso concurrit sine specie: igitur species solum ponitur ad supplendum defectum: ergo quando nullus obiecti defectus supplebilis

Amb. Machin.

est, nulla dari poterit species impressa talis obiecti.

103. Sed contrà, tum quia falsum est, instrumentum connaturale essentialiter ordinari ad supplendum defectum principalis agentis, nam esto hoc reperiatur in instrumentis concessis causis secundis, non est tamen esse instrumento ut sic. Neque instrumentum dicitur naturale ex eo, quia supplet agentis imperfectionem, sed quia proportionatur effectui producendo. Tum quia falsum est, speciem esse instrumentum, sed causam principalem, partiale cognitionis, cum in ratione obiectu representatio- nis ab illa non excedatur.

104. SEXTA Implicantia sit: Deum esse intelligibilem, est ratio prima incomunicabilis creaturæ; sicut esse causam primam, competit Deo incomunicabiliter. Fundamentum est, quia intelligibilitas sequitur ad ens; vnde sicut Deus est primum ens, & in ratione talis incomunicabilis est creaturæ; ita est primum intelligibile, & in ratione talis, incomunicabilis est eidem creaturæ. Si autem posset producere speciem impressam sui, posset communicare creaturæ rationem primi intelligibilis, nam species per omnia gerit vicem obiecti; est enim Vicaria & substituta illius: hæc autem ratio non militat in specie expressa, quia hæc non se tenet ex parte obiecti, sed ex parte potentiae, quam informat, & reddit formaliter intelligentem.

105. Sed contrà, nam sicut Deus communicat creaturæ esse causæ, non communicando illi esse primæ causæ, ita communicare posset esse intelligibile, non communicando illi esse primi intelligibilis. Confirmatur, quia non mindus Deus est primum intellectuum sui, quam primum intelligibile: Sed potest communicare esse intellectuum sui, mediolum gloriae, non communicando primum intellectuum sui; ergo communicare poterit esse intelligibile sui, mediâ specie creatæ, non communicando primum intelligibile sui. Cuius ratio est, quia primitas perfectionis Diuinæ in eo constat, vt sicut ipsa est prima in essendo à nullo dependens, ita sit prima in operando, à qua cætera in operando pendent: sed communicando Deus aliquam intelligibilitatem sui, non necessariò communicaret hanc primitatem in operando, nam adhuc talis species in actua determinatione potentiae creatæ, penderet à prima intelligibilitate & determinatione Dei, vt cæteræ causæ secundæ in productione suorum effectuum: vnde neganda est minor fundamenti: & ad probationem, nego speciem impressam per omnia gerere vicem obiecti, sicut nec causa secunda per omnia gerit vicem causæ primæ, in producendo effectum; sed solùm dicitur vicaria obiecti, eiusque vicem gerere in determinatione potentiae ad cognitionem obiecti, non autem modo illam determinandi dependenter, vel independenter à superiori

determinatiuo.

106. Instabis: Implicat Deum communicare creature passiuam intelligibilitatem sui: ergo & actiuam. Respondeatur negando consequentiam, nam passiuam intelligibilitas consistit in ratione causæ formalis obiectu; actiuam vero in ratione causæ efficiens: est enim obiectum actiuè intelligibile, quatenus potens est actiuè mouere, seu determinare intellectum ad cognitionem sui; est vero passiuè intelligibile, quatenus aptum est per se ipsum, in genere causæ formalis obiectu terminare cognitionem sui. Potest autem creatura participare virtutem actiuam Dei, non autem formam ipsam Dei, qui illam participare potest mediâ entitate distinctâ ab ipso Deo, hanc autem participare non potest, nisi participando ipsam essentiam Dei, quod implicat.

107. SEPTIMA implicantia sit: Species intelligibilis supplet vicem obiecti; ergo naturaliter requirit absentiam obiecti; propterea enim intellectus angelicus ad notitiam sui species intelligibilem, à propria substantia distinctam non requirit, quia semper illam præsentem habet: sed quotiescumque implicat terminus qui naturaliter exigitur, implicat res ipsa exigens: implicat autem absentia Dei à quois intellectu creato: igitur implicat species impressa Dei. Minor subsumpta claret: assumpta probatur, quoniam naturalis exigentia rei non distinguitur ab ipsa re: ergo, si implicat naturalis exigentia rei, implicabit res ipsa. Sed implicante termino, qui naturaliter exigitur, implicat naturalis exigentia rei, vt inductione constat: implicante enim risibilitate, quæ est proprietas, quam naturaliter exigit homo, implicaret homo: implicante extensione locali, quæ est proprietas quantitatis, implicaret quantitas. Igitur implicante absentiam Dei, à quois intellectu creato, quæ est proprietas, quam naturaliter exigit species, implicat species ipsa Dei. Quæ ratio non militat de specie expressa, quia hæc non supplet vicem obiecti, cum sit ipsemet actus potentiae, qui æquè naturaliter stare potest cum præsentia, ac cum absentia obiecti, vt patet de notitia angeli respectu sui, & aliorum.

108. Sed contrà, nam licet implicante termino primario, & positivo, penes quæ res specificatur, implicet res ipsa talem terminum exigens, vt argumentum, & exempla probant; non tamen implicabit, implicante solùm aliquo termino negatiuo & secundario, qualis est absentia obiecti respectu speciei intelligibilis; cum enim hæc sit pura negatio prelentiæ obiecti, nequit esse terminus formaliter specificans speciem impressam, sed sola conditio, sine qua species esset naturaliter superflua. Cæterum terminus formaliter specificans speciem impressam, est obiectum ipsum, vt exprimendum per actum.

109. OCTAVA implicantia: posito lumen

ne

ne gloria in intellectu beati Deus necessario determinat illum in ratione speciei ad visionem sui; repugnat autem eiusdem effectus duæ cause totales; igitur & species impressa Dei. Consequentia constat, nam talis species esset essentialiter superflua, quoniam determinante Deo, adæquata, & necessaria in ratione speciei, intellectum beatum ad visionem sui, non posset ipsa simul ad eandem visionem intellectum determinare. Minor supponitur ex Philosophia. Maior probatur, nam munus speciei est se ipsa formaliter potentiam determinare ad notitiam obiecti; Sed Deus suâ immensitate, est intellectui beati intimè præsens: ergo posito in ipso lumine gloria, Deus necessario, & adæquata determinat illum ad visionem sui; ad hoc enim sufficit dispositio ex parte potentiae, & obiectum proximè intelligibile vnitum potentiae. Sed contrà, nam hæc ratio supponit speciem impressam formaliter, non effectu determinare potentiam, cuius oppositum suppono ex Philosophia.

Marsilius.

110. NONA Marsilius: si species Dei foret possibilis, cum ea finita esset, creari posset alia & alia essentialiter perfectior; nequit autem creari alia & alia essentialiter perfectior, nam tam visio Dei, quam obiectum, ad quod ordinatur, est essentialiter unum. Sed falsa est sequela maioris, vt constat de lumine glorie, quod eti finitum sit, nequit tamen perfectius & perfectius essentialiter creari. Sufficit igitur, vt illa creari possit perfectior & perfectior intensiuè.

Palatius.

111. DECIMA implicantia est Palatii. Species rerum eminentius esse habent, quam res ipsæ: nulla autem creatura habere potest eminentius esse Deo: igitur nulla species creata Diuinæ essentiæ dabilis est. Minor cum consequentia pater. Maior probatur, quia species rei materialis habet esse spirituale, & intentionale, authore Philosopho 2. de anima text. 121. vbi docet, sensum suscipere formas sine materia, perinde atque cera suscipit sigilli figuram absque auro. Ergo si species rei materialis est eminentior, quam sit res ipsa, à qua producitur, etiam aliæ crunt eminentiores rebus, quarum sunt species. Nec obstat, inquit, quod species producantur à rebus ipsi: & nulla res producere possit effectum nobiliorum se: quia non tantum producuntur à rebus, sed etiam à lumine, & reliquis influentijs cœlestibus.

Aristoteles.

112. Sed contrà primò, quia hæc ratio militat etiam contra speciem expressam, quam ipse non videtur negare. Secundò falso est, speciem habere esse eminentius obiecto, tum quia Deus est tum impressa, tum expressa species sui, cum tamen, vt species, non sit eminentior se ipso, vt obiecto. Tum quia species substantia spiritualis non est eminentior substantia ipsa spirituali, cum illa sit accidentis, hæc substantia. Tum à priori, quia species est naturalis proprietas rei cognoscibilis: nulla autem

proprietas est eminentior re ipsâ, cuius est proprietas: igitur nulla species est eminentior suo obiecto. Maior constat, quia species est naturale complementum cognoscibilitatis rei; dicuntur enim res cognoscibiles per actuum virtutem mouendi cognoscitum potentiam ad notitiam sui, quod præstant medijs speciebus à se naturaliter productis: sed cognoscibilitas est naturalis proprietas rei; ergo & species, quæ talis cognoscibilitas formaliter completur. Quod autem nulla naturalis proprietas sit eminentior re ipsâ, cuius est proprietas, probatur, quia naturalis proprietas est proprius & adæquatus effectus rei: nullus autem proprius & adæquatus effectus rei potest esse eminentior re ipsâ, alioqui effectus excederet suam causam.

113. Nec satisfacit Palatius, dicendo,

Palatius.

species sensibiles produci mediante luce, aut influentiâ cœlesti: tum quia species ipsius lucis non producuntur mediante aliâ virtute, distinctâ à virtute cognoscibilitatis ipsius lucis. Tum quia substantia spirituæ angelica non producit in se ipso speciem expressam, que perfectiore est impressa, eminentiorem, quam si sua ipsius substantia. Tum à priori, quia species est naturalis proprietas rei cognoscibilis: nulla autem naturalis proprietas rei producitur à re, cuius est naturalis proprietas, vt ab instrumento alterius, sed à re ipsa vt à causa principali. Ergo species visibiles, vt naturales proprietates rerum visibilium, non producuntur à rebus visibilibus mediâ luce, vel aliquâ influentiâ cœlesti: vt causâ principali, sed à rebusipsis visibilibus.

Vnde nego, eas esse spirituales. Ad Aristotelem autem dico, mentem eius colocantum fuisse docere, sensum non suscipere in se ipso res, quas debet cognoscere, sed typos tantum, & imagines ipsarum; non tamen inde concluditur, has imagines esse spirituales, aut habere esse eminentius, quam habeant res ipsæ, quarum sunt imagines.

Aristoteles.

114. Atque hæ sunt implicantia, quæ impugnant speciem impressam. Inter eas vero, quæ etiam expressam impugnant, vnam tantum reperto impugnatione dignam apud Henricum suprà citatum; & sit,

Henricus.

115. VNDICIMA implicantia: Si species impressa, vel expresa Dei possibilis esset, naturali vi cognosci posset ab Angelo; cum autem hæc esset naturalis imago Dei, naturaliter per eam posset Deus ab Angelo cognosci. Sed contrà, quia cum talis species esset supernaturalis, vt pote Deum in se ipso repræsentans, nulli intellectui creato foret naturaliter debita; proinde à nullo intellectu creato esset naturaliter cognoscibilis.

Implicantia

Implicitia auctoris.

116. **V**ltima & mea implicitia hæc est. Species impressa essentialiter ordinatur ad expressam, ut principalis causa ipsius. Implicita autem expressa; igitur & impressa. Consequentia constat, quia implicitante primario termino specificante, implicitat res ipsa specificabilis: ergo implicita specie expressa, quæ est primarius terminus specificans impressam, implicitabit impressa. Minor constat ex dictis sectione præcedente. Maiorem probo, quia species impressa cum sit virtualis & effectiva similitudo obiecti, essentialiter ordinatur ad exprimendam formalem similitudinem eiusdem obiecti. Quod autem sit princeps causa, & non instrumentum, sic ostendo: Nam species impressa est suppletiva totalis concursus obiecti: sed obiectum non est instrumentum, sed princeps causa speciei expressæ; quia in ratione representationis non excedit perfectionem obiecti. Maior probatur, nam species impressa supplet absentiam obiecti; ergo & totalem concursum ipsius, quia nec species expressa produci potest sine totali concursu obiecti; nec obiectum absens, & non existens concurrere potest ad effectum præsentem. Neque dicas, in absentia obiecti principalem concursum ipsius suppleri à Deo, vt supplet in reliquis instrumentis naturalibus, absente causâ principaliter: nam reliqua instrumenta naturalia non requirunt per se, & ex natura sua absentiam causâ principalis; vnde non est mirum, si interdum per accidens, separatis à causa principali, Deus suppleat concursum ipsorum causâ principalis: at species impressa per se, & ex intrinseca natura sua requirit absentiam obiecti, nam præsente obiecto proximi intelligibili, nulla producitur species. Vnde signum est illam supplere totalem concursum obiecti. Tum quia inter speciem impressam, & expressam est perfecta conuenientia in ratione imaginis, & obiectuar representationis. Dicitur autem à Philosophis species instrumentum obiecti, non in ratione concursus, sed supplementi: quo pacto interdum una causa principalis, substituta vice alterius, dicitur instrumentum illius. Si igitur species impressa est principalis causa speciei expressæ in esse representatione, in eodem esse representatione cōtinere debet in actu primo quidquid species expressa continet in actu secundò: sed species expressa cōtinere debet totam perfectionem obiecti in esse actuali representatione; ergo eandem continere debet species impressa in esse representatione virtuali.

117. Hanc nostram rationem supponit S. Thomas 1.p. quæst. 12. artic. 2. vbi ideo negat quancunque speciem creatam Dei, quia debet habere perfectionem Dei, & esse in eodem ordine immaterialitis cum ipso Deo: Quæ ratio, vt probet intentum, necessariò supponit tam speciem impressam, quam expressam, debere esse adæquatam similitudi-

nem obiecti: & in expressa, tanquam in propria imagine, videri obiectum ipsum: aliqui si supponeret speciem expressam esse solam rationem Quæ, & impressam principium huius, facile negari posset, speciem vel impressam, vel expressam Dei, debe re continere perfectionem ipsius Dei.

118. Dices: de facto datur cognitionis, quæ Deus videtur in se ipso: ergo dabile est principium creatum productuum talis cognitionis ex parte obiecti: sed esse determinatum potentia ex parte obiecti est proprium munus speciei impressæ: igitur possibilis est species impressa Dei. Resp. Nego, esse determinatum quomodounque potentia ad obiectum, esse munus speciei impressæ, sed esse determinatum per expressionem obiecti intra ipsam potentiam cognoscientis, intra quam debet virtute speciei impressæ intentionaliter produci obiectum, esse proprium munus speciei. Est enim species impressa essentialiter ordinata ad supplendam absentiam obiecti, atque adeò debet illud virtualiter & effectivè continere, non quidem in esse reali, sed in esse intentionali.

119. Ad argumenta primæ sententie R. resp. Ea tantum concludere, lumen esse aliquo modo principium visionis Dei, quod vtrò concedo; non autem quod sit principium per modum speciei, nam ad hoc requiritur ut sit principium per modum exprimentis & producentis obiectum intra ipsam potentiam cognoscientis. Cæterum falsum est, quod Aureolus docet, intelligere esse solam speciei receptionem, sed potius esse vitalem actionem à propria potentia elicitem, concurrente aliquo determinatio ex parte obiecti. Nuncupatur autem à Philosopho quodam pati, quia non fit per actionem transuentem, sed immanentem, quæ manet & recipitur in ipso agente.

Aureolus;

Scotus.

120. Ad secundam sententiam Scoti nego huiusmodi speciem abstractiuam diuinæ essentie esse possibilem; contra quam militant omnes rationes, quibus negatum est, possibilem esse speciem impressam, vel expressam Diuinæ essentiae. Ad fundamentum ipsius, neganda est Minor subsumpta; quia poterat naturalis beatitudo Angeli esse perfectior naturali beatitudine hominis per clariorem, & expressiorem notitiam obiectuam Dei, ortam ex perfectiore cognitione intuitu creaturarum.

121. Ad Primum Tertiæ quatenus probat possibiliter speciei impressæ Diuinæ essentiae, nego antecedens. Ad secundum nego maiorem, quia potest unum principium implicare, non implicante altero, ad eundem effectum requisito, ob speciale rationem.

SECTIO

SECTIO VI.

An Deus sit cognoscibilis potentia aliqua corporea?

*Anthropo
morphita.*

122. **F**uit error Antropomorphitarum, qui, quoniam Deum corporeum fingeant, corporis etiam oculis visibilem putabant: Catholica verò sententia sicut Deum incorporeum prædicat, ita inuisibilem oculis, aut quoquis alio corporis sensu imperceptibilem docet. Difficultas est in assignanda implicantia: cuius dubitandi ratio est, quia Deus eleuare potest quamcumque creaturam ad quemcumque effectum, sicut eleuat ignem ad torquendos spiritus, & intellectum creatum ad videndum ipsum: ergo licet potentia corporea naturaliter sit incapax cognoscendi Deum, non tamen videtur repugnare, vt ad id Diuinā virtute eleuari possit. Confirmatur auctoritate August. 22. de Ciuit. Dei cap. 29. opinantis, Deum glorificati corporis oculis in patria videndum: *Valde, inquit, credibile est, sic nos esse visuros mundana tunc corpora, ut Deum ubique præsentem, & uniuersa gubernantem per corpora, quae gestamus, clarissima perspicuitate videamus.*

Augustinus

123. Verū oppositē sententiæ satis sufficiens implicantia assignatur hæc: nulla potentia cognoscitua ferri potest extra suum obiectum: sed Deus est extra obiectū cūiuscumque potentie cognoscitua corporeæ: igitur nulla potentia cognoscitua corporeæ in Deū ferri potest. Minor constat, quia cū Deus sit purus spiritus, nequit potentiam corpoream, quæ essentialiter ordinatur ad aliquid materiale, specificare. Maiorem probo, nam potentia cognoscitua debet habere formalem proportionem cum actu cognitionis, eoque mediante cum obiecto ipso cognoscibili, in eodem genere proximo vitæ. Implicit autem formalem proportionem à Deo extrinsecè suppleri re ipsā immutatā. Minor elucet, nā proportio formalis non distinguitur à re ipsa: igitur implicit suppleri, re ipsā immutatā. Maior probatur, quia potentia cognoscitua non est tantum productiua & receptiua cognitionis, nam hoc etiam in multorū opinione præstare posset lapis, sed etiam perceptiua obiecti media notitia rei, tanquam imagine illius: repugnat autem, potentiam percipere obiectum mediā cognitione tanquam imagine illius, absque formalis proportione in eodem genere proximo vitæ cū ipsa cognitione.

124. Cuius ratio est, quia imago non confert suum effectum formalem repræsentandi imaginatum, nisi subiecto idoneo & proportionato, vt patet de visione, quæ positâ in lapide non faceret lapidem videntem, nulla alia ratione, nisi, quia lapis non est subiectum proportionatum in genere vitæ cum ipsa visione. Sicut nec auditio positâ in oculo redde-

ret oculum audientem, quia oculus non est proportionatum subiectum in eodem genere proximo vitæ auditu: cū ipsa auditione: sed Deus non potest repræsentari, nisi per intellectuē, quæ est actus vitæ intellectuē: ergo non potest effectum suum formalem repræsentandi Deum, vt obiectum intelligibile conferre potentia corporeæ, quoniam hæc non est in eodem genere vitæ intellectuē cū ipsa intellectione. Minor probatur, quia repugnat, obiectū spirituale exprimi, ac repræsentari cognitione sensitivā, nam hæc essentialiter postulat specificari ab aliqua ratione formalis sensibili: igitur, cū Deus non possit repræsentari cognitione sensitivā, non poterit per ullam potentiam corpoream cognosci, quia hæc eleuari non potest ad obiectum percipiendum, nisi medio actu vitali eiusdem vitæ, in qua est potentia.

125. Confirmatur 1. nam cognitione est actualē exercitium vitæ, quo mediante potentia vitalis percipit suum obiectum: Implicit autem, vt potentia sensitiva per actualē exercitium vitæ intellectuē percipiat obiectum intelligibile.

126. Confirmatur 2. Non potest substantia materialis per potentiam spiritualem percipere obiectum spirituale: ergo nec potentia materialis per actum spiritualem percipere obiectum spirituale: cū sit eadem propria potentia ad actum & obiectum, quæ est substantia ad potentiam.

127. Confirmatur 3. Nequit potentia vegetativa per actum vitæ sensitivæ percipere obiectum sensibile: ergo nec potentia sensitiva per actum vitæ intellectuæ percipere obiectum intelligibile: cū sit eadem propria inter vitam sensitivam, & actum vitæ intellectuæ, quæ est inter vitam vegetativam, & actum vitæ sensitivæ, in modo & maior, quia hæc conueniunt in eodem gradu materialitatis.

128. *Obiectus* vt Aqua eleuari possit ad producendam gratiam, sufficit, vt habeat virtutem remotam producendi illam in ratione entis: ergo vt oculus eleuari possit ad videndum Deum, sufficit, vt habeat potentiam videndi remotam in ratione cognoscéntis. Respondeo: Nego Consequentiam, nam virtus incompleta aquæ producendi gratiam compleri potest per extrinsecum concursum Dei, vel per superadditam qualitatem: vis autem incompleta oculi ad cognoscendum suppleri non potest, vel per extrinsecum concursum Dei, cū non debeat suppleri in genere causæ efficiētis, sed formalis; nec per superadditam qualitatem, quia nulla qualitas, quæ non est vitalis, & ab intrinseco innata, est idonea forma, per quam natura intellectualis percipiat obiectum. Vnde lumen gloriæ, quæ est qualitas superaddita intellectui beatorum ad complendam virtutem ipsorum, non compleat vim perceptiua intellectus, nam hæc supponitur intrinsecus innata in beato, sed tantum compleat vim productiua visionis.

129. Di-

129. DICES: Hinc sequeretur, intellectum creatum esse completam potentiam perceptuam videndi Deum; siquidem hęc per lumen glorię non completerat: at hoc falsum est, nam hinc sequeretur, intellectum creatum esse causam principalem visionis Dei, eamque naturaliter exigere. Respondeatur negando primam sequelam: quoniam potentia perceptuā essentialiter includit vim productiuam sui actus; sita est enim in principio vitali, quod ut sic essentialiter importat vim productiuam sui actus, qui ut vitalis essentialiter dependet actuē à principio intrinseco vitę. Ad secundam autem sequelam, negandum est absolutè, intellectum creatum esse causam principalem perceptuam Dei, quia licet ex se habeat proportionem formalem in eodem genere vitę intellectiuę, non tamen ex se habet proportionem effectiuam visionis Dei, quę proportio essentialiter includitur in principio perceptuō.

130. Hinc collige, potentiam corporēam non modò implicare ferri in Deum, sed in quocunque obiectum spirituale: quia quocunque obiectum spirituale est extra sphäram potentiae corporeę. Dices: hinc sequeretur, neque intellectum creatum eleuari posse ad videndum Deum; cùm plus intellectus creatus distet à Deo actu puro visibili in se ipso, quām potentia corporea à quocunque obiecto spirituali creato. Respondeo: nego sequelam: ad cuius probationem dico, intellectum creatum plus distare à Deo actu puro, in ratione entis, & perfectionis essentialis, non autem in ratione potentie & obiecti, seu cognoscētis & cognoscibilis: Nam Deus sub ratione cognoscibilis aliquo modo continetur intra sphäram intellectus creati, cùm possit ipsum faltem abstractiuę cognoscere: substantia verò spiritualis nullo pacto continetur intra sphäram potentiae corporeę; vnde nullo modo, neque intuitiue, neque abstractiue potest illam cognoscere. Porro inter potentiam, & obiectum non tam est attendenda proportio commensuratiois entitatis ad entitatem, quām proportio commensuratiois habitudinis ad terminum, quę potest esse maior etiam inter entitates, quę magis inter se distant in ratione entis, vt sic. Cuius ratio est, quia hęc proportio non fundatur immediatè in ipsa entitate, vt sic, sed in certo quodam genere & gradu entis vitalis: non repugnat autem, vt inter duas entitates plus distantes in ratione entis, sit maior proportio & conuenientia in certo gradu vitę, quām sit inter duas alias entitates magis conuenientes in ratione entis, vt sic.

131. Ex his patet ad rationem dubitandam repugnat, Deum eleuare creaturam ad effectum contradictionem involuentem, qualis est potentiam corpoream ferri in obiectum spirituale. Ad primam instantiam, constat ex dictis; nam ignis eleuatur ad torquen-

dos spiritus in genere cause efficientis; in quo generis suppleri potest extrinsecè, quod agenti deest intrinsecè, in ordine ad effectum producendum.

132. Ad secundam, ratio discriminis est, quia intellectus creatus est in eodem genere proximo vitę intellectiuę cum Deo obiecto intelligibili: vnde, cùm eleuatur ad videndum Deum, non eleuatur per actum alterius vitę, quām sit obiectum ipsum repräsentabile: nā sicut Deus est intelligibilis à se actu vitę intellectiuę, ita est intelligibilis à beatis actu eiusdem vitę intellectiuę; vnde non extrahitur extra suam sphäram, cùm eleuatur ad videndum Deum. Nec refert, quād Deus sit intelligibile supernaturale, proinde supernaturali actu vitę repräsentabile, qui, quoniam naturalem proportionem non habet cum intellectu creato, non videtur ei posse formam effectum repräsentandi Deum conferre. Nam supernaturalitas non extrahit actum aut potentiam ab eodem genere vitę intellectiuę, cùm tam vita naturalis, quām supernaturalis sit in eodem genere proximo vita, eò quād supra intellectuam, non datur alia superior vita. Neque actus vitalis aliud essentialiter requirit, quām procedere ab eodem genere proximo vita. Nec potentia aliud essentialiter postulat, quām ferri in obiectum repräsentabile per actum vitę eiusdem generis: vnde tam potentia visuā ferri potest ad visibile supernaturale, quām visibile supernaturale repräsentari actu visionis supernaturalis, vt ostendemus in materia de Eucharistia. Cùm igitur intellectus eleuatur ad intelligendum Deum, obiectum supernaturale non extrahitur ad obiectum disparatum, sed ad perfectissimum obiectum intra eandem rationem intelligibilis.

133. Etenim tripliciter potest obiectum ad potentiam comparari, vt colligitur ex S. Thom. I. contra Gentes c. 54. Primo, vt illi adaequatè commensuratum; sic comparatur ens naturale ad intellectum creatum, quia tantum intelligibilitatis habet illud, quantum intellectuū habet iste. Secundo, vt disparatum & omnino extra rationem formam obiecti; sic comparatur audibile ad visum, & visibile ad auditum, quia nec audibile participat formam rationem obiecti visus, nec visibile formam rationem obiecti auditus. Tertio, vt excedens intra eandem rationem formam obiecti; sic comparatur Deus, in se ipso visibilis ad intellectū creatū; est enim Deus supremum intelligibile, intellectus verò creatus infinitus intellectiuę; vnde, cùm eleuatur ad intelligendum Deum, eleuatur quidem ad obiectum excedens propriam virtutem, non tamen ad genus vitę disparatę. Quare dici potest, Deū in seipso visibile esse quidem supra obiectū naturale intellectus creati, nō autē extra: obiectū vero spirituale esse omnino extra quacunque potentiam corpoream. Ad Confirm. Resp. ibi Augustinum loqui tantum disputatiue, ex quo ad summum colligitur, in ea re fuisse dubium.

S. Thomas.

SECTIO

SECTIO VI.

An possibilis sit creatura, cui connaturalis sit visio intuitiva Dei, aut quævis alia forma supernaturalis?

Dogmæ si-
der.

134 **D**E Fide est, nullam de facto talem creaturam productam esse; cum de Fide sit, de facto beatos egere lumine gloriæ, ipsos eleuante ad videndum Deum. Ut autem videamus, an ea saltæ possibilis sit, notandum triplex genus operationum in Deo. 1. est omnino incommunicabile creaturæ, ut posse in se ipso producere distinctam personam cum omnimoda identitate naturæ producentis & producti: esse causam primam, & cætera huiusmodi, que sunt ita propria Dei, ut ne supernaturaliter quidem communicari possint creaturæ: sunt autem omnia ea, quæ in suo conceptu requirunt illimitationem in omni genere perfectionis, & independentiam in effendo; non utraque perfectio pugnat cum ente creato. Secundum genus operationis communicabile est creaturæ, etiam naturaliter, & ut causæ principali, ut intelligere & amare res creatas, & Deum ipsum medijs esse & creatis: producere dependenter à subiecto. Tertium genus operationis de facto communicatum est creaturæ, sed per gratiam, & supra exigentiam ipsius, ut videre Deum actum purum in se ipsum, diligere eundem propter se ipsum immensitatem, operari indefectibiliter.

135. Controversia igitur est, an hæc eadem communicari possint alicui substantiæ per naturam? ut quemadmodum de facto beati Deum vident, & amant in se ipso medio lumine gloriæ, & charitate eis supernaturaliter infusa, ita videri & amari in se ipso ab aliqua creatura possit per naturalem facultatem, aut per hæc ipsa dona ipsius naturaliter debita? Et quoniam hoc genus operationum est proprium Dei, quo Deus dicitur ens supernaturalis, quia per illud operatur supra omnem naturam creatam, id est substantiam, quæ talem modum operandi participaret, diceretur supernaturalis; quia per talem modum in operando, & in effendo excederet reliquias omnes substâtias creatas. Ceterum etiæ præsens controversia inter doctores solum agitur de visione Dei, eam tamen nos ad reliquias etiam supernaturales operationes extendemus, ut doctrina sit vniuersalior in ordine ad quamcumque formam supernaturalis.

136. PRIMA sententia affirmat possibilem esse creaturam, cui connaturalis sit intuitiva visio Dei. In eam inclinat Maior in 4. Dist. 49. q. 4. in fine, Molina 1. p. q. 12. a. 5. Disp. 2. Beccanus 1. p. c. 9. q. 5. Argumenta autem, quibus hæc sententia probatur, sunt hæc, 1. quoniam nulla est implicatio.

137. SECUNDUM, quia participabilis est hic modus operandi Dei medio accidente supernaturali, ut constat de lumine, & reliquis habitibus infusis, qui suapte natura ordinatur

ad talem modum operandi proprium Dei; ergo & media substantia supernaturali. Consequenter probat, aliqui Deus perfectior modo participari posset ab accidente, quod est ens imperfectius, quam à substantia ente perfectiore. Confirmat, quia sicut inter entia naturalia creatata nobilior est substantia, quouis accidet naturali, ita inter creatibilia producibilis est substantia nobilior quouis accidente supernaturali, ad hoc ut tota latitudo substantialis perfectionis creatibilis superet totam latitudinem accidentalis perfectionis perducibilis.

138. TERTIUM: Coniunctum ex intellectu beati & lumine gloriæ, cui connaturalis est visio Dei, est quid finitum: ergo potest Deus creare intellectum tantæ virtutis, ut illud adquerat, nam dato quocumque intellectu, semper dabis est perfectior & perfectior. Igitur possibilis est intellectus, qui per sua naturalia Deum videat. Neque dicas, intellectum creatum esse diuersæ rationis à lumine gloriæ, proinde quantumcumque crescat in virtute intelligendi, nunquam attingere posse visionem Dei: sicut quantumcumque crescat visus, nunquam attingere poterit sonum; quia visus est potentia alterius rationis ab auditu, cuius tantum est sonum percipere: nam Deus comprehenditur sub obiecto intellectus creatus, aliqui non posset ad illum intuendum eleuari: sonus vero non comprehenditur sub obiecto visus. Confirmat, quia non modò Deus creare potest unum intellectum alio intellectu, sed etiam essentialiter perfectiorem. Esto igitur coniunctum ex intellectu creatus, & lumine gloriæ sit alterius perfectionis essentialis, adhuc creari poterit intellectus, qui illud in essentiali perfectione adquerat.

139. QUARTVM: Quidquid Deus potest intellectui conferre, per qualitatem superaditam, potest per essentiam: vnde illum gradum vigoris, quem Deus conferre posset oculo noctua ad intuendam rotam solis, de facto contulit oculo Aquilæ per naturam: igitur dari potest intellectus creatus, cui per naturam competat videre Deum.

140. QUINTVM: Non repugnat, eandem rem esse proprietatem plurium, unius in gradu intensio, alterius in gradu remissio, ut splendor in gradu intensio est proprietas solis, in gradu vero remissio aliorum à sole. Esto igitur lumen gloriæ in summo gradu ut est comprehensuum Dei, sit proprietas solius Dei; in gradu tamen remissio, ut est tantum representativum Dei in se ipso, poterit esse proprietas creaturæ. Confirmat, quia non minus intellectus creatus est participatio intellectus increatus, quam lumen gloriæ creatum sit participatio luminis increati: ergo sicut lumen gloriæ increatum est proprietas intellectus increatus; ita lumen gloriæ creatum erit proprietas intellectus creatus: nam sicut participatur subiectum, ita participari poterit proprietas ipsa subiecti.

141. SEXTVM: Participabilis est Deus quoad reliquias perfectiones supernaturales potentiae, sapientiae, charitatis, sanctitatis, iustitiae,

cæc-

Maior.
Molina.
Beccanus.

cæterarumq; supernaturalium virtutum; ergo & quoad perfectionem supernaturalis substatiæ. Confir. quia nō repugnat substantiæ creatæ supernaturalitas, quia substantia est, quia conuenit Deo; nec quia creata est, quia conuenit lumini gloriæ, ceterisque habitibus insulis; nec quia substantia creata est, quia si non implicat extrema, nec implicabit coniunctum ex extremis.

142. Septimum: Vno hypostatica est alterius ordinis, quam lumen gloriæ, quia per illam fit homo Deus; per hoc tantum videns Deum: at vno hypostatica est aliquid substantiale; ergo si hęc non repugnat, multò minus repugnabit substatiæ supernaturalis eiusdem ordinis cum lumine gloriæ.

143. Octauum: Datur accidentis supernaturale: ergo possibilis est substantia supernaturalis. Consequentia probo, nam accidentis supernaturale essentialiter ordinem dicit ad subiectum; non ad subiectū naturale, nam hoc non est illi proportionatum; ergo ad supernaturale: hoc autem nequit esse Deus ipse, quia Deus est incapax accidentis: igitur erit substantia supernaturalis creata. Confirmatur: nam visio Dei est actus vitalis; ergo alicui potentia vitali connaturalis est: hac autem potentia alicui substantiae debet esse connaturalis: non igitur repugnat substantia creata cui visio Dei connaturalis sit. Maior probatur, nam actus vitalis essentialiter pendet à principio vitali intrinseco & connaturali. Minor confat, nam omnis potentia vitalis sibi vindicat aliquam substantiam proportionatam, cuius sit propria passio & instrumentum.

144. Nonum: Etiamsi daretur intellectus creatus, cui connaturale esset lumen gloriæ, visioque ipsa beatifica, adhuc proprius modus essendi Dei excederet proprium modum essendi talis intellectus: ergo excessus quoad modum essendi obiecti cogniti supra modum essendi potentia cognoscentis non impediret, quin talis potentia possit tale obiectum naturaliter cognoscere. Confir. nam de facto intellectus creatus cum lumine gloriæ non eleuator ad eundem ordinem actus puri cum Deo in se ipso visibili: & tamen intellectus creatus cum lumine gloriæ naturaliter videt Deum: ergo vt aliquis intellectus creatus naturaliter videat Deum actum purum, non est necesse, vt sit in eodem ordine actus puri cum ipso Deo.

145. Secunda sententia negat possibilem esse substantiam, cui connaturalis sit visio intuitiva Dei. Est S. Th. i. p. q. 12. art. 4. & 5. ad tertium, tertio con. Gent. c. 53. Cai. & Ferr. ibid. Scotti in quarto, Dist. 49. q. 11. §. Respon. ergo, & quodlib. 14. a. 2. Richi. in secundo Dist. 23. a. 1. q. 1. ad priuū & in 3. Dist. 14. a. 1. q. 2. Capreoli in 4. Dist. 49. q. 4. a. 1. cōcl. 1. Aureoli quodlib. 9. a. 3. in fine, Scotti in 4. Dist. 49. q. 2. a. 4. ad 3. Zumel 1. p. q. 12. art. 4. Dilp. vnica, Vasq. Disp. 44. c. 1. Suar. l. 2. de attributis c. 9. Valent. pūcto 3. in fine, Gōsal. disp. 26. Alber. tom. 1. corol. 2. ex prin. 1. Phil. puncto 1. Arrib. Disp. 21. c. 2. & reliquorum communis. Difficultas est in assignanda implicantia.

Expenditur ratio Scoti.

146. PRIMA implicantia sit Scotti. Visio clara Dei prærequirit Deum naturaliter presentem in ratione obiecti, vel in propria existentia, si sit intuitiva, vel in aliquo perfectè representatio, si sit abstractua: neutro modo potest Deus esse naturaliter praesens intellectui creato, non primo, quia nec Deus sub propria ratione Deitatis est naturaliter, sed tantum voluntariè, motiuus intellectus creati, nec illa creatura potest esse naturaliter actua talis visionis, & perfectæ presentiæ Dei, cum nulla creatura continere possit essentiam Dei, & consequenter intelligibilitatem ipsius. Non 2. quia nullum creatum potest esse causatiū perfecti representatiui Dei sub propria ratione Deitatis, quia nullum creatum continere potest Deum, secundum propriam intelligibilitatem ipsius.

147. Sed contrà, nam cùm Scottus dicit, Deum nunquam posse naturaliter, sed tantum voluntariè mouere intellectū creatum ad clarā visionem sui; aut per voluntariè, intelligit liberè, & hoc non tollit naturalem exigentiā ex parte creature, nā posita quacunque exigentia & connaturalitatem ex parte creature, semper Deus liberè mouet illā ad suos actus. Aut per voluntariè, intelligit quod non sit illi talis visio connaturalis actiū, & hoc non tollit connaturalitatem simpliciter; Nā neque anima rationalis actiū producitur ab homine, & tamen connaturalis est corpori humano: & ad hominem contra Scottum species abstractua Dei, sub propria ratione Deitatis est connaturalis intellectū angelico, & tamen illa à nullo agēte creato produci potest. Aut demum per voluntariè, intelligit quod talis motio ad clarā visionem Dei nullam possit in creatura supponere naturalem exigentiā, & hoc erat Scotto probandum: nam hoc veritut in controveriam, cùm quæritur, an sit possibilis intellectus, cui sit connaturalis intuitiva visio Dei.

Expenditur ratio Vasquez.

148. Implicantia Vasquez: Aut, inquit, substantia hac dicereatur supernaturalis, quia superior est alijs substantijs creatis, & sic innumeræ substantiae essent supernaturales; aut quia à solo Deo produceretur per creationem, & ita omnes substantiae spirituales essent ordinis supernaturalis: superficie igitur ut soli forma accidentaria ratio supernaturalis conueniat, nā ei soli conuenit perficere subiectum supra id, quod ipsius essentia & naturalis constitutio postulat, penes quod tantum attenditur ratio supernaturalitatis.

149. Sed contrà, nam talis substantia diceatur supernaturalis, quia participaret proprium modum operandi Dei; per quem consequenter haberet, vt comparata ad reliquias substantias creatas esse superioris ordinis: sicut à priori dicitur accidentis supernaturalis, non quia perficit subiectum supra naturalem exigentiam ipsius, nam etiamsi perficeret subiectum iuxta naturalem exigentiam ipsius,

S. Thomas.
Caietan.
Ferrar.
Richardus.
Scotus.
Capreoli.
Aureolus.
Sotus.
Zumel.
Vasquez.
Soror.
Valentia.
Gonzalez.
Albert.
Arrubal.

ipso, vt eius respectu substantia supernaturalis, si daretur, adhuc esset supernaturale, sed dicitur supernaturale, quia participat proprium modum operandi Dei, per quem consequenter habet, ut omnem substantiam, cui talis modus operandi non competit, perficiat supra naturalem exigentiam, similiter diceretur à priori talis substantia supernaturalis, non quia produceretur à solo Deo per creationem, vel quia foret superior alijs substantijs, sed quia participaret proprium modum operandi Dei; per quem consequenter haberet, ut esset cæteris superior. Vnde falsum est, supernaturalitatem formaliter desumi penes excessum formæ ad quodlibet subiectum creatum; nam hæc tantum ratio est à posteriori, & ex suppositione, quod talis substantia supernaturalis implicet, quod non debet, contra aduersarium in argumento assumi.

*Triplex implicantia, ob quam repugnat
substantia, cui connaturale sit lumen
gloriae aut visio beatae Dei.*

150. **V**T igitur distinctè procedamus in hac grauissima controuersia, priùs ostendendum est, implicare substantiam, cui connaturale sit lumen gloriae, aut visio beatifica: tum vniuersaliter probabimus, implicare omnem substantiam, cui connaturale sit vlla forma supernaturalis. Primum probo triplici ratione, & prima sit à posteriori. Si talis substantia possibilis esset, de facto ea producta esset. Sequelam probō, nam Deus, quæ sua est perfecta prouidentia, quoad fieri potest, semper operatur iuxta naturalem inclinationem rerum: ageret autem Deus contra naturalem inclinationem accidentis ac propriæ passionis est, eam nunquam produci in proprio subiecto, cùm quolibet accidens ac passio naturaliter patet esse in proprio subiecto: si autem possibilis esset hæc substantia, lumen gloriae, & visio Dei essent naturales proprietates talis substantiae, alterum ut principium, alterum ut actio vitalis propria. Igitur contra naturam ipsorum ageretur, si nunquam illa in proprio, sed semper in alieno atque extraneo subiecto producerentur: sicut contra naturam potentia riuie esset, si eam nunquam in homine, cuius est propria passio, sed semper in alia ab homine diuersa natura produceretur. Cùm igitur certum sit, nullum beatum de facto Deum naturaliter videre, sed medio lumine gloriae ipsis indebito, contra naturalem inclinationem, & perfectam prouidentiam Dei hæc accidentia à proprio & connaturali subiecto perpetuo exularent.

151. SECUNDÀ Implicantia sit ex absurdis, quæ ex opposita sententia sequuntur. Primum est, Deum non fore inuisibilem omni creaturæ, nec lucem habitare inaccessibilem, cùm

tamen Paulus primæ ad Timot. 6. absolute pronunciet, Deum à nemine videri posse, quod Patres explicant viribus naturæ. Secundum, creaturam fore suapte natura beatam, hæredem Cœlestis gloriae, amicam Dei, & filiam adoptiuanam; proinde naturaliter impeccabilem, idque non ex dono superaddito, sed ex beneficio ipso creationis, cui non posset Deus absque violentia claram sui visionem denegare, cùm ad illam naturalem haberet inclinationem, & exigentiam, nec ullum esset impedimentum, quo minus ad illam toto naturæ conatu feretur.

s. Thomas.

152. TERTIA ratio est à priori, quam assignat S. Th. I. p. q. 12. ar. 4. & 3. cont. Gent. c. 52. Modus naturalis cognoscendi obiectum adæquatè sequitur modum essendi virtutis cognoscens, ut videlicet sub quo abstractiois ordine fuerit principium cognoscens, sub eodem naturalis cognitionis ab ipso producta, ei obiectum repræsentet, & non sub altiori: ut si principium cognoscens fuerit materiale, cognitionis naturalis ab ipso elicita, non potest illi nisi materiale obiectum repræsentare, si principium cognoscens fuerit potentiale, pariter cognitionis ab eo naturaliter producta, non poterit nisi potentiale obiectum vel per modum potentialis ipsi repræsentare. Atqui nulla creatura participate potest eundem modum essendi Dei: ergo nulli creature poterit esse connaturale videre Deum in seipso. Minor constat, nam omnis creatura necessariò est immensa potentialitatib; utpote ex non esse ad esse traducta, ex natura & supposito, ex subiecto & accidente composita. Deus autem emersus est ab omni potentialitate in supremo ordine puri actus constitutus. Maior, in qua vis rationationis consistit, probatur primò inductione, nam, quia sensus affixus est certo ac determinato organo, non potest nisi singulare ac determinatum obiectum percipere: quia intellectus humanus habet esse unum corpori, non potest, nisi ad modum corporis naturaliter cognoscere: quia intellectus angelicus habet esse immensum potentialitatib; non potest viribus propriis Deum intelligere ad modum actus puri, sed per modum potentialis, & per effectus creatos. Nec alia afferri potest: ratio, cur de facto nequeat Deum naturaliter videre; nisi talis impropositio, que necessariò reperitur in omni creatura possibili. Demum quia intellectus Diuinus est actus purus, ab omni potentialitate emersus, naturaliter intelligit seipsum ad modum actus puri: certa igitur inductione constat, naturalem modum cognoscendi obiectum proportionari naturali modo essendi virtutis cognoscens.

153. Secundò idem principium probatur à priori, quia non potest intellectus elicere visionem actus puri, nisi in seipso præ habeat obiectum, vel speciem actus puri: nullus autem intellectus creatus naturaliter in seipso præhabere, aut præxigere potest obiectum, vel speciem actus puri: igitur nullus intellectus creatus naturaliter elicere potest

visionem actus puri. Major constat, quia omnis notitia, cum sit expressio obiecti, essentia-
liter postulat fieri ab obiecto cuius est notitia; repugnat quippe obiectum exprimere ut in-
se est, ipso aut ipsis propria specie non con-
currente, cum formalem exprimendi rationem
habeat actus ex obiecto. Minorem pro-
bo, quia nulla potentia prehabere, vel preexigere
potest obiectum, aut speciem in modo ope-
randi perfectiorem se: sed actus purus in ra-
tione obiecti habet modum operandi per-
ficiorem quamvis potentia creata; quippe qui
modum habet operandi emersum ab omni
potentialitate, potentia vero creata immersum
in potentialitate. Maiorem ostendo, nam
potentia preexigit obiectum vel speciem ob-
iecti, ut complementum sui ad producendum
actum sibi proportionatum: nulla autem poten-
tia naturaliter preexigere potest comple-
mentum altioris ordinis ad eliciendum actum
sibi proportionatum: ergo nulla potentia creata
potest naturaliter preexigere obiectum, vel
speciem actus puri. Major claret. Minor con-
stat, tum inductione: nam neque potentia cor-
porea, neque intellectus humanus, aut angelicus,
naturaliter preexigit, aut preexigere po-
tentia obiectum, aut speciem altioris ordinis.
tum ratione, quia non minus species, quam
potentia est connaturale instrumentum sub-
stantiae ad eliciendam vitalem operationem
naturaliter perfectiuam eiusdem substantiae: at
nulla substantia creata naturaliter preexigere
potest potentiam altioris ordinis, cum omnis
substantia naturaliter sibi vindicet potentiam
eiusdem ordinis & perfectionis; alioquin pos-
set causa principalis, cuiusmodi est substantia
respectuæ potentiae, naturaliter exigere in-
strumentum altioris ordinis, quod implicat:
ergo nec exigere poterit obiectum vel spe-
ciem altioris ordinis, quam sit ipsa. Non igi-
tur dari poterit substantia, que naturaliter
exigat videre Deum per modum actus puri.
Confit. quia non minus cognitio est effectus
obiecti secundum esse representativum, quam
potentia secundum esse subiectivum: sed re-
pugnat, cognitionem naturalem excedere
suam potentiam secundum esse subiectivum;
ergo & obiectum secundum esse obiectiu-
num, seu representativum.

154. Obiectus 1. Non implicant forma creata,
que naturaliter per modum causæ principialis
exprimat Deum actum purum: ergo nec po-
tentia, que per modum causæ vitalis principialis
naturaliter attingat Deum actum purum.
Antecedens constat de ipsa visione beata, que
formaliter, atque adeo principaliter, cum ne-
queat forma esse instrumentum, connaturali-
ter exprimit Deum actum purum. Consequen-
tia probatur, tu quia semper actus est simili-
or obiecto, quam potentia; semper enim actus
obiecti supernaturalis est supernaturalis, non
semper autem potentia percipiens obiectum su-
pernaturalis, est supernaturalis: tum quia sem-
per actus specificatur ab obiecto quod expri-
mit, non semper autem potentia specificatur
ab obiecto, quod percipit. Resp. Nego ante-

cedens: fallum enim est, visionem beatam, vt
causam formalem principalem exprimere
Deum actum purum, sed tantum esse viam, &
tendentiam ad illum; non enim est forma in
qua, sed qua Deus videtur: unde non expri-
mit illum, vt Quod, sed vt Quo; proinde non
debet in modo essendi conuenire cum obie-
cto, est enim pura vno intentionalis potencie
cum obiecto: de ratione autem puræ vniōis
non est participare eundem modum essendi
extremorum, ut constat de vniōe hypotheti-
ca, quæ vnit Verbū increatum, cum tamen
ipsa increata non sit. Potentia vero vel est
principalis causa sui actus, vel connaturale in-
strumentum suæ substanciæ, atque adeo debet
illi in modo essendi & operandi proportionari.
Ad primam probat. Consequentia Resp.
actum esse similiorem obiecto in ratione re-
presentandi, potentia vero naturalis est simili-
or in modo essendi. Quod autem semper
actus obiecti supernaturalis, sit supernatura-
lis, ea est, quia cum actus sit ipsa actualis ten-
dencia ad obiectum, non potest aliud speci-
ficari, quam ab obiecto, ad quod actu tendit:
potentia vero, cum non sit actualis perceptio,
sed principium percipiendi obiectum, aliud
specificari potest, quam ab obiecto, quod
actu percipit. Ad. 2. Concedo, actum speci-
ficari ab obiecto, sed in ratione tendentiæ, unde
non oportet participate modum essendi
ipsis, sicut nec vno participat modum essendi
in extremorum.

155. Obiectus 2. Visio beata est immersa
potentialitatib[us], est enim accidens à subiecto
dependens; ergo potest esse connaturalis
intellectui creato. Resp. esse immersam
potentialitatib[us] subiectivæ, non obiectivæ, in
quo debet actus proportionari potentie, ut
non sit ipse elevatio in representando, quam
sit potentia in essendo; vt inducit ipsa ostendit.

156. Obiectus 3. Scotus, sequetur, Angelum
inferiorum non posse naturaliter cognoscere
superiorem, eo quod modus essendi superioris
excedit modum essendi atque adeo modum
cognoscendi inferioris. Resp. negando
sequela: nam vt recte Ferrari. loco præcit. om-
nes Angeli conueniunt in eodem gradu po-
tentialitatis, omnes quippe componuntur ex
essentia, & existentia, ex natura & supposito,
ex subiecto & accidente: quod autem unus
perfectius, & plura cognoscet, quamalius, non
arguit maiorem simplicitatem in ipsa substan-
tia Angeli, sed in actibus dumtaxat: nam eodem
vnu actus est simplicior alio, quoad ad plura
se extendit.

157. Obiectus 4. Sequitur, quod nec intel-
lectus cum lumine gloriæ posset Deum vide-
re, quia etiam cum lumine gloriæ exceditur
à Deo actu puro. Resp. cum eodem Ferrari-
ensi negando sequelam: nam esto intellectus
cum lumine gloriæ excedatur à Deo a-
ctu puro, adhuc potest illum videre ut est in
se, quia non videt illum naturaliter, & viribus
proprijs, sed per gratiam & virtutem Dei; ratio
autem solū probat, nō posse Deum à creatura
videri

videtur naturaliter, & viribus proprijs.

158. *Objecies* quinto, inter potentiam & obiectum non requiritur proportio æqualitatis secundum perfectionem entitatiuam, sed solius habitudinis mobilis ad motiuum, qualis est inter potentiam & obiectum: sed talis proportio est inter intellectum creatum & Deum auctum purum, alioqui non posset intellectus eleuari ad intuendum Deum, cùm nequeat potentia eleuari ad obiectum, ad quod nullā habet proportionē mobilis ad motiuū. Resp. Negando minorem: non enim inter intellectū creatum & Deū in seipso visibilem, est naturalis proportio mobilis ad motiuū; id quæ de ffectu proportionis secundum modum essendi potentiae intellectuę & obiecti intelligibilis, qua per se attenditur inter potentiam & obiectum. Ad probationem, nego sequelam, quia licet intellectus creatus non habeat proportionem naturalem cum Deo, in seipso visibili, habet tamen proportionem obedientiam; quia cum illo conuenit in eodem genere proximo vitæ intellectricis, quo representari potest intellectui creato confortato lumine glorię. Vnde Cajetan. I. p. q. 12. art. 4. in fine docet, Deum non esse omnino extra obiectum adæquatum intellectus naturalis, sed solum extra obiectum adæquatum intensiū, eo quod non est ab ipso cognoscibilis secundum modum ipsius obiecti; est tamen intra obiectum adæquatum extensiū, quia est ab ipso cognoscibilis secundum modum ipsius cognoscientis.

159. Ex dictis deducitur, non posse dari substantiam creatam cui connaturalis sit intellectus supernaturalis, aut lumen gloriae, vel unio cum Diuina essentia tanquam cum specie intelligibili: nam hęc omnia sunt complementum & cōprincipia altioris ordinis ad actum excedentem perfectionem substantię creatę. Vnde in omni substantia intellectuali, hęc omnia tanquam instrumenta proportionantur substantiæ, ad quam perficiendam ordinantur. Præterea omnis natura intellectualis vendicat sibi aliquod obiectum proportionatum, quod primò & adæquate respicit, hoc autem est propria natura atque essentia, ad instar cuius superiora cognoscit. Sicut intellectus humanus pro adæquato obiecto respicit quidditatem corpoream, ad instar cuius spiritualia cognoscit: intellectus Angelicus propriam substantiam immersam potentialitatē, per modum cuius Deum contemplatur.

Ratio univerſaliter probans implicare quamcumque substantiam supernaturalem.

160. **H**ACTENVS ostendimus, implicare, substantiam supernaturalem, cui sit connaturalis peculiaris forma supernatura lis luminis gloriae, & visionis beatificae: superstest ostendendum, implicare omnem substantiam supernaturalem, cui debita sit quæcum-

que forma supernaturalis. Hoc autem sic ostendo à priori. Implicare quod est proprium vnius naturae, fieri proprium alterius, nisi natura vnius commutetur in naturam alterius: sed omnis modus operandi supernaturalis est proprius Dei; ergo implicare fieri proprium creature. Consequentia sequitur in forma syllogistica. Minor constat inductione per omnes modos operandi supernaturales, quorum unusquisque supponit peculiarem aliquā perfectionem propriam Dei: ut modus videndi Deum, ut auctum purum, modus producendi rem independenter ab omni subiecto supponit in videente & creante puritatem, modus diligendi Deum immediate propter seipsum, supponit immediatam coniunctionem cum bono increato, atque adeo primariam specificationem appetitus ab ipso bono increato, modus cognoscendi res supernaturales intuitivę per cognitionem infusam, vel assentiendi mysterijs reuelatis per infallibilem certitudinem, excedentem omnem infallibilitatem & certitudinem scientiæ naturalis, supponit in cognoscente perfectionē primæ veritatis, atque adeo omnimodam in cognoscendo infallibilitatem: modus operandi indefectibiliter supponit immediatam coniunctionem cum Deo ultimo fine. Et sic de ceteris, ut infra. Maiores ostendo tum inductione. Implicare, quod est proprium hominis, fieri proprium equi, vel alterius naturae diuersæ ab homine: implicare calorem proprium ignis, fieri proprium aquæ, & sic de ceteris: tum à priori, quia proprium, ut nomen ipsum indicat, est proprietas vni certæ naturę addicta, à qua tantum petit fluere, ut propria & adæquata passio ipsius: nam quilibet natura, sicut propriam sibi vendicat constitutionem, per quam distinguitur à qualibet alia natura, ita & propriam passionem, per quam distinguitur à propria alterius passione: ergo implicare ut fiat propria alterius naturae, quin talis natura cōmutetur in naturam alterius, cuius fieret propria passio. Hanc rationem breuiter tangit S. Th. I. p. q. 12. art. 5. ad tertium & 3. cont. Gent. c. 52. vbi Cajet. & Fer.

S. Thomas.
Cajetan.
Ferrarien.

Corollaria Doctrinæ.

161. EX dictis deducitur I. posse communicari creature aliquā operationem propriam Dei, imo & principium proximum accidentale talis operationis, non autem principium remotum substantiale, quemadmodum potest calefactio, quin & proximum principium calefactionis communicari aquæ, non autem ipsum substantiale principium radicale calefactionis, absque eo quod natura aquæ mutetur in naturam ignis. Cuius ratio est, quia principium accidentale, adhuc communicatum extraneo subiecto manet cum relatione ad proprium, cuius est propria passio, non autem principium ipsum substantiale. Cuius ratio à priori est, quia cum substantia essentialiter sit ad se & pro-

Aristot.

pter se nequit naturaliter manere ordinata ad aliud, tanquam propria passio alterius: contrà verò accidens, cùm non sit ens ad se & propter se, sed propter aliu, est enim teste Philosopho, ensis ens, adhuc communicatum extraneo subiecto retinebit intrinsecum respectum & relationem ad proprium: ac proinde poterit in accidente saluari ratio proprij modi operandi Dei, non autem in substantia, nam hæc statim si propria eius, cui communicatur, eiusque naturam essentialiter constituit, condistinctam ab omni alio, atque adeo definit esse proprietates alterius, quippe cùm implicant, aliquid esse propter se, & simul etiam proprietatem & passionem alterius, cùm vnum excludat aliu. Confirmatur, nam quæ sunt propria naturæ superiori, nequeunt communicari naturæ inferiori substantialiter, queunt autem accidentaliter, vt inductio ne constat: igitur quæ sunt propria naturæ incretae, nequeunt communicari naturæ creatæ substantialiter, queunt autem accidentaliter.

S. Petrus
2. I.

163. Deducitur secundò non posse produci substantiam, cui connaturalis sit gratia, charitas, aut quiuis alius habitus infusus: nam hæc omnia dona, aut formaliter aut dispositivè coniungunt immediatè creaturam, cum Deo bono increato: coniungi autem immediatè cum Deo bono increato est, proprium Dei. Maior constat, nam propterea hi habitus dicuntur Theologici, quia habent proximamente obiecto Deum: est enim gratia immediata participatio naturæ diuinæ cuius, teste Petro, epistol. 2. cap. 1. consortes & complices efficiuntur. Charitas est peculiaris participatio illius inclinationis, & appetitus, quo Deus naturaliter scipsum diligit. quo, sit, vt quemadmodum Deus, nullo alio mediante bono creato prius dilecto, cum se ipso immediatè coniungitur per charitatem, tanquam cum proprio bono; ita creatura per hæc dona, nullo alio mediante bono creato prius amato, immediatè coniungatur cum Deo, tanquam cum bono increato: ergo si creaturæ connaturales essent huiusmodi habitus, connaturalis illi foret immediata coniunctio cum Deo tanquam cum bono increato: quod autem hoc sit proprium Dei, incomunicabile connaturaliter creaturæ patet; nam immediata coniunctio seu propensio naturalis appetitus cum aliquo supponit adæquatam commensurationem cum illo, vt inductione constat. Cuius ratio est quia appetitus naturalis consequitur adæquatè naturam, cuius est appetitus; ergo non potest immediatè & naturaliter inclinare, nisi ad bonum commensuratum propriæ nature; alioquin si posset naturaliter inclinare ad bonum excedens perfectionem propriæ naturæ, posset naturaliter inclinare ad aliquid excedens scipsum, quia cùm ipse sit maximè adæquatus & commensuratus, propriæ naturæ, si posset naturaliter inclinare ad bonum perfectius, inclinare posset ad aliquid excedens scipsum. Hæc eadem ratio

militat de reliquis habitibus infusis: nam fidès tendit ad obiectum, sub motu diuinæ veracitatis, per certitudinem excedentem omnem naturalem certitudinem: spes sub motu diuinæ promissionis, per firmitatem superantem omnem naturalem firmitatem.

164. DICES I. De facto creaturæ naturaliter inclinat ad Deum, vt ad proprium finem, & consequenter vt ad proprium bonum, nam finis & bonum coincidunt. Secundò, esto creatura non possit immmediatè inclinare ad bonum increatum, posset tamen ad illud inclinare mediante bono creato, amando Deum propter se ipsum amore amicitie: ergo potest creaturæ esse connaturalis habitus charitatis. Resp. Ad primum, negando, creaturas inclinare ad Deum, vt ad proprium finem immediatè, sed tantum mediata, quem singula respiciunt vt finem ultimum mediante proprio, à quo immediatè specificantur, ratio est, quia appetitus per se primò specificatur ab appetibili immediato, quod respicit, vt adæquatum obiectum suæ naturalis inclinationis, eoque mediante appetibile commune: ob hanc enim rationem repugnat intellectus creatus, qui per se primò respiciat Deum intelligibile increatum, quem tamen non repugnat respicere mediante intelligibili creato, repugnat autem, naturalem appetitum creature per se primò specificari à bono increato, sicut & intellectum ab intelligibili increato.

165. Ad secundum nego, creaturam per habitum gratiæ & charitatis inclinare, posse ad Deum mediante bono creato. Ratio, quoniam huiusmodi habitus essentialiter respiciunt per se primò bonum increatum, à quo immediatè specificantur. Ceterum de facto creaturæ rationales possunt naturaliter diligere Deum dilectione amicitiae naturalis, non immediatè, vt illum diligunt per charitatem, sed mediante bono creato prius dilecto: sicut & cognoscere possunt medio ente creato prius cognito; sic enim naturalis dilectio, & cognitione ad Deum tendit limitata & specificata à proprio appetibili & intelligibili.

166. Deducitur tertio repugnare creaturam naturaliter impeccabilem, quia repugnat substantia, cui connaturalis fit immediata coniunctio cum Deo ultimo fine: quæ immediata coniunctio cum Deo ultimo fine necessaria est ad naturalem impeccabilitatem: quia cùm peccatum sit auerio ab ultimo fine, ea coniunctio necessaria est ad impeccabilitatem, quæ opponitur peccato, hæc autem est sola coniunctio cum Deo ultimo fine: ratione cuius debita essent creaturæ omnia media, quæ ad tales coniunctiones conservandam necessaria forent, inter cetera autem media necessaria essent peculiaria auxilia, quibus omnia & singula peccata vitanda forent.

167. Deducitur quartò, implicate substantiam, cui sit connaturalis unio hypostatica cum aliqua persona increata. Ratio, quia nihil est ita proprium Dei, quæ suæ

suæ ipsius personalitates; igitur implicat illas fieri connaturales naturæ creatæ; tum quia, quod est proprium unius, non potest fieri proprium alterius: tum quia nulla natura potest habere repugnantiam ad propriam personalitatem, haberet autem repugnantiam ad propriam personalitatem, si naturaliter inclinaret ad alienam; eò quod, vt probabimus in tomo De Incarnatione, implicat naturam creatam subsistere in propria & aliena substantia simul: eo ipso autem, quod inclinaret ad alienam repugnaret ad propriam. immo aliena non esset amplius aliena, sed propria; nam propria est, ad quam substantia naturaliter inclinat.

168. Deducitur quintus, implicare creaturam, cui sit connaturalis Aeternitas, eò quod Aeternitas essentialiter assert immutabilitatem per infinitam durationem, quæ est propria Dei, vt constat ex disputatione septima sect. 3.

169. Deducitur sextus, implicare substantiam, quæ naturaliter exigat intuitus, cognoscere mysteria gratiæ, donorum quæ supernaturalium: quia neque hæc intuitus cognosci, nisi per notitiam infusam, quæ in certitudine superat omnem certitudinem scientiae naturalis, est quæ propriæ Dei, qua res creatas cognoscit cum omnimoda certitudine & infallibilitate: quæ omnimoda certitudo, & infallibilitas in cognoscendo non est debita creaturæ, vt pote mutationi naturaliter subiecta.

170. Deducitur septimus, non posse produci substantiam, cui sit connaturalis vis creatura: quoniam hæc supponit in create esse perfectionem actus puri; supponit enim actionem immanentem, per quam se determinat ad creandum, independentem à subiecto, quia supponit actionem immanentem, vt pote causam transiuntis perfectiorum, aut saltem non imperfectiorum transiunte: atque actio creativa est independens à subiecto, saltem mediato & inhaesione; ergo & actio immans, à qua transiens, vt à causa exemplari proficiuntur.

Responso ad oppositas rationes.

171. Ad Primum oppositæ sententiae patet ex dictis; ex quibus etiam patet ad secundum, quia potest ens supernaturale accidentaliter participatum retinere proprium modum operandi Dei, non autem participatum substantialiter: eò quod accidens, adhuc extraneo subiecto communicatum, retinet respectum ad proprium: nec propterea, quod illi communicatur, sit proprium illius: sicut substantia sit statim propria illius, cui communicatur: eò quod substantia essentialiter sit ad se, accidens verò ad aliud. Ad Confirmationem nego paritatem, nam inter entia naturalia non repugnat substantia, quæ sit princeps causa accidentium naturalium: at inter entia supernaturalia repugnat substantia,

quæ sit princeps causa accidentium supernaturalium.

172. Ad Tertium nego Consequentiam, ad quod bene responsum est, intellectum creatum esse diuersæ rationis à lumine gloriae; proinde solum crescere posse intra suum ordinem: nam, vt rechè Scotus in secundo dist.

Scotus.

23. ad finem, quantumcumque crescat perfectibile, numquam attingit ad perfectionem sui perfectiui, nisi crescat infinitè, nam tunc eminenter contineret per identitatem perfectionem sui perfectiui. Nec instantia de visu aliud probat, quam diuerso modo comparari visum ad audibile, quam intellectu creatum ad Deum in seipso intelligibilem; ille enim ad audibile comparatur, vt potentia ad obiectum omnino disparatum; hic ad Deum in seipso intelligibilem, vt potentia ad obiectum excessens, excessu eiusdem quidem ordinis in ratione vitae, proinde eleuabilis ad illud, diuersi tamen in ratione entis; quia Deus in seipso intelligibilis, est in supremo ordine actus puri, ac proinde proportionabilis per lumen altioris ordinis. Ad Confirmationem concedo, Deum creare posse intellectum non modo intensius, sed etiam essentialiter perfectorem, semper tamen intra ordinem perfectionis naturalis.

173. Ad Quartum nego antecedens, nam potest Deus conferre aquæ esse calefactuum per qualitatem superadditam, non autem per essentiam. Ad probationem, disparitas est, quia vis intuitiva Solis non repugnat cum aliqua potentia visiva naturali: repugnat autem cum quocunque intellectu naturali vis intuitiva Dei.

174. Ad Quintum nego antecedens, quando talis res est propria unius in quarto modo: nam tunc neque in gradu remissio participari potest connaturaliter ab alio, nisi simul participetur natura, ex qua illa fluit: risibilitas enim, quæ est propria hominis, ne remissè quidem potest ab alia natura, quam ab homine, naturaliter participari; cuius ratio est, quia tunc secundum quemcumque gradum essentialiter respicit naturam, cuius est proprietas, lumen autem gloriae est proprium naturæ diuinæ, vt à ceteris distinctæ; ergo ne remissè quidem participari poterit connaturaliter à creatura, quia in quovis gradu includit proprium modum operandi Dei, exceedingem proprium modum operandi creature.

175. Ceterum dicuntur accidentia supernaturalia proprietates naturæ diuinæ, non quæ accidentia sunt formaliter, sic enim respiciunt substantiam creatam, tamquam subiectum, à quo sustentantur; sed quia formaliter includunt proprium modum operandi Dei. Nam sicut Deus immediatè intelligit, & diligit seipsum, nullo medio creato prius intellecto, aut dilecto: ita hæc accidentia immediatè tendunt ad Deum cognoscendum, & diligendum, nullo alio medio creato prius cognito, & dilecto. Dicuntur etiæ formales parti-

ticipations Dei, nō quoad ipsum esse formale participatiū, sic enim sunt entia & participations creatæ, sed quoad modum operandi, & attingendi obiectū. Nam sicut Deus attingit seipsum per modum actus puri: ita lumen gloriæ attingit Deum per modum actus puri, & quoniam ratio, cur competit Deo attingere seipsum per modum actus puri est, quia purus actus est, quæ est ipsius propria natura & essentia; ideo lumen gloriæ attingens Deum per modum actus puri, dicitur proprietas & formalis participatio naturæ atque essentiæ diuinæ, quia in modo operandi imitatur illam in operatione sibi maximè propria.

176. Ad Confirmationem, si ly non minus, dicat participationem in suo genere, ut quemadmodum intellectus creatus est participatio in genere naturali, ita lumen gloriæ in genere supernaturali, concedo antecedens; sed nego Consequentiam; quod sicut lumen gloriæ in creatum, est proprietas intellectus increati, ita lumen gloriæ creatū sit proprietas intellectus creati: nā hoc, siue confideretur vt est in Deo, siue vt cōmunicatum creaturæ, semper est in ordine diuino, quia semper includit propriū modum operandi, atque ad eō indebitū creaturæ. Si ly non minus, dicat & qualem participationem eiudem generis, fallum est antecedens; nam prior est participatio intellectus diuini, non quā diuinus est formaliter, hoc est quā formaliter distinguitur à creaturis, sed quā conuenit cum illis in analogâ perfectione intelligendi.

177. Ad sextum, primo nego, Deum participari posse accidentaliter quoad omnes suas perfectiones, nequid enim participari quoad perfectionem actus puri, independentis, &c. Secundò assigno discrimen, quia quoad reliquias perfectiones supernaturales potest participari, absque eo quod talis perfectio supernaturalis participata fiat propria & connaturalis creaturæ: quoad perfectionem vero substantiæ supernaturalis nequid participari, quin talis perfectio participata fiat propria & connaturalis creaturæ, ob rationem supra assignatam. Ad Confirmationem dico, repugnat illi supernaturalitatem, quā substantia creata est, nec valet: Non repugnat extrema seorsim sumpta; ergo nec coniuncta, quia possunt ut coniuncta inuolueret repugnantiam, quam non inuoluunt ut seorsim sumpta.

178. Ad septimum nego, vniōnem hypostaticam esse substantiam, sed modum dumtaxat substantiale, longè imperfectiorem substantia supernaturali, si daretur: ex quo non licet inferre, possibilem esse substantiam naturaliter visuam Dei, nam hęc est substantia perfecta diuini ordinis, longè perfectior modo substanciali.

179. Ad octauum nego Consequentiam: & rētorquo argumentum: nam si de facto datur accidens supernaturale, & non datur substantia supernaturalis, signum est, quod hęc non sit possibilis: a iōqui, ut suprà infe-

rebamus, daretur accidens sine suo proprio & connaturali obiecto. Ad probationem dico, accidens supernaturale, quā accidens est, naturaliter ordinari ad substantiam creatam, ut subiectum sustentationis; quā vero operatum est operationis diuinæ, essentialiter respicere Deum tamquam obiectum specificatum: neque ex hoc quod accidens supernaturale naturaliter respiciat substantiam creatam, sequitur, quod vicissim substantia creata naturaliter respiciat accidens supernaturale, quia potest superius, cuiusmodi est accidens supernaturale respectu substantiæ creatæ, naturaliter respicere inferius, absq; eo quod inferius naturaliter respiciat superius: eo quod superius ad plus se extendit, quām inferius.

180. Adde, quod accidens supernaturale non respicit substantiam naturalem, secundum potentiam naturalem, sed secundum potentiam obedientialiter. Ad Confirmationem dico, visionem Dei considerari tripliciter, primo quā visio Dei est; secundò quā creata & vitalis est; Tertiò, quā supernaturalis: primo modo soli Deo connaturalis est: 2. soli intellectui creato: 3. Soli lumini gloriæ, quare negandum est simpliciter, eam connaturalem esse intellectui creato, sed solum quoad vitalitatem, ex quo patet ad probationem maioris, quia ad actum vitalem sufficit, ut quoad vitalitatem pendaat ab intrinseco & innato principio, etiam si quoad reliqua pendaat à principio extrinseco.

181. Ad Nonum, ex eo impossibili vtrumque contradictorium sequi, & proprium modum operandi Dei non exceedere proprium modum operandi talis intellectus, siquidem poneretur in eodem ordine abstractionis cum Deo; nam eo ipso, quod illi est debita visio intuitiva Dei, poneretur in ordine abstractionis actus puri, qui est proprius Dei: & rursus proprium modum operandi Dei exceedere proprium modum operandi talis intellectus, nam eo ipso, quod poneretur creatus, poneretur potentialis, ac proinde infra ordinem abstractionis actus puri.

182. Ad Confirmationem negandum est, intellectum creatum, adhuc cum lumine gloriæ naturaliter, sed tantum obedientialiter videre Deum. Ratio, quia lumen gloriæ non proportionat intellectum creatum, in ratione perceptu, cum Deo actu puro in seipso perceptibili, sed tantum in ratione purè productiū visionis beatæ: unde non redditur naturaliter visuus Dei, quia ad videndum naturaliter Deum, non sufficit naturalis proportio producendi visionem, sed præterea requiritur naturalis proportio percipiendi ipsum Deum: eo quod naturalis proportio potentia cognoscens, & obiecti cognoscibilis, sita est in huiusmodi proportione perceptu & perceptibilis, quæ, cum sit intrinseca & formalis, nequid ab extrinseco suppleri per lumen. Vnde eo posito, adhuc manet intellectus beati respectu Dei, in seipso visibilis, improportionatus naturaliter: quippe qui à lumine non mutuat, nisi solam proportionem

nem effectuam producendi actum visionis.

SECTIO VII.

An possibilis sit substantia, cui saltem ut instrumento naturali debita sit Visio Dei, aut quavis alia forma supernaturalis?

183. Atro dubitandi est, quia de facto datur connaturale instrumentum visionis Dei in genere accidentis, quod est lumen glorie: ergo non repugnat connaturale instrumentum eiusdem visionis in genere substantie. Consequens probatur, quia si quid obstat, esset potentialitas talis substantiae; at haec non obstat de facto in lumine: ergo. Confirmatur, quia instrumentum non debet esse eiusdem ordinis, vel cum causa principali, vel cum effectu, ad quem instrumentaliter producendum ordinatur, ut de quovis instrumento naturali constat: igitur ut substantia sit connaturale instrumentum visionis Dei, non requirit, ut sit eiusdem ordinis, vel cum Deo causa principali, vel cum ipsa visione, ad quam instrumentaliter producendum ordinatur.

184. Hanc Controversiam non reperio apud Scholasticos; negatiuam tamen pars ex eorum principijs non obscurè colligitur, dum vniuersaliter negant omnem substantiam supernaturalem, cum quibus & ego sentio. Et ad sententiae confirmationem tres afferro rationes.

185. PRIMA ratio fit. Instrumentum naturale debet esse in eodem ordine cum sua causa principali: sed causa principalis cognoscitiva actus puri debet esse in ordine actus puri; ergo & ipsius naturale instrumentum. Minor constat ex supra disputatis sect. praecedente. Maior, in qua vis nostræ rationis sita est, probatur primo inductione in omni instrumento naturali, tum vitali, omnis quippe potentia vitalis, quæ est instrumentum naturæ cognoscitivæ, est in eodem ordine cum sua principali causa cognoscitiva, & obiecto cognoscibili: tum non vitali; siquidem omnes qualitates, quæ sunt instrumenta rerum sensibilium, sunt in eodem ordine cum rebus ipsis. Secundum à priori, quoniam instrumentum naturale est connaturalis proprietas causæ principalis; calor enim, qui est instrumentum ignis, est simul proprietas ipsius: proprietas autem debet esse in eodem ordine cum subiecto, à quo debet ut propria passio emanare, & ad quod finaliter perficiendum ordinatur.

186. Confirmatur, quia potentia cognoscitiva non solum est principium productuum actus, sed etiam perceptuum obiecti, ergo maiorem proportionem habere debet cum ob-

iecto perceptibili, quam quocumque instrumentum cum effectu producibili: quia principium perceptuum non solum debet habere proportionem in genere causæ efficientis, sed etiam formaliter, quia debet simul cum ipso cognoscente principali percipere obiectum. Hæc ratio efficaciter probat, non solum nullum dari posse instrumentum substantiale respectu illius modi operandi, qui formaliter in Deo supponit actum purum, qualis est modus cognoscendi Deum in seipso, ut actum purum, & modus producendi aliquid independenter ab omni subiecto; sed neque instrumentum accidentale: cum nullum dari possit accidens supernaturale ordinis actus puri, cum omne accidens essentialiter sit immersum subiecto, cui est aptum inherere. Vnde implicat intellectus creatus, ut naturale instrumentum perceptuum Dei actus puri; nec non vis connaturalis instrumentaria creativa.

187. DICES. Lumen glorie est connaturale instrumentum visionis Dei & tamen non est in ordine actus puri. Phantasma est naturale instrumentum intellectus agentis ad producendas species intelligibiles, & tamen non est in eodem ordine spiritus cum ipso intellectu: igitur non est necessarium, ut instrumentum naturale sit eiusdem ordinis cum sua causa principali. Resp. Lumen glorie non esse instrumentum perceptuum Dei, sed productum duantata visionis Dei, quia lumen non intelligit, sed producit tantum actum, quo intellectus intelligit: vnde non debet proportionari visioni obiectui, quia secundum hanc formalitatem non respondet visio, nisi tantum principio perceptivo; sed solum proportionari debet visioni subiectui: quo pacto visio est eiusdem ordinis cum lumine: quia sicut lumen est supernaturale, & immersum potentialitatib[us] subiecti: ita & visio est supernaturalis, & immersa subiecto, cui inheret. Cuius ratio à priori est, quia obiectum non comparatur ut forma intelligibilis ad principium purè productuum, sed ad principium cognoscitivum, quod tantum est capax effectus formalis illius: igitur non debetur proportionē ordinis cū principio naturali purè productivo, sed cū principio naturali cognoscitivo. Confirmatur, quia maior proportio requiritur inter perceptuum obedientiale & perceptibile, quam inter productuum obedientiale & producibile; nam quodlibet productuum obedientialiter elevari potest ad quodlibet producibile: at non quodlibet perceptuum obedientialiter elevari potest ad quodlibet perceptibile: ergo maior requiritur proportio inter perceptuum naturale & perceptibile, quam inter productuum naturale & producibile: nam eadem proportio est obedientialis ad obedientiale, ac naturalis ad naturale. Vrgebis: ergo saltem possibilis est substantia, ut naturale instrumentum productuum visioni, sicut est lumen. Sed contraria, quia implicat, naturalis intellectuale esse naturaliter productum.

uam visionis, &c non esse naturaliter perceptuam obiecti; nam productio cognitionis in natura intellectuali est ipsissima obiecti perceptio, cum in ea supponatur principium vitale proportionatum: quare si est naturaliter productiva cognitionis in alieno subiecto, a fortiori erit naturaliter productiva eiusdem in seipso, tanquam in proprio subiecto, nec est eadem ratio de lumine, quia hoc non est principium vitale.

290. Ad secundum nego minorem: nam phantasma est naturale instrumentum animae, quatenus est forma corporis, a quo pendet in operari; qua ratione phantasma est eiusdem ordinis cum intellectu agente, & speciebus intelligibilibus, saltem obiectiuem: quo tantum pacto debent seruare proportionem: nam sicut phantasma est materia obiectiuem; ita & species intelligibiles sunt etiam materialies obiectiuem, quia debet representare quidditates & essentias rerum, ad instar corporis, iuxta modum intelligenti animae ut forma corporis: ac proinde etiam in relatus agens in producendis talibus speciebus se habet ut causa principalis corporea, quia producit illas tanquam causas corporeas obiectiuem.

191. SECUNDA ratio. Implicat substantia, ut connaturale instrumentum visionis Dei: nam vel ea esset instrumentum sui, vel aliorum; non sui, quia cum ipsa esset principalis finis suarum operationum, non posset esse instrumentalis, sed principalis causa efficiens visionis Dei: nam finis & efficiens, quando in eandem rem coincidunt, sibi mutuo commensurantur: vnde si esset principalis finis, esset etiam principalis efficiens: quod autem esset principalis finis, patet, quia in ratione finis proximi non ordinaretur ad aliud: at de ratione instrumenti est, ad aliud ordinari, eo quod instrumentum non est ad perficiendum se, sed aliud a se, non aliorum, quoniam implicat, substantiam in hoc genere actionis per se primò ordinari ad perficiendam aliam substantiam, absque eo, quod sit primariò perfectiva sui: nam vel esset perfectiva alterius substantiae in ordine ad ipsam visionem Dei, ut species intelligibilis saltem quam diuinæ, essentiae, vel ut principium completum potentiae intellectuæ: utroris modo esset perfectiva alterius, a fortiori esset etiam perfectiva sui, quia non posset aliam naturaliter perficere; nisi in seipso contineret & speciem diuinae essentiae, & virtutem supernaturalis potentiae intellectuæ: igitur posset naturaliter seipso determinare ad visionem Dei. Consequentia constat, quia magis ipsa, quam alia substantia ab ea distincta, esset a seipso determinabilis ad cognitionem obiecti, cuius principia in seipso contineret, quia magis ipsa, quam alia substantia ab ea distincta, esset ad tales visionem proportionata.

192. TERTIA ratio deducitur ex precedente fact. quia omnis substantia necessariò continet radicale principium suæ operationis: ergo implicat substantia, quam sit tantum instrumentalis causa operationis supernaturalis.

Consequentia constat, quia principium radicale necessariò est causa principalis: est enim prima radix operationis, ultra quam non est assignanda alia prior in eo genere, quod est proprium causæ principalis: cuius ratio a priori est, quoniam radix operationis est ipsa essentia rei: essentia autem rei, si substantialis est, semper est causa principalis suæ operationis, quia cum per eam non ordinetur ad perficiendum aliud, sed seipsum, non potest habere rationem instrumenti respectu talis operationis.

193. Ex his deducitur universalis ratio, cum implicit omnis substantia supernaturalis per modum instrumenti connaturalis, quia nimis omnis supernaturalitas includit aliquem modum operandi proprium Dei: omnis autem modus operandi proprius Dei, aut supponit immediatè & formaliter actum purum, & nullo modo communicabilis est creaturæ; aut non supponit immediatè & formaliter actum purum, & saltem incommunicabilis est substantialiter creaturæ, eo quod nulla substantia potest esse instrumentum suæ propriæ operationis, cum ipsa sit principalis finis, atque aedè principalis efficiens omnium suorum operationum, nec poterit esse instrumentum alterius, quia nulla substantia, cum essentialiter sit ad se, potest primariò ordinari ad perficiendum aliud a se; quia destrueretur essentialis conceptus substantie, quæ primariò est ad se. Igitur possibilis non est substantia, quæ sit connaturale instrumentum operationis supernaturalis.

194. Ad rationem dubitandi, nego Consequentiam. Ad probationem, nego pariter Consequentiam, nam ideo potentialitas non obstat in lumine, obstat autem in substantia, quia lumen, cum sit pure productuum, non debet proportionari visioni obiectiuem, quo pacto visio beata emergit a potentialitate, & requirit in cognoscente puritatem actus, sed subiectiuem, qua ratione immixtus potentialitati subiecti, & non requirit in proximo producente puritatem actus. Substantia vero, quia non solum esset productiva, sed etiam perceptiva obiecti, deberet proportionari visioni etiam obiectiuem. Adeo, quod cum lumen sit accidens, potest ut connaturale instrumentum ordinari ad aliud perficiendum; non autem substantia, quæ essentialiter est ad se. Ad Confirmationem nego antecedens, iuxta primam rationem, quia licet instrumentum semper sit imperfectius causa principali, non tamen est inferioris ordinis illa, iuxta secundam verò & tertiam rationem, nego substantiam posse esse naturale instrumentum visionis Dei.

SECTIO VIII.

An necessarium sit aliquod lumen, ut intellectus creatus Deum videre possit?

Durandus.

195. PRIMA sententia negat. Est Duran. in 4. dist. 49. q. 2. num. 24. probat primò quotiescumque virtus potentiae extendet se ad aliquod obiectum, eo præsente, & excludo omni impedimento causante obscuritatem, necessariò sequitur cognitio clara, & intuitiva, qualis inter talem potentiam & obiectum est possibilis: atqui intellectus creatus de se potens est in essentiam diuinam, vt in obiectum intelligibile, totumque impedimentum, quod eum clare non cognoscet est, quia secundum naturalem cursum illam cognoscit per medium creatum inferioris ordinis: ergo, eo subtilato, & diuina essentia illi immediate presentata, statim sequitur cognitio clara & intuitiva, qualis inter intellectum creatum & essentiam diuinam possibilis est.

196. Secundò, quia vel hoc lumen additur, vt intendat vim intellectuam: & contrà est, tum quia intellectus non suscipit magis & minus; tum quia, vt habitus intendat id, cui additur, debet esse eiusdem rationis cum illo: at lumen gloriae non est eiusdem rationis cū intellectu creato, alioquin non eleuaret illum ad aliquid superioris ordinis: vel additur vt cōcausa visionis simul cum intellectu: & contrà est, quia quando duo agentia partialia integrant unum totale, quodlibet per se sumptu habet similem virtutem in effectum, quem producit: at lumen gloriae non habet similem virtutem in actu visionis, quam habet intellectus, alioquin illud esset quedam vis intellectu. Tertiò, hoc lumen ponitur ad proportionandum intellectum creatum cū obiecto: sed adhuc eo positio, intellectus creatus in infinitū distat à Deo obiecto increato: ergo supereracaneum est.

197. SECUNDA sententia affirmat, est S. Th. I. p. q. 12. a. 5. & communis Scholasticorum in 3. dist. 14. & in 4. dist. 49. & definitur in Concilio Vienensi, vt refertur in Clementina de hæreticis *Ad nosrum*. Neque huic Catholicæ doctrina aduersatur Scotus in 3. dist. 14. q. 2. §. In prima q. & dist. 31. §. Respondeo, & in 4. dist. 49. q. 1. §. Respondeo ergo, in quibus locis vel solū negat lumē glorię, vt necessarium de potentia absoluta, vel tantum ad recipiendam visionem, vel quod illud sit per modū habitus, quo pacto non est contra Conciliū: nam ceterum in 4. loco præcitat. & quodl. 14. a. 2. aperte docet, impossibile esse, Deū videri solius naturæ viribus: mō ait oppositum dicere, peiorē esse hæresim, quām hæresim Pelagi.

198. Fundamentū huius Catholicæ veritatis est, quoniam omnis creature est essentialiter immersa potentialitati: ergo quocunque extrinseco impedimento sublatō, semper ma-

net naturaliter impotens ad videndum Deū actum purum. Consequentia constat, nam radix, vnde in creatura oriatur connaturalis exigentia cognoscendi Deum per medium creatum, in modo effendi propriæ naturæ commensuratum, & non in seipso, est ipsa potentialitas, quæ cū sit essentialis, per nullius impedimenti sublationem tolli potest. Confirmatur, nam ex opinione Durandi sequitur, omnes beatos equaliter videre Deum, si æquali vi intellectu polleant: quin etiam perfectius videre Deum, qui pauciora habet merita, modò perspicaciorem habeat vim intelligendi: & quod absurdius est, quemlibet Angelum clarissimum cognoscere, quam animam Christi; cū quilibet Angelus nobiliorum habeat intellectum!

199. Responderi. Durandus inæqualitatem gloriae non mensurari penes obiectum esse, quod equaliter cernitur ab omnibus, sed penes obiecta secundaria, quæ Deus extra beatitudinem essentialis successivè reuelat beatis; penesque dotes corporis, & gradus quosdam dignitatis, in quibus anima Christi, & beatæ Virginis excedunt reliquos beatos. At hęc responsio, vt ipsem Durandus ingenue fatetur, secura non est, cū ex Patribus & Scripturis constet, inæqualitatem gloriae positam esse in ipso præmio essentiali.

200. Respondet igitur secundò, inæqualitatem gloriae in præmio essentiali prouenire ex eo, quod Deus perfectiorem actum intelligenti influit vni, quam alteri. Sed contrà, nam sic Deus non concurreret cum beatis iuxtanaturalem exigentiam ipsum, nempe cum perspicaciis ad clariorem, cum minus perspicaciis ad minus claram notitiam sui.

201. Ad primum argumentum Durandi Resp. maiorem esse veram, quando potentia naturaliter ordinatur ad cognoscendum obiectum, non autem quando tantum ordinatur obediencialiter: vnde falsum est, totum impedimentum, cur Deum clare non cognoscet, esse, quia illum cognoscit per medium creatum, sed quia potentialis est; ex quo tanquam ex radice oritur, vt illi talis modus cognoscendi sit debitus & connaturalis.

202. Ad secundum dieo, lumen superaddi intellectui, non vt illum intendat, sed vt comprincipium diversæ rationis, ex quo & intellectu fit unum principium completem, & proxime productuum visionis beatificę. Negro autem semper agentia partialia debere habere similem virtutem in effectu, quem producunt, nisi sola homogenea, qualia non sunt lumen, & intellectus, quorum alter est vitalis, & non supernaturalis; alterum supernaturale, & non vitale.

203. Ad Tertium Resp. Lumen gloriae non requiri ad proportionandum intellectum Mathematicè, & in ratione entis, sed Geometricè seu habitudine, & in ratione potentiae, non perceptiæ, sed productiæ visionis erga Deum, ad quod sufficit qualitas finita al-

Durandus.

Durandus.

tioris

S. Thomas
& reliqui
Scholasticī
Concilium
Viennense.

Scotus.

tioris ordinis. Præterea requiritur lumen ad proportionandum intellectum ex parte obiecti proximè determinantis potentiam ad obiectum percipiendum, ut sectione sequente dicemus.

204. Controuertunt Doctores, an hoc lumen sit per modum actus, an habitus? Affirmant aliqui esse per modum actus, seu specialis concursus, vel antecedentis motionis. Fundamentum, quia hoc sufficit ad saluandum Concilium, nam etiā actus eleuat intellectum formaliter ad videndum Deum. Communis tamen sententia est, esse per modum habitus, eò quod connaturalius est, vt potentia vitalis sit intrinsecè potens ad eliciendos suos actus, per aliquid sibi intrinsecè inhærens: propterea enim dicitur habitus infusi, vt intrinsecè proportionēt potentias ad suos actus supernaturales elicendos. Cæterū licet hæc sententia sit verior, non tamen puto eam esse à Concilio definitam: eò quod finis Concilij non fuit, dirimere controvërsiam, quæ inter Theologos de lumine gloriae tunc temporis agitabatur; sed solum damnare errorem Be-guardorum, & Beguinarum afferentiū, quamlibet creaturam intellectualem in seipso naturaliter beatam esse, camque ad Deum videntem gloriæ lumine non egere. Ad quem errorum damnandum sufficit quolibet lumen, etiam actuale, formaliter eleuans creaturam in Deum.

SECTIO IX.

Ad quid lumen gloriæ deseruiat Beatis?

205. PRIMA sententia affirmat deseruire ad solum ornatum potentiae, est Mayroni in 30. distin^{ct}. 12. quest. 2. Bassoli dist. 14. q. 1. art. 1. Rubonis q. 2. Fundamentum est, quia sicut in patria manet character ad solum ornatum animæ; ita infunditur lumen gloriæ ad solum decorem potentiae. Sed contraria, tum quia hæc sententia est contra Scotū in 4. dist. 49. q. 11. §. Respon. ergo: tum quia est contra Concilium Vienense supradicatum ponens lumen ob indigentiam & necessitatem: tum quia, cùm intellectus creatus sit incompletus ad actus supernaturales, non solum eget lumine ad ornatum, sed etiam ad complementum suæ virtutis, ut egit reliquis habitibus infusis. Nec est par ratio de charactere, nam hic fuit in hac vita impressus, ut morale principium sacrarum operationum; & quia ex se indelebilis est, manet etiam in beatitudine ad gloriam accidentalem, in signum perfundarum operationum, sicut in damnatis ad poenam accidit entalem, & in ignominiam malefundi ministerij.

206. SECUNDA sententia docet, deseruire ad recipiendam visionem. Est Richardi in 4. dist. 49. art. 3. q. 1. Maioris q. 4. Marsilius in 3. q. 10. ar. 2. dubio incidente conclusione 1. Caiet. 1. p. q. 12. a. 5. §. circa prima consequen-

tia. Valent. ibidem puncto 3. Gonzalez. disp. 27. sec. 2. Fundamentum est, quia aut lumen non est productuum visionis, cùm non sit vitale; atque adeò si requiritur, non requiritur nisi ad recipiendam visionem: aut certè intellectus non tantum est incompletus ad producendam, sed etiam ad recipiendam visionem, & consequenter quoad ytrumque eget compleri lumine. Vnde Concilium docet, animam eger lumine ad videndum: videre autem ytrumque essentialiter includit, & producere & recipere visionem.

207. Sed contraria, nam anima de se capax est ad recipiendam quamcumque formam supernaturalem, tanquam causa obedientialis principalis; siquidem ad recipiendum non requiritur, nisi vt de se sit subiectum aptum ad sustentandum: quælibet autem substantia de se apta est sustentare quodcumque accidens. Confirmatur. Nam de facto per aduersarios intellectus recipit lumen sine alia forma supernaturali disponente. Nec valet, quod visio sit ultimus terminus: nam sicut visio Dei est ultimus terminus & perfectio in patria, ita gratia habitualis est ultimus terminus & perfectio in via: sed hæc nullam per se requirit dispositionem, vt constat in parvulis, in quibus absque illa prævia dispositione infunditur; ergo nec illa in patria. Confirmatur, nam perfectior forma est uero hypostatica, quam visio beata; sed hæc nullam postulat in subiecto dispositionem, recipitur enim in nuda substantia humanitatis, vt cum S. Thom. fatetur ipsemet Caiet. 3. p. quæst. secunda, artic. decimo; ergo nec illa.

S. Thomas
Caietanus.

208. Ad fundamentum. Ratio discriminis est, quia in recipiendo non debet subiectum communicare formam, nisi scipsum vt receptaculum: ad producendum vero effectum supernaturalem debet potentia obedientialis communicare aliquid perfectius se, quod, cùm ipsa non habeat in se, eget intrinseco, vel extrinseco principio, vt compleatur & adiuvetur ad tales effectum producendum. Ad Concilium dico, non eodem modo illud intelligendum esse de eleuatione actiuæ, & passiuæ; sed de actiuæ, per qualitatem superadditam; de passiuæ vero, per formam indebitam: Nam etiam dicitur subiectum eleuari, quando recipit formam indebitam sibi.

209. TERTIA sententia afferit, lumen gloriæ in beatis exercere munus solius speciei intelligibilis, supplendo concursum obiecti. Est aliquorum apud Bassolum in tertio dist. 14. quæstione prima, articulo primo, & Vasquez 1. p. Disputatione trigesima nona, & quadragesima tercia, quam sic probat capitulo, quotiescumque ad effectum influunt plures causæ proximæ, assignari debet in effectu peculiaris ratio uniuersique causæ respondens, alioqui frustra tales causæ ad tales effectum requirerentur: sed nulla ratio assignari potest in actu visionis, quæ reduci non possit ad intellectum & lumen, quatenus habet rationem speciei. Minor probatur, nam vita-

Bassolus.
Vasquez.

Concilium
Viennense.

Bernardus.
Beguine.

Mayronus.
Bassolus.
Rubio.

Scotus.
Conc. Vien.

Richardus.
Maior.
Marsilius.
Caietanus.

litas reducitur ad intellectum; claritas & expressio quidditativa Dei ad lumen, ut habet rationem speciei; supernaturalitas ad idem, quatenus forma supernaturalis est: frusta igitur praeter lumen, quatenus habet rationem speciei, requiritur aliud tenens se ex parte potentiae. Quod autem illud potius teneat se ex parte obiecti, quam potentiae, probat in fine capituli quarti, quia virtus, quam intellectus habet ad videndum Deum, non est instrumentalis, sed principalis, proinde non eger virtute superaddita, quae illum perficiat & compleat in ratione potentiae, cum nulla virtute superaddita queat magis proportionari, quam sit ipsa suo nativo lumine proportionata. Solùm igitur eger species impressa Diuinæ essentiæ, cum qua compleat integrum principium clarę visionis Dei.

Victoria.

210. Hæc sententia displaceat primò: quia contra communem sententiam Thomistarum, vno excepto Victoria, admittit in sententia sancti Thomæ speciem impressam diuinæ essentiæ. Secundò, quod præter speciem, nullam aliam admittit virtutem ex parte potentiae, contra eumdem sanctum Thomam sèpe docentem, lumen gloriæ requiri ex parte potentiae, & habere rationem habitus roborantis potentiam. Vnde argumentor ratione, & primò quod lumen non sit species diuinæ essentiæ, constat ex dictis; & confirmatur ad hominem: nam si Deus in rerum natura non existeret, adhuc vitalis specie per ipsum representaretur eodem prorsus modo, quo representatur nunc; & beatus eodem modo foret beatus per notitiam, virtute ipsius speciei productam, ac est beatus nunc: hoc autem esse non potest, nisi species contineat in esse intentionalis, quidquid Deus ipse continet in esse reali, quod manifestam aruit infinitatem in specie, quam infinitatem ipse non admittit.

211. Secundò. Adhuc ea posita, intellectus creatus nō est completum principium ad intuendum Deum: siquidem ad intuendum obiectum non solùm requiritur species intuitiva obiecti, sed etiam potentia completa: atqui intellectus creatus non est completa potentia ad intuendam Dei essentiam: ergo adhuc, posita specie diuinæ essentiæ, ut ipsum possit intuituē videre possit, compleri debet in ratione potentiae. Maior constat: Nam quotiescumque ad effectum per se requiruntur plures causæ, singulæ debent compleri in proprio genere; nec potest una compleri per complementum alterius, quia quando causæ sunt heterogeneæ, quales sunt potentia & species in ordine ad cognitionem, non potest una in suo genere compleri per aliam, quia unaquæque completur complemento sibi proportionato: sed ad visionem Dei per se requiritur & species diuinæ essentiæ, & potentia intellectiva: ergo utrumque debet esse completa in suo genere. Minor in qua est difficultas, probatur primò, paritate aliorum habituum supernaturalium, qui formaliter dantur ad complendas poten-

tias in ratione potentiae, ut habitus fidei, spei, & charitatis: at non minus est incompletus intellectus ad eliciendam visionem Dei, quam ad eliciendum actum fidei, & voluntas ad eliciendum actum charitatis: ergo si ad eliciendos hos actus potentia indiget compleri in ratione potentiae, à fortiori indigebit compleri ad eliciendam visionem Dei.

212. Dicēs. Compleri intellectum in ratione potentiae supernaturalis ad visionem Dei per speciem ipsam supernaturalem diuinæ essentiæ, quo pacto non completur ad eliciendum actum fidei intellectus, quia ad talem actum eliciendum, non infunditur species supernaturalis: nec etiam per eam completur voluntas ad eliciendum actum charitatis, quia ad nullum actum voluntatis effectivè concurrit obiectum. Sed contrà: tum quia, cum species sit causa diversi generis, non potest potentia in ratione potentiae formaliter compleri. Vnde, etiam posita specie supernaturali ad actum fidei, ut nonnulli putant, necessarius esset habitus ex parte potentiae. Tum quia repugnat, causam esse proximè completam in suo genere, & esse inferioris ordinis cum effectu à se producendo: sed visio Dei est ordinis supernaturalis, intellectus vero creatus ordinis naturalis: ergo. Minor constat, nam licet intellectus per speciem diuinæ essentiæ sit supernaturalis in ratione speciei, non tamen sit supernaturalis in ratione potentiae. Maior probatur: Nam totum complementum causæ est in ordine ad effectum producendum: repugnat autem, causam esse proximè completam in suo genere ad effectum producendum, & non esse in eodem ordine cum illo. Cuius ratio à priori est, quia causa proximè completa debet effectum à se producendum in suo saltem genere naturaliter continere; non potest autem in suo genere illum naturaliter continere, nisi sit eiusdem generis cum illo.

213. Tum quia nusquam instrumentum est completum in ratione instrumenti, nisi euehatur ad ordinem suæ causæ principalis; quia instrumentum connaturale, ut ex disputatis constat, debet esse in eodem ordine cum sua causa principali: sed intellectus ad producendam visionem Dei se habet vi instrumentum connaturale Dei; ergo euehi debet ad ordinem diuinum: non euehitur autem ad ordinem diuinum in ratione potentiae per solam speciem, nam tunc euehitur in ratione potentiae ad ordinem diuinum, quando in ratione potentiae formaliter participat ordinem intellectus diuini: non participat autem ordinem intellectus diuini in ratione potentiae formaliter, nisi per lumen intellectuale, tenens se ex parte potentiae, quia per illud formaliter assimilatur intellectui diuino, qui non solùm est diuinus ratione essentiæ, gerentis vicem obiecti, sed etiam ratione intellectus, habentis rationem potentiae: igitur quoad v-

tramque

tranque rationem debet intellectus creatus assimilari Deo causae principali. Confirmatur, quia magis improportionatus est intellectus creatus ad visionem Dei, quam oculus noctuus ad visionem solis; sed hic non potest ad solem videndum eleuari per solam speciem solis, nisi etiam vigoretur in ratione potentiae, ergo nec ille ad Deum intuendum per solam speciem diuinæ essentiae, nisi etiam roboretur in ratione potentiae.

Vasquez.

214. Ad fundamentum Vasquez, neganda est maior, si intelligatur de ratione peculiari formaliter diversa: nam sæpe ad eandem rationem formalem integrum plura requiruntur principia, ut ad eandem rationem formalem integrum naturalitatis concurrit agens principale, & instrumentum; potentia, & habitus naturalis; species impressa & potentia vitalis: ergo ad eandem rationem formalem integrum supernaturalitatis concurrere possunt lumen & species, illud ex parte potentiae, hec ex parte obiecti: nam tam vitalitas respondens intellectui, quam expressio & intuitio obiecti, respondens speciei, debet esse supernaturalis: sicut tam vitalitas visionis corporeæ, respondens potentiae, quam expressio & intuitio obiecti, respondens speciei, debet esse naturalis. Coedenda verò est maior de ratione formalis, si intelligatur partialiter tantum distincta. Cuius ratio est, quia vtraque causa partialis, vt sit completa, debet esse in eodem ordine cum effectu producendo. Vnde negandum est, intellectum creatum esse completum principium elicitorum visionis Dei, sine lumine, tenente se ex parte potentiae: nam licet per illud non compleatur in ratione vitalis, completur tamen in ratione productiui, quod essentialiter includitur in ratione perceptiui.

Thomistæ.

215. Quarta sententia communis Thomistorum docet lumen gloriae, duo in mentibus beatorum praestare; alterum complere simul cum intellectu beatiprincipium productuum visionis; alterum disponere intellectum eorundem ad recipiendam essentiam diuinam; per modum speciei intelligibilis, ultimè determinantis ad actum visionis Dei. Prima pars constat. Secunda probatur, quoniam ad actum visionis gloriose duo concurrunt, sufficiens virtus ex parte potentiae, & species ex parte obiecti: sed virtus presupponitur ad speciem, vt determinabile ad determinatum: igitur lumen complendo intellectum in ratione potentiae, simul disponit illum ad recipiendam diuinam essentiam in ratione speciei intelligibilis, quæ ultimè determinet potentiam ad visionem Dei iuxta perfectionem luminis.

S. Thomas.

216. Sed contra hanc secundam partem: nam vel lumen disponit ad recipiendam essentiam Dei, vt suppletum vicem speciei impressæ, quæ sit principium speciei expressæ; at hoc impossibile est, vt conitatex disputatis sec. 3. & 4. de natura speciei expressæ, & impressæ, & aperte negat S. Thomas 1. p. qu. 12. ar. 5. ad secundum, ubi docet, lumen istud non requiri ad videndum Dei essentiam, vt simili-

tudinem, in qua Deus videatur, sed vt perfectionem intellectus, ipsum confortantem ad Deum videndum: vel quæ sit proxima causa notitiae, qua Deus immediatè videatur in se ipso; & hoc melius, & connaturalius refundi potest in lumen, vt mox constabit.

Sententia Authoris.

217. **Q**VINTA igitur & mea sententia est, lumen gloriae haec tria in intellectu beatorum praestare, primum completem intellectum in ratione potentiae productum visionis Dei, Secundum determinat ex parte obiecti ad immediatam notitiam Dei, vt obiecti primarij. Tertiū, supplet species impressam harum, vel illarum creaturarum, vt obiecti secundarij connexi cum primario, tamquam effectus cum causa. Fundamentum est, quia lumen gloriae est perfecta participatio luminis increati: sed lumen increatum haec omnia praestat in intellectu diuino: igitur & lumen creatum in intellectu beatorum, vt est perfecta participatio illius. Minor pater, quia lumen increatum non modò tenet se ex parte intellectus diuini intelligentis, sed etiam ex parte obiecti intelligibilis, tum primarij suæ essentiae, tum secundarij creaturarum. Est enim haec triplex perfectio debita lumini increato, quatenus est adæquata proprietas essentie diuine, quæ non minus est sui & aliorum intelligibilis, quam intellectuia. Maior verò probatur, nam lumen debet ab intellectu creato participari, secundum omnem perfectionem, quam intellectus creatus eget, & lumen ipsum est connaturaliter participatum: atqui intellectus creatus non solum eget lumen, vt principio ex parte potentiae, sed etiam vt proximè determinatio ex parte obiecti, tam primarij, quam secundarij, & lumen est virtus que perfectionis connaturaliter participatum: ergo. Maior cum Consequentia claret. Minor quoad priorem partem constat ex dictis: quoad posteriorem verò probatur primo, quoniam nulla est implicatio, vt lumen creatum quoad vtramque perfectionem participet lumen increatum, & quoad rationem intellectui, & quoad rationem intelligibilis: Sicut enim visio ipsa beata participat vtramque perfectionem à visione increata, & claræ intellectionis, & obiecti intelligibilis, quatenus est & vitalis tendentia ad primarium, & species expressa secundarij: ita non implicat principium participans vtramque perfectionem in ordine ad eandem visionem.

218. Secundum probatur à pari: nam intellectus Angelicus, quia est adæquata proprietas, & accidentalis participatio suæ substantiae, quæ non minus est intelligibilis, quam radicaliter intellectuia, non solum est formaliter intellectuus, sed etiam formaliter intelligibilis respectu suæ propriæ substantiae, adeo vt ad intelligendam propriam substantiam non egeat intellectus angelicus specie, aut peculiari concursu obiectuo propriæ sub-

stantiae,

stantia, sed seipso sit ultimè determinatus, & per modum intellectui, & per modum intelligibilis ad propriam substantiam intelligentiam, ut sequenti tomo ostendemus, ergo dabilis est accidentalis participatio diuinæ substantiæ, que respectu eiusdem non modo sit intellectua, sed etiam intelligibilis, ita ut sine peculiari concurso obiectum diuinæ substantiæ intellectum beati ultimè determinet ad claram visionem eiusdem. Cæterum, quia lumen gloriae non participat perfectam similitudinem intelligibilem diuinæ essentiae, participat autem perfectam similitudinem intelligibilem creaturarum, non est respectu diuinæ essentiae species intelligibilis, sed tantum habitus immediatè determinans intellectum beati ad Deum intuendum; est autem species respectu creaturarum, quarum intelligibilitatem perfectè continet in actu primo.

Richardus.

219. Hanc sententiam colligo tum ex Rich. in 4. distinçt. 49. articulo tertio, quaestione prima, ad secundum, ubi lumen vocat speciem, & Dei similitudinem: tum ex S. Thomas 1. p. queſtione duodecima, articulo quinto & tertio, contra Gent. cap. 53. ubi lumen appellat Dei similitudinem & augmentum virtutis intellectus. Est enim Dei similitudo, quia intellectum determinat ad visionem Dei. Est augmentum virtutis intellectus, quia potentiam compleat in ratione potentiae.

220. Cæterum cum S. Thomas docet, lumen intellectum disponere ad recipiendam diuinam essentiam per modum speciei intelligibilis, intelligit de specie expressa, saepe enim docet, diuinam essentiam in visione beatae supplerere vicem verbi & speciei expressæ, immediate terminantis notitiam beati. Nec obstat, quod 3. contra Gent. cap. 51. & q. 8. de verit. articulo primo, affirmet, diuinam essentiam esse quod & quo videtur: nam id dixit ad excludendum ab intellectu beatorum verbum creatum, cuius vicem gerit ipsa Dei essentia, quatenus ipsa videtur in seipso, nullaque alia mediante obiectu similitudine est ratio, qua in seipso immediate videtur.

221. Obiectes 1. Ad notitiam, præsertim intuitiuam obiecti, necessariò requiritur concursum obiecti: ex cognoscendo enim & cognito, teste Augustino 9. de Trin. cap. vltimo, patitur notitia. Secundò, superfluum est determinatum ex parte obiecti, ubi adest obiectum per seipsum intelligibile, & intimè vnitum potentiae. Assumptum probo, nam determinatum ex parte obiecti instituitur loco obiecti: ergo quando obiectum est præsens, per seipsum intelligibile, & intimè vnitum potentiae, superfluum est omne aliud determinatum. Confirmatur, quia connaturalius est, ut obiectum per seipsum determinet potentiam, quam per aliud à se distinctum. Antecedens probatur, tum quia concursum obiectuus est propter terminatum: sed terminatum est proprius obiecti: ergo & obiectuus. Tum quia concursum ob-

iectuus est à virtute determinativa, quam habet obiectum ad determinandam potentiam cognoscitivam ad notitiam sui: atqui hæc virtus est propria obiecti, à qua dicitur intelligibile: ergo & concursum à tali virtute promanans.

222. Resp. ad primum, concedo requiri concursum obiecti, vel alicuius participantis naturam obiecti: lumen autem gloriae, et si non sit ipsum obiectum, participat tamen naturam obiecti, tam primarij diuinæ essentiae, quam secundarij creaturarum, iuxta quam responsionem intelligendus est Augustinus. Ad secundum nego assumptum. Ad cuius probationem, nego consequentiam; nam esto substitutus loco obiecti non tamen eo presente est superfluum, quia requiritur, ut connaturalius compleat potentiam ad obiectum cognoscendum. Quare negandum est, obiectum connaturalius per seipsum, quam per aliquid à se distinctum potentiam ad sui notitiam determininare: quia ille modus est connaturalior, qui magis perficit ab intrinseco potentiam, penes quam attendenda est connaturalitas operandi.

Augustin.

223. Ad primam probationem confirmationis concedo, concursum obiectuum esse propter terminatum, & terminatum esse proprium obiecti, nego tamen, obiectuum esse obiecti tantum proprium, nisi originaliter seu radicaliter. Ratio discriminis est, quia concursum terminatum est in genere cause formalis, quod non potest alteri communicari: obiectuus vero est in genere causa efficientis, quod communicabile est alteri, etiam connaturaliter.

224. Ad secundam distinctionem dataam; est propria obiecti originaliter & radicaliter, concedo; formaliter & participiæ potest esse propria alterius ab obiecto, ut constat de specie impressa, cuius proprium est, determinare potentiam ad cognitionem obiecti, cuius est vicaria.

S E C T I O X.

Quo pacto intellectus beati ad visionem Dei concurrat?

225. **H**ic sunt duæ controversiae; altera, quoniam intellectus creatus ad visionem concurrat actiue? altera, an ut causa principialis? Quoad priorem.

226. PRIMA sententia negans. Est Nominalium, & Rubionis in 3. dist. 14. q. 2. §. *Ad Rubio.* cuius evidentiam. Fundamentum est, quia præmium debet esse totaliter à premiante, alioquin qua parte esset à recipiente, non esset præmium; quia præmium est donum premiantis: sed visio Dei est præmiū beatorum, quod illis datur pro mensura meritorum; ergo totaliter est à Deo, non coagentibus beatis. Confirmatur.

Tom. I. De Deo.

M

Visio

Visio Dei est perfectior quolibet dono supernaturali, cum in ea constat summa felicitas creaturæ rationalis: sed ad multa alia dona minus perfecta creatura se habet mere passiuè, ut ad gratiam & reliquos habitus infusos: ergo & ad visionem Dei, quia quod non potest in minus, à fortiori non potest in maius.

Thomistæ.

S. Thomas.

227. SECUNDÀ sententia affirmans Thomistarum. Quæ verior est & sequenda. Fundamentum est, quia implicat, actionem vitalem non actiū procedere à principio vitali. Assumptum probo, nam actio vitalis est, qua viens ab intrinseco principio seipsum mouet ad operationem sibi intrinsecam, & immanentem: ergo implicat, eam ab extrinseco tantum principio procedere. Consequentia patet, quia repugnat, actionem esse ab extrinseco, & simul per eam viens ab intrinseco seipsum mouere; nam seipsum mouere, est seipsum agere. Antecedens est S. Thom. I. p. q. 18. art. 1. & 3. vbi hanc differentiam assignat inter viuentia & non viuentia, quòd viuentia seipsa ab intrinseco mouent; non viuentia verò ab extrinseco tantum. Confirmatur. Nam intelligere, appetere, &c. formaliter non importat recipere, sed elicere intellectionem & appetitionem, importat enim attentionem & conatum potentiae in suum obiectum: idem quippe est attendere, & intendere in obiectum. Implicat igitur, intellectum intelligere, aut voluntatem appetere per intellectionem, & appetitionem ab alio productam, quoniam per eam non saluaretur formalis ratio intelligentis & appetentis, hoc est ab intrinseco se mouentis.

228. Obijctes 1. Intellectus creatus nullum dicit ordinem ad obiectum supernaturale; ergo nullam habet erga tale obiectum actuitatem; igitur totam actuitatem sumit ab habitu supernaturali. Resp. Nullum dicere ordinem completum & perfectum ac naturalem, concedo; incompletum & imperfectum ac obedientiale, nego. Consistit autem hic ordo incompletus & inchoatus in eo, quòd qua ratione concurrit intellectus cum intelligibili supernaturali in ratione generica & remota, eadem ratione in intellectu est ordo quasi genericus incompletus & remotus, qui completur per complementum specificum habitus supernaturalis. Dicitur autem ordo obedientialis, & non naturalis, quia suā specificationem non habet ab obiecto supernaturali, ad quod diuina virtute euhitur, sed ab obiecto naturali, per ordinem ad quod commensuratur.

229. Obijctes 2. Non minus propria & intrinseca est natura intellectuali potentia, quæ actio vitalis; sed potest illa ab extrinseco produci, potest enim Deus se solo in anima vitale potentiam producere; ergo & hanc. Resp. Disparitatem esse, quoniam potentia vitalis est intrinseca & propria per modū actus primi, quo natura fit tantum potens ad operandum; actio verò est intrinseca & propria per modum actus secundi, quo natura per seip-

sam agit: implicat autem, naturam actu per seipsum agere actione extrinseca, non implicat autem, fieri intrinsecè potentem ad agendum potentia extrinsecus recepta.

230. Ad fundamentum primæ sententiae, nego Maiorem, quando præmium essentialiter requirit actionem præmiandi. Sufficit igitur ad præmium, ut principaliter procedat à præmiante, à quo præmiandus accipit virtutem illud producendi. Ad Confirmationem nego consequentiam, nam alia dona non postulant essentialiter actionem creaturæ. Falsum autem est, creaturam non posse actiū obedientialiter concurrere ad productionem gratiæ, & reliquorū habituum supernaturalium; ceterum ad visionem actu influit, quæ tamen non actu influit ad alia dona, eo quòd hæc essentialiter postulat; ut actio vitalis, productionem creaturæ; non autem cætera dona, quæ vitales actiones non sunt.

231. Quidam posteriorem controvërsiam, Prima sententia affirmat, concurrere ut causam principalem. Primo, quia repugnat, aliquid concurrere vitaliter, & non principaliter: quia concurrere vitaliter, est concurrere per formam proportionatam potentiae. Confirmatur, quia operari instrumentaliter, est operari ultra sphærām sui obiecti: implicat autem, intellectum operari ultra sphærām sui obiecti: ergo. Secundo. Visio denominat vidēt causam principalem, non instrumentalē: atqui intellectus denominatur vidēns; ergo est causa principalis.

232. SECUNDÀ sententia docet, intellectum ad visionem beatificam concurrere ut instrumentum, vel obedientiale, ut Suar. lib. 2. c. 16. opinatur; vel naturale, ut Ambrosius Machin. disp. 16. sec. 3. sentit. Fundamentum illius est; quoniam visio Dei est effectus supra naturalem capacitatem intellectus creati; ergo nequit ad illam concurrere naturaliter. Fundamentum huius est, quia intellectus ad visionem Dei concurrit, ut potentia vitalis, ergo ut instrumentum conaturale ipsius viuentis; ergo non ut obedientiale. Prior consequentia probatur, quia potentia vitalis est proprium instrumentum viuentis, quo seipsum ab intrinseco mouet. Posterior verò ostenditur, quia instrumentum obedientiale, non est instrumentum proprium creaturæ, sed creatoris vtentis illo ad omnem effectum, contradictionem non inuoluentem: unde commune est viuentibus & non viuentibus.

Suar. Ambros. Machin.

233. Secundo, per eam potentiam beatus concurrit ad visionem Dei, per quam respicit illam ut contentam intra suum adæquatum obiectum: hæc autem est potentia naturalis, non obedientialis. Maior constat, aliqui non posset eleuari ad illam, quia nulla potentia vitalis eleuari potest ad actum non cōtentum intra sphærām adæquatā sui obiecti. Minor probatur, quia potentia obedientialis non respicit certum effectum, sed omne id, quod contradictionem non inuoluit: Nam ut obedientialis non est operativa, ut instrumentum

mentum creature, sed Dei. Mihi vero dicendum est, intellectum Beati ad visionem Dei, quia supernaturalis est, concurrere ut instrumentum obediens; quia verò vitalis, ut causam principalem. Priorem partem suppono ex disputandis de potentia obedientiali, q. disp. 5. Posterior vero probatur, Nam visio Dei, quia vitalis est formaliter, dicit esse à virtute innata, à qua intrinsecè viens seipsum mouet ad actum immanentem, in eodem genere proximo vitae cum ipsa virtute sibi intrinseca & innata: vnde potius importat modum operandi, quam substantiam ipsam operationis: sed intellectus beati eodem modo operatur, quantum ad hoc, ut seipsum moueat per virtutem innatam in eodem genere proximo vita per actum, ad quem se mouet, quando elicit visionem Dei, ac quando elicit actum naturale: ergo. Cuius ratio est, quia potentia vitalis, ut sic essentialiter limitatur ad certum modum operandi, à quo ne per diuinam quidem potentiam extrahi potest.

234. Confirmatur, nam operari obedientiatur, est operari modo propriæ naturæ indebito: sed intellectus beati, ut vitalis potentia, non operatur modopropriæ naturæ indebito, dum elicit visionem Dei, quia ut vitalis non elicit illam, nisi à principio intrinseco, qui est modus sibi maximè connaturalis. Nec refert, quod egeat compleri lumine extrinseco, quia non eget illo, ut vitalis est formaliter, hoc est ut ab intrinseco & innato principio operativus, sed tantum ut productivus est. Iuxta hanc doctrinam conciliantur præcitatæ sententiae.

SECTIO XI.

An lumen gloriae sit causa principalis visionis beatæ?

Vasquez.
Arrubal.
Machin.
Zumel.
Bannez.
Gonzalez.

Suarez.

235. PRIMA sententia affirmat. Est Vasquez i. p. disp. 47. num. 38. Arrub. disp. 19. cap. 7. Machin. disput. 16. sect. 6. Zumel disput. 2. post tertiam conclusionem, Bannez, & Gonzalez supracitat. Fundamentum est, quia lumen gloriae proportionatur visioni, eamque producit per concursum sibi debitum. Confirmatur, nam reliqui etiam habitus infusi sunt causæ principales actuum supernaturalium, quorum sunt producti.

236. SECUNDA sententia est Suarez tomo 2. Metaph. disp. 30. num. 45. assertoris, lumen gloriae comparatum ad Deum, cui subordinatur, esse instrumentum; comparatum vero ad effectum, quem producit, esse causam proximam in suo genere principalem; sicut calor respectu ignis, qui in agendo subordinatur, est instrumentum; respectu vero caloris, ad quem producendum ordinatur, est causa principalis.

237. Mihi iuxta mea principia dicendum est, lumen gloriae esse causam principalem

visionis beatæ, entitatiuè, non autem representatiuè consideratæ. Etenim visio beata considerari potest dupliciter, vel secundum entitatem, vel secundum modum, quo obiectum ipsum representat: considerate primo modo, lumen gloriae est causa principalis, non secus ac reliqui habitus infusi respectu suorum actuum supernaturalium: quia ut sic visio non excedit lumen: considerate vero secundo modo lumen est instrumentum, non proximum, sed remotum. Est instrumentum, quia ut sic non proportionatur visioni, que in modo attingendi & representandi obiectum, est in ordine actus puri, cum tamen lumen sit quid potentiale: est autem instrumentum remotum, non proximum, quia lumen non attingit unum cum intellectu obiectum, visione representatum, sicut quævis potentia cognoscitiva vitalis una cum substantia viuentis attingit obiectum cognitione expressum; sed solum producit actum visionis quoad supernaturalitatem: vnde remota tantum dicitur ad obiecti representationem concurrere, sicut habitus naturalis remota tantum concurrit ad obiecti expressionem.

238. Ex quo elicio, lumen gloriae non debere esse eiusdem ordinis cum visione terminatiuè considerata, vt sunt reliquæ potentia cognoscitiva naturales cum suis actibus naturalibus, cù quod non est proximum instrumentum respectu illius ratione representationis, quo pacto deberet esse eiusdem ordinis cum termino ipso representato, vt inducio ipsa ostendit in omnibus potentijs cognoscitivis; sed solum ratione entitatis, sub qua ratione est eiusdem ordinis cum illa: iuxta hanc nostram sententiam reconciliari possunt reliquæ.

239. DICES: Si lumen gloriae, sicut & reliqui habitus infusi est causa principalis respectu actuum supernaturalium: igitur proprius modus operandi Dei fieri potest connaturalis creaturæ; quia cum habitus sit quædam creatura, si illi, ut principi causa est connaturalis ipsa operatio Dei, cuius ipse est naturaliter productivus, ipse modus operandi proprius Dei fit connaturalis creaturæ. Resp. distinguendo consequens, proprius modus operandi Dei fieri potest connaturalis creaturæ accidentaliter, & concedo; substantialiter, & nego. Cuius discriminis ratio est: quoniam accidentis, sive ut instrumentum, sive ut princeps causa semper operatus ut proprium Dei, non ut proprium creaturæ: vt patet de calore, qui communicatus aquæ, sive agat ut instrumentum, sive ut principalis causa, semper agit ut proprietatis ignis ad quem semper dicit respectum: substantia vero, cum sit ens ad se, & propter se, statim communicata alteri, fit propria illius vnde non retinet neque in essendo, neque in operando relationem proprij respectu alterius naturæ, cuius est participatio: quo fit, ut propria operatio Dei communicata principio accidentali, adhuc maneat propria Dei: quia sicut

ipsum principium accidentale, sive sit operatum ut instrumentum, sive ut causa principalis, semper operatur ut proprietas Dei; ita & operatio ipsa à tali principio manans semper dicitur propria operatio Dei: contrà vero eadem operatio propria Dei communica principio substanciali non maneret amplius propria Dei, sed creaturæ. Quia sicut ipsum principium substancialie fit proprium ipsius creaturæ; ita & operatio à tali principio promanans.

Sotus.

Caietanus.

240. Ex dictis definitur alia quæstio, aviso beata dicenda sit connaturalis intellectus cui creato, informato lumine gloriae? Negat Sotus in 4. dist. 49. q. 2. ar. 4. §. *Dubitatur: quia cùm non sit intellectus cui connaturalis lumen, neque ei erit connaturalis visio, quia nulli subiecto est connaturalis actus, cui non est connaturalis potentia.* Affirmat Caiet. I. p. q. 12. art. 5. cuius sententia magis arredit: *quia licet visio sit connaturalis intellectui, per se est tamen illi connaturalis ratione luminis: quod licet ad eam non concurrat vitaliter, concurrit tamen produciue, quod satis est, vt dicatur illi connaturalis.* Ad hoc enim ut actus dicatur connaturalis subiecto sufficit, ut proxime producatur à forma, que inest tali subiecto, etiamsi talis forma non sit connaturalis subiecto. Cuius ratio est, *quia iuxta logicorum regulas, ut aliquid possit affirmari de subiecto; sufficit, ut sub aliqua ratione illi coueniat: contrà vero, ut possit aliquid negari de subiecto, debet sub nulla ratione illi conuenire: quia negatio, cùm sit malignatis natura, distribuit per omnia.* Ut igitur visio Dei possit affirmari, ut connaturalis de intellectu creato, sufficit ut illi sit connaturalis ratione luminis; contrà vero, ut possit simpliciter negari, quod sit illi connaturalis, debet sub nulla ratione illi esse connaturalis.

SECTIO XII.

An potentia absoluta possit intellectus creatus videre Deum sine lumine inherente?

Thomistæ.
Capreolus.

Paludanus.

Sotus.

Ferrariensis.
Caietanus.
Bannez.
Gonzalez.
Zumel.

241. PRIMA sententia communis Thomistarum negat, Capreol. in 4. dist. 49. q. 4. art. 1. concl. 2. & art. 3. ad primum *Scoti contra secundam concl.* Palud. q. 1. ar. 3. concl. 3. vbi quamvis affirmet posse beatos de potentia absoluta Deum videre sine lumine, id tamen docet, supponendo visionem creatam effici possit à solo Deo. Ceterum si debeat intellectus actiuè cōcurrere ad illam: Oportet, inquit, præintelligere, quod præmoueatur à Deo ad illam elicendam. Sot in 4. d. 49. q. 2. ar. 4. §. *Quod si arguas, quamvis, ut ibidem fatetur, iunior alter senserit.* Ferrar. 3. contra Gent. c. 54. ad primum. Caiet. I. p. q. 12. ar. 5. ad tertium. Bannez ibid. dub. 3. Gonzal. d. 27. sect. 3. Zumel disp. 2. Qui tamen diuisi sunt:

nam alij putant, necessarium esse lumen habitualte permanens; alij sufficere fluens per modum dispositionis facile transiunt, coadiuantis intellectum ad productionem actus beatifici.

242. Probant primò auctoritate S. Doctoris 2.2.q. 175. ar. 3. ad secundū, *Dicendum, inquit, quod Diuina essentia videri ab intellectu creato non potest, nisi per lumen gloriae, quod duplíciter participari potest, uno modo per modum forma immanentis, & sic beatos facit sanctos in Patria, alio modo per modum cuiusdam passionis transiunt, ut fuit in Paulo: & 3. contra Gent. c. 53. Impossibile est, quod essentia Dei fiat intelligibilis forma alicuius intellectus creati, nisi per hoc, quod aliquam diuinam similitudinem intellectus creatus participet. Hac igitur diuina similitudinis participatio necessaria est, ad hoc quod Dei substantia videatur: hæc ille, Est autem hæc diuina similitudinis participatio, ut ibidem Doctor Angelicus explicat, lumen gloriae roborans & confortans intellectum in actu primo ad Dei visionem eliciendam.*

S. Thomas.

243. Secundò ratione. Implicat intellectus intelligere, absque intrinseca virtute intelligendi; sed intellectus creatus ex se caret virtute intelligendi Deum in seipso: ergo implicat illum in seipso intelligere, absque superaddita virtute inhaerente. Minor claret. Maior probatur, quoniam intellectus est principium vitale, de cuius essentia est, ut per intrinsecam virtutem operetur. Consequentia vero constat, quia si intellectus ex se non habet hanc vim intuendi Deum, eam recipere debet ab extrinseco, ut per illam fiat potens ad videndum Deum. Confirm. Nā est Deus possit se solo facere, quidquid potest cum causa secunda, non tamen potest facere, ut causa secunda agat, sine intrinseca virtute agendi: ergo licet possit Deus se solo producere visionem sui in mentibus beatorum, non tamen facere potest, ut beati ipsum videant sine intrinseca virtute vindendi; Nam hæc est causa formalis, quæ sine intrinseca forma suppleri non potest.

244. Tertiò. Visio Dei est quoad substantiam supernaturalem: sed ut sic debet effectuè ab intellectu procedere: igitur cùm in eo non supponatur vis innata supernaturalis, debet ab extrinseco infundi, & presupponi tanquam actus primus, ad actum secundum essentialiter requisitus.

245. Quartò. In visione beata dari debet ratio sub *qua* intellectus tendat ad Deum; sed hæc non potest esse naturalis, sed supernaturalis: igitur necessariò in intellectu beati supponi debet forma aliqua supernaturalis actiua inhaerens. Confirm. quia per rationem sub *qua*, tenentem se ex parte potentiae distinguuntur unus actus ab alio, quando uterque procedit ab eadem potentia, & uterque distinguitur specie: sed visio beata, ut procedit ab eadem potentia intellectu habet distinctum modum genericum ab eo, quem habent reliqui actus naturales: ergo ex parte potentiae dari debet ratio sub *qua*, genericè distincta ab ijs, quæ sunt principia actuum naturalium.

246. SE-

Scotus.
Lychetus.
Mayronus.
Bacconus.

Aureolus.
Argentinas.
Maior.
Durandus.
Molina.
Suarez.
Valentia.
Vasquez.
Arrubal.
Machin.

246. SECUND A sententia affirmat. Est Scoti in 3. distinct. 14. q. 2. §. quantum ad 2. articul. Lycheti ibid. Baffoli q. 1. art. 1. Mayroni dist. 12. q. 2. Bacconi q. 1. art. 2. & in primo dist. 17. art. 6. vbi licet requirat aliquid praedium ad actum visionis, illud tamen non requirit per modum actus primi influentis in visionem, sed per modum excitantis & applicantis potentiam ad operandum: Aureoli quodlib. 9. art. 3. Argent. in 4. dist. 49. q. 2. art. 1. concl. 1. Maioris q. 4. contra tertiam concl. Durandi q. 2. num. 24. Molina 1. p. q. 12. art. 5. d. 1. Suarez lib. 2. de Diuinis attributis cap. 16. Valent. 1. p. q. 12. puncto 3. Vasquez ibid. disp. 46. cap. 2. Arrubalis disp. 20. c. 3. Machin. disp. 16. sect. 7. quæ verior. est & sequenda.

247. Fundamentū pendet ex tribus principijs. Primum est, quod lumen gloriæ non complet intellectum beati in ratione potentiae vitalis, quod ferè ab omnibus conceditur; & patet, quia lumen non percipit obiectum. Cuius ratio à priori est, quia non est intrinsecum principium fluens ab ipsa substantia viuentis, aut saltē aptum fluere ab ipsa, quod essentialiter requiritur ad potentiam vitalem, sed ab extrinseco tantum infusum. Secundum est, quod lumen solùm absque concurso intellectus, nō est integrum principium productuum visionis, alioqui non saluaretur vitalitas in actu, quæ essentialiter includit actionem dependentiam ab intrinseco principio vitae. Tertium, quod potest Deus in causis secundis efficienter supplerre omnem defectum virtutis actiuae.

248. Ex his tribus principijs, ab aduersariis eriam admissis, sic deducitur nostra sententia. Solum principiū vitale à Deo suppleri non potest: ergo cùm intellectus creatus ex se sit potentia vitalis intellectu, cum solo concurso Dei speciali supplete vim luminis, poterit visionem beatam in seipso elicere, atque adeo sine lumine inhærente Deum videre. Consequentiam probo, nam vt causa producat, vel producere possit effectum, non requirit in seipso totam vim producendi, sed aliquam tantum per quam possit cum adiutorio alterius causæ in actu exire: sicut per aduersarios potest intellectus sine specie inherēte, diuino tantum concurso supplete defectum inhærentis speciei, notitiam obiecti in seipso producere: cùm non minus per aduersarios intellectus fiat potens ad producendam visionem beatam per speciem, quām per lumen. Neque ex eo quod non solus ipse per integrā virtutem inhærentem, sed simul cum extrinsecā causa assistente & coagente producat visionem, dicendus est, aut illam nō producere, aut non producere vt supernaturalem: nam vt verè producat, sufficit vis aliqua innata, inchoata & imperfecta; vt supernaturalem illum producat, aut producere possit, sufficit specialis concursus, & virtus diuina, supernaturalis proximè per decretum Dei intellectu creato assistens, eiisque extrinsecè coniuncta, ad instar causæ adiuuantis & coagentis: nam

per hanc sit potens in actu primo producere; per illum verè actu producens supernaturalem visionem; cuius ratio est, quia quando duæ causæ ad causandum concurrunt, semper superior trahit inferiorem ad assimilandum sibi effectum, vt constat de instrumento & causa principali.

249. Ad argumenta opposita sententia. Ad primum despūtū ex auctoritate S. Do-
ctoris, fateor Doctorem S. in ea fuisse sen-
tentia vt in penultimo tomo, in disputatione
de potentia obedientiali ex consensu omniū
Thomistarum, & ex principijs ipsis, mani-
festè ostendemus, licet aliquando in nostra
fuerit sententia, vt colligitur ex q. 10. de ver.
art. 11. in corpore, & fatentur Capreol. loco Capreolus.
supra cit. art. 3. ad finem, & Durand. in 4. Durandus.
dist. 49. q. 2. num. 23.

250. Ad secundum concessa maiore, di-
stinguenda est minor: caret intellectus vir-
tute proxima & completa, concedo; remota
& incompleta, nego. quæ virtus non solùm
compleri potest qualitate intrinsecè inhæren-
te, sed etiam virtute extrinsecè assistente, vt
constat in sententia eorundem Thomistarum
de specie impressa, sine qua non minùs est im-
potens intellectus creatus videndi Deum
quām sine lumine: cùm tamen hæc suppleri
possit, & de facto in eorū sententia suppletur
per extrinsecum concursum. Ad Confirm.
nego, Deum supplingendo concursum luminis,
facere vt intellectus videat sine virtute vi-
dendi: nam supponit in eo vis innata, quæ
per concursum non suppletur, sed com-
pletur, sicut completer omnis vis innata
instrumenti per concursum principialis agen-
tis.

251. Ad tertium distinguenda est minor:
debet visio supernaturalis procedere ab in-
tellectu creato scorsim, nego; vt coniuncto
cum Deo agente supernaturali, cōcedo: sicut
nec de facto procedit ab intellectu, vt seiu-
nto à lumine, sed vt coniuncto cum lumine.
Nam hoc est proprium causarum partialium,
vt effēctus nō procedat à singulis scorsim, sed
ab omnibus coniunctim, quia non in singulis,
sed in omnibus simul continetur adæquate
effectus producendus. Vnde concedendum
est, ad quemlibet actu secundum præsup-
poni primum, non tamen adæquate in una-
quaque causa, sed adæquate in omnibus si-
mul, inadæquate verò in singulis.

252. DICES, vis innata intellectus per so-
lam extrinsecam assistentiam virtutis super-
naturalis manet intrinsecè immutata: ergo
non potest ab ea profici sci actio supernatura-
lis, cum nulla causa communicare possit alteri,
quod non habet in seipso. Resp. manere
immutatam intrinsecè, mutari tamen extrin-
secè per ordinem ad actu; quod sufficit,
vt ab ea, vt coniuncta cum virtute superiore
agendi egredi possit actio supernaturalis.
Nec putandum est, hunc concursum diuidi
vt partim sit ab intellectu, partim à Deo
agente supernaturali, sed indiuisibiliter profi-
cisci ab utroque coniunctim, vt tam vitalitas

actus sit à Deo concorrente cum intellectu, quām supernaturalitas ab intellectu coagente cum Deo supernaturaliter. Ad probationem verò consequentiæ, concedendum est, quod si nullo modo habet in se, neque proxime, neque remotè, nullo modo posse alteri communicare: intellectus autem creatus, licet proximè non contineat in se concursum supernaturalem, continet tamen remotè, quatenus coniunctus cū causa supernaturali potest illum attingere. Pro cuius explicatione,

253. Nota, in quolibet ente naturali producitur dari vim aliquam intrinsecam innatam actiua, qua si coniungatur cum concurso naturali sibi debito determinatur ad concursum & effectum naturalem, si verò coniungatur cum concurso supernaturali sibi indebito, determinatur ad concursum & effectum supernaturalem. Nam sicut inter ens naturale & supernaturale est aliqua conuenientia in ratione entis, quatenus utrumque participat veram rationem entis: ita in virtute actiua naturali, & supernaturali est aliqua conuenientia in ratione actiuitatis, vnde potest effectus supernaturalis aliquid accipere à virtute naturali, nempe ipsam communem & genericam rationem entis. Nam sicut in hac conueniunt ens naturale & supernaturale, ita effectus supernaturalis illam accipere potest ab ente, & virtute actiua naturali. Atque in hoc sensu dicitur virtus naturalis remotè, & inchoatè continere effectum, seu concursum supernaturalem, non quod aliquid supernaturalitatis contineat, sed quia continendo rationem entis, quae communis est naturali & supernaturali, illam communicando effectui supernaturali, dicitur aliquo modo genericè & remotè illum continere.

254. Neque dicas rationem entis in virtute naturali esse contractam tantum ad ens naturale, sicut rationem entis in virtute supernaturali esse contractam tantum ad ens supernaturale, ac proinde non posse virtutem naturalem communicare effectui supernaturali communem rationem entis, præcisam à naturali, & supernaturali; quia hęc ratio communis sic præcisa nec datur in virtute actiua, nec in effectu qui producitur. Nam licet hęc ratio, vt sic præcisa non detur, sed semper à parte rei coniuncta sit, vel cum differentia naturalitatis in ente naturali, vel cum differentia supernaturalitatis in ente supernaturali; coniungi tamen potest cum virtute supernaturali in ordine ad eundem effectum, & utraque inadæquatè agere, virtus quidem naturalis secundum solam rationem entis, virtus verò supernaturalis secundum rationem supernaturalitatis, & sic poterit effectus supernaturalis ab utraque virtute aliquid accipere, & effectiuè pendere.

255. Quæ doctrina confirmari potest primum in instrumento naturali, cuius concursum seorsim spectatus, est accidentalis, coniunctus verò cum concurso substantiaz causæ principalis, est substantialis, non alia ratio-

ne, nisi quia accidentis habet aliquid, quod potest influere & communicare effectui substanciali, genericam nimirum rationem entis: & quia unus est influxus utriusque, sicut unus est effectus utriusque totus influxus substancialis re ipsa tribuitur accidenti; quamvis reduplicatiuè ut substancialis, sit à substantia, ut emitatius ab accidente.

256. Confirmari potest secundum in ipso lumine gloriæ inherente: negari enim non potest, ad eandem visionem concurrens intellectum & lumen totamque visionem non solum esse à lumine, sed etiam ab intellectu. Quero ergo quo pacto ab intellectu naturali procedat visio supernaturalis? nec sat est respondere, illam procedere ab intellectu informato lumine: nam sicut in eodem principio adæquatè sumpto est distinguere & innatam vim intellectus per quam vitaliter se mouet ad actum vitæ intellectuæ, & supernaturali virtutem luminis, quæ complet inchoatam vim produciunt intellectus: ita & in actu visionis aliquid respondens intellectui, aliquid lumini: hoc autem aliud esse non potest, quæ ratio genericæ intellectus respectu intellectus, ratio verò specifica supernaturalitatis respectu luminis: quæ, ambæ rationes possunt in eodem effectu simul conuenire, ambæ causæ possunt in eundem actum influere, non quidem distincto influxu, sed eodem indivisiibili, sicut est ipse effectus: atque adeo totus influxus, sicut totus effectus tribuitur intellectui coniuncto lumini, totus lumini coniuncto intellectui; tametsi reduplicatiuè secundum rationem intellectus, non quidem naturalis, cum ea non attingatur influxu commensurato virtuti naturali, sed genericè, ut intellectio est, præscindens à naturalitate, & supernaturalitate, sit ab intellectu; secundum rationem verò supernaturalitatis à lumine. Vnde concedendum est, quod totus actus sit supernaturalis, quia ratio intellectus & supernaturalitatis non distinguntur in actu, & ut supernaturalis specificatiuè procedit ab utroque efficienter. Nego tamen per hęc debere utrumque supponi in actu primo supernaturali, sed sat erit si alterutrum tantum supponatur supernaturali, ut constat de accidente, & substantia in productione substantiae.

257. Ad quartum, Duplex distinguenda est ratio sub Qua, altera in actu, & hęc in visione beatae supernaturalis est, sive illa sit à lumine inherente, sive à virtute assistente: altera in potentia, & hęc in intellectu nequit esse intrinsecè supernaturalis, sed obedientialis, quia non est per intrinsecam specificationem & ordinem ad obiectum supernaturale, sed per extrinsecam dumtaxat connotationem, iuxta ea quæ de potentia obedientiali dicti sunt.

258. Cæterum distinctio illa de lumine permanente, & fluente cum eorum doctrina non cohæret: quia, cum visio beata sit

permanens,

permanens, conseruari non potest, nisi à lumine permanente: nam fluens cùm transeat non potest effectum permanentem conseruare, sed solum primum producere. Vel certè si potest visio beata absque lumine conseruari, poterit & absque lumine produci, cùm non minùs sit necessarius influxus causæ ad conseruandum, quād ad producendum: nisi dicant (quod in hac sententia debet cohæderenter dici) visionem patriæ, quia permanens est, produci, aut faltem conseruari non posse nisi à lumine permanente: visionem verò viæ, qualem in sententia multorum habuerunt Paulus, & Moyses, quia fluens est, posse à fluente lumine produci & conseruari.

SECTIO XIII.

An lumen gloriæ in ratione doni accidentalis sit omnium maximum?

259. **D**I XI in ratione doni accidentalis, vt excluderem vniōnem hypostaticam, quæ est donum substantiale, & omnium maximum, quod Deus ad extra communicare potest, quia per hoc Deus substantialiter se communicat creaturæ, faciendo illam substantialiter Deum.

Gonzalez.

260. **P**RIMA sententia est Gonzalez disp. 27. sect. 1. & 2. affirmantis. Fundamentum est, quia lumen gloriæ non solum de facto excedit omne donum supernaturale accidentale, à Deo creaturæ communicatum, sed etiam de possibili, cùm non sit altius donum creaturæ communicabile. Prima pars antecedentis probatur, nam si quod donum foret lumine perfectius, esset gratia, vel charitas: at his longè perfectius est lumen, & quod sit perfectius charitate probat: quoniam actus ad quem ordinatur lumen, est perfectior actu, ad quem ordinatur charitas; nam visio beata, ad quam ordinatur lumen, est essentialis & suprema felicitas creature intellectualis, iuxta illud Ioan. 17. *Hec est vita eterna, ut cognoscant te solum Deum verum.* Quod autem sit perfectius gratia, probat ex eo, quia lumen est principium proximè effectuum gloriæ, quæ est *gratia consummata*: gratia vero, & reliqua dona remote tantum ordinatur ad gloriam, vt media ad finem, & vt dispositio ad ultimam formam. Vnde S. Thomas 2. quæst. 24. art. 3. ad secundum, gratiam appellat *inchoationem gloriae*, & quæst. 27. de veritate art. 5. ad 6. ait, gratiam patriæ discriminari à gratia viæ, ob diuersam perfectionis mensuram.

Ioan. 17.

S. Thomas.

261. Secunda pars antecedentis, nempe quod nec de possibili produci possit donum accidentale perfectius lumine, ostenditur: tum quia de facto illud communicatum sufficit humanitati Christi Domini, cui merito vniōnis personalis cum Deo debitum est omne donum creatum. Tum quia omnis habitus specificatur ab actu, sed non est possibilis

alior ac perfectior actus visione clara Dei: ergo nec habitus perfectior lumine. Minor probatur, quoniam actus specificatur ex obiecto & modotendendi ad illud: sed nec dari potest obiectum perfectius Deo in seipso visibili; nec modus tendendi altior, quād clare & intuitiuè ad Deum tendere cetero.

262. **S**ECUNDA sententia est Nauarreti *Nauarret.* controversia 39. §. Secundo, Granadi tom. 2. *Granatus.* tractatu de Diuina potentia & eius obiecto disp. 9. sec. 4. affirmantium de facto, & negantium de possibili. Prima pars sententiae constat ex fundamento præcedentis opinonis. Secunda verò probatur, nam Deus in seipso visibilis, est obiectum infinitæ intelligibilitatis; ergo terminare potest visiones distinctæ speciei: Igitur possibilis est visio perfectioris speciei; & consequenter lumen, quod ab actu visionis specificatur. Confir. Nam visio Dei est diuerx rationis à quacumque visione creata, etiam si eiusdem obiecti: ergo sub eodem altissimo modo, quo Deus videt seipsum, multiplicabiles sunt infiniti modi videndi Deum, vñus alio specie perfectior. Quod etiam Granadus docet de gratia & vniōne hypostatica.

263. **T**ERTIA sententia docet, de facto dari habitum perfectiore lumine. Nam primum habitus gratiæ est perfectior lumine, vt mox constabit. Secundò, Etiam charitas est perfectior lumine, tunc quia Aug. vlt. de Trin. c. 18. nullum Dei donum, ait, esse excellētius charitate: & Paulus primæ ad Corinth.

Augustin.

i. Cor. 13.

13. *Maior, inquit, horum est charitas.* Tum ratione, quia ille habitus est perfectior, qui perfectius & formalius attingit summum bonum: at perfectius & formalius summum bonum attingit charitas, quia hæc attingit secundum modum, quo obiectum est in se; lumen verò secundum modum, quo est in cognoscente: Deus autem perfectior modo est in seipso, quād in intellectu beati. Tum quia charitas attingit summum bonum, quā summum bonum est formaliter; lumen verò, quā summum verum est formaliter. Confir. nam visio ordinatur ad Deum per actum charitatis; Deus enim à beato diligitur amore amicitiae, visio vero, quā beatitudo nostra est, amore concupiscentiae: igitur perfectior est actus charitatis; Nam is actus est perfectior, qui habet rationem finis, & ultimè intenti: talis est actus charitatis, non autem visionis, quia hæc ordinatur ad charitatem, non autem charitas ad visionem.

264. **D**ICO 1. Lumen gloriæ est perfectius charitate in ratione entis: charitas vero est perfectior lumine in ratione moris. Prima pars assertionis probatur, quia in ratione entis perfectior est cognitio, quām amor, quia per cognitionem primum acquirimus obiectum, illudque intentionaliter possidemus: per amorem vero solum tendimus ad obiectum, iam acquisitum & possidemus per ipsum actum cognitionis. Vnde beatitudo nostra formalis principalius consistit in ipsa visione. Dices: Etiam per amorem tendimus ad possi-

dendum obiectum sub ratione boni, sub qua per cognitionem illud non possidemus. Sed contrà, quia hæc non est possessio & acquisitionis obiecti simpliciter, sed secundum quid: tū enim simpliciter acquirimus & possidemus aliquid, cùm primò illud capimus & possidemus, non autem cùm iam acquisito & possesso utimur ac fruimur: intellectu autem quasi manu primò obiectum capimus & possidemus; voluntate autem tantum acquisito utimur ac fruimur. Secunda pars assertionis constat, nam charitas, non lumen est in patria principium obsequendi & gratificandi Deo: igitur in ratione moris charitas est perfectior lumine.

265. DICO 2. Gratia est simpliciter perfectior lumine, licet lumen sit perfectius secundum quid gratiæ. Primum probo, nam gratia est participatio Diuinæ naturæ, quatenus illa est fundamentum omnium diuinatum perfectionum: lumen vero est participatio solius cognitionis Diuinæ: ergo simpliciter perfectior est gratia, quam lumen; quia perfectior est effectus, qui perfectius suam causam participat. Antecedens autem ostendo, tum quia per gratiam efficimur consertes & comparicipes Diuinæ naturæ; per quam regeneramur in nouam creaturam: vnde per eam filij Dei nominamus & sumus: filii autem dicitur, qui eandem, vel penè eandem naturam parentis imitatur. Et quamvis etiam per visionem beatam efficiamur filii Dei, non tamen efficimur filii Dei participantes naturam Diuinam secundum esse reale, & vt fundamentum est omnium operationum Diuinorum, sed tantum secundum esse intentionale, & vt principium est cognoscendi Deum. Tum quia gratia quasi altera natura, à Diuina participata & exemplata, exigit, tanquam proprietates sibi debitas, omnes habitus supernaturales, inter quos est ipsum lumen gloriæ, vt per eos, tanquam per potentias proportionatas operetur omnes operations Dei proprias, & à creatura participabiles. Vnde habenti gratiam debiti sunt omnes habitus Theologici, nec non morales infusi. Dices: etiam lumen est adæquata participatio naturæ diuinæ, cùm sit principium elicitorum cognitionis totius esse Dei, secundum omnia, que formaliter continentur in ipso. Sed contrà; nam hoc est solùm participare adæquate naturam diuinam secundum esse intelligibile & obiectivum; non autem secundum esse reale, & in ordine ad alias operationes diuinæ.

266. Explico secundum: nam lumen supponit gratiam & reliquos habitus infusos, cum ipsa visione Dei naturaliter composibilis, & est proximum principium effectuum supremæ ac perfectissimæ operationis, quam creatura rationalis participare potest: ergo saltem secundum quid lumen est perfectius gratia, quæ non supponit, sed potius exigit omnes habitus supernaturales, pro varietate status diuersos, nam alios exigit in Patria, alios in via. Præterea gratia non est immunitate operativa, sed mediatis habitibus infusis,

tanquam proprietatibus & potentijs sibi debitis.

267. Obijcties. Cum gratia non pugnat peccatum veniale, pugnat autem cum visione beata: ergo simpliciter perfectior est visio beata, & consequenter lumen, quam gratia. Consequentia pater, nam perfectior est forma, quæ subiectum reddit sanctius, & in operando rectius. Confir. quia visio beata in modo representandi obiectum est in ordine actus puri, in quo non est gratia. Respon. Nego consequentiam. Nam ad hoc sufficit, vt visio sit tantum perfectior secundum quid: ex eo enim quod visio est per modum actus, gratia verò per modum habitus, pugnat cum visione peccatum veniale, non pugnat autem cum gratia. Cum hoc tamen stare potest, quod gratia sit perfectior in esse, quam visio, nam hæc maior repugnantia oriri potest, non ex perfectiore esse, quod habet visio, sed ex maiore contrarietate & oppositione, quam habet virus actus respectu alterius; vt actus intemperantia magis pugnat cum actu opposito temperantia, quam cum ipsis habitu & potentia operantis, cùm tamen perfectior sit habitus & potentia ipsa operantis, quam actus temperantia. Ad Confir. distinguo antecedens, est enim visio beata in ordine actus puri terminatiè & intentionaliter, non autem subiectiè, & realiter, in quanto tantum procedit comparatio cum gratia.

268. DICO 3. Non est possibilis habitus specificè perfectior lumine gloriæ. Assertion non est de habitu simpliciter, cùm iam probatum sit habitum gratiæ esse simpliciter perfectorem quolibet habitu possibili, sed de habitu operativo, cuiusmodi non est habitus gratiæ. Assertionis sic explicatæ fundamentum est: quia vbi non est possibile principium specificæ diuersitatis, non est possibile specifica diuersitas: atqui respectu luminis gloriæ non est possibile principium specificæ diuersitatis: igitur. Minorem ostendo, nam omne principium specificum luminis aut sumitur ex obiecto, aut ex modo tendendi ad obiectum: at neque possibile est obiectum perfectius Deo, clarè in seipso visibili; neque altior atque eleuator modus tendendi ad ipsum, per modum actus puri nullo interueniente medio creato tanquam ratione in qua: ergo.

269. Confirmatur, quia si hic modus esset possibilis de facto, vt prima sententia aiebat, communicatus fuisset humanitati Christi. Nec obstat quod illi non sit communicatus habitus luminis aut charitatis intensiè perfectior: quia cùm tales habitus nequeant communicari quoad intensionem infiniti, debuerunt quoad intensionem à Deo determinari: modus vero ille altior tendendi ad Deum, cùm esset finitus, communicari potuisse Christo. Hæc sententia est Caiet. 3. p. *Caietanus.* quæst. 10. art. 4. q. *Ad hoc dicitur*, in fine, Suarez libr. 2. de attributis diuinis cap. 19. *Suarez.* & lib. 3. cap. 9. num. 26. & iuxta illam conciliantur præcedentes sententiae. Nam prima quatenus

quatenus affirmat lumen esse perfectius gratia, intelligenda est de perfectione secundum quid, iuxta secundam nostram assertionem: nec plus probant illius argumenta. Dicitur autem gloria, *gratia consummata*, quia praeferat gratiam, quam conaturaliter supponit, addit praestantissimum ipsius fructum; unde non est perfectior ut condicua ab illa, sed ut includens illam: sicut dicitur natura consummata, quando est in sua ultima & praestantissima perfectione: dicitur autem gratia ordinari ad gloriam, non ut dispositio ad formam, velut medium ad finem, sed ut semen ad fructum, & ut natura ad praestantissimam operationem. Nec S. Thom. est contra nos; appellat enim gratiam *inchoationem gloriae*, quia continet illam, ut fructum in semine, & comparata ad illam dicitur imperfecta, quia caret potissimum effectu, quem hic ratione status habere non potest.

S. Thomas.
Caietanus.

273. *Obijcies*, quia S. Tho. 3. parte quæst. 10. ar. 4. ad 2. affirmat, altiore ac sublimiori gradum diuinæ visionis per Dei potentiam dari posse. Respon. cum Caietano S. Thomam explicandum esse de altiori ac sublimiori gradu, non specifico, sed intensius proueniente non ex diuersitate intellectuum, ut Caiet. putat, sed intensioris & intensioris luminis.

271. Ad fundamentum secundæ sententiae, pro secunda parte, nego consequentiam: nam cùm omnis specifica diuersitas actus oriri debeat vel ex obiecto, vel ex modo tendendi diuerso: si erga Deum, in seipso visibilem, nequit assignari modus tendendi altior, non videtur talis specifica diuersitas visionum possibilis. Ad confirmationem nego pariter consequentiam, nam visio, quam Deus de seipso habet, est longè diuersæ rationis, cùm tendat ad obiectum modo comprehensivo & in creato: Ceterum, quia omnis visio infra visionem Dei ad Deum tendit modo limitato & creato, differt essentialiter à visione Dei, & conuenit cum quacunque alia visione creata.

272. Ad fundamentum tertiae sententiae, quatenus probat, charitatem esse perfectiorum lumine, concedendum tantum est de perfectione in genere moris, de qua locuti sunt Patres. Ad rationem nego, charitatem perfectius attingere summum bonum, quam attingat lumen, & ad primam probationem dico, tam charitatem, quam lumen attingere Deum, ut est in se: lumen primo apprehendendo ac possidendo, charitatem fruendo. Ad secundam esto charitas Deum attingat sub ratione summi boni, lumen vero sub ratione summi veri, quia tamen hoc attingit primo apprehendendo ac possidendo, perfectius est charitate. Ad confirmationem: Resp. id tantum probare de maiore perfectione in genere moris & amicitiae, non autem in genere entis.

SECTIO XIV.

An beati inæqualiter videant
Deum?

273. **P**RIMA sententia, seu potius error fuit Iouiniani, quem sequuntur *Louinian.* Lutherani, affirmantis omnes beatos æqualiter *Lutheran.* Deum visuros: quanvis ex diuerso moucantur fundamento; ille, quia putabat, opera iustorum in hac vita non valere ad promerendum maius præmium gloriæ, sed solum ad continuandum idem præmium, quod accepserunt. Fundabat autem hunc suum errorem in parola illa de denario diurno, Matt. 20. *Matt. 20.* in quidem denarius, qui præmium essentiale significat, æquè primis ac nouissimis in vicina laborantibus soluitur. Hi vero id assertunt, quia opinantur omnem nostram iustitiam ab extrinseca imputatione meritorum Christi in nos deriuari: Christus autem æquè pro omnibus meruit: igitur æquè omnes futuri sunt beati. Hanc sententiam probabilem censem Dur. in 4. dist. 49. q. 2 num. 27.

Durandus.
Paludanus.

274. SECUNDA sententia est Paludani, in 4. dist. 4. q. 1. assertis, omnes beatos esse inæquales in beatitudine essentiali. Fundamentum ipsius est: quia omnes Angeli eò sunt in gloria sublimiores, quod sunt natura perfectiores: omnes autem Angeli sunt diuersæ naturæ: ergo & in gloria impares. Sed homines electi sunt ad restaurandas sedes Angelorum: igitur etiam homines futuri sunt tam inter se, quam cum Angelis in gloria inæquales.

275. TERTIA sententia est communis Scholasticorum affirmatum, nec omnes beatos esse æquales, nec omnes in gloria inæquales. Quæ vera est: & sanè quoad priorem partem definita est in Concilio Florentino in decreto de Purgatorio, vbi statuitur, beatos intueri clare ipsum Deum Trinum & unum, sicuti est, pro meritorum tamen diversitate aliud aliquod perfellimus. Et colligitur aperte ex sacra Scriptura: Ioannis 14. In domo Patris mei mansiones multæ sunt. Quem locum non reget Iouinianus explicat de Ecclesia militante: nam aperte Christus loquitur de loco, quem erat suis discipulis propria morte in celis preparatus: Matt. 16. Filius hominis venturus est in gloria Matth. 16. Patris sui, & tunc reddet unicuique secundum opera eius: & primæ Corinth. 3. Vnusquisque 1. Cor. 3. autem propriam mercedem accipiet secundum suum laborem.

276. Probatur eadem sententia ratione, quia Deus non minus est iustus in retribuendo, quam in puniendo: sed in puniendo seruat æqualitatem peccata ad culpam, iuxta illud Apocal. 18. quantum glorificavit se, & in Apoc. 18. deliciis fuit tantum date illi tormentum & lanuum: ergo etiam in retribuendo seruat æqualitatem præmij ad meritum; hoc enim poscit ratio distributio iustitiae, & lex bene instituta Reip. ut quantitas præmij respondeat.

Paludanus. deat quantitati meritorum. Posterior sententiae pars constat in parvulis baptizatis, qui ex hac vita decedunt ante usum rationis. Certum enim est, eos aequaliter disponiti ad illum accedant: sed gratiae baptismali respondet gloria, non quidem ut præmium, ut in Adultis, sed ut hereditas, solo Christi labore parta: non igitur omnes beati impares sunt in gloria.

Iouinianus.

277. Ad fundamentum Iouiniani datum ex parabola de denario diurno, aequaliter omnibus operarijs, quamvis diversa hora in vinea conductis, soluto, Resp. vel nomine eiusdem denarij intelligi beatitudinem obiectuam, quæ eadem manifestatur omnibus; vel certè eandem beatitudinem formalem, non quidem quoad perfectionem intensiuam, quæ varia est in varijs, iuxta meritorum varietatem, sed, ut Augustinus explicat, quoad perfectionem extensiua durationis, secundum quam eadem respondet omnibus. Quæ responsio si non satisfacit obmurmurationi operariorum de pari præmio in paribus laboribus soluto, eò quod hæc aequalitatem beatitudinis formalis potius, quam obiectuæ, & intensiuæ magis, quam extensiua significare videatur: dico, in ea parabola solui præmium, impar quidem laboribus, non autem meritis, quia potuerunt, qui nouissima hora ætatis in vineam Dei vocati sunt, vberiore gratia & auxilio efficaciore compensare diuturnos labores eorum, qui in prima hora vocati sunt. Quia vero totum hoc fundatur in gratia, & liberalitate Dei, vberiora auxilia conferentis nouissimis, quam primis, idèo Christus in ea parabola operarijs obmurmurantibus noluit pro ratione afferre aequalitatem meritorum, sed beneplacitum fùg voluntatis, à qua originaliter penderet, ut qui nouissima hora vocati sunt, imparibus laboribus, paribus tamen meritis, ad par præmium contendant.

*Augustinus.**Lutheran.**Tridentinum.**Paludanus.*

278. Ad fundamentum Lutheri, nego maiorem, quippe quæ damnata est à Tridentino lessi. 6. can. 11.

279. Ad fundamentum Paludani, nego ultimam consequentiam, quia potuerunt homines eligi ad restaurandas sedes Angelorum, absque eò, quod futuri essent illis in gloria aequales: quippe qui eorum sedes restaurare debebant; iuxta mensuram priorum meritorum, quæ, quia in multis futura essent aequalia, per aequalem etiam gloriam eas restaurarent;

SECTIO XV.

An hæc gloriae diuersitas in beatis tantum individualis, an etiam specifica?

280. PRIMA sententia est Maioris in 4. dist. 49. quæst. 11. opinantis, visiones elicatas à diversis specie intellectibus, esse specie diuersas, quod probabile censet Medina in 1. 2. quæst. 5. art. 4. ad primum argumentum de visione causata à lumine permanente, qualis est visio patriæ, & à lumine fluente, qualis fuit visio Pauli in raptu. Fundamentum est, quia visio non solum specificatur ab obiecto, sed etiam à principio: sed intellectus hominis & Angeli sunt diuersæ speciei; ergo & visio ab illis elicita. Maior constat, nam diuersa est notitia Angeli & hominis respectu eiusdem obiecti. Minor patet, quia intellectus Angeli & hominis sunt proprietates fluentes à diversis essentijs, habentes modum cognoscendi lögè diuersum. Nec obstat, quod visio Dei sit supernaturalis, nam etiam aetens fidei est supernaturalis, & tamen diuersus specie est in Angelo & homine. Confirmatur, nam diuersa obiecta creatae representant in verbo visio viuus, atque alterius beati: ergo etiam ex parte obiecti visio viuus differt specie à visione alterius.

281. SECUNDA sententia est Durandi in 3. dist. 14. quæst. 1. num. 8. Marsilij qu. 10. Marsilius. art. 2. dubio incidente post secundam conclusionem, Mayroni in 2. dist. 3. q. 1. Sotii in 4. dist. 49. quæst. 3. art. 2. §. His non obstantibus, & omnium recentiorum affirmantium, visiones beatas esse eiusdem speciei in omnibus beatis. In qua re dubius est Scotus in 2. dist. 1. q. vltima, *Ad primum*, licet eam supponere videatur in 4. dist. 50. q. 6. initio. Quæ sententia vera est, & amplectenda. Fundamentum est, quia nullum potest assignari principium, quod specificet unam visionem ab alia. Non diuersitas luminum, quia, ut probatum est sect. 13. hæc luminum diuersitas implicat; cum nec fingi possit obiectum perfectius, quam Deus in seipso immediatè visibilis; nec modus ad ipsum tendendi altior, quam per modum actus puri in seipso attingibilis. Non diuersitas potentiarum; quia potentiae ad visionem beatam non concurrent secundum specificam differentiam, sed secundum genericam conuenientiam, quatenus intellectuæ sunt formaliter, ut infra: potest autem idem effectus produci à principijs diuersis non quæ diuersa sunt formaliter, sed quæ conueniunt in una ratione communis. Non diuersitas creaturarum, quæ per diuersas visiones simul cum Deo obiecto Primario representantur; quia illæ solum representantur ut obiecta secundaria, & termini materiales, quo pacto non possunt visionem specificare.

282. Con-

Durandus.

282. Confirm. nam, vt rectè Dur. visio beatae animæ Christi Domini excedit in perfectione visiones omnium Angelorum: non posset autem eas excedere, si foret inferioris speciei, quia nulla species inferior, quantumvis in suo gradu intensa attingere potest perfectionem superioris speciei; quia quilibet gradus speciei superioris est physicè incompen-sabilis quoconque gradu speciei inferio-ris. Nec satisfacit Maior dicens, posse speci-
ficam perfectionem visionis Angelicæ com-
municari intellectui humano: quia cum visio,
ut potè vitalis, debeat actiuè procedere ab
intrinseco principio videntis, non poterit
specifica perfectio, proueniens ex specifica
natura intellectus superioris communicari
intellectui inferiori.

Scotus.

283. Ad fundamentum primæ sententiæ, con-
cedit primò Scotus visionem Angelii dif-
ferre specie à visione hominis subiectiuè, non
objectiuè. 2. Negat, potentias actiuè se ha-
bere ad visionem beatam, sed tantum rece-
ptiuè: receptua autem non distingunt for-
mas, quas recipiunt. Mayronus negat, po-
tentias Angelii & hominis differre specie. Ego
verò nego maiorem, quando principium, non
vt diuersum formaliter, sed vt idem est cum
aliò, ad actum concurret: postò intellectus
Angelicus & humanus, non vt diuersi sunt
formaliter, sed vt idem in ratione communi-
ni & vniuoca intelligendi ad actum visionis
concurrunt: proinde visiones non fortuntur
ab ipsis specificam differentiam, sed tantum
genericam cōuenientiam intellectiōnē ut sic.
Vnde concedo, intellectum Angelicum,
& humanum habere diuersum modum in-
telligendi, quando intelligunt, vt diuersi
formaliter; nego autem, quando intelligunt,
vt cōuenientes in una ratione formalis intel-
ligendi: quomodo se habent respectu visionis
Dei. Cuius signum est, quia neuter intellectus
per visionem beatam intelligit secundū suum proprium modum intelligendi,
sed secundū modum proprium Dei, qui est
intelligere per modum actus puri, absque
ullo discursu, & compositione vel potentia-
litate. Nec est eadem ratio de assensu fidei,
qui hic seruat proprium modū cognoscendi
in utroque intellectu Angelico & humano.
Ad Confirmationem constat ex dictis.

Mayronus.

SECTIO XVI.

An ex perfectiore intellectu oriatur per-
fectior visio Dei?

Alensis.
Scotus.

284. PRIMA sententia est Alexandri Alen-
sis 1. p. q. 7. memb. 2. Scoti in 3.
dist. 13. q. 3. & 4. ad tertiam quæstionem, &
in 4. dist. 50. q. 6. §. Respondeo, conclusione
5. Rich. in 4. dist. 49. art. 2. q. 8. & ar. 3. q.
2. Dur. in 3. dist. 14. q. 1. num. 12. Caet.
3. p. q. 10. art. 4. ad secundum Supplementi
in 4. dist. 49. quæst. 5. art. 2. propositione 4.

Olchot relati à supplément. q. 1. ar. 3. dub. 2. Ma-
joris q. 10. ad septimum. Molinæ 1. p. q. 12.
ar. 6. disp. 2. affirmantium: quod probabile
put secundum principia Philosophiæ, licet
non secundum principia Theologiæ Beccanus tract. I. c. 9. q. 10. Fundamentum est, quia
perfectior causa perfectiore producit effe-
ctum: sed nobilis intellectus cum æquali lu-
mine gloria est perfectior causa; ego perfe-
tiorem elicit visionem. Maior constat. Mi-
nor probatur, quia perfectior causa consur-
git ex perfectiore concausa: intellectus est
concausa visionis beatæ: ergo ex intellectu
perfectiore perfectior consurgit causa visio-
nis. Maior pater, nam sicut ex perfectiore lu-
mine perfectior consurgit causa, ita ex perfe-
tiore intellectu.

Olchot.
Maior.
Molina.

285. Confirmatur 1. intellectus perfectior
magis influit in actum: sed maior influxus
intensior efficit actum, quia maiori influ-
xui, maior, seu intensior respondet in actu
perfectio. Confirmatur 2. quia cum æquali
habitu fidei, & charitatis, & maiore conatu
potentia intensiorem elicimus actum fidei,
& charitatis in via: ergo & in Patria.

286. SECUNDÀ sententia est Sotii in 4. Sotii.
dist. 49. q. 3. art. 2. Palatij disput. 1. Ferrar. Palatius.
3. contra Gent. c. 58. §. sed circa, Mediæ
Ferrariens. Medina.
in p. 2. q. 3. art. 2. ad quintum. Bannez in
Bannez.
1. p. quæst. 12. art. 6. Zumel disp. 1. Valent. Valentia.
puncto 4. Vazquez disp. 47. cap. 7. Suarez. Vazquez.
lib. 2. de Diuinis attributis, cap. 21. Arrub. Suarez.
disp. 22. Gonzalez disp. 29. fect. 2. Fasoli
dubita. 3. Negantum, sed totam inæqualita-
tem visionis oriri ex lumine magis, aut mi-
nus intenso. Quæ probabilior est & sequen-
tia: eamque aperte docet S. Thomas i. p. q.
12. ar. 6. & 3. contra Gent. cap. 58. vbi in-
S. Thomas.
qualitatem videndi Deum refert ad diuersam
participationem luminis gloriae: *Intellectus*,
inquit, plus participans de lumine gloriae, perfe-
ctius Deum videbit. Nec contrarium docet 3.
p. q. 10. ar. 4. ad secundum, vbi, cum dicit,
gradus in visione Diuinæ essentia magis at-
tendi secundum ordinem gratiae, quam se-
condum ordinem naturæ, (quod fuit Caie-
tano occasio declinandi in oppositam senten-
tiam,) particula, *magis*, explicanda est, non
comparatiuè, sed aduersatiuè, vt idem sic ac
potius.

287. Difficultas est in assignanda ratione:
Ego omisis rationibus aliorum hanc assigno
à priori. Intellectus beatorum ad visionem
non concurrent ut specificæ, & individuali-
ter diuersi, sed ut genericè cōuenientes: igitur
inæqualitas visionum, quæ in diuersis in-
tellectibus reperitur, desum non potest ex
inæqualitate intellectuum ad visionem con-
currentium. Consequens constat, quia inæ-
qualitas effectuum desumenda est ex inæqua-
litate causæ formaliter, non materialiter
sumptæ: ergo si causa non influit ut diuersa
formaliter, non potest ex ipsis diuersitate
sumi diuersitas in effectu, quia non potest
diuersus effectus oriri à causa, nisi per influ-
xum diuersum: non est autem influxus diuer-
sus,

Richardus.
Durandus.
Caetanus.
Supplemen-
tum.

fus, vbi causa non influit ut diuersa formaliter. Antecedens probo. Causa secundum eam rationem influit in effectum, secundum quam illum sibi assimilat: intellectus beatorum non assimilant sibi visionem Dei, nisi secundum genericam rationem intellectoris: igitur secundum eam tantum rationem influunt. Maior patet, quia causa praesertim efficiens influit in effectum, communicando aliquid sui: ergo nec potest in illum influere, quin aliquo modo sibi assimileat; nec potest illum sibi assimilare, nisi secundum eam rationem, quam in fluendo communicat. Minor probatur, nam visio Dei tria dicit, & rationem intellectoris, & rationem supernaturalitatis, & rationem representationis divinae essentiae: postrema duo habet formaliter à lumine; primum ab intellectu: igitur ab intellectu non habet, nisi solam genericam rationem intellectoris. Igitur diuersi intellectus ad visionem non concurrunt ut diuersi formaliter, sed ut conuenientes in eadem genericaria ratione intellectui.

288. Explico amplius rationem: Intellectus humanus & Angelicus non concurrunt ad visionem beatam secundum proprium modum intelligendi ipsorum, magis, vel minus abstracte, aut magis, vel minus universaliter, sed iuxta modum intelligendi Dei proprium, ad instar actus puri emersi ab omni potentialitate, & sine villa compositione & discursu: ergo non concurrunt, ut diuersi formaliter, sed ut conuenientes in eadem genericaria ratione intellectui. Antecedens claret: consequentiam probo; quia diuersi intellectus non differunt inter se, nisi in modo intelligendi magis, aut minus abstracte; magis aut minus universaliter; magis aut minus compositae; & per discursum, aut sine discursu: ergo si ad visionem beatam non concurrunt secundum hunc modum intelligendi diuersum, sed secundum modum intelligendi Dei proprium, non concurrunt ut diuersi formaliter, sed potius ut formaliter conuenientes: proinde nequit ex diuersitate, sive specifica, sive individuali ipsorum, desumidi diuersitas & inaequalitas visionum, sed ex sola diuersitate luminum. Confirm. quia ab illa causa desumenda est inaequalitas claritatis actus, à qua desumitur claritas ipsa actus; nam eadem est causa rei & intentionis rei: sed tota claritas visionis Dei desumitur à lumine; cum nequeat intellectus creatus naturali sua virtute clare videre Deum: ergo & intensio eiusdem claritatis desumenda est ex lumine dumtaxat clariore & intensiore.

289. DICES. Perfectior ratio intellectoris est in visione elicita ab intellectu nobiliore, quam ignobiliore. Resp. Negando assumptum. Etenim, cum ratio intellectoris non attingatur ab intellectu nobiliore secundum specificum modum intelligendi ipsius, sed secundum rationem communem intellectoris, in qua vterque intellectus & nobilior, & ignobilior æquæ, atque uniuocè conuenit, non potest perfectione esse ab uno, quam ab

alio intellectu; quoniam haec maior aut minor perfectio intellectoris non attenditur penes genericum, sed penes specificum modum intelligendi.

290. INSTABIS. Si intellectus humanus ad visionem beatam non concurrit secundum rationem specificam; igitur non concurrit ut humanus, ac proinde non beatificatur ut humanus, quia non beatificatur, nisi ut actuè concurrens ad visionem. Resp. Distinguendo primum consequens: non concurrit ut humanus specificatiuè, nego; reduplicatiuè, concedo: ergo non beatur ut humanus, nego simpliciter consequentiam: nam ad hoc sufficit, ut ad visionem concurrat, vt humanus specificatiuè: ficut qui putat, animam non concurrere immediatè ad visionem, sed solùm intellectum, adhuc debet dicere totam animam beari. Ratio, quia, vt totum suppositum dicatur operari, sufficit, vt per aliquam sui potentiam operetur: ergo, vt tota potentia dicatur operari, pariter sufficiet, vt per aliquam sui rationem operetur: praesertim, cùm in mea sententia, gradus genericus non distinguitur à specifico: atque adeò etiam genericus in reipla est proprius hominis, vel Angeli, & solèm dicitur communis communitate non rei, sed rationis, quatenus ratione conuenit in gradu & perfectione intellectui cum alio.

291. Secundò probatur haec sententia ab absurdio: sequeretur enim ex opposita sententia, beatitudinem non dari iuxta proportionem meritorum; siquidem habentibus æqualia merita, & inæquales vires naturales, inæqualis responderet visio beata. Confirmatur, quia sequeretur, minuendum esse habitum charitatis in eo, qui per æqualia merita æqualem habitum charitatis acquisivit in via, si nobiliorem haberet voluntatem, ut excessus perfectioris voluntatis compensetur diminutione ipsius habitus charitatis.

292. Respondent primò, nullum esse absurdum in visione Dei admittere aliquem gradum beatitudinis prouenientem ex naturali actuitate potentiae ultra illum, qui ex meritis debetur. Sed contrà, tum quia tota beatitudo datur filiis Dei ex meritis Christi, ut corona; ergo tota respondeat meritis: tum quia, cùm iste gradus sit quoad substantiam supernaturalis, nequit prouenire à potentia naturali, nisi ut eleuata à lumine supernaturali.

293. Respondent 2. Solam visionem conferri iuxta proportionem meritorum; nam in ea consistit formalis beatitudo nostra: lumen vero, quod tantum est medium ad beatitudinem nostram formalem, conferri iuxta conditionem potentiae in ordine ad visionem causandam, ut nimis plus luminis accipiat, qui cum æqualibus meritis habetiorem, minus vero qui nobiliorem habet intellectum. Sed contrà, tum quia haec eadem compensatio facienda esset in habitu charitatis, ut intensiorem habitum recipiat, qui imperfectio-

rem,

rem, remissiorem verò qui cum æqualibus meritis perfectiorem habet voluntatem. Ex quo ulterius sequitur, remissiorem habere gratiam, qui remissiorem habet charitatem, nam hæc proportionem seruat cum gratia, tanquam passio cum proprio subiecto, ac proinde minus sanctum & gratum fore Deo, etiam cum æqualibus meritis. Tum quia non solum visio, sed lumen ipsum datur beatis in præmium; vt constat in via, in qua non tantum auxilia, quæ per modum actualis illustrationis, sed etiam habitus ipsi, qui sunt per modum principij, in præmium meritorum infunduntur viatoribus.

Scotus,
Molina.

294. Respondent 3. Scotus & Molina, Deum per immediatum concursum compensare inæqualitatem virium naturalium, efficacius concurrendo cum imperfectiore potentia, & æquali habitu ad actum visionis & amoris; minus verò efficaciter cum nobiliore potentia, & æquali habitu, quantum sufficit, ut effectus in habitibus æqualia merita sit æqualis. Sic enim fiet, vt non modò visio, & amor, sed eorum principia tribuantur iuxta proportionem meritorū. Sed contrà, nam vel maior ille concursus est commensuratus potentiae ignobiliori, habenti æquale lumen, vel non. Si primum: ergo minor concursus, qui exhibetur potentiae nobiliori, habenti æquale lumen, nō est commensuratus ipsius virtuti, sed infra ipsius exigentiam. Et tunc contrà est, quia tunc Deus non concurreret cum potentijs glorioſis iuxta connaturalem exigentiam ipsarum, vt concurrit cum reliquis causis secundis: quia cùm huiusmodi potentiae agant in patria necessariò, requirunt concursum adæquatum toti aetiuitati ipsarum. Si secundum, cùm maior iste concursus tribuatur in præmium meritorum ad compensandum perfectiorem influxum potentiae nobilioris, maius erit præmium exhibitum potentiae ignobiliori, quæ nobilior; quia illud excedit hoc per concursum supernaturalem nobiliore.

295. Ad fundamentum primæ sententiaz, distinguenda est maior, de causa formaliter, & materialiter sumpta: cæterum intellectus nobilior cum æquali lumine gloria non est perfectior causa visionis formaliter, sed tantum materialiter, quia non producit illam, vt formaliter perfectior, sicut lux non producit nobiliorem ignem, quæ calor, quia non producit illum vt perfectior formaliter, sed vt conuenit in eadem vi productiu ignis cum calore. Nec est eadem ratio de lumine, nam hoc est causa proxima tunc claritatis, tunc supernaturalitatis visionis: sicut nec de instrumento naturali, vel artificiali, nam hæc saltem materiam præparando conducunt ad meliorem, intensioremque effectum. Ad Confirmationem nego maiorem, cùm perfectior intellectus non concurrat, vt formaliter perfectior. Cuius ratio est, quia visio beata non requirit ab intellectu creato, nisi solam rationem intellectionis, quia hæc sola ratio sufficit, & comprensibilis est cum visione

beata, quæ per lumen gloriæ contrahitur ad visionem supernaturalem.

296. Ad secundum nego antecedens, nunquam enim potentia siue in patria, siue in via producere potest saltem connaturaliter actum supernaturalem intensiorem, quæ sit ipse habitus supernaturalis. Cæterum, quia non semper potentia in hac vita operatur quantum potest cum habitu, cùm non operetur necessariò, sed liberè, saxe ex maiore conatu potentiae melior sequitur operatio, non tam ipsius potentiae, quæ habitus, intensius concurrentis cum potentia, habitu melius utente; quod non contingit in patria, in qua potentiae operantur necessariò & secundum ultimum posse habitus.

SECTIO XVII.

An Beati videant omnia quæ formaliter sunt in Deo?

297. **D**plex perfectio est in Deo, altera necessaria, qua in suo esse diuino, siue absoluto naturæ, siue relatione personarum constituitur; altera libera, qua liberè vult has, vel illas, creaturas, dicunturque libera decreta & consilia interna Dei, quibus Deus liberè se determinat ad hæc vel illa obiecta. In hac & sequente sectione de priore perfectione, in subsequente de posteriore, an, & quomodo hæc in Deo videantur, disputabimus.

298. PRIMA sententia est Ochami in 4. quæst. 13. articul. 1. negantis, beatos videre omnia attributa, quæ in Deo sunt formaliter. Fundamentum ipsius est, quia hæc sunt infinita, ad quæ videnda requiritur visio infinita: nam quod plura in Deo videntur, eo perfectior requiritur visio: ergo ad videnda infinita, requiritur visio infinita. Confirmatur, nam ideo non videntur omnes Divinæ Ideæ à beatis, quia sunt infinitæ: ergo nec omnia diuina attributa, quæ pariter sunt infinita.

299. SECUNDA sententia est Ferrarien. 3. Ferrariens. contra Gent. cap. 56. ad secundum, Albertini tomo primo principiorum Coroll. 4. p. 7. & 8. negantium, Deum à beatis videri, aut videri posse secundum omnes gradus virtuales perfectionis, secundum quos potest magis, & magis ab intellectu creato penetrari. Fauent Alens. 1. p. q. 7. membro Ales. 1. & 2. Rich. in 3. dist. 14. art. 1. q. 4. Ad ultimum, ubi aliquid, inquit, de eius profunditate latet omnem intellectum, feruntque fuisse sententiam Victoriae. Probatur 1. nam si Victoria. totus Deus, & quoad perfectiones extensius, & quoad gradus perfectionales intensius videretur à beatis, comprehenderetur, quia nihil ex parte obiecti lateret videntem. Sequelam probo, discurrendo per singula attributa: nam qui distinctè videret omni-

potentiam, & scientiam secundum omnem modum, & gradum perfectionis, quo in Deo existunt, distincte videret omnes creature, ad quas illae terminantur: penetrata enim potentia, vel scientia secundum omnem gradum perfectionis in Deo existens, penetratur omnis respectus, quem dicunt ad sua obiecta; atque adeo distincte videntur obiecta ipsa, ad quae huiusmodi respectus terminantur. Præterea qui distincte penetraret immensitatem, & æternitatem, distincte videret respectus ad infinita spatia, & tempora possibilia, ad quae huiusmodi respectus terminantur. Qui penetraret eminentiam illam, qua Deus continet infinitas creature, distincte cognosceret omnes creature. Probatur eadem sententia secundum à priori: nam Deus est infinitus in essendo: igitur implicat secundum totum esse penetrari.

s. Thomas.

Sotus.
Zumel.
Molina.
Vasquez.
Suarez.
Arrubal.
Gonzalez.
Fasoli.

I. Ioan. 3.
Concilium
Florentin.

Vasquez.

quia magis intrinseci sunt gradus attributo, cum omnes pertineant ad eandem rationem formalem homogeneam, & explicitam attributi, quam unum attributum alteri. Nec satisfacit Albertinus, ideo totum attributum, totamque eius virtualem intentionem etiam si huiusmodi perfectionales gradus minus distinguuntur inter se, & ab attributo ipso, non posse à beatis videri, quia intensius requiritur lumen ad penetrandam virtualem ipsius diuisibilitatem, quam ad videnda omnia attributa extensiù: nam hæc videntur eodem lumine, quo videtur essentia ipsa. Non, inquam, satisfacit: nam ratio, cur omnia attributa videantur, via essentia, est formalis identitas attributorum cum essentia: sed eadem, vel maior est identitas graduum cum quolibet attributo: ergo. Nec obstat, quod quodlibet attributum ob sui plenitudinem dicatur diuisibile virtualiter: nam hæc virtualis diuisibilitas nullam ponit diuisibilitatem formalem in Deo, ad quem formaliter terminatur visio, sed tantum connotatiuè in effectibus, quos potest producere, & in visione ipsa, qua potest clarius & clarius cognosci ex parte videntis.

303. DICES. Potest Deus perfectius cum uno intellectu, quam cum alio per suam vim determinatiuam ad sui visionem concurrere: igitur potest unus intellectus perfectius alio ex parte rei via Deum cognoscere: cùd quod non potest cognitione obiectum exprimere, nisi secundum eum gradum perfectionis, secundum quem ab obiecto effectuè determinatur. Resp. Negando consequentiam; & ad probationem, concedo antecedens, quando obiectum est diuisibile in se; secus quando obiectum est in se indiuisibile.

304. Ad fundamentum primæ sententiae, nego attributa in Deo esse infinita extensiù. Cuius ratio est, quia licet in Deo ratione cum fundamento in re distingui possint infinitæ perfectiones, vel per ordinem ad infinitas creature ut producibles, vel per ordinem ad infinita obiecta ut expressibilia: quia tamen nomine attributi non venit quilibet perfec-tio diuina, ratione, & cum fundamento in re à cæteris distincta, sed sola perfectione in modo essendi ratione ab alijs distincta, ideo attributa in Deo non sunt infinita, sed finita extensiù: quia perfectiones in modo essendi diuersæ, non possunt nisi finitæ in Deo per rationem distingui. Vnde omnes illæ infinitæ perfectiones, conceptæ per ordinem ad infinitas creature producibles, non constituunt, nisi unum attributum omnipotentiae in Deo, quia omnes conueniunt in eodem modo essendi per virtutem producituam: Item infinitæ illæ perfectiones, conceptæ per ordinem ad infinita obiecta expressibilia, non constituunt nisi unum attributum scientiæ, quia omnes conueniunt in eodem modo essendi per vitalem expressionem obiecti, & sic de cæteris.

305. Sed contrà, nam argumentum saltem vrget, de perfectionibus illis infinitis, in ordine

300. TERTIA sententia est S. Thomæ I. p. q. 12. art. 7. ad secundum & tertium, & 3. contra Gent. c. 55. & q. 8. de ver. art. 2. Sotii in 4. dist. 49. q. 3. ar. 3. conclusione 1. Zumel I. p. q. 12. ar. 7. disp. 1. Molinæ ar. 8. disp. 3. Vasquez disp. 48. Suarez lib. 2. de attributis c. 22. Arrub. disp. 24. Gonzalez disp. 32. Fasoli dub. 1. affirmantium, totum Deum quoad omnem modum, & gradum perfectionis, in ipso existentem, à quo quis beato, videri; nec quicquam quod se tenet ex parte Dei, latere beatos: quod ut certum supponunt Scholastici in 4. dist. 49. & 50. ex illo primæ Ioan. 3. *Videbimus eum, sicuti est.* Ad quod alludens Florentinum in decreto de Purgatorio, docet, animas beatas intueri clare ipsum Deum Trinum & unum, sicuti est: visio autem clara Dei, sicuti est, exprimit omnem perfectionem in Deo existentem, alioqui non repræsentaret ipsum, sicuti est. Quæ sententia procul dubio prior est, & sequenda.

301. Fundamentum est, quia quod in se simplex est, & unum, atque adeo indiuisibile formaliter, implicat videri, quin totum, ac totaliter ex parte obiecti videatur: atqui Deus est omnino simplex, & unus, atque adeo indiuisibilis formaliter; implicat igitur videri, quin totus, ac totaliter ex parte obiecti videatur. Minor cum consequentia patet. Maior probatur, quia quod est omnino simplex, & unum, nullam distinctionem perfectionum in se habet, sed est una formalis, & simplex perfectione: ergo implicat videri, vt est in se, quin totum, ac totaliter videatur. Consequentiam probo, nam si aliqua perfectione, vel modus in Deo existens non videretur, non tota Dei essentia videretur, cum quicquid in Deo est, de essentia Dei sit.

302. Confirmat Vasquez, quia si posset videri unum attributum secundum unum gradum, & non secundum aliud, à fortiori posset unum attributum videri sine alio; quia magis identificantur gradus cum attributo, quam unum attributum cum alio:

ordine ad creaturas producibles infinitas, & obiecta expressibilia infinita. Nam quod plures huiusmodi perfectiones cognoscuntur in Deo, eò visio Dei est perfectior: igitur visio, quæ infinitas cognoscit perfectiones, erit infinitè perfecta. Resp. negando assumptum: ad eius probationem, concedendum est antecedens, quando perfectiones cognoscendæ sunt distinctæ; negandum verò, quando perfectiones cognoscendæ non sunt distinctæ, sed una potius simplex perfectio, fundatum præbens intellectui imperfetto in ea distinguendi plures, & plures formalitates, per ordinem ad varios terminos possibilis. Dixi intellectui imperfetto, ut est intellectus viatoris, nam intellectus comprehensoris, quia videt illam, ut est in se, nullas in ea distinguuit perfectiones per ordinem ad creaturas possibilis, sed uno intuitu videt totam perfectionem, ut est in se, simplicissimam: & solum inæqualitas videndi illam se tenet ex parte modi cognoscendi clarius, vel minus clare eandem perfectionem, ut fuisse infra.

306. Ex his patet ad probationem, prædictam calculationem non procedere in ijs, quæ in Deo sunt formaliter, nam ea non sunt plura, sed unum, sed tantum in ijs, quæ in Deo sunt eminenter, cuiusmodi sunt infinitæ perfectiones possibilis exemplabiles à diuina essentia, in ordine ad quas concedo requiri visionem infinitam; Ad Confirmationem respondeo, non ideo ideas non videri omnes, quia sunt infinitæ fundamentaliter, sic enim tota ratio idealis in Deo videtur, sed quia sunt infinitæ terminatiæ: Vnde ad vindendas omnes ideas, requiritur ut videatur Scientia Dei cum ordine ad infinitos terminos.

307. Ad primum secundæ sententiæ nego sequelam, quoniam ad comprehensionem non sat est videre quidquid est in obiecto formaliter, sed è claritate, quâ postulat obiectum ipsum cognosci. Ad probationem nego, ex cognitione attributi secundum omnem gradum perfectionis in eo existentis, sequi distinctam notitiam eorum, ad quæ attributum ipsum virtualiter se extendit. Sed ad summum ex cognitione in claritate adiquata cognoscibilitati ipsius. Ratio verò est, quia ea, ad quæ attributum virtualiter se extendit non sunt formaliter in Deo: Vnde posset videri totum attributum, verbi gratia omnipotentiæ, nullo viso effectu distincte, ad quem illa potest se extendere. Dixi distincte, nam sub ratione entis possibilis totum obiectum omnipotentiæ abstractum, & in confuso cognoscitur; sicut & totum obiectum scientie sub ratione scibilis.

308. Ad secundum distinguo cœsequens: implicat penetrari totum esse Dei secundum perfectionem formalem, nego; secundum perfectionem eminentialem, concedo. Vrages, perfectio eminentialis est formaliter in Deo: ergo si non potest penetrari secundum perfectionem eminentialem, nec poterit secundum formalem. Sed distinguendum est

antecedens: est formaliter in Deo perfectio eminentialis entitatiæ & fundamentaliter, concedo; terminatiæ, nego: Et quia perfectio eminentialis utrumque esse includit, id est simpliciter dicitur, quod ut talis nequit penetrari.

309. DICES: In Deo non videntur distinctè omnes respectus ad creaturas possibilis, alioquin distinctè viderentur omnes creaturas: ergo non videntur distinctè quidquid est in Deo formaliter, siquidem iij respectus sunt in Deo formaliter. Resp. Negando, in Deo esse ullum intrinsecum respectum ad creaturas, cum sit omnino absolutus & independens à creaturis. Est igitur sola extrinseca connotatio creaturarum, quas non est necesse videri, visacessentia.

S E C T I O X V I I I .

*An de potentia absoluta videri possit
essentia Diuina sine attributis vel
una persona sine alijs?*

310. PRIMA sententia affirmat. Est Scotti *Scotus*.
in 1. dist. 1. quæst. 2. §. *Quantum ad istum ar.* Lycheti ibidem, Mayroni quæst. 4. & Scottistarum communis. Fundamentum est formalis distinctio attributorum, & personalitatum ab essentia. Nam quæ sunt à parte rei distinctæ, possunt distinctis aëribus intuitiæ cognosci: nam quæ habent distinctas quidditates, distinctas quoque habent intelligibilitates: igitur potest unum independenter ab alio cognosci.

311. Sed speciatim, arguit Scotus primo. *Scotus.*
Pater prius origine, quâ generet filium, perfectè intelligit suam essentiam: sed in eo priori essentia nondum est communicata Filiu & Spiritui sancto: igitur potest intelligi essentia, non cointellectis personis. Consequentia constat, quia in illo priori intelligitur essentia, non cointellectis personis, nondum productis. Maiores probat, cum quia quælibet persona intelligit intellectu, ut in seipso existente, & non ut alteri communicato: ergo quælibet persona intelligit essentiam, ut in se existentem, & non ut alteri communicatam. Consequentem probatur, quia ad intellectuionem non minus requiritur intelligibile, quam intellectus: sed perfectum intelligens non minus requirit, ut habeat intelligibile in se, quod intelligat, quam intellectum, quo intelligat.

312. Secundò: Si Pater bearetur cognitione essentiæ, ut communicata Filio & Spiritui sancto; suam beatitudinem reciperet à Filio & Spiritu sancto: ergo non omnem perfectionem haberet Pater à se, ut est prior origine personis productis: vnde vterius sequeretur, non omnem perfectionem absolutam esse priorem relatiuis, sed aliquam, nempe cognitionem essentiæ, ut communica-

catæ Filio & Spiritui sancto esse posteriorem
relatiuus.

313. Tertiò : Per intellectiōē Patris
Filius producitur : igitur non potest per eam
Filius intelligi. Quartò , omnis actus termini-
nari potest ad obiectum primarium , à quo
essentialiter pender , & abstrahere à secun-
dario , à quo non essentialiter pender : es-
tentia diuina est obiectum primarium beatitudinis ,
relations sunt tantum obiectum secundarium : igitur potest beatus tendere
ad essentiam , abstrahendo à personis.

314. Quintò : Cognito intuitiū vno re-
latiū , non oportet intuitiū cognoscere
& alterum : siquidem dæmon intuitiū co-
gnoscit dependentiam creaturæ à Deo , non
cognito intuitiū Deo : ergo intuitiū co-
gnito Patre , non oportet intuitiū cognoscere
Filiū. Confirm. quia Pater non est
correlatiū Spiritus sancti : ergo cognosci
potest , non cognito Spiritu sancto.

315. SECUNDĀ sententia affirmat , posse
vnum attributum videri sine alio , & essen-
tiā sine personis , & vnam personam abs-
que reliquis , etiam si nulla sit attributorum
& personalitatū distincō. Hāc docent Salas.
tom. I in 1. 2. q. 3. tract. 2. disp. 4. sect.
2. Granadus. 3. Hurtadus.

2. Granadus in 1. p. tomo 1. controuersia
prima generali tract. 5. disp. 7. Hurtadus in
sua Metaph. disp. 6. fect. 6. & alij recentiores.
Pro qua olim putauit fuisse Gulielmum
Rubriōem in 1. d. 1. q. 6. art. 1. verū hic
auctor ibi tantum loquitur de cognitione
abstractiua , quam beati distincō actu for-
mare possunt de Deo clare viso , vt collig-
tur ex art. 2. ad finem , vbi negat , posse beato
communicari cognitionem intuitiūam essen-
tiæ , & non personarum.

316. Probatur hāc sententia 1. Potest ali-
qua cognitiō intelligentem certificare , quod
Deus sit vñus , & non certificare , quod sit tri-
nus ; vel quod sit sapiens , & non certificare ,
quod sit omnipotens , esto hāc à parte rei
non distinguantur : ergo potest cognosci ,
quod Deus sit vñus , & non cognosci , quod
sit trinus ; vel quod sit sapiens , & non cognosci ,
quod sit omnipotens. Antecedens proba-
tur , tum quia sunt aliquæ propositiones ,
quæ verificantur de essentiā , & non de per-
sonis , vt quod essentia communicetur , persona
non communicetur : aliæ contrā de personis ,
& nō de essentiā ; vt quod persona producat ,
& producatur ; essentia nec producat , nec
producatur. Sed nulla harum propositionum
posset esse vera , nisi posset significari & intel-
ligi essentiā , non significari & intelligi per-
sonis ; aut significari & intelligi persona , non
significata & intelligata essentiā. Minor ex-
pliatur , quia cùm dicitur , essentia com-
municatur ; si subiectum in hac propositione æ-
què primò significaretur , & conciperetur
persona , & essentia , falsa esset propositio , quia
persona non communicatur ; vt igitur sit ve-
ra , debet concepi & significari essentiā , & non
persona : igitur possibilis est cognitiō , per
quam intelligenti constet , talem rem esse

Deitatem , & non personam , & vice versa . Tū
quia non obstante omnimoda identitate in-
ter colorem & albedinem , potest oculus cer-
tificari , quod obiectum à longe visum sit co-
loratum , & non certificari , quod sit album :
ergo non obstante formalī identitate attri-
butorum , & personarum cum essentiā , po-
test intellectus certificari , quod Deus sit vñus
vel sapiens , & non certificari , quod sit trinus ,
vel bonus.

317. Secundò : Probatur eadem sententia.
Deus communicatur ad intra , vt natura ; non
communicatur , vt persona ; producitur vt
persona , non producitur vt natura : ergo po-
terit videri vt natura , non videri vt persona ;
& è contra.

318. Tertiò : Filius terminat humanita-
tem assumptam , absque eo , quod illam ter-
minent reliquæ personæ : ergo poterit termi-
nare visionem , absque eo , quod illam termi-
nent cæteræ personæ.

319. Quartò : Sequeretur , non posse vi-
deri substantiam creatam , quin in ea videre-
tur potentia obedientialis , cum ipsa sub-
stantia identificata , ac proinde omnes effe-
ctus supernaturales , quorum talis potentia est
capax.

320. Quintò : Et fortius . Sub ea ratione
obiectum terminat visionem , sub qua illam
originat : atqui potest Deus sub sola ratione
Deitatis , & non personarum , vel attributo-
rum visionem originare : ergo potest sub ra-
tione solius Deitatis , & non personarum , vel
attributorum visionem terminare. Maior
constat , quoniam visio non minus produci-
tur ab obiecto , quam ab intellectu , cùm non
minus sit obiecti expressio , quam intellectus
actio ; exprimit autem obiectum quatenus
ab illo originatur : ergo si potest secundū
vnam rationem ab obiecto produci , & non
secundū aliam , poterit terminari ad vnam ,
& non ad aliam. Minor probatur , nam po-
test Deus temperare concursum , & solum
cum intellectu influere , vt est vñus , & non vt
est trinus , sicut temperat concursum influen-
do in effectu secundū vnam perfectionem ,
& non secundū aliam : quia licet Deus sit
indivisiibilis in se formaliter , est tamen diuisi-
bilis effectiū. Visio autem non fertur in ob-
iectum , nisi secundū eam rationem , secun-
dū quam formaliter ab obiecto produci-
tur , nam secundū eam tantum obiectum
exprimit & repræsentat.

321. TERTIA sententia est Aureoli in 1. dist. 1. ar. 2. Bacconi q. 2. ar. 1. in ar. 3. Argent.
q. 3. ar. 2. 3. & 4. Gabrieles q. 5. Caiet. 2. 2. q. 2.
ar. 8. & 3. part. q. 3. art. 3. Dur. in 4. dist. 49.
q. 3. n. 5. Sotii q. 3. art. 3. concl. 2. Ocham in
1. dist. 1. q. 5. & omnium Thomistarum in 1.
p. q. 12. art. 8. negantiū. Colligitur ex S. Tho.
2. 2. q. 2. art. 8. ad 3. & 3. p. q. 3. art. 3. in quo-
rum primo docet Deum , prout intelligitur à
beatis , non posse absque Trinitate persona-
rum cognosci : in secundo impossibile est , vt
qui cognoscit Deum sicuti est , aliquid à Deo
per intellectum circumscrivat.

322. Hæc

322. Hęc sententia, quia communis est, & magis fātēt principijs fidei, sequēndā nobis est. Difficultas non modica est in assignanda ratione, quę illam efficaciter probet, & contraria rationes, quę oppositam sententiam probabilem reddunt, funditus euertat. Nam, vt constat rationibus p̄cedentis sententiae, non videtur sola identificatio attributorum, & personarum cum essentia satis esse ad hanc veritatem concludendam. Sit igitur,

323. PRIMA ratio communis. Visio intuitiua est visio rei, vt est in se; est enim visio rei existentis vt existentis: Sed Deus nullam in se dicit distinctionem attributorum, & personarum ab essentia: nam licet personae distinguantur ad inuicem, sunt tamen idem in essentia: ergo non potest videri visione intuitiua, vt est in se, non visis omnibus, quę formaliter sunt in ipso. Consequentia constat, alioqui non videretur Deus, vt est in se, sed aliter, atque est in se.

324. Sed contrā, nam si videretur Deus secundūm esse absolutum, & non secundūm esse relativum, videretur, vt est in se, licet non adæquatè: nam secundūm eam perfectionem, secundūm quam videretur, non videretur aliter atque est in se. Quod si videri, vt est in se, intelligat auctor, videri secundūm omnem perfectionem & absolutam, & relatiuam, negabit aduersarius, hoc esse necessarium ad visionem intuitiua, sed sufficere, si videatur, vt est in se inadæquatè, secundūm vnam tantum perfectionem. Contendere autem, hoc esse de ratione visionis intuitiua, vt tota res videatur, est contendere de eo, quod in controuersiam vertitur, & pro ratione assignare id ipsum, quod controuertitur, aut certè tenebitur auctor assignare implicatiā, quare nequeat dari visio repräsentans perfectionem absolutam in Deo, absque eo, quod eadem visio repräsentet perfectionem relativam, quidquid sit, antalis visio sit dicenda intuitiua, nec ne.

325. SECUNDA ratio sit Patris Suarez lib. 2. de Diuinis attributis cap. 23. Nam aut visio, quā videretur essentia absque personis, vel contrā, esset eadem numero visio cum visione, quā nunc de facto beati Deum vident, aut diuersa. Primum implicant, quia implicant visionem immutatam in se aliquid, nunc non exprimere, quod anteā exprimebat; vel contrā: quia visio exprimit obiectum formaliter, atque adeō necessariō. Non secundum, quia vel foret diuersa speciei, & hęc possibilis non est, quia possibile non est lumen gloriæ diuersa speciei; aut diuersa numero; at hęc non sufficit ad tantam diuersitatem. Sed contrā; tunc quia dici posset, quod talis visio esset diuersa numero heterogenea, intra eundem gradum specificum visionis beatæ. Tum, quia dici posset, quod esset diuersa speciei, non perfectæ, sed imperfectæ, reducibilis ad speciem perfectam visionis beatæ, cōquod non repräsentaret omnia, quę pertinent ad beatitudinem obiectiuam.

De Deo. Tom. I.

326 TERTIA ratio eiusdem auctoris: quia de essentia intuitiua cognitionis est, exprimere omnia, quę formaliter sunt in obiecto. Sed contrā; nam huius rei queritur ratio. Neque etiam concludit, quod addit, Deum manifestari beatis in genere causę formalis obiectiuę, qui concursus diuidi, aut impediri nequit: Nam hęc obiectua manifestatio proportionatur visioni; visio autem id tantum obiectiuę manifestat, à quo formaliter producitur; posset autem ab obiecto formaliter produci secundūm vnam rationem, & non secundūm aliam; igitur posset idem obiectum manifestare secundūm vnam rationem & non secundūm aliam.

327. QVARTA ratio est Gonzalez Disp. 32. sect. 1. & 2. implicant rem videre clare & quidditatiuę, vt est in se, & non videre clare & quidditatiuę omnia prædicata essentialia, quę ei actu & formaliter competunt: ergo implicant Dei essentiam clare & quidditatiuę, sicuti est, cognoscere, non cognitis eius attributis & personis. Antecedens pater, quia nihil est aliud clare & quidditatiuę essentiam aliquam cognoscere, quām clare & quidditatiuę attingere omnia prædicata essentialia, quę ei actu, & formaliter competunt. Consequentia de attributis constat: nam ea sunt de essentiali cōceptu naturæ diuinæ. De personis vero probatur, quia licet personalitates non sint de essentia naturæ, est tamen de essentia ipsius communicabilitas ad personas: Sed hoc prædicatum nequit cognosci, non cognitis personis: ergo.

328. Sed contrā primò, quia hęc ratio supponit quod in controuersiam vertitur: vertitur autem in controuersiam, an possit visio intuitiua inadæquatè rei essentiam attingere: sed hęc ratio supponit, quod visio intuitiua debeat adæquatè rei essentiam attingere: supponit enim quod debeat esse visio clara & quidditatiua rei, vt est in se adæquatè: igitur supponit, quod est probandum. Secundò hęc ratio non concludit de relationibus, quę in eius sententiā non sunt de essentia naturæ. Neque ex intuitiua cognitione naturæ, vt communicabilis personis, sequitur intuitiua, sed tantum abstractiua cognitio personarum: sicut ex intuitiua cognitione fundamenti, nō sequitur nisi abstractiua cognitio termini, vt ex intuitiua cognitione creature non sequitur, nisi abstractiua cognitio creatoris. Nec obstat, quod relations identificantur cum natura: nam ipse non probat, intuitiua cognitionem relationum ex sola identificazione, sed ex essentiali inclusione earum cum natura: relations autem non includuntur essentialiter in natura formaliter, sed terminatiuę: terminus autem non necessariō intuitiue cognoscitur, cognito intuitiue fundamento.

329. QVINTA ratio est Bacconi ar. 2. quia Bacconius. obiectum naturaliter mouet potentiam ultimò dispositam; ergo mouet quantum potentia apta est ab ipso moueri: intellectus creatus per lumen gloriæ dispositus

N 3

aptus

aptus est à primo intelligibili moueri secundum omnem perfectionem in ipso existentem: ergo. Confirmat, quia si posset beatus videre essentiam non visis personis, posset per talem visionem iudicare, quod Deus subsisteret in supposito absoluto, ac proinde posset beatus falsum iudicium ferre. Sed contraria, nam falsum est Deum naturaliter mouere potentiam in ratione obiecti: quia cùm talis motio fiat influxu effectu; omnis autem influxus effectu ad extra liberè à Deo procedat, non poterit esse naturalis; licet naturalis sit influxus terminatus, hic tamen supponit effectuum, cui proportionatur. Ad Confirmationem nego sequelam: nam esto per talem visionem beatus, non videret personas relativas, quia tamen nec videret personam absolutam, non posset iudicare, in Deo esse personam absolutam.

Ratio auctoris.

DUXI ratio mihi occurrit, cur nequeat videri natura sine attributis, aut una persona absque reliquis; altera ab absurdo & à posteriori: altera ex natura ipsa intelligibilitatis, & à priori. Prior talis est. Si posset una perfectio in Deo videri absque alijs, sequeretur visionem, quâ de facto videtur, esse infinitam: consequens est falsum, vt omnes concedunt: ergo & antecedens. Sequelam probo: si posset Deus videri secundum vnam perfectionem, & non secundum omnes, intensior foret illa visio, que in Deo plures cognosceret perfectiones, quâm quæ pauciores: ergo quæ cognosceret infinitas, infinita foret intentionis. Consequentia constat. Quia si quid plures representaret perfectiones, et visio deberet esse intensior; ergo quæ representaret infinitas, deberet esse infinitè intensa. Ergo cùm de facto visio beata infinitas representet perfectiones in Deo, de facto erit infinitè intensa. Neque dicas: perfectiones extenuias in Deo esse finitas. Tum quia saltem hoc argumentum fieri potest de perfectionibus infinitis intensius quæ à singulis beatis videntur, ut infinitè perfectæ ex parte obiecti. hoc modo. Ad videndum, exempli gratia, sapientiam Diuinam, ut duo ex parte obiecti, requiritur certa intensio visionis: ergo ad videndum illam infinitè perfectam ex parte obiecti requiretur infinita intensio visionis. Tum quia in hac sententia, non necessariò visa diuina essentia viderentur omnes perfectiones, quæ in diuina essentia ratione possunt distingui, per respectum ad infinitas perfectiones possibilis, ab eadem diuina essentia exemplabiles & producibiles: atqui hæ sunt infinitæ extenuæ: ergo. Antecedens verò sic ostendo: Si videri posset una perfectio sine alijs, non quælibet visio naturâ suâ representaret totum Deum: ergo visio, quæ representaret totum Deum, esset infinitè perfectior visione, quæ representaret Deum secundum finitam tan-

tum perfectionem. Consequentiam probo: nam ita se haberet visio representans Deum secundum finitam perfectionem, respectu visionis representantis Deum secundum infinitas perfectiones, sicut se habet perfectio finita respectu perfectionum infinitarum: igitur posito, quid quælibet visio non necessariò representaret infinitas perfectiones in Deo, ad eas representandas opus foret infinità visione. Quod absurdum vitatur, si dicamus, per quamunque visionem necessariò representari totū Deum, omnemque eius infinitas perfectiones; et quid necessitas videndi totum Deum, ut infinitum non nascitur ex infinita intensione visionis, sed ex natura ipsa obiecti, quod quia indivisiabile est, implicat quacumque visione videri, & non totum videri.

331. Posterior ratio à priori, ducta ex natura ipsa intelligibilitatis obiecti hæc est. Intelligibilitas, quam vnaquaque res habet ad mouendam potentiam intellectuam ad intellectum sui, immediatè fundatur in tota entitate rei: ergo implicat, si res est indivisiabilis, quid possit mouere intellectum ad intellectum, quæ non representet ipsam secundum totam suam entitatem, & intrinsecam perfectionem, quam habet. Consequentia constat, quia nulla potentia mouere potest, nisi secundum modum sibi proprium: ergo si potentia motiva obiecti immediatè fundatur in tota entitate & intrinsecā perfectione rei, modus proprius ipsius erit, mouere seu determinare intellectum ad totam entitatem, & intrinsecam perfectionem sui cognoscendam, aliqui non moueret secundum modum sibi proprium. Antecedens constat primò à posteriori, nam obiecta sensibilia, cùm nequeant ipsa ob divisibilitatem sui, per quamlibet sui partem determinare potentiam ad visionem totius suæ entitatis, id præstant per species sui vicarias, quarum quilibet minima pars, quia producta est ab omnibus partibus obiecti sensibilis, vim habet representandi totum obiectum. Ergo à fortiori id præstabit obiectum ipsum, quando est indivisiibile. Secundò à priori ex intrinseco & primario fine talis potentia, qui est determinare intellectum ad sui representationem, ne potentia cognoscitiva possit circa proprium obiectum falli: ad hoc autem necessaria fuit potentia productiva representationis totius entitatis obiecti; qua alia non est, quâm cognoscibilitas eiusdem obiecti, fundata in tota entitate obiecti.

332. Confirmatur 1. Nam ideo potentia generativa viuentis fundatur in tota entitate viuentis, nec potest, nisi ad totum viuens communicandum concurrere, quia ex intrinseco & primario fine ordinatur ad totam naturam specificam viuentis realiter producendam. Ergo à fortiori, quia cognoscibilitas rei ordinatur ad totam naturam, etiam individualē rei, intentionaliter producendam, fundari debet in tota entitate

entitate rei, nec debet posse, nisi ad totius rei representationem concurrete.

333. Confirmatur 2. Quia cognoscibilitas rei habet pro termino sua specificationis ipsam; est enim virtus determinativa potentiae cognoscientis ad cognitionem sua entitatis; ergo ipsius concursus essentialiter tendit ad representandam propriam entitatem: sed finis talis representationis est representare totam entitatem rei cognoscibilis: ergo ad totam illam representandam tendit, quando est indivisibilis.

334. Confirmatur 3. Implicat non videri totum obiectum indivisibile, quando illud immediatè in seipso videtur: sed implicat Deum videri, nisi in seipso; ergo & quin totus videatur. Minor constat ex supra disputatis de specie diuinæ essentiæ. Maior probatur, quia quando obiectum videtur immediatè in seipso, & non in aliquo medio cognito, cognitionem immediatè terminat per suam entitatem: ergo impossibile est, si sit indivisibile, quia totum videatur: quia quando obiectum terminat cognitionem immediatè per seipsum, non habet à quo possit limitari, quin totum seipsum manifeste cognoscendi: igitur impossibile est, quia totum videatur. Consequentia claret, quia nisi forma habeat à quo limitetur, nequit ipsa suum effectum formalem limitare, quia cùm ille non distinguitur à forma ipsa, implicat esse totam formam in subiecto vel potentia capaci, & non esse totum effectum formalem ipsius. Cùm igitur obiectum in seipso visum sit forma obiectiva potentiae cognoscientis, immediatè per propriam entitatem, implicat ipsum limitare suam obiectuam præsentiam, qui est effectus formalis ipsius, nisi ab aliquo limitetur. Antecedens ostendo, quia si quid illud limitaret, quo minus se totum manifestaret cognoscendi, esset concursus ipse obiectiuus, limitatè procedens ab obiecto: atqui hic non est, quia, ut probatum est, hic necessariò procedere debet à potentia motiva obiecti, quæ fundatur in tota entitate rei.

335. Confirmatur 4. Quia intelligibiliitas est adæquata passio rei intelligibilis: implicat autem, adæquatam passionem nō fluere à tota natura, cuius est passio: igitur implicat, intelligibilitatem non procedere à tota natura rei intelligibilis: Maior patet, quoniam intelligibiliitas sequitur immediate naturam entis, quod intimè imbibitur in omni ratione. Minor constat, nam adæquata passio est, quæ procedit à tota natura, cuius est passio, alioqui non esset adæquata passio, si ab una tantum ratione procederet.

336 Obiectes 1. Si potentia motiva obiecti fundatur in tota entitate intrinseca rei, sequitur visionem beatam non solum obiectuè originari ab essentia Dei, sed etiam à Diuinis relationibus: consequens est falsum; ergo & antecedens. Sequela patet, quia etiam Diuinæ relations sunt intrinsecæ Deo, & necessariò etiam cum essentia videntur, quid-

quid autem videtur, debet obiectuè originare visionem. Minor probatur, quia nullus effectus ad extra originatur à Diuinis relationibus, sed à sola essentia: tum quia relationes non sunt actiū: tum quia nullus effectus ad extra habet similitudinem cum diuinis relationibus, alioqui posset per illum Trinitas personarum cognosci: sed visio beata est quidam effectus ad extra: ergo. Resp. negando minorem: cuius probatio concedenda est de effectu causæ pure effectivæ, neganda de effectu cause obiectuæ, cuiusmodi est visio beata. Cuius discriminis ratio est, quia effectus causæ obiectuæ, cùm debet representare totam entitatem obiecti, ad quam exprimendam essentialiter ordinatur, debet à tota entitate obiecti originari, reliqui verò effectus, cùm non ordinentur ad entitatem causæ representandam, non debent à tota entitate causæ indivisibiliter originari. Vnde negandum est, in ordine ad claram visionem sui, Diuinæ relationes non esse actiū. Nam qua ratione sunt intelligibiles, sunt etiam motiū intellecūtus ad claram notitiam sui. Secundò esto diuinæ relationes non sint motiū ad intellecūtionem sui immediatè, posunt tamen esse motiū ad intellecūtionem sui mediata per ipsam essentiam diuinam, quatenus est species intelligibilis, non tantum sui ipsius, sed etiam diuinarum relationum.

337. Obiectes 2. Esto potentia motiva obiecti fundetur in tota entitate rei adhuc non implicat, illam limitari ad concurrentum inadæquatè cum potentia cognoscitua ad visionem sui, sicut de facto limitatur ad concurrentum intensiū. Confirm, quia omnis concursus ad extra est Deo liber, & attemperabilis iuxta ipsius beneplacitum. Resp. negando assumptum, quia cùm talis potentia indivisibiliter fundetur in tota entitate obiecti, implicat ipsius concursum limitari ad entitatem obiecti representandam. Quare implicat, Deum concurrere per potentiam obiectuam, & non concurrere ad totam sui entitatem representandam. Nec est eadem ratio de concursu intensiū; nam hic potius se tenet ex parte cognoscientis, quā ex parte obiecti cogniti: finis autem cognoscibilitatis obiecti non est, vt quous modo à cognoscente cognoscatur, sed vt cognoscatur totum; & patet in ipsis speciebus visiuis, quarum quilibet vel minima pars representat totum obiectum extensiū, non autem totum intensiū. Ad Confirmationem concedo, omnem concursum ad extra esse Deo absoluē liberum, posse tamen aliquem ex suppositione esse necessarium. Talis est concursus obiectiuus essentiæ diuinæ, qui, quoniam indivisibiliter fundatur in tota Deitate, implicat illum limitari ad solam essentiam, vel relations representandas.

338. Ad fundamentum primæ sententie negatur assumptum. Ad primum verò Scoti, *Scotus.* concessā maiore, negatur minor: etenim sicut prioritas originis non infert prioritatem

durationis, penes quam tantum cognitio prior aut posterior dicitur: ita ex eo, quod Pater ut prior origine intelligit suam essentiam, non sequitur, quod in aliquo priore in quo, illam intelligat non communicatam Filio: sed tantum sequitur, quod illam intelligat, ut prior origine, hoc est, ut non habens illam ab alio; contraria verò Filius, & Spiritus sanctus intelligunt illam ut posteriores origine, hoc est, ut habentes illam ab alio: simul tamen aeternitate illam intelligunt omnes, cuius ratio est, quia prioritas originis est tantum prioritas à quo, sive independentia, quae simul stare potest cum simultate durationis, & in quo: igitur potest aeternus Parens ut prior origine, & independenter à Filio & Spiritu sancto intelligere suam essentiam, & nihilominus simul duratione & aeternitate illam intelligere cum Filiō & Spiritu sancto, nam sicut in nullo signo, in quo Pater habet esse, in quo eadem signo idem esse non habeat Filius & Spiritus sanctus, licet Pater habeat à se, Filius verò & Spiritus sanctus ab alio: ita in nullo signo, in quo Pater intelligit suam essentiam, in quo eadem non intelligent Filius & Spiritus sanctus. Ad illam probationem, quod sicut quilibet persona Diuina intelligit intellectu, ut in se existente, ita intelligit essentiam, ut in se existentem, negatur paritas. Ratio verò discriminis est, quia cum intellectus sit principium vitale, non autem intelligibile, maiorem coniunctionem postulat cū intelligenti intellectus, quam intelligibile, nam hoc intelligi potest etiam separatum ab ipso intelligenti, cum tamen nequeat intelligens intelligere per intellectum separatum à se. Concedo igitur, ad intellectum vtrumque requiri, sed non eadem coniunctione. Quamvis si intelligibile consideretur, non in ratione termini, sed in ratione principij mouentis intellectum ad intellectum, omnes personæ Diuinæ in ratione obiecti mouentur sunt sufficienter coniunctæ cum intellectu Patris, pro quo quis signo in quo, quia nullum est signum, in quo Pater non sit cum Filio, & Spiritu sancto, esto Pater sit à se, Filius verò, & Spiritus sanctus ab alio.

339. Ad secundum distinguo primum & secundum consequens: aliquam beatitudinem habet Pater à Filio originatiè, nego; obiectiè, concedo. Nam persona producet, earumque processiones complent obiectum beatificum Patris. Distinguo etiam tertium consequens: etenim cognitione essentialis est prior relatione relativis in ratione constitutentis essentiam, eo quod essentia prius ratione constituitur per absoluta, quam per relativa. Ceterum possunt relativa esse ratione priora cognitione in ratione obiecti: nihil enim obstat, in diuinis eandem perfectionem esse priorem, & posteriorem consideratam secundum diuersam rationem.

340. Ad tertium nego consequentiam, nam potest Filius eadem intellectione produci, & simul intelligi, ut infra.

341. Ad quartum nego cum Cajetano, *Cajetanus.* personas non pertinere ad obiectum primarium beatitudinis. Secundò esto non pertinent, ut multi recentiores putant, adhuc nego, cognitionem intuituam abstrahere posse ab omni obiecto secundario, sed tantum ab illo, quod ex natura rei distinguitur à primario.

342. Ad quintum nego consequentiam: etenim cur intuitu cognosci nequeat Pater, non cognito intuitu Filio, & Spiritu sancto non est, quia cognito intuitu uno relatio, intuitu cognosci debet & alterum, sed quia cum tota Trinitas sit eadem formalis perfectio cum natura diuina, nequit natura cognosci, quin tota Trinitas personarum cognoscatur: & quia cognita intuitu persona Patris, necessariò cognoscitur intuitu natura & essentia ipsius; cum qua, quia identificantur formaliter reliquæ personæ, necessariò cognita intuitu persona Patris, cum ea intuitu cognoscuntur & reliquæ personæ. Ex quo pater ad Confirm.

343. Ad primum secundæ sententiæ, nego antecedens. Si sermo sit de cognitione intuitu, ob rationem assignatam, & ad probationem, nego minorem: nam ut illæ propositiones possint à beatis formari, non est necesse, ut intelligatur essentia, non intellectus personis, aut contraria, sed sufficit, si cognoscatur Deus secundum perfectionem absolutam, & respectuam, & secundum unam videatur, & affirmetur ut communicabilis, & secundum aliam videatur, & affirmetur ut incomunicabilis. Ad exemplum de obiecto visibili Resp. aliud esse, non videri totum obiectum secundum omnes rationes indiuisibiliter identificatas; aliud propter remissum lumen, vel cognitionem non posse potentiam desingulis obiecti rationibus certò, ac distinctè iudicare. Primum est falsum, etiam in exemplo allato, quia oculus non percipit tantum colorem in communi, cum ille non sit obiectum visus, sed in specie, & in indiuiduo. Secundum concedimus contingere in visione corporea, ob defectum claritatis luminis, vel visionis: negamus tamen id contingere posse in visione beata, ob excellētiam luminis gloriosi, cuius vel remississimus gradus, ex eo quod sit perfecta participatio luminis increati beatum distinctè certificat de omnibus perfectionibus diuinis.

344. Ad secundum & tertium nego consequentiam, nam omnis communicatio fit ad exigentiam subiecti, cui communicatur: sed nec Filius est capax paternitatis, nec natura humana plurium suppositorum adaequatè suppositantium: ergo licet natura diuina sit eadem cum paternitate, & una persona cum alijs in natura, non propterea communicat à natura Filio, communicatur ei simul & paternitas: aut unita personæ Verbi humanitati, vniuntur illi & reliquæ; cum nec Filius sit capax paternitatis, nec humanitas reliquarum personarum, stante vniione ipsius ad Verbum adaequatè ipsam suppositans. At verò intellectus

intellectus creatus est capax tam visionis es-
sentiae, quam personarum: ergo non est, unde possit limitari ad solam visionem essentiae,
vel personarum. Cuius ratio à priori est,
quia ratio formalis, sub qua intellectus ten-
dit ad Deum cognoscendum est intelligibili-
tas; quæ quia immediate & proximè funda-
tur in ipsa ratione entis ut sic, totum Deum
secundum totam suam entitatem, & intrin-
seca perfectiones manifestat beato. Contrà
vero, quia ratio formalis, sub qua persona
tendit ad communicandam naturam, est
communicabilitas, quæ est proprietas solius
naturæ; & ratio formalis, sub qua tendit ad
producendam personam, est producibilitas,
quæ est, solius personalitatis propria, ideo
Pater communicando Filio naturam, non
communicat illi personalitatem propriam:
nec producendo illius personam, producit
simil & naturam. Consimiliter, quia ratio
formalis, sub qua Verbum Diuinum tendit
ad suppositandam naturam creatam, est ade-
quata sustentatio talis naturæ, quâ præstîta,
natura non est capax ulterioris sustentationis,
ideo potuit Verbum viri hypostaticè natu-
ræ humanæ, quin illi vincentur reliqua per-
sonæ.

345. Ad quartum concessâ sequelâ antecedentis , nego consequentiam ; quoniam ad intuitiù cognoscendam potentiam obedientialem , cum quolibet ente creato suapte naturâ operatiuo identificatam , non est necesse distinctè , & in particulari cognoscere aliquem effectum supernaturalem , cuius illa est capax : sed sufficit in confuso , & in communi cognoscere , posse in ea , & per eam à Deo effici , quidquid contradictionem non inuoluit . Nam ex vi cognitionis intuitiue non cogimur distinctè cognoscere , nisi qua formaliter , & intrinsecè sunt in re cognita : effectus autem supernaturales non sunt formaliter , & intrinsecè in potentia obedientiali , sed tantum extrinsecè , & terminatiue . Respondeo secundò , negando , cum , qui intuitiue cognoscit creaturam , debere etiam cognoscere potentiam obedientialem , quia cum hæc non consistat in aliquo intrinseco ordine , aut respectu , sed in sola extrinseca connotatione ad effectus supernaturales , excedentes propriam naturam , non potest cognitià tantum intrinsecâ entitate & naturali potentia creature , cognosci potentia obedientialis ipsius ; quia cum intrinseca entitate , & potentia naturali creature , non necessariò cognoscitur connotatio ad extrinsecos effectus supernaturales , in qua connotatione completetur formaliter potentia obedientialis creature . Ad quintum constat ex dictis .

SECTIO XIX.

*An, & quo pab̄to Beati videant libera
consilia & decreta in Deo?*

346. **N**ihil ferè de hac controuersia antiquiores Scholastici: pauca quædam recentiores. Lege Molinam 1. p. q. 12. *Molin.* artic. 8. disput. 5. memb. 5. Bannez, ibidem *Bannez.* §. *Hic positus.* Zumel ibidem art. 7. quæst. 1. *Zumel.* ad argumenta ad primum. Granadum tract. 6. *Granadus.* disput. 1. sect. 7. Fasolum 1. p. q. 12. art. *Fasolum.* dubit. 3. obiecit. 5. Suar. lib. 2. de Attrib. *Suar.* diuinis cap. 24.

347. Ratio verò dubitandi est, quoniam actus liber nullam perfectionem intrinsecam addit supra necessariam in Deo , siquidem Deus non vult per intrinsecam terminacionem actus , sed per extrinsecam dumtaxat mutationem obiecit. Ergo aut omnes actus liberi necessariò in Deo cognoscuntur, cognitâ eius substantiâ & actu necessario, quo seipsum & creaturas possibiles diligit, aut nullo modo illi cognosci possunt in seipsis. Consequentia probatur, quia cum in seipsis non distinguantur ab actu necessario, aut simul cognoscuntur cum illo, aut nullo pacto cognosci poterunt in seipsis ; quia ut possint in seipsis cognosci diuersâ cognitione, quâ cognoscitur actus necessarius, deberent aliquid superaddere actu necessario, alioqui si nihil addunt actu necessario, non poterunt videri diuersâ cognitione ab ea, quâ videtur actus ipse necessarius: ac proinde eo ipso, quo videtur actus necessarius, videbūtur etiâ actus liberi, cum ad vidēdos actus liberos in Deo, non sit opus videre aliquam perfectionem diuersam ab ipsa perfectione actus necessarij.

348. In contrarium autem est, quoniam multi ex his actibus videntur à beatis in verbo, cùm tamen non omnes videantur à quolibet beato. Primum constat, quoniam multa futura libera videntur à beatis in verbo; nequeunt autem hęc in verbo videri, nisi visis actibus liberis diuinę voluntatis, à quibus hęc futura, tanquam à proxima causalibę determinante pendent: quemadmodum nequeunt videri possibilia in eodem verbo, nisi visā omnipotentiā Dei, à qua tanquā à causa eminentali productiua pendent. Secundum verò ostendo: quia cū huiusmodi actus liberi in Deo sint connexi cū effectibus futuris, si visa substantia, aut actu necessario diuina voluntatis, necessariò etiam viderentur omnes actus liberi, cum ijsdem etiam viderentur omnia futura libera; cùm nequeat distincte & in particulari videri actus liber diuinę voluntatis, quin simul etiam videatur effectus futurus, cuius connotatione actus liber in Deo essentialiter constituitur. Vnde non est eadē ratio de potentia, quę videri potest clarę & distinctę, nullo viso effectu in scipio: nā potētia diuina nō constituitur formaliter per cōnotatiōnē.

tionem huius vel illius effectus in particulari, sed per connotationem omnium effectuum in communi: actus vero liber diuinæ voluntatis formaliter constituitur per connotationem huius, vel illius effectus in particulari. Cuius ratio est, quia potentia est principium universalis non magis huius, quam illius effectus productuum: actus vero liber diuinæ voluntatis est principium particularē liberē determinatiuum huius vel illius effectus in particulari: comparatur enim actus liber ad effectum futurum, sicut actio ad terminum: unde sicut nequit cognosci distinctè actio, quin simul distinctè cognoscatur terminus; ita neque actus liber diuinæ voluntatis, quin simul cognoscatur effectus futurus, cuius est libera volitio. His positis ut certis, praesens controversia tantum est, de modo, quo huiusmodi actus liberi in Deo cognoscuntur.

349. PRIMA sententia docet, eos à beatis cognosci in seipsis per intrinsecam terminationem liberam, quam in seipsis habent ad obiecta contingentia, ratione diuersam à terminatione necessaria, quam idem actus habent ad obiecta necessaria, quæ libera terminatio actus, et si cognosci nequeat sine cognitione obiecti, ad quod terminatur, retamen ipsa aliqua perfectio cognoscitur per hanc liberam terminationem in actu libero, quæ non cognoscitur in actu ipso necessario. Fundamentum est, quia hæc libera terminatio in actu libero diuinæ voluntatis, est aliquid reale & intrinsecum, ut potè vitale actui: atqui hæc libera terminatio potuit non esse in actu libero diuinæ voluntatis: igitur aliquid reale, ratione saltem distinctum cognoscitur in actu libero, quod non cognoscitur in actu necessario: atque adeò poterit in seipso cognosci, diuersâ cognitione, quæ cognoscitur actus ipse necessarius, cum in se habeat aliquid, per quod possit diuersam cognitionem terminare. Hæc sententia sequitur ex opinione illorum, qui affirmant, actus liberos diuinæ voluntatis supra actum necessarium addere perfectionem realem intrinsecam, ratione saltem diuersam à perfectione actus necessarij, quæ potuit in Deo non esse: quam infra cum suo fundamento impugnabimus.

350. SECUNDA sententia affirmat, libera decreta Dei cognosci non posse à beatis, nisi à posteriori, cognitis nimis effectibus, quorum sunt libera decreta. Fundamentum tantum est in ratione dubitandi, quia cum liberum decretum Dei nullam intrinsecam perfectionem addat actu necessario, impossibile est, illud videri in seipso, ut quid diuersum ab actu necessario: si enim non videtur, ut quid diuersum ab actu necessario, non poterit in seipso videri, ut formaliter liberum; quia ut formaliter liberum dicit aliquam formalitatem, quam non dicit ut formaliter necessarium: atque adeò si debet in seipso videri, ut formaliter liberum, debet in seipso videri cum aliqua perfectione,

cum qua non videtur, ut formaliter necessarium.

351. Sed neque hæc sententia placet: nam eo modo, quo decretum diuinum constituitur in seipso liberum, poterit à beato cognosci: ergo non tantum à posteriori, & per effectus futuros, sed etiam in seipso poterit à beato cognosci, nempe per illud idem, quo in seipso constituitur, quidquid illud sit.

352. TERTIA sententia assertit, liberum decretum Dei posse in seipso à beatis cognosci, non tamen sine cognitione effectus, per cuius connotationem constituitur in ratione liberi formaliter. Pro explicatione huius sententiae, quam veriorem puto,

353. Notandum, actum liberum in Deo formaliter distingui ab actu necessario, per connotationem productionis, vel negationis productionis liberè à se dependentis: idem quippe actus, quatenus connotat productionem effectus, vel negationem productionis effectus, liberè à se dependentis, ex necessario fit liber: & sicut talem productionem, vel negationem productionis connotare potest absque illa mutatione sui, per solam mutationem effectus; ita absque illa mutatione sui poterit ex necessario fieri liber: & consequenter poterit cognosci ut liber, distinctus à necessario, abique eo, quodd aliqua perfectio intrinseca realis in eo cognoscatur, quæ non cognoscitur in actu necessario. Confirmatur, quia cum hæc libera connotatio productionis, vel negationis productionis, non sit per respectum aliquem intrinsecum, sed per puram connotationem extrinsecam, fundatam in essentiali dependenti effectus creati à libera voluntate Dei, non potest mutare intrinsecè actu diuinæ voluntatis. Hoc posito, probatur hæc sententia, & simul explicatur modus, quo possit actus liber in Deo cognosci.

354. Potest Deus peculiari lumine determinare intellectum beati ad notitiam sui actus, quatenus est actuale principium liberum huius, vel illius effectus, & simul ad claram notitiam talis effectus, ut liberè dependentis à tali actu: igitur potest peculiari notitiā manifestare beatis sua libera consilia, & decreta. Consequentia patet. Antecedens probo, quia licet ad cognoscendum actu liberum Dei in seipso subiectuè, non sit necessarium diuersum lumen ab eo, quo idem actus cognoscitur, ut necessarius, quia ut sic non differt à necessario, est tamen necessariū ad cognoscendū illum terminatiū, secundū essentialē connotationem effectus liberè à se dependentis; ut sic enim inuoluit aliquid, quod nō inuoluit ut necessarius, nempe ipsam liberam productionem effectus, quam essentialiter connotat, ut liber formaliter est, atque adeò poterit ut liber cognosci cognitione diuersā, quæ cognoscitur, ut necessarius: igitur non eo ipso, quo cognoscitur, ut necessarius, cognoscitur ut liber: quia ut liber debet cognosci secundū aliud, secundū quod non cognoscitur ut necessarius.

355. Obijctus

355. Obiectes 1. Actus liber diuinæ voluntatis supra necessarium non addit, nisi solam connotationem effectus futuri, liberè à se dependentis: ergo ad illum videndum, ut distinctum formaliter ab actu necessario, sufficit videre effectum ipsum futurum. Resp. Dupliciter posse effectum futurum videri, vel in seipso, & per ipsum velut à posteriori simul cognosci actum diuinæ voluntatis, tanquam proximam causam ipsius; vel ut terminum diuinæ voluntatis, per cuius connotationem formaliter constituitur ipse actus liber diuinæ voluntatis. Primo modo supra negauimus, effectus futuros videri à beatis, non autem secundo modo.

356. Obiectes 2. Multa sunt libera decreta in Deo, quibus nulla respondet productio ad extra; cuiusmodi sunt omnia decreta conditionata, quibus Deus promittit aliquid futurum, sub conditione, quā non secuta nihil producit ad extra: hæc enim decreta realiter sunt in Deo, nulla tamen illis respondet productio ad extra, ob defectum conditionis non adiunctæ. Confirm. quia decretum Dei non solum est liberum in producendo hoc vel illo effectu, sed etiam in producendo effectu propter hunc vel illum finem, potest enim Deus propter variis fines eundem effectum producere: atqui hæc libertas diuini decreti propter hunc vel illum finem, nequit à beatis cognosci per connotationem alicuius productionis ad extra: tum quia nequit cognosci per connotationem productionis ipsiusmet effectus, qui propter talē peculiarem finem dicitur produci, cū idem omnino effectus invariatus quoad suam productionem, fieri potuisse propter alium finem. Tum quia sēpe Deus finem, propter quem unam rem producit, non manifestat per aliquam actionem extrinsecā, atque adeō nequit ille cognosci per connotationem alicuius productionis realis. Igitur ad cognoscendum liberū decretum in Deo nō semper erit necessarium, illud cognoscere cum connotatione alicuius productionis ad extra, à se liberè dependentis. Resp. negando, esse ullum liberum decretum actu existens in Deo, cui aliqua non respondeat realis productio, aut negatio realis productionis ad extra, ut infra, cū de voluntate Dei.

357. Ad prob. autem dicendum est, decreta conditionata, actu existentia in Deo, fundari in aliquo decreto absoluto de ipsa promissione rei sub conditione futurae. Idem enim decretum, vt connotans promissionem liberè à se dependentem, est decretum absolutum & formale in Deo; vt verò connotans rem ipsam promissam sub conditione futuram, si conditio ponatur, est conditionatum & virtuale, vt fuissemus infra. Ad Confirm. specialem finem, propter quem Deus solet rem aliquam producere, cognosci per ordinem ad mutationem alicuius rei, dependenter à qua, tanquam à fine & motu rem ipsam producit: vt specialis finis, propter quē Deus voluit Verbum incarnari, fuit remedium pec-

cati, quo non existente, Verbum incarnatum non fuisset, atque adeō liberum decretum de incarnando Verbo propter talē finem connotat permissionem peccati, dependenter à quo Verbum fuit incarnatum: atque adeō nullum assignatur liberum decretum in Deo, cui aliqua realis mutatio ad extra non respondeat.

S E C T I O X X .

An Beati ex vi visionis Dei videant aliquas creaturas in Verbo?

358. Hactenus de obiecto primario visionis beatæ, qui est Deus, nunc de secundario, quæ sunt creaturæ secundum proprium esse ipsarum, ut distinctum ab ipso esse increato Dei. Dupliciter enim possunt creaturæ videri in Deo; uno modo secundum esse eminentiale, quod habent in Deo, tanquam in causa eminentiali, & primo exemplari rerum omnium: quo pacto videre creaturas in Deo, est videre ipsam creatricem essentiam; quia hoc modo non differt esse creaturarum ab ipso esse increato Dei. Alio modo secundum esse proprium creaturarum, ut distinctum ab ipso esse increato Dei: quo modo creaturæ non sunt formaliter in Deo, sed tantum virtute, quantum possunt ab ipso secundum tale esse causari. Atque in hoc sensu proponitur quæstio propter Patres, sēpe docentes à beatis videri creaturas in Verbo.

359. Dicuntur autem creaturæ videri in Verbo, non quod in eo tantum, ut distincto à reliquis personis, videantur, sed per appropriationem: quia nimur sicut Verbum procedit per intellectum Patri, ita opera supernaturalia ad extra, pertinentia ad intellectum, attribuuntur Verbo. Quemadmodum, quia Spiritus sanctus procedit per voluntatem, opera supernaturalia, spectantia ad voluntatem creatam, attribuuntur Spiritui sancto: sicut & opera diuinæ potentiae ad extra tribuuntur soli Patri, eō quod ipse per potentiam fecundam ad intra est primum principium omnium diuinorum processionum. Quæstio igitur est, an eadem visione, quā videtur Dei essentia, simul videantur aliqua obiecta creata.

360. PRIMA sententia negat. Est Aureoli quodlib. 10. q. 4. Maioris in 3. dist. 14. q. 3. concl. 2. & in 4. dist. 49. q. 16. §. Teneo igitur, Ochami in 4. q. 13. art. 2. Gabrieli in 3 dist. 14. Notabile ultimo. Aliacensis in 1. q. 12. art. 3. §. His premissis. Valquez 1. p. disp. 50. c. 7. Fundamentum est, quia licet non repugnet, eadem visione videri Deū, & creaturas, saltem concomitante cum Deo, tamen faciliter salvantur reuelationes, quæ successu temporis sunt beatas, si dicamus, has reuelationes fieri distinctâ notitiâ ab ipsa visione beata. Nam visio beata est invariabilis, & quid-

Aureolus.
Maior.
Ocham.
Gabriel.
Aliacensis.
Valquez.

quid

quid repräsentat, totum à principio repräsentat: alioqui aut oporteret per nouas reuelationes variati ipsam visionem Dei, aut non omnia, quæ visio Dei repräsentat, statim à principio repräsentare, sed successiuè ad beneplacitum Dei: utrumque autem est absurdum: igitur dicendum est, distinctis actibus videri Deum & creaturem.

ab ipsa arte, & Sapientia Dei. Vnde idem est, creaturem secundum hoc esse videri in arte Dei, & artem Dei videri in ipsa arte Dei. Cùm igitur Augustinus distinguit artem Dei, in qua creatura videtur, ab ipsa creatura, quæ in arte videtur, de creatura loquitur, non secundum esse eminentiale, per quod non distinguitur ab arte Dei, sed secundum esse formale, per quod distinguitur ab ipsa arte Dei. Tum quia discrimen creature in seipso & in Deo visæ, non assignat ex parte obiecti visi, sed ex parte modi videndi, quia in Deo, inquit, clariore, in obscuro cognitione videtur: cùm tamen, si de esse eminentiali loqueretur, aptius discrimen assignaret ex parte obiecti, quia nimirum in Deo nobilior, in se vero ignobilius habet esse.

361. SECUNDA sententia affirmat, Est S. Thom. I. p. q. 12. art. 8. & 9. & 3. contra Gent. cap. 60. Caetan. & Ferrar. ijsdem locis, Bonavent. in 3. dist. 14. art. 2. quæst. 1. Richardi art. 2. quæst. 2. Bacconi dist. 13. q. 2. art. 3. §. 2. Durandi dist. 14. q. 2. & in 4. dist. 49. Capreoli quæst. 6. Argentin. quæst. 2. art. 4. Sotii quæst. 3. art. 3. concl. 4. Molinæ in primam part. q. 12. disp. 1. membr. 1. Suarez lib. 2. de attributis cap. 25. Arrubalis disp. 25. & omnium interpretum S. Thom. præcitatæ loco primæ partis. Quæ sententia verior est & sequenda. Nec contrarius est Scotus in 3. dist. 14. quæst. 2. §. Sed ista via: ubi docet, animam Christi per unum actuū videre verbum, & omnia reluentia in verbo habitualiter & in actu primo; in actu vero secundo, modò videre unum, modò aliud obiectum creatum: etenim per actuū primum exprimentem modò unum, modò aliud obiectum secundarium, intelligit ibi Scotus ipsam visionem beatam, quæ sine ulla mutatione sui potest intellectu successiuè manifestare diuersa obiecta, per solam aduentitiam intellectus; putat enim, ut constat ex 1. dist. 1. quæst. 3. quamlibet cognitionem abstrahere posse ab obiecto secundario, non tamen à primario, de quo infra.

Augustin.

S. Thomas.

362. Primum fundamentum sumitur ex Augustino lib. 11. de Ciuit. Dei c. 7. & 29. & lib. 4. de Genesi ad litteram cap. 22. & 23. vbi duplice distinguit in Angelis beatis notitiam, alteram creaturarum in Verbo, quam matutinam appellat, alteram creaturarum in propria natura, quam vespertinam vocat. Nec per notitiam creaturarum in verbo, intelligere potuit notitiam creaturarum, secundum esse, quod habent in Deo, secundum quod sunt ipse Deus & vita ipsa Dei, vt Aureolus & Vasquez interpretantur: tum quia est contra communem expositionem Scholasticorum, in secundo & quarto, præcipue contra S. Thomam I. p. quæst. 58. art. 6. & 7. & quæst. 8. de Veritate art. 16. & 17. Tum quia aduersatur verbis ipsius Augustini, qui citato cap. 7. de Ciuit. Dei sic scribit: *Cognitio creature in seipso decoloratur est, quam cum in Dei sapientia cognoscitur, velut in arte, quæ facta est.* Idem repetit cap. 29. creataram melius videri in Sapientia Dei, tanquam in arte, quæ facta est, quam in seipso; quia illuc clariore, hic obscuro cognitione. Vnde illam appellat cognitionem matutinam, hanc vespertinam. At si de cognitione creaturarum solum secundum esse eminentiale, quod habent in Deo, loqueretur, impropriè dixisset, eam videri in arte Dei, quæ facta est: Nam creatura secundum hoc esse non distinguitur

Aureolus.

364. Secundum fundamentum sumitur ex illo communi modo loquendi Patrum, quo docent, creaturem videri in Verbo: etenim creaturem videre in Verbo, est eas videre in Verbo, tanquam in obiecto primariè cognito, proinde eadem cognitione, quæ videtur Verbum ipsum. Nec rectè aduersarij explicant causaliter, tum quia impropriè explicant Patres, tum propter ipsam particulam IN, quæ formalem non efficientem causam significat. Tum quia non saluant discrimen cognitionis matutinae & vespertinae ab Aug. assignatum; nam semper cognitione creature visæ in propria natura est eiudem rationis, siue causetur ab obiecto per propriam speciem, siue à Deo supplete speciem obiecti.

365. Sed distinguit Aureolus art. 4. duplē cognitionem creaturarum, alteram per proprias causas & principia, alteram originatam

naram à Diuina essentia visa in se ipsa, ut causâ exemplari creaturarum; primam appellat vespertinam, secundam matutinam; quia per hanc non solum cognoscitur quod quid est creature, sed etiam propter quid ipsius creature, quia cognoscitur illa, ut exemplata à prima causa, sicut notitia effectus per causam, est nobilior notitia eiusdem secundum se. Sed contraria, nam tunc notitia effectus per causam est clarius, quando eadem notitia cognoscitur effectus, & causa simul: at quando distinctâ notitiâ cognoscitur causa & effectus, non potest notitia effectus ex hoc capite praeclara, quod supponat cognitionem causæ in eodem intellectu, esse clarius notitia effectus, quæ nullam causæ cognitionem supponit, nam cognitionis effectus non variatur intrinsecè per cognitionem causæ, quem solum connotat in eodem subiecto.

366. Tertium fundamentum sit, quia nulla est repugnans, quin eadem cognitione videatur Deus & creatura in ipso Deo: igitur de facto talis cognitione concedenda est beatis. Consequentia constat, quia visio beata est perfecta participatio visionis increatae: ergo si talis cognitione non repugnat, non est deneganda beatis. Antecedens probo, nam Deus eadem cognitione intuetur se ipsum & creaturas: igitur talis cognitione ex natura sua non repugnat. Nec afferri potest peculiaris ratio, propter quam potius repugnat in creatura, quam in Deo.

367. Dices: repugnat cognitionem simul esse rationem, in qua videatur creatura, & rationem, quam videatur Deus: ergo repugnat eadem cognitione videiri Deum & creaturam simul. Consequentia constat, quia repugnat, aut Deum videiri in cognitione, ut in ratione in qua, aut creaturas non existentes, vel absentes, tanquam ratione qua: nam quidquid est absens, & non existens, non potest per se ipsum terminare notitiam cognoscens. Antecedens probatur, tum quia eadem cognitione simul esset directa respectu Dei, & reflexa respectu creaturarum: tum quia prius terminaretur ad creaturas, quam ad Deum: quia prius terminaretur ad ipsum, ut est expressio imago creaturarum, tum ad Deum, quem beatus cognosceret mediante eadem cognitione, ut expressa imagine creaturarum. Resp. negando antecedens cum Caiet. i. p. q. 12. art. 2. f. aduerte, ubi negat in beatis verbum expressum de Deo, concedit autem de his, quæ videntur in Deo. Et ad primam probationem nego assumptum, nam eadem cognitione, ut exprimit creaturas, est intellectui directa imago creaturarum, ut autem est tendentia ad Deum, est directa notitia ducens intellectum ad ipsum Deum, in se ipso existentem cognoscendum. Nec repugnat eadem cognitionem esse naturalem imaginem, in qua videatur unum, & simul viam, qua tendatur ad aliud: sicut eadem cognitione naturalis angeli est via, qua cognoscit propriam substantiam, & simul abstractiuam imago, in qua cognoscit Deum.

368. Ad posteriorem nego antecedens, nam prius ratione beatus cognoscit Deum, quam suam visionem, & consequenter prius ratione cognoscit Deum, quam creaturas in sua visione expressas: quia Deum cognoscit directè, suam verò visionem quasi reflexè. Maior controvèrsia est de modo, quo creaturas videantur in Deo: de quo sit,

SECTIO XXI.

Quo pacto creaturæ videantur in verbo?

369. Pro explicatione notandum: creaturas videri in verbo, est verbum aliquo modo esse medium videndi creaturas. Porro medium videndi aliud est duplex, unum formale, & est ipsa cognitione, quæ, vel in qua videtur obiectum per illam expressum & representatum; alterum obiectuum, quod cognitum in se, est simul medium & ratio cognoscendi aliud, ob aliquam connexionem, quam habet cum illo; alioqui si nullam haberet cum illo connexionem, non potius diceretur videri in illo, quam cum illo: sicut videntur plura obiecta disparata per eandem speciem expressam ab angelo, aut plura obiecta visibilia per eandem visionem ab oculo corporeo, quæ solum important simultaneitatem concomitantiae; non connexionem aliquam causalem inter se. Cum igitur querimus, an creaturæ videantur in verbo, non querimus, an verbum sit medium formale, quo, vel in quo videatur creaturæ; hoc enim est actus ipsæ creatus visionis gloriose, quo informatus intellectus beati, tendit ad creaturas ipsas cognoscendas; sed, an sit medium obiectuum, quod cognitum in se, sit simul ratio cognoscendi creaturas, non quidem in ipso verbo existentes, sed in se ipsis, secundum proprium esse, quod haberent, si extra verbum existerent: idque propter connexionem, quam habet cum creaturis, vel tanquam causa cum effectis, vel tanquam idea cum ideatis. Ceterum duplamente potest verbum increatum esse medium cognoscendi creaturas, uno modo proximè & immediatè, ut hoc ipso quod cognoscitur in se, sit medium cognoscendi creaturas; alio modo remotè & radicaliter, ut non hoc ipso quod cognoscitur in se, sit medium cognoscendi creaturas, sed hoc tantum exigit connaturaliter, ut causa est, vel idea creaturarum.

370. Præterea cum querimus, an verbum visum in se sit medium videndi creaturas, non querimus, an verbum sit medium cognoscendi creaturas abstractiuè, & sub ratione tantum cōmuni & genericā entis, sed intuitiuè & distinctè secundū proprias rationes & notas vniuersaliusq;. Præsens igitur controvèrsia in eo potissimum versatur, an verbum sive Diuina essentia, ut proximè visa in se ut causa, id est idea creaturarum, sit simul medium ne-

O ccessariō

cessariò ducens intellectum ad intuendas creatureas secùdūm propriūm esse, quod partícipare possunt in se ipsis extra Deum.

*Bonaventura
Richardus.
Durandus.
Capreolus.
Sotus.
Ferrariensis
Molina.
Bannez.
Zumel.
Gonzalez.
Fafolus.
Suarez.
Granadus.
S.Thomas.*

371. PRIMA Sententia affirmsat: est Bonaventura in tertio dist. 14. ar. 2. qu. 1. Richardus in 2. q. 2. Durandi in 4. dist. 49. q. 6. Capreoli quæst. 6. Sotus quæst. 3. a. 3. Ferrar. 3. contra Gent. cap. 56. Molinæ in 1. p. q. 12. art. 8. disp. 5. membro. 1. Bannez, Zumel, Gonsalez, Fafoli, ibidem, Suarez lib. 2. de attributis c. 25. Granadi tom. 1. controversia 1. tract. 6. disp. 1. sec. 5.

Probatur primò Auctoritate S. Doctoris 1. p. q. 12. ar. 8. & 3. contra Gent. c. 56. & q. 8. de veritat. ar. 4. & 5. & alibi affirmantis, creatureas videri in Deo, ut effectus in causa, sicut conclusiones in principio. Nam sicut qui perfectius cognoscit principium, plures cognoscit conclusiones ex eo deducibiles: ita qui altius penetrat causam, perfectiores videt effectus ab ea producibilis; & eadem 1. p. quæst. cit. art. 9. docet, creatureas videri à beatis, non per species ipsarum, sed per ipsam essentiam Dei, eorum intellectui unitam, & q. 8. cit. de veritate a. 5. affirmsat, creatureas videri per eandem speciem, qua Deus ipse videtur, sicut per eandem imaginem videtur imago & imaginatum.

Dionysius.

372. Secundò. Deus cognoscit creatureas in se ipso vt in causa: ergo etiam beati. Consequentia patet, quia cognitione beatorum est exemplata à cognitione Diuina. Antecedens probatur, tum ex Dionysio cap. 7. de Diuinis nominibus, per causam inquit, rerum omnium habet Deus in se omnium rerum anticipatam scientiam. Tū quia hic modus cognoscendi effectus per causam est perfectior, quia non solum cognoscitur effectus, sed etiam connexionis ipsa effectus cum causa.

373. Tertiò. Implicit, intuitiuè cognoscere virtutem productiūam, non cognitis effectibus ab ea producibilibus: ergo implicit beatos intuitiuè cognoscere Dei omnipotentiam, non cognitis effectibus ab ea producibilibus. Antecedens probatur, quia implicit, videri rem in se ipsa, & non videri secundūm essentialēm connexionem, quam habet cum suo termino: sed omnipotētia Dei essentialēm connexionem habet cūm creaturis possibilibus: igitur implicit, cām in se ipsa videri, non vīsūt creaturis.

374. Quartò. Angelus intuendo essentiā alterius Angeli, in ea vider omnes proprietates ab ea fluentes, nec per aliam speciem vider essentiam, per aliam proprietates ab essentia fluentes: ergo & beati vidētes essentiam Dei, in ea vident creatureas ab ea producibiles, nec per aliam speciem vident essentiam, per aliam creatureas ab ea producibiles. Consequentia probatur, quoniam maiorem connexionem habet creature cūm Deo, quam quēuis creatura proprietas cūm propria natura.

375. Quintò. Beati cognoscunt creatureas vt effectus Dei: nequit autem effectus perfectè cognosci, nisi per suam causam, tanquam per rationem formalem cognoscendi: er-

go. Maior constat, alioquin non cognoscerent beati dependentiam creaturearum à Deo. Minor probatur, nam sicut effectus non habet esse nisi per causam, ita nec perfectam cognoscibilitatem nisi per causam, tanquam per rationem formalem cognoscendi. Confirmatur, quia nequit conclusio, vt conclusio perfectè cognosci, nisi per suum principium, tanquam per rationem formalem cognoscendi ergo nequit effectus, vt effectus perfectè cognosci, nisi per suam causam, tanquam per rationem formalem cognoscendi.

376. Sextò, quod creature videantur in Diuina essentia, tanquam ideata in idea probant, tum auctoritate Augustini, sapientem affirmantis, creatureas videri in arte Dei: ars autem Dei sunt ipsæ creaturearum ideæ. Tum ratione sic, Deus per suas ideas distinctè in se ipso exprimit omnes creatureas, secundūm proprias notas vniuersitatisque: ergo qui videt intuitiū Deum, videt distinctè ipsius ideas, atque adeò creatureas in eis distinctè expressas. Antecedens patet, nam Deus per ideas cognoscit distinctè creatureas, vt infra probabimus, cognoscit autem eas in se ipso exprimendo atque obiectuè representando. Consequentia vero probatur, quoniam idea essentiālē connexionem habet cūm ideato: igitur qui videt ideam, necessariò videt ideatum.

Augustinus

377. SECUNDÀ Sententia negat, creatureas videri in Deo, vt in causa, vel idea proximè visa, sed tantum remotè & radicaliter, cādem tamen visione, qua videretur Deus, non autem cādem indiuisibili motione & intelligibilitate, sed diuersa virtualiter. Quæ virtualis diuersitas in hoc consistit, vt quamvis respectu eiusdem numericæ visionis cādem sit entitatiā & realis motio ad Deum, & creatureas, cūm unica sit realis visio, qua beati intuentur Deum, & creatureas in Deo, potest tamen Deus respectu alterius visionis separare cognitionem sui à cognitione creaturearum, & tantum mouere intellectum beati ad visionem sui, non mouendo illum ad visionem creaturearum. Hæc sententia asseritur à Valentia 1. p. q. 12. punto 6. §. Parte secundo. Arrubal. disp. 25. cap. 3. & disput. 26. cap. 4. 5. & 6. & colligitur ex Aliacense in 1. quæst. 2. art. 3. §. His præmissis, afferente creatureas videri in verbo, quia verbum supplet vicem obiecti quoad efficaciam; quæ nihil probabilior est & amplectenda: duas autem habet partes; alteram negatiūam, nempe creatureas non videri in verbo, vt in causa, vel idea proximè visa, cādem indiuisibili motione & intelligibilitate, qua videretur Deus ipse; alteram affirmatiūam, videri nimis cādem creatureas in Deo cādem entitatiā visione, non tamen cādem indiuisibili ac formalī motione & intelligibilitate, qua videretur Deus quod est, eas in verbo videbit in causa radicaliter tantum visa.

*Va'entia.
Arrubal.*

378. Prior pars negatiā sententiae probatur primò ex PP. & Scholasticis affirmantibus,

Augustin.
Concilium
Senonense
Scotis.

cibus, creaturas videri in Deo, tanquam in speculo voluntario, quem loquendi modum virupat Augustinus lib. de videndo Deo, Concilium Senonense, & Scholastici passim. Dicitur autem Deus speculum voluntarium respetu creaturarum, non, ut Scotitae explicant, quia beati per eandem visionem gloriosam inuariata in se, modò poslunt ad has, modò ad illas creaturas in verbo reliquentes aduertere, cùm impossibile sit, eadē visione inuariata ad noua, & noua obiecta aduertere, cùm idem omnino sit ad obiecta aduertere, & obiecta videre; sed dicitur speculum voluntarium respetu ipsius Dei, quia manifestare se protest mentibus beatorum, vt nullam certam ac determinatam creaturam illis simul cùm sua essentia manifestet. Quod fieri nō posset, si eadē indiuisibili motione, qua mouet mētes beatas ad vidēdū se ipsum, simul necessariò moueret ad videndas creaturas in se ipso.

379. Cæterum dicitur Deus speculum creaturarum, quia sicut speculum, præter sui, aliam etiam rerum imagines imprimat in oculum videntis: ita Diuina essentia, præter speciem sui, supplet etiam species creaturarum in intellectu beatorum, cum hoc quadruplici discrimine; primò, quia speculum creatum imprimat species à rebus acceptas; Deus autem supplet species creaturarum, non quas à creaturis accipit, sed quas ipse eminenter continet. 2. Quia diuina essentia non necessariò, vt speculum creatum, sed liberè huius, vel illius creature speciem supplet, modo supra explicato. 3. Ex eo quod speculum creatum non habet intrinsecam cōexionem cum obiectis, quorum species in se ipso recipit, non poslunt propriè dici ea videri ex vi visionis speculi: creaturæ verò, quia connexionem habent cù Deo, tanquam effectus cum causa, propriè dicuntur videri ex vi visionis Dei, vt causa eminentialis earum. 4. Species creaturarum non continentur in Deo formaliter, & distinctè secundum propriam vniuersiusque naturam, vt continentur species rerum sensibiliū in speculo materiali, sed eminenter, & vnitè in una simplicissima formalitate, æquivalente infinitis speciebus creaturarum.

380. Secundò probatur eadem prior pars negativa sententia ratione, hoc pacto. Ad hoc vt obiectum visum in se, sit medium proximè videndi aliud, debet illud formaliter in seipso continer: atqui Deus non formaliter, sed eminenter, vt per se patet, creaturas in se ipso continet: ergo non poterit in se ipso visus esse medium proximè videndi creaturas. Maiorem probo, nam ad hoc, vt obiectum visum in se sit mediū proximè viden- di aliud, debet eadē omnino motione & intelligibilitate, qua mouet potentiam cognoscitiam ad cognoscendum se ipsum, mouere etiam ad cognoscendum aliud: nequit autem obiectum per eandem omnino motionem formalem mouere potentiam ad visionem sui, & alterius à se, nisi illud alterum formaliter contineat in se: ergo. Maior constat, quia vt obiectum visum in se sit simul me-

dium proximè videndi aliud, debet non posse mouere ad visionem sui, quin simul necessariò moueat ad visionem alterius; alioqui si posset mouere ad visionem sui, quin simul necessariò moueret ad visionem alterius, hoc ipso non foret medium proximè, sed tantum remotè videndi aliud. Minor, in qua præsens controuersia versatur, probatur; quia obiectum non mouet ad intuituam cognitionem sui, nisi per concursum obiectuum proprium, assimilatum obiecti vt est in se: sed concursus obiectius proprius, assimilatus Diuinæ essentiæ, vt sic formaliter non est assimilatus creaturarum, secundum proprium & formale esse earum: ergo non est idem indiuisibilis concursus obiectius, quo intellectus beati intelligibiliter mouetur in Deum, & creaturas, sed diuersus ratione est, quo mouetur in Deum, & in creaturas. Maior elucet, cùm nulla intuituua cognition fiat, nisi per proprium concursum assimilatum obiecti, vt est in se. Minorem ostendo: nam eius rei, & perfectionis tantum est concursus obiectius proximè assimilatus, à qua originatur: sed concursus obiectius assimilatus Diuinæ essentiæ, non originatur ab esse formaliter creaturarum, sed tantum ab esse eminentiali earum: igitur non poterit esse assimilatus creaturarum secundum esse formale, sed tantum eminentiale earum. Minor patet. Maior probatur, quia id tantum concursus obiectius proximè repræsentat, à quo accipit esse: cùm per suum esse obiectum repræsentet. Confirmatur, quia si per impossibile visio beata originaretur ab una perfectione Diuina, & non ab alijs, vnam tantum repræsentaret, & non alias.

381. Tertiò ex opposita sententia, sequetur, non posse videri Deum, non visa aliqua creatura in Deo. Consequens est contra ipsosmet aduersarios, fatentes posse videri Deum, nulla visa creatura in Deo. Sequelam probo, quoniam impossibile est, videri Deum, non visa eius omnipotentiam: atqui implicat per aduersarios, videri causam vt causam, non visto aliquo effectu in causa: igitur implicat, videri omnipotentiam, non visto aliquo effectu omnipotentiam. Consequentia claret, quoniam Deus est causa creaturarum per suam omnipotentiam. Maior probatur, quia implicat videri Deum, non visa omni intrinseca perfectione Dei: sed omnipotentia est perfectione intrinseca Dei: ergo implicat videri Deum, non visa eius omnipotentiam.

382. Respondent, implicare videri omnipotentiam Dei, non viss creaturis abstractuè sub ratione entis possibilis, non autem intuituè & distinctè sub ratione talis, vel talis entis, quia ad hoc non sufficit quævis cognitione causæ, sed requiritur notitia sub certa quadam intensione, quā penetretur causa cum connexione ad talem effectum: sicut quævis cognitione principij sufficit ad cognoscendum confuse conclusiones ex eo de-

ducibiles: ad distinctè verò cognoscendam hanc, vel illam conclusionem requiritur cognitio sub certa aliqua intensione.

383. Sed contrà, nam si eadem est intelligibilis motio ad cognoscendam causam & effectum in causa, implicat Deum mouere intellectum beatorum ad intuitiuam notitiam sui, vt causæ creaturarum, & simul non mouere ad intuitiuam notitiam creaturarum, vt effectum in causa. Quemadmodum quia vna & eadem est indiusibilis motio, qua Deus intellectum beati mouet ad intuitiuam cognitionem suæ essentiæ, & personarum simul, implicat mouere illum ad visionem suæ essentiæ, quin simul etiam moueat ad visionem personarum: cùm non minus per aduersarios intelligibilis motio essentiæ, vt causæ creaturarum habeat necessariam connexionem cum creaturis, tanquam cum effectibus, quam intelligibilis motio eiusdem essentiæ necessariam connexionem habeat cum personis, tanquam cum proprijs terminis, & suppositis. Cuius ratio est, quia quando intelligibilis motio tendit indiusibiliter ad utrumque obiectum, ita vt vna non sit separabilis ab alia, tunc eadem omnino cognitione, qua cognoscitur vnum, cognoscitur & alterum; alioqui si vnum cognosci possit intuitiuè, aliud abstractiuè, motio, quæ esset ad vnum, non esset formaliter ad aliud: cùm implicit, vt vna & eadem sit indiusibilis motio ad utrumque, & tamen ad vnum tendat intuitiuè, ad alterum verò abstractiuè: cùm notitia intuitiva, & abstractiva differant penes proprium, & impræsum concursum obiectuum: implicat autem, vt vnum & idem sit concursus obiectivus causæ, & effectus, & tamen respectu causæ sit intuitivus, respectu verò effectus abstractivus: nam hoc ipso ille idem concursus obiectivus, qui esset ad causam, non esset ad effectum.

384. Neque illa maior intensio, quam aduersarij requirunt ad penetrandā perfectiū causam, ad hoc vt in illa videatur intuitiuè effectus, ipsorum intentū probat; tum quia per illam maiorem intensiōnem non cognoscitur aliqua major cōnexio causæ cum effectu, quæ non cognoscetur antea per remissiōnem cognitionem; cùm quidquid se teneat ex parte obiecti, totū cognoscatur per quamcumq; remissiōnem cognitionē: sed tantū addat intensiōrem modum cognoscendi ex parte potentiae. Tum quia ea ipsa cognitione, quæ sufficit ad cognoscendam essentiam Diuinam vt causam sufficiet ad cognoscendas creaturas, vt effectus in ea eminenter contētos. Nam si eadē est indiusibilis motio ad causam & effectum in causa contentum, eadem motio quæ sufficit ad cognoscendam causam vt causam, erit sufficiens ad cognoscendum effectum in tali causa contentum. Neque exemplum ad ductum de principio in ordine ad conclusiones, quidquam probat: nam idē non quævis cognitione principijs sufficit ad cogno-

scendam quamlibet cōclusionem ex eo deducibilem, quia non per quamcunque cognitionem cognoscitur omnis cōnexio, quam principium habet ad suas conclusiones, quia illud non cognoscitur intuitiuè, & per propriam speciem, sicut cognoscitur Diuina essentia, vt causa creaturarum à beatis.

385. Posterior verò pars affirmativa sententia, nempè creaturas videri in Verbo, vt in causa radicaliter & remotè visa, eadem tamen visione, qua videtur Verbum ipsum, licet non eadē indiusibilis motione, sed diuersa virtualliter, qua Verbū ipsum videtur, probatur hoc modo. Quælibet res postulat videri sicut est, cùm omnis visio eō tendat, vt rem representet sicut est in se: sed Deus vt causa eminentialis creaturarum essentiale connexionem habet cum creaturis, tanquam cum terminis suis omnipotentiæ: ergo non solū postulat videri secundū suum esse eminentiale intrinsecum causæ, sed etiam secundū esse formale extrinsecum effectuum: nam etiam hoc esse aliquo modo pertinet ad eis Diuinū, saltem vt terminus extrinsecus ipsius omnipotentiæ. Ergo vt perfectiū videatur ipsum esse eminentiale Diuinę omnipotentiæ, et si nō essentialiter, saltem connaturaliter postulat videri cum effectibus, tanquam cum suis extrinsecis terminis. Videntur autē huiusmodi effectus eadem visione, qua Verbum, quia potest Deus tali concursu obiectivo determinare intellectū beati ad visionem gloriosam, vt simul illū moueat ad visionē sui, & creaturarū; atque ad eō verè & propriè illę dicantur videri in Verbo, vt in obiecto, non quidē proximè, sed radicaliter visa; siquidem ipsum Verbum Diuinum, visibile vt causa, connaturaliter postulat simil videri cum suis effectibus, propter connexionem, quam habet ad illos.

386. Quare dici possunt creaturæ videri in Verbo, vt in obiecto intelligibili mouente, & supplente concursum obiectivum earum; siue in obiecto primariè cognito: cùm enim Deus, sicut in sua entitate, ita & in sua intelligibilitate eminenter contineat esse creaturarum, mouendo intellectum beati per suam intelligentiam ad visionem suæ essentiæ, per eandem simul, non quidem necessariō, sed liberè ad exigentiam tamen obiecti primarij, mouet ad visionem creaturarum, atque ad eō verè ipsæ creaturæ dicentur videri in Verbo, vt in obiecto intelligibili mouente & supplente obiectivum cōcurrsum ipsarum. Iuxta hanc sententiam conciliari potest vtraque præcedens opinio, & multi ex citatis auctoribus, vt prior tantū affirmet de visione creaturarum in verbo radicaliter: posterior solū neget de visione earundem in verbo proximè.

387. Ex dictis deducitur 1. quo pacto in hac nostra sententia, Deus sit speculum voluntarium creaturarum respectu intellectus beatorum: quia nimis manifestando illis suam essentiam, non necessariō, sed liberè manifestat simul cum sua essentia creaturas.

388. 2. Qua ratione etiam in nostra sententia creaturæ videantur in Deo, tanquam effectus

Saluatur
in hac sen-
tentia Pa-
trum a-
xioma.

effectus in causa; nec tantum ut in medio cau-
sali, sed etiam intelligendi formalis, iuxta P.P.
axioma. Saluatur primum. Quia verè creature
per visionem beatam videntur connexæ cum
Deo, tanquam effectus cùm sua causa; licet
non proximè ex vi visionis ipsius Dei, sed ra-
dicaliter, modo suprà explicato. Saluatur se-
cundum, quia ad hoc, ut vnum sit medium for-
male, & non tantum causale videnti aliud, nō
est necesse, vt visum sit medium videnti in se
ipso aliud; nā neque hoc modo videntur per
aduersarios creature in Deo; alioqui deberet
creature formaliter existere in Deo, ut Deus
visus esset medium in se ipso videnti creatu-
ras: quia hoc non solum importat medium
mouendi, sed etiam terminati visionem crea-
turam, ut autem Deus sit medium obiectiu-
m terminandi visionem creaturarum in se ip-
so, oporteret continere formaliter creature
in se ipso: sed sufficit, ut vnum dicatur me-
dium formale videnti aliud, ut propter con-
nexione in ratione intelligibilitatis, funda-
tam in entitate cùm illo, sit medium mouendi
potentiam cādem quidem visione, licet non
cādem indiuisibili motione, ad visionem sui,
& alterius simul; quia cùm nō possit esse me-
dium terminandi, ut probatū est, alioqui de-
beret illud formaliter cōtinere, relinquitur, ut
sit medium mouendi: cùm nullum aliud me-
dium intelligibile, in quo aliud videatur, assi-
gnari possit, nisi aut terminatiuum, aut mo-
tiuum. Quod iterum subdividitur in proxi-
mum, & radicale: sed neque proximum est
absolutè necessarium ad talem modū loquendi
saluandum, quia hic rectè saluari potest, si
moueat cādem visione ad notitiam sui & al-
terius à se, propter connexionem in cādem in-
telligibilitate: nam hanc connexionem in ra-
tione intelligibilitatis formaliter importat
medium intelligendi: sicut medium terminan-
di importat connexionem in ratione for-
malis entitatis. Vnde obiectum, quod non
habet connexionem cum formalis entitate al-
terius, non potest esse medium formale ter-
minandi notitiam alterius.

Cæterum ut sit medium formale in-
telligibiliter mouendi potentiam ad aliud co-
gnoscendum, non est necesse, ut in ratione in-
telligibilitatis conueniat formaliter cum in-
telligibilitate alterius, sed sat est, si conueniat
eminenter. Cuius ratio est, quia intelligibili-
tas non concurrit formaliter, sed effectiū ad
mouendam potentiam: contrà verò termina-
bilitas obiectiva, non effectiū, sed formaliter
concurrit ad notitiam terminandam. Quo fit, ut
medium formale obiectuum ter-
minandi aliud, debeat formaliter continere
illud; medium verò formale obiectuum
mouendi intelligibiliter ad cognoscendum
aliud, non debeat continere formaliter, sed
sufficit, si contineat illud tantum eminenter.
Cæterum dicitur vnum medium formale
obiectuum videnti aliud, quatenus intel-
ligibiliter mouet ad cognitionem illius, pro-
pter formale connexionem in eadem ratio-
ne formalis intelligibilitatis cum illo.

390. Concludo igitur, Deum non esse me-
dium formale videnti creaturas subiectiu-
m respectu intellectus beati; hoc enim præstat
vicio ipsa beata, qua tanquam medio formalis
quo tendit ad videndum Deum in se ipso
existentem; sed obiectum, non termina-
tiuum; nam hoc requirit formalem continen-
tiam creaturarum, sed motiuum, non prox-
imum; quia Deus mouendo intelligibiliter in-
tellectus beatorum ad visionem sui, non ne-
cessariò mouet ad visionem creaturarum, sed
radicale & remotum; quia licet non necessariò,
& essentialiter, tamen liberè & connaturaliter,
ad exigentiam obiecti primarij, simili-
ment mouet ad visionem creaturarum. Ex quo
etiam patet, Deum esse obiectum primarium
visionis beatæ, creature verò obiectum se-
cundarium, quoniam ad visionem sui mouet
principaliter, prius ratione, & independenter
à creaturis ad visionem verò creaturarum mi-
nus principaliter, posterius ratione, & depen-
denter à primario.

391. Dices, ideo beatus vident creature
in suo verbo creato, quia in eo intentionaliter
exprimuntur: at non minus illæ intentionaliter
exprimuntur in ipso verbo increato; ergo si eas vident in suo verbo, quia in eo in-
tentionaliter exprimuntur, eas etiam videbit
in verbo increato, in quo etiam intentiona-
liter exprimuntur. Respond. Distinguendo
maiores, idè beatus vident creature in
suo verbo præcisè, quia in eo intentionaliter
exprimuntur, nego; quia in eo exprimuntur,
tanquam in imagine propria, & à se vitaliter
producta, concedo. Vnde ad minorem, con-
cedo in Deo exprimi intentionaliter omnes
creature, sed non tanquam in imagine pro-
pria, & vitali ipsius beati, sed tantum Dei.
Imago autem vitalis non exprimit imaginatum,
nisi potentiaz, cuius est propria & vitalis
imago. Quia igitur cognitio Diuina est pro-
pria, & vitalis imago solius intellectus in-
creati, illi tantum, & non intellectui creato-
rum imaginatum exprimit, & obiectuè re-
præsentat.

392. Ad primum argumentum oppositæ
sententiae ab autoritate S. Thomæ ductum
Resp. illum explicandum esse de causa re-
motæ & radicali. Neque exemplum de prin-
cipio est ad rem, ut patet ex paulo ante di-
ctis: assertur autem à S. Thoma solium ad
probandum, quod sicut ex perfectiore co-
gnitione principij, noua cognoscitur conclu-
sio: ita ex perfectiore cognitione Dei noua vi-
detur creature; an autem proximè, an verò re-
motè, non definit. Cùm autem excludit species
creaturarum à visione beatifica, excludit
proprias & formales, nō eminentiales & cau-
sales, quæ est ipsa Diuina essentia, quæ non so-
lum est causa eminentialis creaturarum, sed
etiam virtualis species & intelligibilis simi-
litudo earum, quatenus supplere potest in
mentibus beatorum obiectuum concursum
earum: in quo sensu verum est, quod
ipse docet quæst. 8. de ver. per eandem spe-
ciem videri Diuinam essentiam, & creature,

S. Thomas.

nam eadem Diuina essentia est species sui, & creaturarum, virtualiter tantum diuersa. Et in hoc etiam sensu Diuina essentia assimilatur imagini, quæ cognita mouet in cognitionem imaginati, essentialiter quidem abstractiuè, connaturaliter tantum intuitiuè.

393. Ad secundum negandum est, Deum proximè creatures cognoscere in se ipso, ut in causa, sed ut in specie expressa carum; quo pacto illas distinctè & dearticulatè repræsentat quoad omnes proprietates, & singulare naturas earum. Et ad utramq; probationē concedo, Deum cognoscere creatures, ut essentialiter connexas cum sua omnipotentia, tamquam effectus cum sua causa, atq; adeo de illis habere scientiam per causam: nego tamen, hanc scientiam proximè habere per suam essentiam, ut causam, sed ut speciem expressam & intelligibilem similitudinem earum.

394. Ad tertium concedo antecedens de cognitione abstractiuæ, nego de intuitiuæ: nō enim intuitiuæ cognitionis causæ æquiuocæ necessariò infert intuitiuam cognitionem effectus, cum nec effectus æquiuocus formaliter contineatur in causa, nec ipsa intuitiuæ cognitionis causæ sit ipsa intuitiuæ cognitionis effectus, alioqui omnis intuitiuæ cognitionis effectus est intuitiuæ cognitionis effectus, quod falsum est, etiam per aduersarios concedentes, posse beatos videre omnipotentiam Dei, nulla creature in particulari, & intuitiuæ visa, sed tantum in communi, & abstractiuæ. Ad probationem vero antecedentis, concessa maiore, & minore propositione, neganda est consequentia; nam ex eo, quod visa re in se ipsa, debeat videri eius connexio, vel ordo intrinsecus ad terminum, non sequitur, quod intuitiuæ etiam debeat videri eius extrinsecus terminus, cum sit distincta cognitionis intuitiuæ vnius, & alterius: proinde poterit esse intuitiuæ cognitionis vnius & non alterius.

395. Ad quartum nego, angelum per eandem speciem essentiæ formaliter videre naturam & proprietates, sed per eandem ut virtute continentem species proprietatum. Pari modo beati per eandem quidem speciem essentiæ Diuinæ, vident creatures, sed ut virtute continentem species creaturarum.

396. Ad quintum neganda est minor, intellecta de ratione formalis cognoscendi proxima; concedenda de ratione formalis cognoscendi remota & radicali: iuxta quam distinctionem intelligenda est probatio minoris, cum sua confirmatione, si sermo sit de cognitione intuitiuæ, secus si de abstractiuæ: nam abstractiuæ tam effectus in causa, quam conclusio in principio proximè cognoscitur, cum nulla cognitionis causa abstrahere possit ab abstractiuæ cognitione effectus; cum ipsa cognitionis causa, ut causa, sit etiam abstractiuæ cognitionis effectus.

397. Ad sextum, quo probatur, creatures videntur beatis in essentiæ Diuinæ, tanquam ideata in idea, eodem modo negandum est, eas videri in Diuinis ideis proximè & immediatè, sed tantum remotè & mediater. Ete-

nim cum Diuinæ idea non representant proximè & immediatè ideata, nisi intellectui, cuius sunt propriæ ideae, cum non sint representativa ideatorum, nisi per modum vitalium imaginum, vitales autem imagines non representant proximè imaginata, nisi intellectui, cuius sunt vitales imagines, non possunt beatis esse proxima media videndi creatures, cum nequeant esse vitales imagines ipsorum: sunt autem ijs sicut media remota videndi creatures, non quidem motiva, quia ideae non mouent intelligibiliter alienum intellectum ad cognitionem sui, cum sint ipsæ actuales cognitiones rerum, quarum adequatum munus est, determinare formaliter proprium intellectum ad vitalem perceptionem obiectorum; sed terminatiæ non proxima & immediata; quia in illis non continetur formaliter creature, secundum esse reale & naturale ipsarum, sed solum secundum esse intelligibile & intentionale, quod est contineri secundum aliud esse, quam ipsæ habeant in se; sed sunt tantum media terminatiæ remota, quatenus intellectus beatæ proximè determinatus per visionem beatæ ad ipsas ideas Diuinæ & creatures cognoscendas, simul cognoscit intuitiæ ideas & ideata; quod est illa tantum cognoscere concomitanter in ratione mouendi, licet cum aliqua connexione in ratione terminandi. Iuxta hanc responsionem intelligenda est auctoritas August. & ratio adducta. Etenim licet ideae distinctæ expriment ideata, hoc tamen non præstant, nisi intellectui, cuius sunt propriæ ideae; quia non expriment illa per proprium esse naturale eorum, sed per esse intentionale, diuersum ab esse naturali ipsum. Vnde alienum intellectum non terminant, nisi secundum esse intentionale subiectum, non secundum esse naturale ideatorum, quod tantum obiectuæ expriment proprio intellectui, cui tantum comparantur ut vitales imagines, quæ præter sui, imaginatorum etiam esse repræsentant, & expriment.

Augustinus

SECTIO XXII.

An omnes creature in Deo videri possint?

399. PRIMA sententia affirmat, omnes creature tam possibles, quam existentes acti videi in Deo ab anima Christi, non tamen eadem claritate, qua Deus ipse videt. est Magister in 3. dist. 14. Hugonis de Sancto Victore tom. 3. de Sapientia Christi, Altisiodorensis lib. 3. tract. 1. c. 5. Alens. 3. P. q. 13. memb. ultimo. Alberti in 3. dist. 14. art. 1. Bacconi q. 2. a. 4. §. 2. Granadi tom. 1. tract. 6. disp. 1. sec. 6. ubi affirmat de facto infinita possibilia videri ab anima Christi.

Magister
Hugo de S.
Vid.
Altisiodorensis
Alens.
Albert.
Bacconi.
Granadus.

400. SECUNDA Sententia affirmat, videri omnia

Bonaventura
Scotus.
Aureolus.
Gabriel.
Marsilius.
Palatius.
Rubio.

ad Coloss. 2

Ioan. 3.

Durandi.

omnia non actu, sed habitu; idque de facto concedit anima Christi, que videns Verbum, in eo tanquam in speculo successiuè vide potest quidquid videt Verbum ipsum; semper tamen actu finita: est Bonavent. in 3. dist. 14. q. 3. a. 2. Scoti q. 2. §. sed si sita. Aureoli q. 1. in fine. Gab. q. vñica art. 1. concl. 3. Marsilij q. 10. art. 2. p. 2. concl. 3. Palatij disp. 1. Rubionis q. 2 qui etiam concedit, animam Christi actu cognoscere posse infinita. Fundamentum utriusque Sententiae est, quoniam ad Colos. 2. in Christo sunt omnes thesauri Sapientia & Scientia absconditi: non essent autem in Christo omnes thesauri sapientie & scientiae, si ei communicata non esset omnis scientia Dei. Et Ioan. 3. Non est Christo datus spiritus ad mensuram; ergo nec scientia. Quod autem semper videat actu finita patet, quia virtus finita, qualis est potentia intellectu anima Christi, non potest se extendere ad infinita actu.

401. TERTIA Sententia est Durandi in 3. dist. 14. q. 2. & in 4. dist. 49. q. 3. n. 15. assertio, à quo quis beato necessariò videri omnes creaturas possibles, non autem existentes. Fundamentum ipsius est, quia diuina essentia est naturalis causa omnium creaturarum quoad earum quidditates & essentias, non autem quoad existentias: ergo ea visa necessario videntur omnes creaturæ quoad earum quidditates. Antecedens constat, quoniam Deus est causa creaturarum, quoad earum essentias per suam omnipotentiam; est autem earum causa quoad existentias per voluntatem; nam sicut potentia respicit producibile, ita actio productum: sed non est in Dei libertate habere, vel non habere potentiam: est autem in Dei libertate habere, vel non habere actionem: igitur videns Deum, necessariò videt quidquid est ab ipso naturaliter producibile, non autem quidquid est liberè productum. Consequentia probatur, quia qui videt causam necessariò videt vim productuum causæ; hæc autem distinctè videri non potest, non viso distinctè eius termino: atqui terminus diuinae omnipotentiae est omne producibile: igitur visa Dei omnipotentia, necessariò videntur omnes creaturæ quoad earum quidditatem & possibilitem.

402. QVARTA Sententia docet, à nullo intellectu creato videri posse omnes creaturas possibles, posse tamen omnes futuras. Est S. Thomæ 3. p. qu. 10. art. 2. & 3. contra Gent. c. 56. & quæst. 8. de verit. art. 4. Caet. ibidem Ferr. 3. contra Gent. ca. 60. Paludan. in 3. dist. 14. q. 1. in fine, Capr. q. 2. art. 1. & in 4. disp. 49. q. 6. art. 1. Sotii q. 3. a. 3. conclus. 1. Argentinæ in 3. dist. 14. q. 1. art. 3. & in 4. dist. 49. qu. 1. artic. 4. Gonzalez in prima parte q. 12. disputat. 21. num. 21. & omnium Thomistarum, tum 1. p. tum 3. p. quæstione decima, articulo secundo. Fundamentum prioris assertionis est, quoniam cognitione omnium possibilium in Verbo necessariò infert comprehensionem verbi: implicat autem, verbum comprehendendi: igitur & omnes crea-

turas videri in verbo. Fundamentum posterioris assertionis est, quoniam cognitione futurorum nullam secum affert repugnantiam; nam licet sint infinita, omnia tamen continentur intra principium finitum, nempe intra ipsam potentiam intellectuam & volituam creature, à qua successiuè eliciendæ sunt infinitæ cogitationes & volitiones per totam æternitatem: vnde qui tales potentias comprehendit, comprehendit omnes actus, quos illæ sunt elicitorum: ad comprehendendas autem huiusmodi potentias sufficit lumen, & cognitione finita; ergo & ad comprehendendos eorum actus.

403. QUINTA Sententia est Richardi in Richardus. 3. distinct. 14. articulo secundo, quæstione tercia negantis, ab ullo intellectu creato actu videri posse omnes creaturas sive possibles, sive futuras: quæ quoad actualem cognitionem assertur etiam ab auctoribus secundæ sententiae, præter Rubionem. Fundamentum est idem, quod secundæ sententie, nempe nullam potentiam finitam posse se extendere ad actu infinita, sive illa sint infinita possibilia, sive futura. His sententijs recitatis,

404. DICO Primo. Implicat, actu videri omnes Creaturas possibles in verbo. Probatur primò nequecum videri actu omnes creaturæ possibles in verbo, nisi cognitione actu infinita: implicat cognitione creatura actu infinita: ergo & visio omnium creaturarum possibilium in verbo. Minorem suppono ex Philosophia, ex qua suppono omne infinitum creatum categorematicum implicare. Maiorem probo; nam intuitiva cognitione omnium possibilium distinctè exprimeret in se ipsa naturas infinitas perfectiores & perfectiores absque ullo termino: ergo esset infinita. Antecedens patet, quia creaturæ possibles sunt infinitæ, non solum quoad numericam distinctionem, sed etiam quo ad specificam perfectiōnem.

405. Nec refert, quod sint tantum infinitæ syncategorematice; nam sicut re & arguimus ex effectibus syncategorematice infinitis potentiam categorematicam infinitam: ita ex obiectis syncategorematice infinitis, cognitionem categorematicam infinitam: quia sicut nequit potentia finita producere effectus syncategorematice infinitos; ita nec cognitione finita exprimere obiecta syncategorematice infinita. Consequentiā vero probo, quia talis cognitione habet in esse intentionalī, quidquid haberet obiectum ipsum in esse possibili: atqui obiectum in esse possibili habet perfectionem infinitam; ergo & cognitione in esse intentionalī. Maior probatur, quia cum ea cognitione substitutur loco obiecti non existens; (possibilia enim secundum esse creatum, quod possunt participare, non existunt neque in se, vt per se patet, neque in Deo, in quo tantum continentur eminentialiter secundum esse increatum Dei) deberet intentione-

tentionaliter exprimere totam perfectionem obiecti, alioqui non posset intellectus obiectum distincte & intuitu cognoscere, quia nequit intellectus obiectum distincte & intuitu cognoscere, nisi illud habeat intimè prælens, vel in esse reali, vel in esse intentionali: cum autem possibilia non sint intellectui præsentia secundum esse reale, sieri debent præsentia secundum esse intentionale.

406. Neque ex eo, quod hoc esse infinitum cognitionis sit intentionale non arguit infinitam perfectionem in ipsa cognitione: nam hoc esse intentionale est reale ipsi cognitioni, non minus quam quodlibet esse est reale rei cuius est esse; solum enim dicitur intentionale, quia substituitur loco rei, secundum aliud esse, secundum quod aptum est terminare intentionem potentiae. Quo fit, ut qua proportione crescit obiectum repræsentabile in esse reali, crescere debeat cognitione repræsentativa in esse intentionali, velut si obiectum crescat infinitè in esse reali, infinitè crescat oportet cognitione in esse intentionali; et quod esse reale obiecti extiximi debeat per esse intentionale cognitionis. Non est autem necesse, ut crescat in eadem perfectione cum obiecto, nam sèpè obiectum repræsentatum est substantia, cognitione verò repræsentans; accidens; sed fat est, ut crescat proportionaliter in suo genere: Sicut crescente producibili crescit productuum, utrumque in suo ordine. Nec dici potest, ea omnia exprimi sub unica ratione entis, sub qua omnia possibilia sunt finita: nam debent exprimi distincte & dearticulatè singula iuxta proprias naturas ac notas, quo pacto sunt infinita.

407. Nec eadem est ratio de cognitione, qua videmus Deum; quia hæc non est ratio, in qua exprimitur essentia Dei, sed tantum, quæ vitaliter tendimus ad ipsum Deum in se ipso extra nostrum intellectum existentem: vnde non debet esse infinita, quia non debet exprimere obiectum infinitum in se, sed tantum ducere intellectum ad obiectum infinitum in se ipso existens.

Atque hæc ratio non solum probat, implicare cognitionem omnium possibilium in Verbo, sed etiam extra Verbum: Nam hæc ratio implicatam concludit ex infinitate cognitionis simpliciter, quæ sequitur ex intuitu notitia omnium possibilium sive in, sive extra verbum.

408. Secundò probatur assertio, nam ex cognitione omnium possibilium cum proportionali penetratione causæ sequitur comprehensio diuinæ essentiæ: implicat autem comprehensio diuinæ essentiæ: igitur implicat cognitione omnium possibilium in Verbo cum proportionali penetratione causæ. Minorem suppono ex infra probandis: Maiorem ostendo, tum à posteriori, nam ex cognitione infinita extensiù om-

nium possibilium cum proportionali penetratione causæ sequitur cognitione infinita intensiù ipsius causæ: Sed cognitione infinita intensiù causæ creaturarum possibilium, est ipsa comprehensio Dei. ergo. Minor supponit dari non posse perfectiorem cognitionem infinitam quoad intentionem, cum infinita intensio claudat in se omnem cognitionis claritatem: atque adeò, si ex cognitione omnium possibilium in Verbo sequitur cognitione Verbi infinita quoad claritatem, sequitur comprehensio ipsius Verbi. Maiores probo, nam quodlibet possibile visum in Verbo intendit determinatè visionem Verbi: ergo omnia possibilia visa in Verbo intendunt infinitè visionem Verbi. Consequentia eluet, quoniam possibilia sunt abique termino infinita, & calculatio fit in gradibus eiusdem rationis, cum respectu obiecti primarij dari non possint visiones diversæ rationis, cù quod omnes specificentur ab eodem obiecto, & modo tendendi perfectissimo, per modum actus puri in se ipso immediate visibilis. Antecedens probatur, quia sicut quodlibet possibile est determinata natura, & perfectionis essentialis, ita postulat determinatum gradum visionis, ut exprimatur: sed quilibet gradus visionis obiecti secundarij repræsentat intensius & clarius obiectum primarium, quia videtur cum connexione ad primarium, tanquam effectus ad causam. Ergo,

409. Tum à priori hoc pacto. Cognitio toto producibili cum adæquata connexione ad suum productuum, comprehenditur productuum: ergo cognitis omnibus possibilibus cum adæquata connexione ad omnipotentiam Dei, comprehenditur ipsa omnipotentia Dei: sed implicat, comprehendit omnipotentiam Dei, non comprehensa tota substantia: ergo ex cognitione omnium possibilium in verbo sequitur adæquata comprehensio verbi. Prior consequentia patet, quoniam adæquatum productuum creaturarum possibilium est ipsa omnipotentia Dei. Antecedens probo, quia qui cognoscit totum producibile, omnemque modum producibilitatis cum adæquata connexione ad suum productuum, cognoscit illud cum adæquata virtute, quam re ipsa supponit in causa; sed totum producibile creaturarum, cum omni modo producibilitatis earum supponit in Deo actum purum infinitum in omni genere perfectionis: ergo qui distinctè cognoscit omnes creaturas possibles in Deo, cum omni modo, quo illæ sunt producibilis, adæquatè cognoscit virtutem productuum Dei. Maior probatur, nam sicut totum producibile adæquat totum productuum, cum totum esse productuum sit ad suum producibile, ita qui cognoscit totum producibile cum adæquata connexione ad suum productuum, cognoscit adæquatè productuum. Minorem ostendo, nam totum esse possibile creaturarum includit omnem gradum perfectionis absque termini.

termino; includit enim infinitum gradum entis, substantiarum, spiritus, virtutum, sapientiarum, potentiarum, bonitatis, iustitiae, reliquarumque perfectionum, & præterea ex modo, quo hec omnia sunt à Deo producibilia per creationem, supponunt in Deo perfectionem actus puri; igitur totum producibile creaturarum cum omni modo producibilitatis supponit in Deo actum purum infinitum in omni genere perfectionis. Antecedens constat, consequentia probatur, quia omnes gradus producibilis supponi debent in productio: ergo si omnes gradus perfectionis sunt producibilis absque termino, omnes supponi debent actu infiniti, & per modum actus puri in Deo producente.

410. Nec recurriri potest ad virtutem altioris ordinis, quæ finita producere posse infinita inferioris ordinis: nam tunc recurriri potest, quando tota perfectio effectus producibilis contineri potest eminenter in causa: at non tota perfectio creaturarum possibilium contineri potest eminenter in Deo, nam perfectio substantiarum, spiritus, virtutum intellectuum, & cetera eiusmodi nequeunt in Deo contineri eminenter, sed formaliter, et quod non datur perfectior modus continendi has perfectiones, quam formaliter.

411. Quod autem comprehensa omnipotentia Dei, comprehendatur tota substantia Dei, sic demonstrandi, primò, quia impossibile est, comprehendere vnum attributum in Deo, quin totus Deus comprehendatur: ergo impossibile est, comprehendere omnipotentiam Dei, quin totus Deus comprehendatur. Antecedens probo, quia sicut implicat, cognoscere unum attributum, quin totus Deus cognoscatur, ita implicat, comprehendere unum attributum, quin totus Deus comprehendatur: quia sicut se habet cognitio vnius attributi ad cognitionem totius deitatis, ita comprehensionis vnius attributi ad comprehensionem totius deitatis. Cuius ratio est, quia implicat, cognosci unam perfectionem in Deo, quin equaliter intentione & claritate cetera cognoscantur, et quod nequeat intelligibilitas Dei mouere intellectum creatum ad unam perfectionem cognoscendam, quin equaliter moueat ad omnes. Et hoc ideo, quia intelligibilitas obiecti essentialiter fundatur in tota entitate rei. Secundò, quia tota substantia Dei non dicit maiorem perfectionem in ipso Deo, quam dicat ipsa omnipotentia Dei: ergo qui comprehendit omnipotentiam Dei, comprehendit totam substantiam Dei. Consequentia patet. Antecedens probo, nam ex probatis omnipotentia Dei, ut sit productua totius entis creati possibilis, debet esse actus purus infinitus in omni genere perfectionis. Atqui nequit excogitari perfectio maior actu puro infinito in omni genere perfectionis: igitur qui comprehendit omnipotentiam Dei, de necessitate comprehendit totam substantiam Dei, cum nulla maior perfectio cognoscenda sit in ipsa substantia Dei, quæ non sit cognita in ipsa omnipotentiâ Dei, viva cum adæquata connexione ad totum producibile, & ad omnem modum producibilitatis: ergo ex cognitione omnium possibilium in Verbo sequitur comprehensio omnipotentiae, atque ad eum totius substantiarum Dei.

412. Confirmatur, quia qui cognoscit unum creabile cum connexione ad potentiam creativam Dei, debet adæquate cognoscere actu purum, ut causam talis creabilis: ergo qui cognoscit infinita creabilia perfectiora & perfectiora cum eadem connexione ad omnipotentiam Dei, debet cum omnibus possibilibus adæquate cognoscere virtutem causativam omnium possibilium: Sed talis cognitionis est comprehensionis: ergo. Antecedens patet, quia sicut qui intuitetur effectum in causa, debet necessariò intuitu causam ut principium talis effectus: ita qui comprehendit effectum in causa, debet comprehendere causam, ut principium talis effectus; hoc est debet cognoscere illam intentionem & claritatem exigita ab ipsa causa, ut principio talis effectus. Consequentia vero probatur, quia sicut qui comprehendit unum effectum in causa, debet simul cum effectu comprehendere causam, ut principium talis effectus: ita qui comprehendit infinitos effectus in causa, debet simul cum infinitis effectibus comprehendere causam ut principium infinitorum effectuum: Sed Deus non potest esse principium infinitorum effectuum creabilium perfectiorum & perfectiorum, nisi ut actus purus infinitus perfectus; quia sicut se habet creatio ad actu purum, ita infinita creabilia ad infinitatem actus puri. Ergo ex tali cognitione necessariò sequitur penetratio totius actus puri, secundum adæquatam intelligibilitatem ipsius; atque adeo comprehensionis obiecti est, quæ in claritate adæquat intelligibilitatem ipsius obiecti: illa autem cognitionis adæquat in claritate intelligibilitatem obiecti, quæ per connexionem ad omnes effectus, quos potest causa producere, adæquate cognoscit illam.

413. Aliam rationem assignant alii, cur nequeant cognosci omnia possibilia: quia nimirum implicat eadē cognitione, quia cognoscuntur res possibiles, cognosci cognitione ipsam, quia possibilia ipsa cognoscuntur; atque adeo nequeant omnia possibilia cognosci, quia saltem nequit cognosci ipsa cognitionis, quæ deberent possibilia ipsa cognosci. Antecedens probant, quia nequit id, quod est posterius ratione possibile, cognosci per id, quod est ratione prius possibile: sed posterior ratio est possibilis cognitionis, quæ cognoscenda est cognitionis ipsa possibilium, quam ipsamet cognitionis possibilium, cum illa sit reflexa, hæc directa: prior autem possibilis est cognitionis directa, quæ reflexa: quia directa presupponitur ad reflexam. Maior probatur, quia obiectum essentialiter supponitur ad cognitionem; prius enim possibile est obiectum, quæ possibilis sit actio, quæ circa illud versari possit.

414. Sed contraria, quia falsum est antecedens: ad cuius probationem, neganda est maior:

etenim

etenim licet ordine possibilatis prior sit cognitio directa, quām reflexa, sicut ordine existentiae prius exigit directa, quām reflexa; ac proinde nequeat directa cognoscere reflexam existentem, quia ut illam cognosceret ut existentem, deberet ordine naturae presupponere illam existentem, atque adeo prius natura existeret reflexa, quām directa, quod implicat, cūm reflexa ordine naturae essentia-liter supponat directam, tamquam obiectum, circa quod versari debeat: tamen non repugnat, directam existentem cognoscere reflexam ut possibilem: quia ut sic reflexa presupponitur ad directam existentem. Vnde posset intellectus creatus comprehendendo ac penetrando perfecte se ipsum, cognoscere nō solum propriam substantiam, & intellectum iam existentes, sed etiam infinitas cognitiones reflexas possibles, quas posset successuē elicere, si aliunde non implicaret: ergo ex hoc capite nō implicat, cognosci omnia possibilia.

415. Obiecties primò. Deus est productius creaturarum per potentiam, ut virtualiter distinctam à reliquis attributis: ergo ut productius non includit formaliter reliquias perfectiones: igitur comprehensa omnipotencia, non debet necessariò comprehendendi tota essentia, quę constituitur ex reliquis etiam attributis. Resp. prīmò negando antecedens, est enim Deus productius infinitarū creaturarum, ut actus purus infinitus in omni genere perfectionis; ac proinde ut virtute includens omnes perfectiones: nam id totum formaliter & virtualiter dicit productiuum, quod essentialiter supponit producibile; nam omne, quod supponit producibile, formaliter & explicitè, requiritur in productiuo: sed totum ens creatum producibile essentia-liter supponit actum purum infinitum in omnigenere perfectionis; dicitur autem potentia Dei attributum virtute distinctum à reliquis, non quatenus est conceptibilis, ut contentia omnium possibilium, sed quatenus est ratio proximè executus suos effectus: sic enim omnes perfectiones diuinæ, necessariae ad productionem totius entis possibilis, concipiuntur sub vnica ratione formalis potentiae executricis. Ex cognitione autem intuitiua creaturarum in Verbo non solum cognoscitur potentia Dei, ut formaliter executiva, sed etiam ut virtualiter contentiva carundem; est autem virtualiter contentiva creaturarum, ut actus purus infinitus in omnigenere perfectionis.

416. Secundò distinguendum est primum consequens: non includit omnipotencia reliquias perfectiones formaliter, nego; nō includit virtualiter, concedo. Ad comprehendenda autem reliqua attributa simul cū ipsa omnipotencia Dei in se ipsa comprehensa, sufficit si illa includantur in omnipotencia Dei formaliter, etiam si non includantur virtualiter. Ratio est, quia sicut virtualis distinctio vnius attributi ab alio non impedit, quo minus, si intuitiuē cognoscatur vnum, intuitiuē etiam cognoscatur alterum; ita nec impediet,

quo minus si comprehendatur vnum, comprehendatur & alterum. Cuius ratio est, quia virtualis distinctio solum impedit explicitam cognitionem alterius in ordine ad cognitionem abstractiuā, non autē in ordine ad cognitionem intuitiuā, quę ad rem fertur, prout est in se.

417. Obiecties secundò, per cognitionem omnium possibilium in Verbo nō videretur perfectius Deus, quām de facto videatur, à quolibet beato, cūm nulla maior perfectio videretur in Deo per cognitionem omnium possibilium, quę de facto à quolibet beato non videatur; sed de facto à nullo beato comprehenditur: ergo nēc per cognitionem omnium possibilium comprehendenderetur. Res. Distinguendo Maiorē: non videretur Deus perfectius ex parte obiecti, concedo: non videretur perfectius ex parte modi cognoscendi, nego: Nam hoc ipso, quod penetratetur ut causa omnium possibilium, videretur ea claritate & intentione, quā exigit obiectum ipsum: quia verò comprehensio non consistit tantum in cognitione extensiua omnium perfectionum, quę sunt in obiecto, sed etiā in cognitione intensiua, & in claritate adæquata intelligibiliati ipsius obiecti, idēc talis cognitionis est comprehensio, esto nullam nouam perfectionem manifestaret ex parte obiecti.

418. Obiecties tertīo. Adhuc Deus visus in ordine ad omnes creature possibilis, est perfectius visibilis in se ipso: ergo visio omnium possibilium in Verbo non infert formaliter comprehensionem Dei. Consequentia constat, quia comprehensio est adæquata cognitionis obiecti, qua maior ab obiecto exigi non possit. Antecedens probo, quia sicut Deus productione omnium possibilium non adæquatur in esse, ita neque visione eorumdem adæquatur in cognosci. Respond. Nego antecedens: & ad probationem concedo, possibilius secundū esse, quod dicunt in se, non adæquare ipsum esse Dei; quia illud est creatum, hoc increatū; nego tamen non adæquare Deū secundū illud esse, quod necessariò supponunt in causa, quia ut sic inuoluunt totum esse Dei: cū enim possibilia nullam dicant limitationē, neque in obiectis producibilius, neque in modo producendi, non possunt contineri, nisi in causa, quę sit actus purus infinitè perfectus: & quia illa cognita in Deo, necessariò cognoscuntur cum connectione ad tale esse cauſatiuum, repugnat cognosci omnia, & non cognosci adæquate Deum, ut cauſatiuum earum.

419. Obiecties quartò. cognitionis, quę non sufficit ad penetrandas omnes perfectiones obiecti, non sufficit ad comprehensionem obiecti: sed cognitionis omnium possibilium in verbo non sufficit ad penetrandam potentiam generatiuam ad intra, triplicem hypostasiū relativam, & reliquias perfectiones incommunicabiles ad extra: ergo cognitionis omnium possibilium in verbo non sufficit ad comprehensionem Dei. Minor probatur, nam ex via cognitionis effectus in causa, id tantum per se cognoscitnr

cognoscitur de causa, quod effectus ipse supponit formaliter in causa, quoniam id tantum cognoscitur de causa, quod effectus cognitus formaliter indicat de causa: sed possibilia nullā perfectionem ex supradictis per se supponunt formaliter in Deo. Confirmatur. Nā etiam si Deus non esset productius ad intra, subsistens in tribus personis & incommunicabilis ad extra, adhuc esset productius creaturarum, quia nulla ex his perfectionibus per se requiritur ad potentiam productiuam creaturarum.

420. Respondeatur. Negando minorem, quoniam per eandem perfectionem Deus est productius infinitarum creaturarū ad extra, & diuinarum personarum ad intra. Est enim productius infinitarum creaturarū ad extra, vt actus purus infinitus in omni genere perfectionis: sed per eandem perfectionem actus puri infiniti in omni genere perfectionis, est productius diuinarum personarum ad intra, & incommunicabilis ad extra: igitur cognitionis, quae sufficit ad comprehendendum Deū, vt productius infinitarum creaturarū ad extra, erit sufficiens ad comprehendendum eundem, vt productiuam ad intra, & incommunicabilem ad extra. Cōsequentia cōstat, quia si perfectio est eadē formaliter, nec est maior in ordine ad unum terminum, quā in ordine ad alium, eadem claritas & intensio cognitionis, quae sufficit ad comprehendendam illam in ordine ad unum, sufficit ad comprehendendam eadē in ordine ad alium. Antecedens probo, nam Deus est productius infinitarum creaturarum ad extra, vt actus purus illimitatus in gradu substantiae, virtutis intellectus, sapientiae &c. Sed vt illimitatus in eodem gradu substantiae, virtutis intellectus, sapientiae &c. Est productius ad intra, & incommunicabilis ad extra, cū nequeat alia maior perfectio, quā hæc excogitari: ergo.

421. Ad probationem minoris, neganda est Minor: etenim quemadmodum omnia possibilia per se & formaliter supponunt actum purum infinitum in omni genere perfectionis absolute; ita per se supponunt incommunicabilitatem ad extra, & potentiam productiuam ad intra, quæ radicatur in ipsa natura absoluta. Perfectiones vero relatiæ, eti per se non supponantur à potentia productiva creaturarum, tamen cognitionis, quæ sufficit ad comprehendendam naturam cū omnibus suis perfectionibus absolutis, erit sufficiens ad comprehendendas perfectiones relatiæ; tum quia hæc formaliter includuntur in illa; non potest autem in Deo comprehendendi una perfectio, quin simul comprehendantur reliquæ in ea formaliter inclusæ. Tum quia cognitionis, quæ sufficit ad comprehendendam perfectionem maiorem, sufficit ad comprehendendam perfectiōnem minorem, in maiore formaliter inclusam: atqui natura cum suis perfectionibus absolutis in Deo est perfectio maior, quā sunt ipsæ perfectiones relatiæ: igitur cognitionis, quæ sufficit ad comprehendendam

naturam cum omnibus suis perfectionibus absolutis, erit sufficiens ad comprehendendas relations, in natura diuina formaliter inclusas.

422. Ad Confirmationem, vel hypothesis supponit, in eo caly Deum non esse productiuum ad intra, & incommunicabilem ad extra defectu alicuius perfectionis absolute, & defectu eiusdem perfectionis, neque erit productius infinitarum creaturarum ad extra, quia per eandem perfectionem actus puri, infiniti in omni genere perfectionis est productius infinitarum creaturarum ad extra, & diuinarum personarum ad intra, & incommunicabilis ad extra: si defectu perfectionis relatiæ, adhuc tunc maneret comprehensio naturæ absolute, quæ sat esset ad comprehendendas relations si essent. Lege Sanctum Thomam quæstione secunda, de potentia, articulo sexto, vbi docet, potentiam generatiuam ad intra, & creativam ad extra non differre in se, sed tantum penes diuersos respectus ad diuersos terminos.

s Thomas.

423. Obiectio quintæ. Comprehensio non solum debet exprimere omnes perfectiones obiecti, sed ea claritate & intensio, qua exigit: sed beatus videns in verbo omnia possibilia, tametsi exprimeret omnes perfectiones Dei, non tamen exprimeret ea claritate, qua exigit obiectum, nam adhuc Deus exigeret videri claritate increata, quæ se ipsum intuetur. Respondeatur. Negando minorem, quia cū eas exprimeret claritate infinita, non posset eas clarius exprime, quia in claritate infinita clauditur omnis claritas possibilis. Ad probationem nego, Deum à se ipso videri clariore cognitione, quā infinita. Nec ratio increati facit ad comprehensionem, nisi faciat ad maiorem claritatem, ad maiorem autem claritatem supra infinitam facere non potest, quoniam ad infinitam claritatem maior addi non potest, alioquin illa non esset infinita, vt ex Philosophia suppono.

424. Obiectio sextæ. Cognitione comprehensionis exprimit obiectum sub omni habitudine ad terminum: sed cognitione possibilium in verbo non exprimeret Deum, nisi sub habitudine ad creaturas, non autem sub habitudine ad diuinas personas. Resp. Negando minorem, repugnat quippe Deum exprimi, ut adæquatam causam omnium creaturarum, & simul etiam non exprimi, vt adæquatum principium diuinarum personarum, & consequenter sub omni habitudine. Nam habitudo, quam Deus dicit ad increatas personas fundatur in eadem perfectione actus puri, quæ adæquatæ comprehendit per cognitionem omnium possibilium in verbo, vt si quis comprehendenderet virtutem equiuocam causam in ordine ad omnes suos effectus, comprehendenderet etiam vniuocam virtutem in ordine ad vniuocam communicationem sui, quia per eandem omnino virtutem causa est æquiuocè productua omnium suorum effectuum, &

vniuoce

vniuersitatem communicativa sui. Licet igitur ex cognitione omnium possibilium in verbo, formaliter tantum sequeretur adaequata cognitio Dei, ut causae creaturarum, per se tamen consequenter sequeretur etiam cognitio Dei, ut principij diuinorum personarum, quia utraque habitudo fundatur in eadem individuali perfectione actus puri, infiniti in omni genere perfectionis, quae ex cognitione omnium possibilium in verbo adaequatè cognoscetur. Addo, quod, ut saepe diximus, implicat Deum in se ipso comprehendendi secundum unam perfectionem, & non secundum aliam; cum una essentialiter includatur in alia: unde sicut non potest una cognosci sine alia, ita nec comprehendendi sine alia.

425. *Obiectus* septimò. Id tantum penetratur de principio, quod formaliter cognoscitur ex vi termini; id autem tantum cognoscitur ex vi termini, quod per se supponit terminus: sed possibilia per se tantum supponunt potentiam creativam in Deo: igitur haec tantum penetratur ex vi cognitionis omnium possibilium. Confirmatur: quia id tantum per se cognoscitur ex vi termini, sine quo ipse terminus cognosci non potest: atqui sine sola potentia creativa cognosci nequeunt creabilia: igitur absque illa tantum haec cognosci non possunt. Respondetur maiorem tantum esse veram de cognitione extra verbum, in qua id tantum relucet de causa, quod per se manifestat effectus; quia cum tota ratio cognoscendi principium sit effectus, non potest plus de principio cognosci, quam effectus ipse ostendit; non autem esse veram de cognitione in verbo; in qua, quia proxima ratio cognoscendi principium non est effectus, sed cognitio ipsa principij essentialiter originata à tota entitate rei, implicat de principio intuitiù cognoscere unam rationem, non cognitis reliquis in eodem principio essentialiter inclusis. Eodem modo respondendum est ad Confirmat. nam creabilia solum cognosci possunt absque alijs attributis & perfectionibus diuinis extra verbum, non autem in verbo, in quo radicalis saltem causa videndi est ipsum verbum.

426. Dico 2. Implicat etiam habitu videri omnia possibilia in verbo. Fundamentum est, quia vel hic habitus esset ipsa visio Dei, quae modò has, modò illas creature successivè representaret beato, posita tantum noua aduertentia ex parte beati, ut sentiunt Scotus, & Rubio; vel principium aliquod, quod per modum actus primi esset proxime, & completere determinatum potentiae ad intelligenda singula possibilia: vtroque modo implicat: ergo. Implicat primo modo: quoniam implicat, visionem actu informare potentiam, & non reddere illam actu videntem omnia, quae per eam representantur. Nā visio essentialiter postulat influxum potentiae vitalis cum sit actualis motio ipsius ad obiectum percipiendum: ergo implicat ut sit actualis visio omnium possibilium, & non

omnia actu videri à potentia: quoniam, ut fit actualis visio omnium, essentialiter postulat vitalem motionem ipsius potentiae ad omnia: igitur implicat, non videri omnia; cum idem omnino sit, videre omnia, & vitaliter moueri ad omnia. Vnde falsum est intellectum per nouam aduertentiam modò hoc, modò illud obiectum videre in ipsa visione expressum; cum nec aduertentia mutari possit, non mutata visione; nec visio confutari sine adaequata aduertentia potentiae, est enim aduertentia ipsamet actualis, vitalisque motio potentiae ad obiectum, quam motionem essentialiter postulat visio.

427. Implicat secundo modo, quia tale principium necessariò foret infinitum, nam virtute continet infinita obiecta, quorum species, & obiectuum influxum suppleret. Nec recurrir potest ad virtutem finitam altioris ordinis; nam hęc respectu omnium possibilium implicat, quia non datur ordo creatus, quisit supra omnia possibilia, cum omne creatum claudatur intra obiectum possibilium, extra quod non datur altior ordo, præter diuinum. Explico: nam talis ordo non excederet supernaturalem creatum: atqui hic continetur sub obiecto possibilium intra quae continentur etiam effectus supernaturales: igitur non potest dari ordo creatus superior omnibus possibilibus: ergo nec virtus finita superioris ordinis, eminenter continens infinita ordinis inferioris.

428. DICES. Potest intellectus finitus successivè intelligere infinita possibilia; ergo & habitus, qui sit determinatus ad eadem infinita successivè intelligenda. Resp. negando consequentiam, quoniam intellectus est, potens intelligere infinita per modum causæ remotæ, & vniuersalis; habitus vero per modum causæ proximæ & particularis. Quarum hoc est discriben, quod illa non debet continere effectum, nisi tantum sub ratione generica intelligendi, quę eadem est respectu omnium intelligibilium; haec sub ratione specifica obiecti intelligibilis, quę propterea continere debet specificos concursus omnium obiectorum: quę si sint infinita, infinitam supponunt perfectionem in principio proxime determinante, quippe cum determinare debet ad singulas rationes specificas obiectorum, non ad aliquam tantum communem rationem entis.

429. Dico tertio. Implicat cognitio actu exprimens infinita individua distincte & distincte sive in, sive extra verbum. Est Bonavent. Rich. Scotti, Gabrieli locis supradicti. Fundamentum est, quia nequit species exprimere infinita, quin ipsa sit etiam infinita: implicat autem species infinita, ut ex Philosophia suppono: ergo & species actu exprimunt infinita. Maiorem probo, quia species expressa debet actu continere in suo esse intentionali, quidquid obiectum continet in suo esse naturali: ergo si obiectum in suo esse naturali est infinitum, tria species in suo esse intentionali erit infinita. Antecedens constat, quoniam

Scotus.
Rubio.

Bonavent.
Richardus.
Scotus.
Gabriel.

niam species expressa substituitur loco obiecti, unde debet illud continere quoad totum esse; alioquin in eo, in quo illud non contineret, non exprimeret cognoscenti. Consequentia vero probatur, quoniam totum esse naturale obiecti supponitur adaequatè expressum in ipso esse intentionalis speciei: igitur si illud est infinitum, etiam hoc erit infinitum.

430. Confir. Si infinita individua actu simul existerent omnia secundum esse naturale, essent actu infinita secundum esse naturale: ergo si actu simul existerent omnia secundum esse intentionale, essent actu infinita secundum esse intentionale: sed actu simul existerent omnia secundum esse intentionale in specie expressa distincte exprimente singula secundum proprias notas individuales vniuersi cuiusque. Antecedens patet. Consequentia probatur, quia esse intentionale speciei adaequatè responderet esse naturali obiecti.

431. Obijcties. Hæc sententia derogat prærogatiæ Christi: igitur non est admittenda. Antecedens probo, quia ad Christum tanquam ad Iudicem omnium, & saluatorem animarum spectat, cognoscere omnes cogitationem beatorum, quam damnatorum in æternum futuras, in ipso Verbo: atqui haec sunt infinitæ, cum careant termino: ergo. Resp. negando Antecedens: ad cuius probationem, distinguendum est de cogitationibus quoad speciem, vel quoad numerum: & quidem cogitationes (id est de volitionibus) quoad speciem omnes in verbo cognosci à Christo, eadē cognitione, qua cognoscitur Deus ipse; quia omnes istæ finitæ sunt: cogitationes vero, volitionesq; quoad numerum usque ad diem Iudicij extiterunt omnes pariter in verbo cognosci à Christo, quia omnes istæ finitæ sunt, & actu iudicari debent à Christo; proinde actu omnes cognosci debet, antequam judicentur, ut sua cuique poena vel præmium assignetur: reliquias autem in æternum futuras habitu tantum simul omnes cognosci per scientiam infusam; actu vero quas & quot Christus ipse voluerit, semper tamen finitas.

432. Dico 4. Non implicat, infinita individua cognosci posse habitu. Est communis contra Richardum. Fundamentum est, quia habitus non infinitatur ex continentia infinitorum individuorum, sicut infinitatus actus: igitur poterit continere infinita individua. Consequentia constat, nam ratio, cur implicaret estet ipsius infinitas, quæ ex continentia infinitorum individuorum lequeretur: ergo si hæc non sequitur, non est cur implicet. Antecedens probo, quoniam habitus non debet continere actus, ad quos inclinat, secundum perfectionem numericam, sed solum secundum perfectionem specificam: hæc autem respectu omnium individuorum sub eadem specie contentorum est una & eadem: ergo habitus non infinitatur ex continentia infinitorum individuorum. Maior probatur, quia habitus non debet continere actus, nisi per modum potentie proximè compleat tantum quoad rationem specificam, ut continet re-

liquæ causæ secundæ suos effectus ad quorum individuationem, ut ex Philosophia suppono proximè complentur per generalem concursum primæ causæ. Actus vero, quia individua perfectione obiecti continere debet per modum formæ, ipsum formaliter constituentis, non autem per modum principij naturaliter tantum exigentis, non poterit non infinitari ex infinita continentia infinitorum individuorum distincte expressorum. Hinc inferatur discriminus inter habitum continentem actus specificè & individualiter: nam ille continere debet specificam perfectionem actus proximè & formaliter, hic individualiter, perfectio eiusdem actus remotè tantum & in potentia. Quo sit, ut si actus infiniti proximè sub habitu contecti, sint specie diuersi, habitus ipse infinitus sit oportet: secus si actus sub habitu contenti, sint tantum individualiter distincti.

433. Ad fundamentum primæ & secundæ sententiae. Resp. Primum locum intelligi de sapientia & scientia increata, quæ competit Christo per communicationem idiomatum, constat ex ratione, quam Paulus subdit, quia, *Ad Colos. 2* inquit, *in ipso inhabitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter*: Secundum vero de Spiritu sancto dato Christo substantialiter; is enim non est datus Christo ad mensuram, sed secundum plenitudinem Divinitatis, inhabitantis in Christo substantialiter.

434. Ad fundamentum secunde, nego consequentiam, quoniam Deus non est causa uniuersa, sed & quoqua creaturarum. Unde ea via non est ratio videndi creaturas. Ad Confirm. nego Minorem, potest enim distincte videri causa, abstractiue tantum viso termino. Ad fundatorem quartæ quoad posteriorem partem assertionis, quæ tantum est contra nos, patet ex dictis: Nam ipsa intentionalis infinitas, quam necessariò aduehit cognitione ipsa distincte exprimuntur secundum proprias individuationes vniuersi cuiusque, nequeunt omnes representari cognitione finita.

SECTIO XXII.

Quæcreaturas ex vi visionis Dei de facto videant Beati in Verbo?

435. Hactenus disputatum est, quid de posibili à beatis videri possit in Verbo, nunc quid de facto videant ex vi visionis eiusdem Verbi. Præcipua difficultas, est de futuris, quæ pertinere dicuntur ad statum vniuersi cuiusque beati: sunt autem hec omnia illa, quæ connexionem aliquam habent cum ipso statu beati, vel quia immediate pertinent ad ipsum, ut pote quorum fidem habuit in via; vel quia pertinent ad eos, quorum beatus ipse curam gessit in vita, aut qui eius implorat auxilium.

436. PRIMA sententia Capreoli in quarto, Dicit. 49. quæst. 6. artic. 1. in fine, Sotiquest. 3. artic. 3. concl. 10. Ferrarensis 3. contra Gen-

*Capreolus
sotius.
Ferrarien.*

Richardus

Tom. I. De Deo.

Ptes c.

Caietanus.
Molina.
Gonzalez.
Suarez.

tes c. 59. §. sed remanet. Caiet. 2.2. qu. 83. art. 4.
Ad secundum. Molinae 1. p. qu. 12. art. 8. Disp. 5.
membr. 6 & D. 6. Gonzalez Disp. 33. sect. 1.
Suar. lib. 2. de attributis c. 28. affirmantium, à
quouis beato in Verbo videri omnia futura,
que ad ipsius statum quoquo modo pertinet:
& hoc vel in ipso beatitudinis exordio, vel
successu temporis, ut res ipsæ que ad beatos
spectant, successu existunt, vt Ferrar. Mo-
lina. & Gonzalez D. 31. nu. 20. opinatur, sine
ulla tamen mutatione obiecti primarij, per so-
lam variationem obiecti secundarij.

S. Thomas.

437. Probat primò Auctoritate S. Th. 2.
2. q. 83. ar. 4. ad secundum & 3. p. q. 10. a. 2. &
q. 8 de Veritate a. 4. ad 12. in quorum I. docet,
beatos cognoscere in verbo petitiones nostras
ad eos corde, aut voce directas, in secundo o-
mpia que ad ipsos pertinent; in tertio angelos
in Verbo cognoscere omnia, que ipsorum of-
ficio committuntur.

Conc. Se-
nonesse.

438. Secundò, Auctoritate Concilij Seno-
nenis afferentis, quidquid beatorum interest
in speculo Diuinitatis illucescere. Tertiò, ra-
tione, quia ad consumatam beatitudinem
spectat, non solum videre Deum, sed in ipso
ea omnia, que ad statū vniuersitatisque spectat.

Durandus.
Caiet.
Aureolus.
Vasquez.

439. SECUNDA sententia est Duran. in 3.
Dist. 14. q. 2. & in 4. Dist. 49. q. 3. nu. 18. Caiet.
3. p. q. 10. a. 2. Aureoli quodlibeto 10. a. 3. Vas.
1. p. D. 50. c. 9 & omnium, qui putat, nullam
creaturem videri eadem visione, que videtur
Verbum, negantum illum futurum videri in
Verbo formaliter, sed tantum causaliter per
distinctam cognitionem. Fundamentum Caiet.
est, quia sequeretur, interdum plura futura vi-
deri ab eo, qui pauciora haberet merita, si ni-
mirum plura ad ipsius statū pertinerent, quam
ad statum alterius, maiora habentis merita: sed
quod plures videntur creature in Deo, eò per-
fectius videtur Deus, quia quod plures effectus
videntur in causa, eò perfectius videtur causa:
ergo perfectius videtur Deum, qui pauciora
haberet merita: ergo visio beata non corre-
spondet meritis.

440. Dico 1. Eò plura possibilia vident bea-
ti in Verbo, quod perfectius vident Verbum.
Fundamentum est, quia possibilia sunt termi-
ni necessarii connexi cum Diuina omnipot-
entia: sed quod perfectius videtur potentia, eò
saltē connaturaliter plures videntur effec-
tus eiusdem potentiae: igitur quod perfectius
videtur Deus, eò plura possibilia videntur in
Deo. Confir. quia possibilia non sunt de ijs,
que possunt per orationes sanctorum aliter se
habere; ergo non spectant ad peculiarem statu-
m beatorum, sed ad essentiale & commu-
nem rationem beatitudinis.

441. Dico 2. Non omnes beati vident in
Verbo formaliter omnia futura, que ad eo-
rum statum pertinent, sed aliqua solum videt
causaliter per peculiares reuelationes extra
Verbum. Fundamentum est, quia multa futu-
ra pertinet ad statum beatorum, que ab ipsiis
non cognoscuntur: igitur non omnia, que ad
ipsorum statum pertinent, videntur in Verbo.
Consequentia conflat, quia si videntur in

Verbo, deberent omnia simul in principio
ipso beatitudinis videri, cum non possit bea-
titudo successu variari circa obiectum se-
cundarium, quin varietur circa primarium:
quia cum non videatur secundarium, nisi cum
connexione ad primarium, tanquam effectus
cum causa non possunt successu videri secu-
daria, nisi successu videndo perfectius & in-
& intensius primarium. Absurdum autem est,
variari visione beatam circa obiectum prima-
rium, cum illa sit quædam participatio beatitudo-
nis in creatuæ, que mensuratur æternitate.
Anteced. probo. I. ex Danielis 10. vbi, vt ex Dan. 10.
prophetæ verbis colligitur, ignorabat angelus
Persarum, que Persis suæ curæ commissis, ex
Diuina dispositione ventura essent, cum ta-
men hec ad officium angelii custodis maximè
pertineant.

442. Secundo de die iudicij Matth. 24. ne-
mo scit, neque angeli Dei, cum tamen hunc scire

Matth. 14

pertinet ad statum cuiusque beati Pontificis,
cui demandata est cura totius Ecclesiæ mil-
itantis. Tertiò, si preces fusæ vel fundendæ vi-
derentur à beatis initio beatitudinis, iam nunc
viderentur preces, quas fusuri sunt iusti in die
iudicij ad superandas persecutions Antichri-
sti. Quartò, ex Dion. de Cæl. Hier. c. 7. Ange-
li inferiores illuminantur à superioribus, &
sanè etiam in ijs, que ad eorum officium perti-
nent, vt communiter docent Theologici: itur
non omnia, que ad singulorum statum spe-
ctant, beati inspiciunt in Verbo.

Dionysius.

443. Dico 3. Omnia, que hic habitu fidei
credimus, videbimus formaliter in verbo, uno
excepto die iudicij. Indicat hoc Paulus 1. Cor. 13.
Cor. 13. Videmus inquit, nac per speculum in ani-
mate, tunc autem facie ad faciem; nec non Aug. 5. August.

20. de Ciuit. Dei c. 21. Sed quid, inquit, nisi Deus,
& omnia illa, que nac nos videmus, credentes au-
tem pro modulo capacitatibus humanis. Supple, vi-
debimus; De his etiā explicatur Greg. 4. Dial. 33. Quid est, inquit, quod non videant qui vide-
tem omnia vident? non enim loquitur de omni-
bus scibiliibus, sed de his tantum, que scienda
sunt: quem locum explicat S. Thomas 1. p. q. 5. Thomas.
12. a. 8. ad 1. quantum ad sufficientiam obiecti.

444. Fundamentum est, quia præmiū, quo-

ad tieri potest, respōdere debet merito, & he-
reditas adoptioni: sed habitus fidei datur hic

aut tanquam meritum adultis, aut per se an-

nexus adoptioni, vt paruulis: ergo visio beata,

que vel est præmium adultis, vel hereditas

paruulis, proportionari debet fidei, vt videlicet

ad ea omnia exprimenda se extendat vi-

sio in patria, ad que credenda se extendebet

fides in via.

445. Confirmatur, nam haec præcipue cu-

piunt vident beati in verbo quorum obscurā

notitiā habuerūt in via. Hinc sequitur, que-
milibet beatum contemplari in verbo totum

hunc mundum, quoad præciptas partes ip-

sius, & peculiarem ordinem vniuersi; quod

docet S. Thom. 1. p. qu. 12. art. 8. ad quar-

5. Thomas

tum & 3. contra Gent. c. 59. nam vnum ex cre-

ditis est hoc vniuersum quoad corporeas, &

incorporeas substantias a summo opifice Deo

certo

certo tempore conditum.

446. DICO 4. Vnusquisque beatus in diuina essentia videt quidquid spectat ad ordinem & seriem suæ prædestinationis; vi cuius vniusquisque vider & charitatem, qua Deus ab æterno duxit ipsum prædestinavit, & modum, quem in tempore tenuit ad illum vocandum iustificandumque; & media omnia tam naturalia, quam supernaturalia, quæ in singulis occasionibus à principio ad finem usque, ad hunc effectum consequendum, adhibuit, illum excitando, ad fidem vocando, iustificando, ad bonum promouendo, à malo præseruando, impedimenta tollendo, occasionses preparando, suam demum ipsius felicitatem & gloriam, qui est terminus & finis prædestinationis, in Deo ipso videbit, iuxta gradum & perfectionem, quam Deus ab æterno prædefiniuit. Fundamentum est, quia totum hoc per se exigitur à pio desiderio sanctorum, & veluti integrans unum obiectum beatitudinis, quatenus perfectius cognoscitur increate illa bonitas, quæ tam magnificè se gessit cum suis creaturis: quanvis non sit necesse, vt S. Thomas 3. contra Gentes cap. 59. in fine adnotauit, ut in Verbo prædestinationem aliorum cognoscamus.

S. Thomas.
Caeteranus.

447. Ad primum argumentum primæ sententiae responder Caeteranus citatus in 3. p. S. Thomæ, intelligendum esse de visione Verbi causaliter, non formaliter, quia ex visione Verbi causaliter notitia eorum, quæ ad statutum vniuersiusque beati spectant: est enim iure connaturalitatis debitum, vt videns Deum, simul videat ea, quæ cum statu ipsius sunt aliquo modo connexa. Quod autem non omnia videantur in Verbo formaliter, constat ex assertione secunda, vnde primus & tertius locus intelligitur causaliter, alioqui non posset S. Thomas negare, preces, quas futuri sunt Iusti in die Iudicij, nunc videri à beatis in Verbo, & consequenter ipsum diem Iudicij, contra expressam Christi auctoritatem. Secundus vero intelligitur formaliter solum quantum ad ea, quæ spectant ad seriem propriæ prædestinationis, & notitiam mysteriorum fidei.

Vasquez ad Concilium.

448. Ad secundum in primis citatum Cōcilium Prouinciale tantum est, & nondum confirmatum auctoritate Pontificis, vt testatur Vasquez Disput. 50. cap. 5. in fine. Secundò explicari potest causaliter, quia sicut speculum per species, quas ab obiectis impressas recipit, ostendere potest alia distincta à se: ita Deus per virtutem producendi creaturem, quam habet à se, manifestare potest omnia beatis, non tamen necessariò, vt speculum, sed liberè; quod pròpterea speculum voluntarium nuncupatur. Atque ex his patet etiam ad rationem.

SECTIO XXIV.

Vnde oriatur ut hæ potius creature, quam aliae in Deo videantur?

449. NOTA questionem hanc, non esse de causa formalí, nam hæc est talis visio numero, quæ ita repræsentat has creaturem, vt ex sua individua ratione nequeat repræsentare alias; nec de causa morali, que sunt merita & status vniuersiusque beati; nec de physica efficiente remota, quæ est voluntas Dei, decernentis hæc potius, quam illa obiecta beato manifestare; sed de physica efficiente proxima, quæ duplex esse potest, aut lumen gloriæ, aut Diuina essentia, vt suppletiva est per seipsum immediatè speciei impressæ creaturem.

450. PRIMA sententia id proximè refert in voluntatem Dei, modò has, modò illas creaturem beato manifestantis: est Bonavent. in tertio dist. 14. articulo 2. quæst. 3. Scoti quæst. 2. §. Sed ista. Fundamentum est, quia Diuina essentia vnitur intellectui beatorum vt speculum voluntarium: ergo quod hæc vel illa obiecta per visionem beatis manifestentur, proximè prouenit ex Dei essentia, hæc potius quam illa beatis manifestare volentis.

Fonauent.
Scotus.

451. SECUNDA sententia id reducit ad lumen gloriæ magis aut minus intensum: Est Richardi in 3. dist. 14. articulo 2. q. 3. Ca-preoli in 4. dist. 49. quæst. 6. art. 3. ad obiecta Aureoli §. dicitur 7. Caet. 3. p. q. 10. art. 2. Bannez & Zumel 1. p. q. 12. art. 8. Molinge Disp. 5. memb. 1. Valentia puncto 6. Val-quez Disp. 50. c. 9. Probatur primò auctoritate S. Doctoris 1. p. q. 12. ar. 8. docentis, eo plures effectus in Deo videri, quod perfectius ipsius essentia videtur: & ad tertium, multiudo, inquit, cognitorum in Deo consequitur modum videndi ipsum magis vel minus perfectum. Secundò, ratione, quia quod lumen gloriæ est intensius, vel remissius, eò magis vel minus perfectè repræsentat obiectum primarium: sed quod magis vel minus perfectè repræsentat obiectum primarium, eò plura vel pauciora repræsentat obiecta secundaria: ergo repræsentatio plurium vel pauciorum creaturem in Deo oritur ex intensiore, vel remissiore lumine gloriæ.

Richardus.
Capreolus.
Aureolus.
Caeteran.
Bannez.
Zumel.
Molina.
Valentia.
Vazquez.
S. Thomas.

452. TERTIA sententia id tribuit luminis individualiter diuerso: purat enim hæc sententia, intra eamdem speciem luminis dari plura individualiter diuersa, quorum unum sit exiguum vnius, & non alterius creature: est Suarez. 2. de attributis diuinis c. 26. & 3. p. toto. 1. Disp. 26. lect. 3. §. Ex his ergo, Granad. 1. p. tomo 1. tractat. 5. Disp. 12. Gonsalez 1. p. Disp. 31. num. 17. qui id solum affirmat de creaturis existentibus, nam de possibilibus sentit cum auctoribus primæ sententiae. Probatur primò, quia hæc diuersa individualitas luminum non implicat, & melius saluat prætentem difficultatem: ergo est alterenda;

Suarez.
Granadus.
Gonzalez.

Secundò quoniam hanc diuersitatem individualem cogimus ad mittere in alijs qualitatibus, vnde species repräsentantes duo individua plus differunt, quam duæ species eiusdem individui: & charitas, quæ est in me, magis inclinat ad amorem mei & meorum, quam charitas, quæ est in te: & è contra:igitur & lumen, quod est in Petro, magis inclinat ad notitiam eorum, quæ spectant ad Petrum, quam quæ spectant ad alios.

453. QVARTA sententia id proximè refert ad concursum diuine essentiæ supplementis vicem speciei creatæ, & nullo modo ad lumen. Est Arrubalis 1. p. Disput. 26. Machin. Disput. 19. sectione 5. Fundamentum est, quia lumen est habitus, habitus autem extenditur ad omnia obiecta materialia, in quibus reperitur ratio obiecti formalis specificantis habitum: sed in qualibet creatura in Deo visa est ratio obiecti formalis specificantis lumen: ergo lumen extendi potest ad quilibet creaturam in Deo; visibilem. Maior constat. Minor assumpta patet, quia ratio obiecti formalis adæquatur habitui: ergo extenditur ad omnia, ad quæ extenditur habitus ipse. Minor subsumpta probatur, quia ratio formalis specificans lumen gloriae est diuina essentia, ut exemplar creaturarum: quilibet autem creatura visibilis in Deo est est quædam participatio ipsius: ergo quilibet creatura participat rationem formalem obiecti specificantis lumen.

Sententia Auctoris.

454. PORXIMA causa, ex qua oritur expressio huius, aut illius creaturæ, non est diuina essentia vna intelle&ui beatorum vt speculum voluntarium; neque vt species expresa, aut impressa creaturarum, neque vt est liberum decretum harum, vel illarum creaturarum; sed est ipsum lumen gloriae, quatenus est quædam participatio intelligibilis similitudinis, quam Deus habet de creaturis. Fundamentum prioris est, quia nequit variari visio circa obiectum secundarium, quin varietur circa primarium; absurdum autem est, variari circa obiectum primarium, alioqui visio diuine essentiæ non esset stabilis & firma, eadem inuariata perseverans per totam æternitatem: ergo. Maiorem probo, quia obiectum secundarium nequit exprimi visione beata, nisi connexum cum primario, tanquam effectus cum causa: ergo nequit cognosci, nisi dependenter à cognitione primarij, tanquam causa vi eiusdem visionis cognitæ: igitur nequit variari visio circa obiectum secundarium, quin varietur circa primarium. Antecedens patet, nam hoc est formaliter videre creaturas in Verbo, videre illas vi eiusdem visionis, qua videtur Verbum, cum eo tanquam cum ea sua connexas. Prior Consequentia elucet. Posterior probatur, quia si vi eiusdem visionis, quæ videtur obiectum secundarium, videtur eam prima-

rium, nequit variari visio circa secundarium, quin varietur circa primarium. Confirmatur, quia visio creaturarum in Verbo, & quilibet gradus ipsius originatur à lumine gloriae: sed lumen gloriae non tendit in secundarium. nisi dependenter à primario, tanquam à medio formalis, & ratione saltem remotè cognoscendi secundarium. Ergo nec visio ipsa, aut quiuis gradus ipsius exprimere poterit secundarium, nisi dependenter à primario: quia nequit actus aliter ad obiectum tendere, quam tendat eius habitus.

455. Nec satisfacit Molina dicens, hanc variationem in obiecto secundario fieri posse peculiari influxu Dei, variante visionem circa secundarium, & non circa primarium. Quia aut vi talis influxus creatura, quæ de nouo cognoscitur, videtur in Verbo; & sic vi talis influxus magis cognoscitur Verbum; & consequenter augetur cognitione ipsa Verbi: aut nos videtur in Verbo, & sic non cognoscitur visione beatifica.

Molina.
456. Nec dici potest, quod licet creatura, quæ vi talis influxus de nouo cognoscitur, non cognoscatur in Verbo, adhuc tamen illam videri in Verbo, quatenus videtur eadem visione concomitante, quæ videtur Verbum. Quia aut hoc significat, videri distincta cognitione, coniuncta tamen in eodem intellectu cum cognitione Verbi; & hoc non sat est, vt dicatur videri in verbo, alioqui omnia, quæ beati vident extra Verbum, dicarentur videri in Verbo: aut eadem cognitione, qua videtur Verbum per peculiarem tantum gradum visionis à Deo productum, identificatum cum eadem visione Verbi, quo tantum repræsentetur noua creatura, absque vlla variatione visionis Verbi. Et neque hoc dici potest, tum quia cum hic gradus sit longè diuersæ nature ac speciei à ceteris gradibus visionis beatæ, non erit aptus integrare simul cum illis vnam numero qualitatem; vnde potius manebit in intellectu beati, vt distincta cognitione, à cognitione beata: tum quia esto posset cum visione beata identificari, adhuc dici non posset quod creatura, quæ vi talis gradus identificati, cum visione beata videretur, videri in Verbo plusquam dici possint in Verbo videri reliquæ, quæ ab eodem intellectu beato videntur extra Verbum, nam perinde est, illam videri per cognitionem distinctam, ac per cognitionem identificatam, dum non videatur connexa cum Verbo, tanquam effectus cum causa intuitu cognita: nam ex hoc accipit creatura nouam perfectionem obiectuum, quam non habet vila sine tali connexione; ac proinde non habet vt sic visa id, per quod formaliter distinguitur à cognitione extra Verbum. Nec sufficit quod videatur connexa cum Verbo vi alterius gradus eiusdem visionis: sicut nec sufficit, quod videatur connexa cum Verbo vi alterius cognitionis omnino distinctæ: quoniam perinde est. Quod sic probo, nam siue talis cognitione sit partialiter siue totaliter distincta, non communicat creaturæ hoc modo cogni-

August.

cognitae obiectuam claritatem, quae est conexio ipsius cum diuina essentia tanquam cum causa vi eiusdem gradus cognitæ; merito cuius ab Augustino dicitur cognosci cognitione matutina.

457. DICES, Poteſt viſio beata variari circa obiectum primarium, quin varietur circa ſecundarium: ergo poterit variari circa ſecundarium, quin varietur circa primarium. Conſequentia probatur, quia non minus uno eodemque indiuiſibili actu repræſentatur vnum, quām aliud: igitur non eſt major ratio, quin poſſit variari circa vnum, quām circa aliud. Antecedens oſtendo, quia poteſt viſio glorioſa intendi & remitti circa obiectum primarium, quin intendatur, remittatur, aut extenſatur circa ſecundarium; poteſt enim viſio exprimere duas creaturas in Verbo augeri, vel remitti circa Verbum, abſque eo, quod augearit, remittatur aut extenſatur circa creaturas. Aſſumptum probo, nam poteſt videri obiectum primarium, nullo viſo obiecto ſecundario: igitur poterit clariuſ videri primarium abſque eo, quod clariuſ aut extenſius videatur ſecundarium: quia ſi cognitio primaria eſt indepenſens à cognitione obiecti ſecundarij, etiam clarior cognitio primaria erit indepenſens à clariore cognitione ſecundarij.

458. Resp. Negando Conſequentiam: etenim cū in mea lenientia diuina eſſentia in ſe ipſa viſa, non ſit proxima & formalis, ſed tantum remota & radicalis cauſa videndi creatures, poterit ipſa videri, quin vla in ea videantur creatures, & conſequenter etiam clariuſ & intenſiuſ, quin clariuſ & intenſiuſ, extenſiuſ veſtantur creatures, ut reſte probat argumentum: & amplius ſic explico. Nam intenſior cognitio circa idem obiectum, eſt producſio nouæ cognitionis circa illud, niſi quod non appellatur noua cognitio, quia ſupponit aliam circa idem obiectum, cum qua integrat vnam: ſicut intenſio lucis, eſt producſio nouæ lucis, ex eo autem tantum non appellatur noua lux, quia ſupponit aliam cum qua integrat vnam lucem maiorem, aliqui ſi ea ipſa intenſior cognitio, quæ produceta eſt ſecundo loco, producta fuſiſet primo, eſſet noua cognitio. Igitur ſi prima cognitio potuit tendere ad Verbum, abſque eo, quod tenderet ad creatures, poterit & ſecunda, cū ſecunda non diſferat à prima, niſi ſola poſterioritate naturæ, aut durationis: nam eadem, quæ eſt ſecunda potuit eſſe prima, & contraria.

459. Idem argumentum ab oponente, probat, non poſſe intendi, aut remitti cognitionem obiecti ſecundarij; quin intendatur aut remittatur cognitio obiecti primarij: quia ſicut nullum obiectum ſecundarium videri poteſt in Verbo, niſi dependenter à cognitione Verbi, ita nec intenſius, aut remiſſius videri, niſi dependenter ab intenſione, aut remiſſione cognitionis Verbi. Et ratio diſcriminis eſt, quoniam viſio creatures cognitæ in Verbo pendet eſſentialiter à viſione Verbi: viſio autem Verbi non niſi tantum connaturaliter pendet à viſione creatures, & hoc ideo,

quia in viſione glorioſa creatures non videntur in ſe, ſed in Verbo, tanquam in cauſa & medio priuis viſo. Cauſa autem etiam intuitiue viſa abſtrahere poteſt ab intuitiua notitia effectus: effectus autem, vt viſibilis in cauſa, abſtrahere non poteſt à viſione cauſe, cū hoc ipsum formaliter importet effectus viſibilis in cauſa. Conſirmatur: quia Diuina eſſentia eſt medium, à quo formaliter ſpecificatur cognitio creatures in Verbo; creatures autem ſunt tantum obiectum materiale connexum cum formalis: ſed implicat, eſſe cognitionem ſine ſuo medio formalis actu cogniti: non implicat autem cognitio ſine obiecto materiali connexo cum formalis: igitur non implicat cognitio Verbi ſine cognitione creatures, implicat autem cognitio creatures in Verbo ſine cognitione ipius Verbi actu cogniti vi eiusdem cognitionis, qua cognoscuntur creatures in Verbo. Ex his patet ad probationem Conſequentiæ, nam licet eodem indiuiſibili actu repræſentetur obiectum primarium & ſecundarium, tamen ſecundarium repræſentatur cum eſſentiali connexione ad primarium, primarium verò non niſi cum naturali connexione ad ſecundarium.

461. Cæterum, quod eſt valde notandum, cū dicitur remitti poſte viſionem circa obiectum primarium, non remiſſa circa ſecundarium, non eſt intelligendum de remiſſione illius gradus viſionis, qui ex indiuidua ſu ratione tendit ad vtrumque obiectum, quia ſicut ille per eumdem indiuiſibilem obiectum reſpicit vtrumque, ita remitti nequit circa vnum, quin neceſſariò remittatur circa aliud: ſed intelligendum eſt de remiſſione illius dumtaxat gradus intenſionis, qui in eadem viſione eliciti potest circa obiectum primarium independenter à ſecundario: quia ſicut ille non reſpicit ſecundarium, & diſtinguitur à reliquis gradibus, ita remitti poteſt, abſque eo, quod remittantur reliqui gradus, qui ſe extenſunt ad obiectum ſecundarium.

462. Inſtabis. Verbum eſt ratio videndi creatures: ergo implicat intenſiuſ videri verbum, quin ſimil intenſiuſ videantur creatures, cū tota ratio videndi creatures ſit Verbum in ſeipſo viſum. Resp. Diſtinguendo antecedens. Verbum eſt ratio videndi creatures proxima & formalis, nego, remota & radicalis, concedo. Proxiما enim & formalis ratio videndi creatures eſt ipſam viſio creatures, quæ non implicat, vt ſit remiſſior circa creatures, intenſior verò circa Verbum. Ad probationem, nego Verbum eſte totam ratio nem videndi creatures, ſed tantum remotam & radicalem.

453. Secundum, Nempe quod proxima cauſa videndi has velillas creatures, non ſit Diuina eſſentia vniu intellectui beatorum vt species expreſſa creatures, probatur; quoniam species expreſſa non repræſentat obiecta, quæ exprimit, niſi intellectui, cuius eſt expreſſa species & vitalis imago.

atque species expressa increata non potest vni-
ri intellectui beatorum, vt species expressa &
vitalis imago ipsius, sed tantum ut obiectum
extrinsecum: obiectum autem, ut extrinsecè
vnitum potentia, non manifestat illi nisi se-
ipsum, & ea quæ in sciplo formaliter continet.
Cum igitur creaturæ non contineantur for-
maliter, sed tantum eminentialiter & inten-
tionaliter in specie expressa increata, non po-
terit beato esse proxima ratio videndi crea-
turæ. At adde quod etiamsi in ea beatus cerne-
re posset creaturas, adhuc illa non posset esse
proxima causa, hæc potius quam illa obiecta
videndi: quia cum in ea exprimantur omnia,
non esset maior ratio cur hæc potius quam
alia beatus videret: Vnde oportet assignare
aliam causam, quæ proximus determinaret
intellectum beati ad hæc potius, quam ad illa
obiecta videndi.

464. Tertium. Quod neque sit diuina es-
sentialia, vt species impressa creaturarum, sic o-
stendo. Diuina essentialia non est immediata &
proxima causa determinandi intellectum beatu-
m ad notitiam sui: ergo multò minus est
proxima & immediata causa determinan-
di eundem ad notitiam creaturarum. Con-
sequens patet, quia Deus non determinat
ad notitiam creaturarum, nisi prædetermina-
ndo ad notitiam sui, tanquam ad obiectum
primarium: igitur si non est proxima causa
determinandi ad notitiam sui, neque erit pro-
xima causa determinandi ad notitiam crea-
turarum, ad quarum notitiam determinat
mediante notitia sui, tanquam medijs formalijs
specificantis ipsam notitiam creaturarum.
Antecedens probo, quia lumen gloriæ non
solum est participatio luminis in creaturam
se ex parte intellectus, sed etiam diuinæ
essentialiæ tenentis se ex parte obiecti: ergo non
solum compleat intellectum beati per modum
potentia, sed etiam proximè determinat illum
per modum obiecti: ergo non diuina essen-
tia, sed lumen erit proxima & immediata
causa determinandi intellectum beati ad vi-
sionem sui atque adeo ad visionem crea-
turarum.

465. Quartum, quod neque sit liberum de-
cretum Dei, constat primò, quia liberum de-
cretum Dei non est causa possibilium; hæc
enim præsupponuntur ad liberum decretum
Dei, virtute omnipotentiae diuinæ, vi cuius
necessariò, & antecedenter ad liberam volun-
tatem Dei res dicuntur possibilis, ergo
saltē proxima causa videndi possibilia non
potest esse liberum decretum Dei. Secundò
nec potest esse proxima causa videndi futura,
tum quia illa non continet in se formaliter:
tum quia non foret maior ratio, cur hæc
potius manifestaret, quam illa. Vnde neces-
sariò recurrendum esset ad aliam causam, quæ
proximiùs intellectum beati determinaret
ad hæc potius futura cognoscenda, quam ad
alia.

466. Quintum quod proxima & immedia-
ta causa videndi has potius creaturas, quam il-
las sit ipsum lumen gloriæ, probatur, quoniam

lumen gloriæ, vt ex dictis constat, non solum
est participatio intellectus diuini, vt cognos-
citur, sed etiam essentialia diuinæ, vt intelligi-
bilibus suis tanquam obiecti primarij, & crea-
turam, tamquam obiecti secundarij. Vnde
quà participatio est intellectus diuini, com-
plet intellectum beati per modum potentia, cumque proximè habilem reddit, vt possit
ulterius obiectiuè determinari ad visionem
Dei, & creaturarum in Deo: quà participatio
est Diuinæ essentialia, vt est obiectum intelligi-
bile, & primariò determinatum ad sui co-
gnitionem, proximè potentiam beati deter-
minat ad visionem Dei, & simul reddit illam
connaturaliter exigentem determinationem
creaturarum in Verbo: quà tandem participatio
est intelligibilis atque eminentialis spe-
ciei creaturarum, ultimò intellectum beati
determinat ad has, vel illas creaturas in Ver-
bo intuendas: nam vt sic est intelligibilis at-
que eminentialis species harum vel illarum
creaturarum in Verbo videndarum. Totum
hoc constat ex dictis de lumine gloriæ: quia
nimur possibile est lumen, quod omnes
istas perfectiones participet: ergo connaturali-
us ponit: ergo de facto est ponendum, in
antecedente nulla est repugnantia: prior Con-
sequens est evidens: nam illud lumen est cō-
naturalius, quod potentiam beati proximè
determinat ad omnia ea, ad quæ beatus eget
determinatione. Posterior vero probatur,
quoniam Deus, quæ eius est perfectissima
prudentia, semper id facit, quod magis con-
ducit ad connaturaliorem modum operandi
creatüræ. Pro maiore declaratione presentis
difficultatis, & facilitiori solutione opposito-
rum argumentorum sit,

SECTIO XXV.

*An quodlibet lumen gloriæ inclinet in
intellectum beati ad quascumque
creaturas in Deo cognoscendas?*

467. PRIMA sententia affirmat. Est Arru-
balis & Machin. supra cit. Funda-
mentum est, quia quilibet habitus inclinat ad
omnia obiecta materialia contenta sub for-
malib; sed omnes creature sunt obiecta mate-
rialia contenta sub diuina essentialia tanquam
sub obiecto formalib; ergo lumen gloriæ incli-
nat ad cognoscendas omnes creature in di-
uina essentialia tanquam obiecta materialia sub
formalib;. Maior constat primò in reliquis ha-
bitibus supernaturalibus: etenim habitus fi-
dei inclinat ad credenda omnia reuelata propter
auctoritatem Dei, tanquam propter ra-
tionem formalem; spes ad speranda omnia
sperabilia propter promissionem Diuinam;
charitas ad diligenda omnia bona creata
propter bonitatem Increatam, & sic de
reliquis. Secundò quia in quolibet obiecto
materialis

materiali reperitur ratio obiecti formalis: sed in quoconque reperitur ratio obiecti formalis ad illud per se inclinat habitus, quia habitus ad totum illud inclinat per se, à quo specificatur; specificatur autem à tota ratione formalis aequalata, igitur per se inclinat ad omnem, quod participat rationem formalem. Minor verò probatur, quia obiectum formale luminis gloriae est diuina essentia, ut exemplar & causa creaturarū: omnes autem creature sunt participationes & effectus diuinæ essentiae: igitur omnes creature sunt obiecta materialia, participantes diuinam essentiam ut obiectum formale luminis.

468. SECUNDAM sententit negat, quæ communior est: magna tamen eget explicatione; multū enim interest de quo lumine disputatur, an de eo, quod de facto est, an de eo quod possibile est: & an specata tantum intrinseca natura luminis, an etiam ut subest potentia Dei? Pro quorum omnium explicatione,

469. DICO 1. Nullum de facto lumen inclinat vel ad alias creature, quām quarum de facto est repräsentatiū, vel ad intensius remissiusve Deum cognoscendum, quām de facto sit ipsum intensum. Fundamentum est, quia lumen gloriosum non minus est necessaria causa respectu repräsentationis creaturarum, quarum est intelligibilis species, quām respectu cognitionis Dei, cuius est intellexualis participatio: igitur nec inclinat ad alias creature quām quas de facto repräsentat, nec ad intensius remissiusve Deum cognoscendum, quām de facto cognoscit. Antecedens patet, quia lumen nec est principium liberum in se, nec ad operandum pendet à principio libero, sed est causa mērē necessaria in operando, antevertens omnem librum consensum beati. Cuius ratio est, quia cū lumen gloria sit proximum principium nostrę beatitudinis, qui est actus necessarius, necessariò enim appetimus beatitudinem, ipsum etiam principium debuit esse necessarium & independens à libertate creature. Consequens verò probatur, quia quando causa necessaria non pendet in sui applicacione ab aliquo principio libero, agit secundum ultimum posse suę virtutis, cū non sit major ratio, cur potius ad tantam, & non ad maiorem, aut minorem intentionem se applicet: ergo nullam relinquit in subiecto indifferientiam, vel ad alias repräsentationes creaturarum, vel ad maiorem claritatem circa Deum: omnis quippe indifferētia, cū sit potentia ad vteriorem actum, supponit virtutem operatiuam nondum ultimò explicatam. Confirmatur: quia implicat, formam relinquere subiectum indifferens ad vteriorem effectum formalem: ergo & lumen gloriae ad vteriorem actum perfectiore. Consequens patet, quia non minus lumen gloriae est determinatum ad suum actum producendum, quām forma ad suum effectum formalem præstandum.

470. Major difficultas est, an quodlibet lumen gloriae non solum de facto sit determin-

natum ad talēm creaturarum repräsentatiōnem, & ad talēm tantamq; claritatis intentionem, sed etiam ad hanc numero creaturarum & Dei visionem, ita ut neque sit indifferens ad aliam numero visionem eiusdem speciei & perfectionis eliciendam: & quidem si proposita quæstio intelligatur de determinatione extrinseca, quia nimirum Deus præter hunc numero concursum, quo cum lumine influit ad hanc numero visionem, nullum alium obrulit ad alias numero visiones eliciendas, res est facilis, quia cūm quilibet causa secunda determinetur ad hunc numero effectum, per hunc numero Dei concursum, ut ex Philosophia suppono, hoc ipso, quo Deus determinat hunc numero concursum, & omnem alium negat, censetur causa ab extrinseco determinata ad hunc numero effectum. At maior difficultas est, de determinatione intrinseca: cuius dubitandi ratio est, quia non appareat, qua ratione possit lumen gloriae ab intrinseco aliquo principio, seu differentia determinari ad hanc potius numero visionem, quām ad aliam eiusdem omnino perfectionis & claritatis. Nam dupl. citer potest aliquod principium, ad hunc numero effectum ab intrinseco determinari, uno modo propter infinitatem termini producendi, quo pacto principium generatum in Patre, ob infinitatem termini producendi, non potest nisi vnum numero Verbum gignere: sicut nec principium spiratum, nisi vnum numero amorem: infinitas enim termini producti postulat, vt tota perfectio, quæ produci posset dispersa in pluribus, producatur in uno. Verum hic modus repugnat creature, quæ suapte natura limitata est & finita. Alio modo determinari posset per aliquam differentiam intrinsecam, per quam principium ipsum exigeret hunc potius numero concursum, quām alium: & in hoc est cardo præsentis difficultatis, quia cū omnes numerici concursus sint tantum diuersi homogenei, non videtur assignabilis differentia, quæ potius hunc exigat numero concursum, quām alium: siquidem exigentia huius præ alio supponit aliquam diuersitatem inter hunc & alium; alioqui non esset maior ratio, cur potius exigeret hunc, quām alium. His tamen non obstantibus,

471. DICO 2. Non repugnat lumen ab intrinseco determinatum ad hanc numero visionem, & consequenter tale de facto ponendum est. Primum probo, quia non repugnat talem differentiam individualē dari, quæ hunc potius numero concursum exigat, quām alium: ergo non repugnat lumen ab intrinseco determinatum ad hanc numero visionem. Consequens claret. Antecedens ostendo, quia sicut datur differentia specifica exigens hunc specie concursum, & differentia heterogenea individualis exigens hunc numero heterogeneum concursum: ita non repugnat differentia homogenea exigens hunc numero homogeneum concursum. Cuius ratio à priori est, quia tales concursus non sunt ita ho-

mogenet, ut non habeant aliquam differentiam inter se, alioqui non essent duo, sed unus numero concursus replicatus: vbi enim est aliqua distinctio, aliquam differentiam intercedere oportet, cum omnis distinctio fundetur in aliqua diversitate.

472. Secundum facile probatur, quia tale lumen est connaturalius principium visionis beatæ; igitur ut tale de facto est ponendum. Consequentia constat, quia respectu talis visionis debemus connaturaliora principia ponere; tum quia est perfecta participatio visionis increatae: tum quia est suprema & perfectissima felicitas creaturæ rationalis. Antecedens probo, quia illud est connaturalius principium, quod est magis determinatum potentiæ ad actum elicendum; nam quod est magis determinatum, est magis perfectum & completum potentiæ in ordine ad actum, quia quantum minus relinquit de indifferentia & indeterminatione, tanto magis ponit de perfectione & complemento: sed lumen ab intrinseco determinatum ad unum numero visionem elicendam est magis determinatum potientiæ; quia non solum determinat illam ad talem actum in specie, sed etiam ad talem actum in individuo. Atque ex his patet ad rationem dubitandi.

473. Dico 3. Possibile est lumen, quod sit plurium creaturarum representatiuum in Verbo, & minus cognoscituum Verbi; neccnon lumen, quod sit paucorum creaturarum representatiuum in Verbo, & magis cognoscituum Verbi: non est tamen possibile lumen, quod sit intensius cognoscituum creaturarum, quam Verbi. Fundamentum primæ assertoris est, quia potest lumen quatenus est species intelligibilis creaturarum, plures creaturas in Verbo representare remissius; quam lumen pauciores in eodem Verbo creaturas representans; igitur possibile est lumen, quod plures creaturas representet in Verbo, & minus intense Verbum cognoscatur: & è contra. Consequentia constat, quia intensio cognitionis circa Verbum non crescit formaliter ex cognitione extensiu creaturarum, sed solum ex cognitione intensiu earundem; crescit enim ex multiplicatione graduum cognitionis creaturarum, è quod nequeū tales gradus multiplicari circa obiectum secundarium, quia multiplicentur circa primarium, cum quilibet gradus obiecti secundarij sit etiam obiecti primarij tanquam obiecti formalis, à quo specificatur: implicat autem, dari aliquem gradum cognitionis, qui non sit specificatus à suo obiecto formal, non minus quam implicet, dari rem absque propria essentia, cum specificatio ab obiecto formal sit essentia actui, & singulis gradibus ipsius. Igitur si plures creature videri possint cum paucioribus gradibus intensioris, & contra pauciores cum pluribus intensioris gradibus, poterit lumen representare plures creaturas in Verbo, & minus intense Verbum. Confirmatur, quia in nostra sententia creaturæ non videntur in Verbo, vt

in obiecto viso, tanquam in ratione, proxima videndi, atque adeo quod intensius videtur Verbum, è plures necessariò videntur creaturae in ipso Verbo; sed tanquam in ratione remota, proximè autem tanquam in specie impressa intelligibili representantur per lumen, ut est quedam participatio speciei creaturarum: atqui potest Deus producere lumen, quod sit participatio speciei creaturarum: maior quoad extensionem, minor verò quoad intensionem; igitur possibile est lumen, quod sit plurium creaturarum representatiuum, & minus cognoscituum Verbi, quam aliud, quod sit plurium creaturarum representatiuum.

474. Secunda pars assertionis constat, quia cum quilibet gradus cognitionis obiecti secundarij essentia liter sit representatiuum obiecti primarij, implicat intensius cognosci obiectum secundarium, quam primarium.

475. Dico quartò. Implicat lumen, quod inclinet ad videndas plures & plures creaturas in Verbo, absque illa limitatione, tam ex parte obiecti, quam ex parte modi cognoscendi obiectum; non tamen cum limitatione ex parte modi cognoscendi obiectum. Explico. Dupliciter cognosci possunt plura & plura obiecta in Deo, uno modo sine ullo termino, tam extensu ex parte cognoscendorum, quam intensu ex parte cognitionis, ut non modò in infinitum crescat obiecta cognoscenda, sed modus ipse claritatis in cognoscendo: alio modo absque limitatione ex parte cognoscendorum, cum limitatione tamen in modo cognoscendi, ut quantum plura lumen obiecta representat, tanto ad eadem cognoscenda tendat remissius. Primum aio impliceare, non autem secundum.

476. Fundamentum prioris assertoris est, quia tale lumen necessariò esset infinitum: quia vel illud ponitur ut cognoscituum Dei, & simul representatiuum creaturarum, & tunc non solum esset infinitum, quam cognoscituum Dei, sed etiam quam representatiuum creaturarum: vel solum ponitur ut cognoscituum Dei; & tunc saltem sequitur, fore infinitum ut cognoscituum Dei. Quod sic ostendo: quia quod plures hoc modo cognoscuntur creaturae in Deo, è clarius & intensius cognoscitur ipse Deus: ergo si daretur lumen inclinans ad cognoscendas plures & plures creaturas in Deo, illud necessariò foret infinitum. Antecedens patet ex dictis. Consequentia probatur, quia tale lumen producere posset intensorem & intensorem sine termino actu circa Deum; igitur esset actu infinitum; quia cum non posset esse infinitum Syncategorematice, quippe quod actu contineret omnem intensionem possibilem; finitum autem esse non posset, aliquid deceniri posset ad actu finitum, quo intensior à tali lumine produci non posset, necessariò esset infinitum categorematicè.

477. Fundamentum posterioris assertoris est, quia non implicat lumen participati-

um

uum tantum intellectu*tatis* Diuinæ, & nullius representationis creaturarum, quod quād ab extrinseco determinaretur ad plures creaturas in verbo cognoscendas, tanto proportionaliter limitaretur ad easdem remissius in verbo ipso cognoscendas: sed tale lumen non excederet intensionem finitam; ergo non implicat. Minor probatur, quia quanto cresceret cognitio creaturarum extensiū, tanto proportionaliter decreceret intensiū: ergo nunquam excederet intensionem finitam. Consequentia constat, quia cognitio circa obiectum primarium non intenditur formaliter ex præcisa extensione obiecti secundarij, sed tantum ex intensione: ergo si ex maiore & maiore extensione obiecti secundarij, non cresceret intensio circa obiectum ipsum secundarium, neque cresceret circa primarium.

478. Ex dictis colligo, respectu futurorum de facto dari lumen perfectius extensiū, imperfectius vero intensiū, non autem respectu possibilium: Primum constat, nam sāpe minus beatus plura debet in verbo cognoscere quoad seriem suæ predestinationis, quām alter magis beatus: ergo tunc minus beatus debet habere lumen perfectius extensiū, imperfectius vero intensiū, quām alter magis beatus, qui in eodem verbo pauciora videre debet quoad seriem propriæ predestinationis. Præterea omnes ratione status videre debent in Verbo Mysteriū Incarnationis, & Eucharistie, & reliqua obiecta fidei, nec non species omnes Vniuersi: at non omnes hæc ipsa videbunt eadē intensione & claritate, sed beatores clariū, minus vero beati remissius; cū enim hæc omnia videantur rādem cognitione, qua Verbum, beatores clariū videntes Verbum, clariū etiam videbunt hæc omnia in Verbo.

479. Secundum probo, quoniam cognitio possibilium non est debita beato ratione peculiaris status, sed ratione ipsius beatitudinis essentialis: sed quæ debentur ratione beatitudinis essentialis, quō plura videntur in Verbo, ed clariū videtur Verbum; & è contra: ergo respectu possibilium non datur de facto lumen perfectius extensiū, imperfectius vero intensiū. Maior patet, nam ea tantum sunt debita ratione status, quæ pendent, à libera voluntate Dei, vel ut operata in bonum ipsius beati, vel ut operanda in bonum aliorum: hæc autem sunt tantum futura. Minor probatur, nam quæ debentur ratione beatitudinis essentialis, debentur ratione ipsius visionis beatificæ. Hæc autem connaturaliter postulat, vt quō clariū videtur Verbum, ed plura videantur possibilia in Verbo. Igitur respectus possibilium non datur lumen perfectius extensiū, imperfectius vero intensiū. Consequentia constat, quia ista semper videntur iuxta proportionem luminis circa Verbum: Vnde non videntur plura aut pauciora, quām intensio ipsa luminis circa Verbum postulat. Minor patet, quoniam possibilia solum videntur ex vi visionis causæ sal-

tem radicaliter: quæ autem videntur ex vi visionis causæ mensura videndorum est ipsa cognitio causæ, quæ quō clariū aut remissius videtur, ed cum pluribus, aut paucioribus effectibus videri postulat.

480. Obiectus 1. Quocumque lumen aptum ad videndum Deum, est etiam aptum ad videnda quæcumque possibilia in Deo: igitur ad videnda plura possibilia in Deo non est necesse videre clariū Deum. Antecedens probatur, quia maius est videre Deum, quām quæcumque possibilia. Secundò sequeretur, quilibet beatum videre in qualibet serie creaturarum possibiliū infinitas species creaturarum inferiores sub illa contentas. Sequarem probo, quia, si quō clariū videtur Verbum, ed gradatim plura videntur possibilia: igitur vi visionis videntur omnes species possibles, quæ inter ultimam & supremam viam intercedunt; atqui hæc sunt infinita: ergo.

181. Resp. ad primū negando antecedens, nam licet plus sit videre Deum, quām quæcumque creaturas in se, non tamen in ipso Deo; quia in Deo videntur cum connexione ad ipsius omnipotentiam. Ad secundum nego sequelam: ad cuius probationem, nego Minorem; omnes enim creature contentæ sub aliqua determinata specie sunt finitæ, quia tanta est perfectio carum collectiū sumptarum, quanta est distantia inter supremam creaturam, quæ videtur, & ipsum nihilum, quæ finita est, quia hæc mensuratur ex ipsa positiva perfectione rei producibilis.

482. A d fundatum oppositæ sententiæ distinguenda est Maior: quilibet habitus inclinat ad omnia obiecta materialia contenta sub formalis, vt attingibilia sub certo gradu intensionis non excedente habitum, concedo; vt attingibilia sub quolibet gradu intensionis, habitum excedente, nego: quia non minus habitus finitus limitatur sub certo gradu intensionis, quām sub certa ratione formalis ad suum obiectum attingendum, cū non minus sit principium actus secundum certum gradum intensionis, à quo individuatur, quām secundum certum gradum speciei, à quo specificatur: ergo huc excedere non valet rationem formalem, à qua specificatur, ita nec gradum intensionis, à quo individuatur. Vnde distinguenda est etiam Minor: omnes distributiū aut sub certo gradu intensionis non excedente gradum luminis, sunt obiectum materiale attingibile à lumine, concedo; omnes collectiū, aut secundum quæcumque gradum intensionis, sunt obiectum materiale attingibile à lumine finito, nego. Pro cuius explicatione,

483. Notandum, creaturas dupliciter videri posse in Deo, uno modo comprehensiuè secundum adäquatam intelligibilitatem ipsarum; secundò intuitiū tantum, & non secundum adäquatam intelligibilitatem ipsarum. Ut videantur primo modo, non quælibet creatura, aut series creaturarum videri potest per quæcumque gradum lu-

minis,

minis, sed requiritur certus gradus commensuratus intelligibilitati, & connexioni ipsarum cum Deo tanquam cum causa: quod sic patet, quia quò creatura, aut series creaturarum est perfectior, èd altiore gradum perfectionis, cum cuius connexione videatur, supponit in Deo; atque adeo perfectius intentius lumen requirit. Ut autem videantur secundo modo, non requiritur certus gradus luminis, cùm possit eadem creatura, aut series creaturarum remissius & remissius in Deo videri. Poterunt igitur omnes creature non comprehensiùè, sed tantùm intuitiùè, non collectiùè, sed tantùm distributiùè sub qualibet lumine in Deo videri: quia vt sic non determinant sibi certum gradum luminis: non autem comprehensiùè, ob rationem assignatam: neque etiam collectiùè, quia ad collectiùè omnes quocumque modo videndas requiritur lumen infinitum, cùm nequeant infinita videri, nisi lumina & cognitione infinita. Cæterùm de facto quælibet creatura, aut series creaturarum possibilium videtur in Deo comprehensiùè per cognitionem adæquatam intelligibilitati, & connexioni ipsarum cum virtute, quam supponunt in causa: quia hic modus cognoscendi est perfectior, & similius modo, quo Deus easdem videt in seipso.

484. Prior probatio intelligenda est iuxta doctrinam traditam, quod omnes habitus inclinant ad omnia obiecta materialia contenta sub formalis, sub certo intentionis gradu, non excedente gradum ipsius habitus, cùm nullus habitus inclinare possit ad intensorem gradum, quām ipse contineat in se: alioquin posset effectus excedere perfectionem causæ. Posterioris neganda est minor: nam in omnibus possibilibus collectiùè sumptis reperitur ratio formalis luminis, & tamen ad ea collectiùè sumpta inclinare non potest lumen finitum. Ut igitur habitus inclinare possit ad obiectum materiale coniunctum cum formalis, supponi debet attingibile sub certo gradu intentionis, habitum non excedente. Vnde falsum est habitum per se inclinare ad rationem formalem, nullo habito respectu intentionis. Cùm igitur obiectum formale luminis gloriose non sit diuina essentia ut exemplar creaturarum, sub qualibet claritatis gradu attingibile, sed sub certo & finito, non quælibet creatura, aut creaturarum series quocunque modo in Deo visibilis, erit materiale obiectum attingibile à lumine. Atque ex his patet ad præsentem controversiam.

485. Ad argumenta præcedentis sectio-
nis. Ad Fundamentum primæ, dici Deum *Speculum voluntarium intellectui beato*, non quia per hanc numero visionem modò hæc, modo illa obiecta manifestet; quia nec Deus facere potest, ut forma non itatim tribuat suum effectum formalem subiecto capaci; nec sola extrinseca voluntas Dei efficere potest, ut qua antea non tribuebat suum effectum formalem, modò tribuat: sed dici-

tur *Speculum voluntarium*, quia liberè antecedenter se manifestat per visionem huius vel illius creature.

486. Ratio secundæ sententie, simul cum auctoritate sancti Thomæ solùm probat de lumine in ordine ad creaturas possibles, vt de facto est, non autem in ordine ad futuras, & vt à Deo fieri posset.

387. Tertiam sententiam cum suis probationibus admittimus, non eo quidem fundamento, quo illam aduersarij defendunt, nempe, quia lumen, quatenus se tenet ex parte potentie est heterogeneum, sic enim non oportet, illud ponere heterogeneum, vt constat de ceteris habitibus, cuius ratio est, quia lumen, vt est complementum potentie specificatur tantum ab obiecto formalis, quod est homogeneum: sed alio fundamento illam admittimus, nempe quia in nostra sententia lumen est simul species intelligibilis creaturarum, quas repræsentat: ratione cuius repræsentationis unum est heterogeneè diuersum ab alio, sicut species variis obiectis à specie alterius, individualiter tantum diuersi: exemplum de charitate non est ad rem: nam id prouenit, non ex diuersa individualitate habitus, sed ex ipsa charitate secundum se, quæ quia practicè inclinat ad obiecta, vt consequibilia, ad ea prius ac potius inclinat, quæ sunt magis debita: lumen vero, quia ad obiecta inclinat speculatiuè, cognoscendo tantum naturas ipsorum, ad ea prius, ac potius inclinat, quæ sunt in se perfectiora, & causa aliorum, non autem quæ sunt conuenientiora: nam hic finis, cùm sit practicus, non intenditur ab habitu speculatiuo.

488. Ad Fundamentum quartæ constat ex dictis, in quo nimis sensu sit concedendum, in quo vero negandum.

SECTIO XXVI.

*An Deus ab homine in hac vita vide-
ri posse sicuti est?*

489. **R**ATIO dubitandi est ipsa auctoritas Dei, desideranti enim Moy-
si videre in hac vita Deum, Exodi 33. Re-
spondit Deus: *Non videbit me homo, &*
Exodi 33.
Glo. ff.
*vinet. Vbi Glossa, quandiu, inquit, hic mor-
taliter vivitur, per quasdam imagines Deus vi-
deri potest, sed per ipsam natura sua speciem
non potest. Impossibile igitur est, Deum in
hac vita ab homine videri. Confirmatur,
nam visio Dei est cognitio omnium abstractissima, cùm sit de obiecto immaterialissimo: sed quod abstractior est cognitio, ed ab-
stractiorem postulat intellectum: ergo ab-
stractissima cognitio abstractissimum postulat intellectum. Igitur visio Dei non com-
patitur secum in eodem subiecto notitiam
sensus vel alterius operationis materialis; ac
proinde*

proinde nequit esse in homine in hac vita existente, in qua nequit omni omnino operatione materiali & sensitiva carere.

490. Constat tamen est ac certa sententia, de potentia, absoluta nullam esse repugnantiam, quin Deus in seipso ab homine in hac vita existente videri possit; tametsi id repugnet de lege ordinaria. Prior pars assertionis cum habet certitudinis gradum, quem habet communis illa Theologorum sententia, quod Christus simul fuerit viator & comprehensor. Nam si potuit Christus, ut homo viens hanc vitam passibilem & mortalem videre Deum: poterit & quiuis purus homo: cum natura humana in Christo non sit alterius rationis, aut maioris capacitatis, quam si natura cuiuscunq; puri hominis: neque enim vojo hypothatica illam ab intrinseco mutavit, aut maiorem illi contulit capacitem, quam ex seipsa haberet, sed solum illi addidit quandam congruitatem, curtae visio, & omne aliud creatum donum cum ipso officio Redemptoris non pugnans, ei debitum fuerit, etiam in hac mortali vita existenti. Porro sententia illa de Christo viatore & comprehensore simul, est adeo certa, ut oppositum Pater Suarez 3. part. questione nona, articulo quarto, disputatione vigesima quinta, sect. 1. putet erroneam, hæresique proximam.

Suarez.
Censura
opposita
sententia.

491. Ratio autem assertionis est, quia clara visio Dei nullam habet cum hac mortali vita essentiali repugnantiam, quo minus de potentia absoluta possit cum illa coniungi. Assumptum probo: nam duplex vita considerari potest in homine viatore, una substantialis & in actu primo, quæ consistit in ipsa vnione & substantiali informatione animæ ad corpus corruptibile; altera accidentalis, & in actu secundo, quæ formaliter consistit in operationibus vitae vegetativa, sensitiva, & intellectu cum neutra vita essentialiter pugnat clara visio Dei: non cum prima, nam actus videndi Deum, & informandi corpus non sunt essentialiter oppositi, tum quia reperiuntur in beatis: tum quia sunt actus perfecti in ordine ad diuersas perfectiones, nam unus perficit hominem substantialiter, & in ordine ad esse naturale: alter accidentaliter, & in ordine ad esse supernatural. Vnde sicut esse naturale potius supponitur, & perficitur à perfectione supernaturalis: ita vita naturalis hominis, quæ formaliter consistit in vnione substantiali animæ ad corpus, supponitur, & perficitur à visione Dei.

492. Neque essentialiter repugnat cum secunda vita actuali: nam triplex est hæc vita actualis in homine mortali vegetativa, sensitiva, & intellectualis, consistens in actuali operatione vite vegetativa, sensitiva, & intelligentis, atqui non pugnat cum actuali operatione vite intelligentis, tum quia talem operationem secum compatitur in Angelis beatis, qui intuendo Deum non impediuntur ab actibus intellectualibus cir-

ca alia obiecta: tum quia tales actus non sunt oppositi, sed maximè subordinati. Neque pugnant cum actibus vitae vegetantis, cum sint actus diuersarum potentiarum, & ad diuersas perfectiones tendentes. Neque demum cum actibus vite sentientis: quia licet repugnet, ut visio Dei originetur à cognitione sensitiva, cum sit de obiecto immateriali, & omnino independente à sensibus, non tamen repugnat, ut simul intellectus videat Deum, & sensus feratur insensibilia: tum quia hoc necessariò concedendum est Christo, qui à visione Dei numquam cessauit, & tamen cum illa continuò exercuit operationes sensuum. Tum quia cum sint actus diuersarum potentiarum, respectu diuersorum obiectorum, non pugnant simul in eodem subiecto, saltem supernaturaliter, & de potentia absoluta, quidquid sit naturaliter, & de potentia ordinaria, propter limitationē subiecti.

493. Posterior pars assertionis probatur primò, quia visio diuinæ essentie est suprema felicitas, & essentialie præmium creature rationalis: de ratione autem supremæ felicitatis & præmij est, ut non conferatur, nisi post huius vitæ ærumnas, & deuictos certaminis labores: sed homo quamdiu in hac vita vivit, semper est in via errantum, & inter certaminis pugna labores: ergo naturaliter, & de lege ordinaria non debetur illi visio diuinæ essentie. Secundò, quamdiu homo in hac vita vivit, naturale est ei omnia intelligere per conuersationem ad phantasmatum: atqui diuinæ essentia intelligi nequit per conuersationem ad phantasmatum. Minor est euidentis, nam ea tantum intelligi possunt per conuersationem ad phantasmatum, quorum notitia aliquo modo pendet à phantasmatibus. Maior probatur, quia naturale est homini in hac vita degredi ad intelligibilia assurgere per sensibilia, ab illis species intelligibilium abtrahendo: ergo.

494. Ad rationem dubitandi responderet August. lib. 12. de Genesi ad litteram cap. 27. illud à Deo dictum esse, non quod sit necessarium, ut qui Deum videt, omnino moriatur vite isti, sed ut quodammodo moriatur, quia debet ita à carnalibus sensibus alienari, ut merito, inquit, nesciat; sicut Apostolus ait, utrum in corpore, an extra corpus sit, cum in illam rapitur & subeatur visionem. 2. Responderi potest, Deum locutum fuisse iuxta legem ordinariam: quo pacto loquitur etiam Paulus 1. ad Tim. vlt. Deum nullus hominum vidit, sed nec videre potest. Eadem responsio applicanda est glossa.

August.

495. Ad Confirmationem Respond. ex eantum sequi, visionem Dei, nullam secum compati cognitionem sensitivam causâliter non autem concomitante: nam ex eo, quod visio Dei sit cognitione omnium abstractissima, abstractissimum postulabit intellectum, à nullis phantasmatibus in cognoscendo Deo dependentem, non autem quod non possit aliquam sensitivam notitiam concomitanter habere: hoc enim abstractioni visionis Dei nihil derogat.

Prima ad
Timoteum

466. Hæc

	496. Hac de potentia absoluta. Maior con-	qua etiam Henrīq. in sum. l. 3. c. 11. affirmat,
S. Thomas	trouersia inter Patres & Scholasticos est, an de-	non semel in hac vita eleuatā fuisse ad intuē-
Durandus.	facto cum aliquo in hac communi & ordina-	dam in raptu diuinam essentiam. Hac senten-
Sotus.	ria legi dispensatum aliquando sit, vt adhuc	tia mihi probabilior est & sequenda, quā mul-
Ferrarien.	in hac mortali vita viuens speciali priuilegio	torum Patrum auctoritate confirmat. Vsl. no-
Scotus.	fuerit à Deo eleuatus ad claram sui visionem,	bis sufficit tum auctoritas scripturæ Ioa. 1. Dñs
August.	saltem ad tempus, & transunter. Affirmant	Ioan. 1.
Num. 12.	S. Doct. de Paulo & Moys. 2.2. q. 175. art.	nemo vidit unquam, Unigenitus, qui est in sinu pa-
Exod. 33.	3. in corpore & ad 1. & de veritate q. 10. art.	tris, ipse enarravit. vbi priuilegium hoc viden-
Gen. 2.	vlt. & q. 13. art. 2. & alibi. Dur. in 4. dist. 49. q.	diu in hac vita diuinam essentiam tribuit soli
Iob 42.	6. num. 5. Sotus quæst. secunda, artic. 4. circa	Christo. Et Paulus 1. ad Tim. 6. Deum nemo
August.	finem, Ferrar. 3. contra gentes cap. 47. §. quan-	hominum vidit, sed nec videre potest: intellige de
Matt. 16.	tum ad secundam in fine: Idem supponere vi-	potentia ordinata in hac vita. Et Euaristus Pa-
Ambros.	detur de Paulo Scotus in 2. dist. 3. qu. 9. §. se- <td>pa in 1. ep. decret. circa finem: Quam, inquit,</td>	pa in 1. ep. decret. circa finem: Quam, inquit,
Origenes.	cundo modo, & alij Scholastici moti auctoritate	nempe lucem inaccessibilem, nullus modo nostrum
Greg.	August. lib. duodecimo, supra Genesim ad li-	in hoc mortali corpore constitutus potest aliquatenus
Molina.	teram cap. 17. & epist. 112. ad Paulinam de vi-	contueri, sed dum apparuerit, tunc vere illum
Vasquez.	dendo Deo c. 12. vbi id aperte propter illa Verba Domini Numeror. 12. An non talis seruus meus Moyses, qui in omni domo mea fi-	videbit, sicuti est, qui eius conspectibus fuerit di-
Gammachus.	delissimus est: ore enim ad os loquor ei & palam;	gnus coaptari; & non sicut Moyses, ceteri prophetae per anigmata & figuram. Cum igitur neque
Granadus.	& non per anigmata & figuram Dominum vider.	Moyses aut ullum alium Prophetam ab hac
Suarez	Putat enim August. gloriam Domini, quam Moyses à Domino videre petierat, Exodi 33. hic illi fuisse manifestatam.	ordinaria lege excipiat, neque nos illos exciperemus debemus.
	497. Alij hoc priuilegium extendunt ad Adamum propter illa verba Genesios 2. Immissit ergo Dominus Deus soporem in Adam: existimat enim, hunc soporem fuisse ex clara visione Dei.	503. Fundamentū huius sententie de Moyse quidem & reliquis Prophetis Christi adūtum præcedentibus, est, quia non decuit, vt tale priuilegium videndi diuinam escatiam ulli mortalī ante Christum concederetur: quod insinuauit Ioannes Euang. supra citatus, dum hoc priuilegium videtur concedere soli Christo. Etenim decuit, vt qui inter homines primus Dei essentiā videret, esset Christus Dominus: propterea enim SS. Patres detinebatur in limbo, quia non decebat quenquam illorū prius Deum videre, quām ipse Christus vidisset: qui tanquam caput & redemptor omnī debuit primus hanc paradisi ianuam, peccato protoparentis oculū nobis reserat; prius illam tibi aperiendo, tanquam propriū dominus, ac naturalis hæres. Non enim decebat, vt prius hęc hæreditas adiretur a filiis adoptiuis, quām à Filio naturali, per quem debebant adoptiui æternō patri reconciliari.
	498. Alij id docent de Iob, propter illa verba, Iob 42. Audit auris audiisse, nunc autem oculus meus videt te. Et fundamentum habet in Aug. lib. 22. de ciu. Dei c. 29. & fortasse, inquit, illa virtus magna cernenda data fuerit ad horam etiam in isto mortali corpore oculis Sancti viri Iob, quando ait ad Deum in obauditu auris obaudiebam prius, nūc autē oculus meus vides te.	504. Ex hoc fundamento aperte sequitur, nunquam B. V. vidisse diuinam essentiam ante Verbi Incarnationem; piū tamen est credere, illam vidisse post Verbi Incarnationem: quod mihi satis probabile est post Christi resurrectionem, quando ad eam videndam eleuati fuerunt omnes SS. Patres, qui in limbo detinebantur. Decuit enim, vt ipsa prima post filium, hanc glorię hæreditatem adiret.
	499. Alij idem testantur de Petro & Ioanne Euangelista: de illo quidem, quād à Christo responsum accepit. Matt. 16 Beatus es Simon Bar Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui in Cœlī est; quem locum expendens Aug. cit. ep. ad Paul. c. 11. Quamvis, inquit, illa reuelatio, utrū per fidem tantares credere, an per visionem conspecta, facta in eius mente fuerit, nō mibi videtur elucere: de isto autē, quād in ecena recubuit supra pectus Domini. Quod etiam fundamentū habet in Amb. li. 7. in Luc. & Origene hom. 2. in diuersis.	505. Fundamentum oppositæ sententie, quoniā totum nititur auctoritate Aug. S. Th. & aliorum Scholasticorū: Augustino opponimus Euaristum Papam, aliosque Patres, quos legere est apud Recentiores; S. Th. vero alijsq; Scholasticis, alios Doctores, qui ex professo hanc controversiam tractarunt.
	500. Alij idem censem de Isaia & Ezechiele, cō quōd ille c. 6. sue prophetę dixerit: Vide Domini, hic c. 3. testetur, se vidisse gloriam Domini, & c. 8. visionem Dei. Alij idipsum sentiunt de S. Benedicto, quando dicitur totum mundum vidisse sub uno solis radio collectum. Lege Greg. 1.2. dialogor. c. 35.	506. Ad locum vero scripturæ Respond. Ex eo non conuinci Moysēm diuinam essentiam vidisse, sed tantum ad quoddam familiaritatis genus supra cæteros prophetas à Deo eleuatum fuisse, ad quod exprimēdum Deus vñs est illo modo loquendi: præsentim cū deſideranti Moysi Dei glorię videre responsum sit, nemo videbit me & viuer. Multò minùs allata

allata testimonia vel Scripturæ, vel Patrum de cæteris Sanctis conuinunt; solum enim probant peculiarem quendam modum cognoscendi Deum, semper tamen intra mo-

dum abstractiū & ænigmaticum, proprium hominum in hac vita degentium, ut ipsem Pontifex Euaristus docuit.

DISPUTATIO X.

De Incomprehensibilitate Dei.

Post attributum cognoscibilis sequitur attributum incomprehensibilitatis, quod multi inuoluunt in ipso attributo cognoscibilitatis, quatenus idem Deus, qui intuituè à creatura videri potest, adæquatè & comprehensiù cognosci non potest. Nos claritatis gratia hæc duo attributa, sicutem inadæquatè in Deo distinguimus: cùm aliud formaliter sit, ipsum intuituè tantum cognoscere, & comprehendere. Disputamus autem hic de Comprehensione, non ut importat optaræ rei consecutionem, quo pacto omnes Beati dicuntur comprehensores, quoniam affecti sunt, quod tantopere optarunt; sed ut dicit adæquatam obiecti cognitionem. Quoniam vero proposita controversia tota pendet ex natura ipsa comprehensionis, antequam disputemus, an Deus sit à creatura incomprehensibilis, disputandum erit de natura ipsa comprehensionis.

SECTIO I.

In quo sita sit formalis ratio comprehensionis?

Ocham.
Gabriel.

1. **P**RIMA sententia Ochami in 4. q. 13. art. 1. & Gabriel in 3. dist. 14. art. 3. dub. 2. opinantur, comprehensionem esse cognitionem omnium perfectissimam, quæ de obiecto haberi potest: quo pacto nulla creatura ab alio comprehendendi potest, quæ à solo Deo; quia sola cognitio Dei est omnium perfectissima. Verum hæc exploditur ab omnibus, eo quod mensura perfectæ cognitionis non est defumenda ex perfectione cognoscientis, sed cognoscibilis, ut nimirum tam perfecta sit cognitio in representando, quæ perfectum est ipsum obiectum representabile. Cuius ratio à priori est, quia cognitio non debet in representando adæquari cognoscenti, sed cognoscibili; est enim cognoscibilis, non cognoscensis expressio. Tanta igitur debet esse cognitionis perfectio, quanta est obiecti cognoscibilitas, ut illius comprehensionio esse ac dici possit.

2. **S**ECUNDA sententia est Bannez 1. p. quæstione duodecima, articulo 8. §. contra.

De Deo. Tom. I.

Zumel disputatione prima. Vasq. disp. 53. Zumel. c. 4. Granadi tom. 1. tract. 5. disputat. 13. Vasquez. Faloli, Suar. lib. 2. de Attributis diuinis cap. Granadus. 29. & 3 p. Disput. 26. sec. 1. affirmantium, Fasolus. ad comprehensionem sufficere cognitionem extensiū omnium, que vel formaliter, vel eminenter sunt in obiecto, ut hinc facilè deducant, non posse Deum ab intellectu creato comprehendendi, quia licet videantur omnia; quæ formaliter sunt in ipso, non tamen videntur aut videri possunt omnia, quæ fieri possunt ab ipso; & consequenter licet videatur totus formaliter, non tamen videtur, aut videri potest totus eminenter, quod est videri totum, non autem totaliter. Probatur primò. Ex Augustin. epist. 112. cap. 8. vbi docet, ad comprehensionem tantum requiri, ut nihil rei visæ lateat videntem. Confirmatur, quia tunc locatum comprehenditur à superficie corporis locantis, quando totum locatum continetur intra superficiem ipsius locantis: ergo tunc res comprehenditur cognitione, quando tota rei entitas & perfectio continetur intra notitiam ipsius cognoscens.

3. Secundò probatur eadem sententia auctoritate Sancti Thomæ 1. p. quæst. duodecima, articulo octauo, & 3. p. q. 10. articulo secundo, & quæstione octaua, de veritate articulo quarto. In quibus locis probat, ideo beatos non videri omnia, quæ sunt in Deo eminenter, quia alioqui comprehendenderent Deum. Quæ illatio, ut concludat, supponere debet, comprehensionem esse solam cognitionem extensiū eorum, quæ formaliter & eminenter continentur in Deo; alioqui si requirenerent præterea certa aliqua perfectio & intensio cognitionis, possent omnia in Deo videri & adhuc non comprehendendi, quia posset non videri cum ea claritate & intensione, qua obiectum ipsum postulat videri.

4. Terciò probatur à priori: nam comprehendere obiectum est ipsum cognoscere quantum cognoscibile est ex parte obiecti, non autem quantum cognoscibile est ex parte cognoscens: Sed tunc obiectum cognoscitur quantum cognoscibile est ex parte obiecti, quando omnia, quæ sunt in obiecto formaliter & eminenter, cognoscuntur: ergo ad comprehensionem sufficit extensiū cognitionis eorum omnium, quæ quoquo modo

S. Thomas.

Q

funt